

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
2 C
14

ALDI MANVtii Romani institutionum grammaticarum libri IIII.

PARISIIS.
EX OFFICINA ROBERTI STEPHANI.
M.D.XXXI.

ALDVS MANVTIVS ROMANVS LITERARII LVDI MAGISTRIS S. P. D.

Rudimenta grãmatices Latinæ linguæ à nobis olim compoſita, optimũ factu exiſtimaui, ad vos iuuẽtutis moderatores, & morum magiſtros legenda cõmittere. non quia putarem indigere vos lucubratiunculis noſtris (quanquam dicere ſolebat Plinius, nullum eſſe librum tam malum, qui non aliqua parte prodeſſet) ſed potius, vt ſiquid erratum fuerit (homines enim ſumus) caſtigaretis, méque de erratis omnibus amicè admoneretis, tum, vt quod fieri à vobis velim erudiendis, inſtituendíſque pueris (quãdoquidem id illis valde profuturum arbitrabar) vos rogarem: Primum vt meminerîtis oportere vos eorum, quos accepiſtis inſtituendos ſic ſatagere, vt ſimul & docti fiãt, & ſanctis imbuãtur moribus. quia Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorẽ Teſta diu. vtque adeò à teneris aſſueſcere multum eſt. nec ſolum rectores, magiſtróſque vos eſſe adoleſcẽtium, ſed & parentes putetis. ſcitis enim illud, Qui præceptorem ſancti voluere parentis eſſe loco. Equidem bonos, malóſve vos eſſe tãtum referre exiſtimo, vt auſim dicere bonorum, malorũmque omnium, quæ vbique terrarum fiunt vos eſſe potiſſimam cauſam. Nam Iuriſcõſulti, Philoſophi, Rectores vrbium, Principes, Ducéſque, ac Reges, necnõ Monachi, Sacerdotes. Epiſcopi, Cardinales, ipſíque ſummi Pontifices, & denique quicunque vel ſolas literarum notas tenẽt, ſub diſciplina olim veſtra fuere paruuli, à vobis inſtituti ſunt, virtus veſtra, vitiúmve, eorũ profuit, aut nocuit moribus: tantũ valet longa cõſuetudo, vt ſi cum ſancto diu vixeris, ſanctus futurus ſis: ſi cũ peruerſo, peruertaris. Siquidem (vt inquit Fabius) Leonides Alexãdri pædagogus quibuſdam eũ vitiis imbuit, quæ robuſtum quoque & maximũ regem ab illa inſtitutione puerili ſunt proſecuta. Quã ob rem quantũ boni, & ſancti præceptores ciuitatibus proſint nõ facilè dixerim: quan-

tum item obſint praui, & vitioſi, non queo dicere. Quare non poſſum non multum mirari nullam ferè puerorum patribus, & rectoribus vrbium in eligendis præceptorum moribus, eſſe curam. non animaduertunt, quantum inde boni, malíve infundatur in ciuitates. Nam quales ſunt, qui inſtituunt, tales & qui inſtituuntur, velint, nolint, euadent longa die. Longa dies homini docuit parêre leones, Longa dies molli ſaxa peredit aqua. Videte igitur vos qui & longo tempore, & aſſidue teneros, & ſimplices adoleſcentulorũ animos inſtituitis, quantũ & prodeſſe poteſtis, & obeſſe hominibus. Quòd ſi quiſquam eſt ſic oblitus ſui ipſius, vt agnos ſuæ cõmiſſos fidei ceu lupus deuoret, heu quanta illũ pœna apud manes vel breui expectat. nam qui ita pernicioſi ſunt, vt nõ ſolum obſint, quòd ipſi corrũpuntur, ſed etiã quòd corrũpunt, plúſque exẽplo, quàm peccato nocent, immatura morte, ne tantum obeſſe queãt, ne mundum corrũpant, rapiuntur. Itaque enitendum pro viribus, vt & ſanctos mores, & bonas literas ſimul edoceãtur adoleſcentuli: Quando alterũ ſine altero facere nullo modo licet. At ſi in altero peccandũ foret, potior mihi ratio viuendi honeſtè, quàm vel optimè diſcẽdi videretur. Malo enim eos nullas ſcire literas ornatos moribus, quàm omnia ſcire male moratos, maliſque ſimillimos eſſe dæmonibus, qui etſi multa ſciũt (nam id ideò illis inditũ eſt à Græcis nomen) ſunt tamen quàm peſſimi. Alterũ quod vos meminiſſe velim, eſt, ne quid niſi doctiſſimorum authorũ ediſcere cogatis adoleſcentulos. immò ne grãmaticas quidem regulas, niſi compendia quædam breuiſſima, quæ tenêri facile memoria queant. laudo eos ediſcere, ſed tantum vt illas aſſidue, accuratéque legant, nomináque & verba declinare optimè ſciãt. Nam dum lucubrationes noſtras vel carmine, vel proſa oratione, etiam de arte, commendare memoriæ eos cogimus, erramus (vt mihi quidem videtur) multis modis. Primum quòd quæ ſummo labore edidicerũt, dediſcunt paucis diebus. quod ego & puer

olim, & iuuenis, compoſitis etiã à me regulis, ſum ſæpe expertus. nam cum generum regulas, præteritorúmve ſumma cura memoriæ mandaſſem, perbreui obliuiſcebar. Idem cæteris quoque euenire exiſtimo. Præterea difficultate tũ materiæ, tum ſtili, eo deſperationis veniũt, vt & ſcholas, & literas fugiant, & ſtudia, quæ amare nondum poſſunt, maxime oderint. Tum eo ipſo tempore, quo noſtra ediſcũt, facilius, meliúſque vel Ciceronis aliquid, vel Vergilii, aliorúmve illuſtrium poſſent ediſcere, olim & decori, & commodo illis non mediocri futurum. Equidem puero mihi, cum Alexandri carmen ineptum de arte grammatica, præceptore cogente, memoriæ mandabam, non ita contigiſſe, plurimum doleo. Addite quòd cũ incultos, & barbaros diſcimus, tales, ac potius incultiores & ipſi euadimus. Solemus enim iis, quos imitamur, plerunque eſſe deteriores. Quapropter optimos, & ſtatim & ſemper legendos putat Quintilianus, atque eorum candidiſſimum quenque, & maxime expolitum. Tum de Cicerone ſic inquit, Cicero (vt mihi quidem videtur) & iocundus incipientibus quoque, & apertus eſt ſatis: nec prodeſſe tantum, ſed etiam amari poteſt. tum (quemadmodum Plinius præcipit) vt quiſque erit Ciceroni ſimillimus. Sed de genere hoc lõga haberi poſſet oratio. Hæc verò attigimus noſtro erga ſtudioſos ſummo amore. Quare vos etiã atque etiã rogo, vt boni, quicquid diximus, conſulatis. Valete. Venetiis. Menſe Octobri. M.D.VII.

QVONIAM AVTEM OMNIBVS IN rebus à diuinis incipiendum eſt, chriſtianéque à teneris inſtitui pueros volumus, hæc in primis ediſcant.

In nomine IESV CHRISTI crucifixi
Dei Opt. Max.

Oratio data Apoſtolis ab IESV redẽptore humani generis.

Pater noſter, qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua ſicut in cælo, &

in terra. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν.

Salutatio Angeli ad beatiſſ. Virginem.

Aue Maria gratia plena Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus ventris tui IESVS. Sancta Maria mater Dei ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis noſtræ. Amen.

Χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Symbolum Apoſtolorum.

Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ. Et in IESVM CHRISTVM filium eius vnicum dominum noſtrum. Qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus ex Maria virgine. Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus. Deſcendit ad inferos. Tertia die reſurrexit à mortuis. Aſcẽdit ad cælos, ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Inde vẽturus eſt iudicare viuos & mortuos. Credo in ſpiritũ ſanctum. Sanctam eccleſiam catholicam. Sanctorum communionem. Remiſſionem peccatorum. Carnis reſurrectionem. Vitam æternam. Amen.

DECEM PRAECEPTA LEGIS ANTIQVAE.

Mente deum tota venerare, & ſemper adora.
Non iura incaſſum ſanctiſſima numina diuûm.
Hinc caueas feſtis quicquam exercere diebus,

Quod vetitum est. Magno pius affice honore parentes.
Ah ne occide hominem. Nunquam furare. Malignus
Esse caue testis. Nec non bonus effuge, lectum
Concutere alterius, tedas fœdare iugales.
Non modo neu turpis sis lege iuberis adulter,
Sed ne nupta quidem alterius tibi mente petatur.
Cuncta aliena, bonus quo sis, cupisse caueto.
Hæc quicunque decem summi præcepta Tonantis
Christicola, vt debet, seruarit, carcere liber
Corporis, ad cæli fœlicia tecta volabit
Lætus, & æternum cariturus morte quiescet.

Salutatio filiorum Euæ ad Beatissimam virginem.

Salue regina misericordiæ, vita, dulcedo, & spes nostra salue. Ad te clamamus exules filii Euæ, ad te suspiramus gemētes, & flentes in hac lachrymarum valle. Eia ergo aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte. Et I E S V M benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende ô clemēs, ô pia, ô dulcis virgo Maria. Dignare me laudare te virgo sacrata. Da mihi virtutem cōtra hostes tuos. Amen.

Initium euangelii secundum Iohannem.

In principio erat verbum. Et verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deū. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eā non comprehenderūt. Fuit homo missus à Deo, cui nomē erat Iohānes. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederēt per illum. Non erat ille lux, sed vt testimoniū perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnē hominē venientē in hunc mundū. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eū nō cognouit. in propria venit, & sui eū non receperunt. Quotquot autē receperunt

eũ, dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri, iis qui credunt in nomine eius, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex volũtate viri, ſed ex deo nati ſunt. Et VERBVM, caro factũ eſt, & habitauit in nobis. Et vidimus gloriã eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.

Pſalmus alternis dicendus cum ad altare ſacrificaturus ſacerdos accedit.

SACERDOS. Introibo ad altare dei. CLERICVS Ad deum qui lætificat iuuẽtutem meã. S. Iudica me Deus & diſcerne cauſam meã de gente non ſancta, ab homine iniquo, & doloſo eripe me. CL. Quia tu es deus meus & fortitudo mea, quare me repuliſti, & quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus? S. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua. CL. Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. S. Confitebor tibi in cithara deus deus meus: quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? CL. Spera in deo, quoniam adhuc confitebor illi ſalutare vultus mei, & Deus meus. S. Gloria patri & filio & ſpiritui ſancto. C. Sicut erat in principio & nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. S. Amen.

S. Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ ſemper virgini, & omnibus ſanctis, & vobis fratres me grauiter, multifariámque peccaſſe mea culpa. Ideò precor immaculatã & ſemper virginem Mariã, & omnes ſanctos, & vos fratres orare pro me. CL. Miſereatur tui omnipotens deus, & dimiſſis omnibus peccatis tuis perducat te ad vitã æternã. S. Amen. CLE. Confiteor deo omnipotenti & beatæ Mariæ ſemper virgini & omnibus ſanctis, & tibi pater me grauiter, multifariámque peccaſſe mea culpa. Ideò precor immaculatã & ſemper virginem Mariam & te pater orare pro me. S. Miſereatur veſtri omnipotens Deus, & dimiſſis omnibus peccatis veſtris, perducat vos ad vitam æternam. CL. Amen.

S. Veniã, & abſolutionem, & remiſſionem peccatorum omnium det vobis omnipotens, & miſericors dominus. CL. Amẽ. S. Deus tu cõuerſus viuificabis nos. CL. Et plebs tua lætabitur in te. S. Oſtende nobis domine miſericordiam tuam. CL. Et ſalutare tuum da nobis. S. Domine exaudi orationem meam. CL. Et clamor meus ad tè veniat. S. Dominus vobiſcum. CL. Et cum ſpiritu tuo.

Cum itur cubitum, genibus flexis facto ſigno ſanctiſſimæ crucis dicatur ter.

Benedicatur deus trinus & vnus.
Benedicatur dominus noſter IESVS CHRISTVS.
Benedicatur Virgo Maria mater dei.
Deus propitius eſto mihi peccatori.
Dignare domine nocte iſta ſine peccato nos cuſtodire.
Domine IESV CHRISTE da mihi intellectum, & doce me facere voluntatem tuam. Item dicatur quinquies oratio dominica, & ſalutatio Angeli ad beatiſſimam virginem, & ſemel Symbolum Apoſtolorũ. Hinc euãgelium, In principio erat verbũ, & verbum erat apud deũ, &c.

Cum ſurgitur cubitu, dicantur eadem omnia, niſi quòd vbi dicitur nocte iſta, dicatur die iſto.

Ad benedicendam menſam. Ante prandium.

Benedicite. Oculi omnium in te ſperant domine, & tu das eſcam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manũ tuam, & imples omne animal benedictione. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto. Sicut erat in principio & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorũ. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tẽtationẽ. Sed libera nos à malo. Amẽ. Benedic domine nos & tua dona, quæ de tua largitate ſumꝰ ſumpturi per CHRISTVM dominum noſtrum. Amen. Iube domine benedicere. Mẽ-

ſæ cœleſtis participes faciat nos rex æternæ gloriæ, Amen. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

Tu autem domine miſerere noſtri. Deo gratias. Confiteantur tibi domine omnia opera tua, & ſancti tui benedicāt tibi. Gloria patri. Sicut erat. Agimus tibi gratias omnipotēs Deus pro vniuerſis beneficiis tuis, qui viuis & regnas in ſecula ſeculorum. Amen.

Pſalmus

Miſerere mei deus ſecundum magnam miſericordiā tuā. Et ſecūdum multitudinem miſerationū tuarū dele iniquitatem meā. Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quoniā iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatū meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui, & malū corā te feci: vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis cōcepit me mater mea. Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta & occulta ſapiētiæ tuæ manifeſtaſti mihi. Aſperges me domine hyſſopo, & mūdabor: lauabis me, & ſuper niuē dealbabor. Auditui meo dabis gaudiū & lætitiam, & exultabūt oſſa humiliata. Auerte faciem tuā à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Cor mundū crea in me deus, & ſpiritū rectū innoua in viſceribus meis. Ne proiicias me à facie tua, & ſpiritū ſanctum tuū ne auferas à me. Redde mihi lætitiā ſalutaris tui, & ſpiritu principali cōfirma me. Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te conuertentur. Libera me de ſanguinibus deus deus ſalutis meæ, & exultabit lingua mea iuſtitiam tuā. Domine labia mea aperies, & os meū annuntiabit laudem tuā. Quoniā ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem, vtique holocauſtis non delectaberis. Sacrificium deo ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum deus non deſpicies. Benigne fac domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Ieruſalem. Tūc acceptabis ſacrificiū iuſtitiæ, oblationes, & holocauſta, tunc imponēt ſuper altare tuū vitulos. Gloria patri. Sicut erat.

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationẽ. Sed libera nos à malo. Amẽ.

Dispersit dedit pauperibus. Iustitia eius manet in seculũ seculi. Benedicam dominum in omni tẽpore. Semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea. Audiãt mansueti & lætentur. Magnificate dominum mecum. Et exaltemus nomen eius in idipsum. Sit nomen domini benedictum. Ex hoc nunc & vsque in seculum. Retribuere dignare domine omnibus nobis bona facientibus propter nomen sanctum tuum vitam æternam. Amen. Benedicamus domino. Deo gratias Fidelium animæ per misericordiam dei requiescant in pace. Amen. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Deus det nobis suam pacem. Et vitam æternam. Amen.

Ante Cœnam.

Benedicite, Benedicite. Edẽt pauperes & saturabuntur, & laudabũt dominũ qui requirunt eũ, viuẽt corda eorũ in seculũ seculi. Gloria patri & filio, & spiritui sancto. Sicut erat in principio & nunc & semper & in secula seculorum. Amen. Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationẽ. Sed libera nos à malo. Benedic domine. & reliqua vt suprà in principio prandii.

Post cœnam.

Tu autem domine miserere nostri. Deo gratias. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator dominus, escam dedit timentibus se. Gloria patri & filio & spiritui sancto. Sicut erat in principio & nunc & semper & in secula seculorũ. Amen. Benedictus dominus in donis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen. Psal. Laudate dominum omnes gentes, laudate eũ omnes populi. Quoniã cõfirmata est super nos misericordia eius, & veritas domini manet in æternum. Gloria patri, Sicut erat. Amen. Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster &c. vt in fine prandii.

Breuiſſimus ſimul, &

vtiliſſimus modus, quo & legere, & ſcribere quis citò, rectéque diſcet.

Literæ. a. b. c. d. e. f. g. h. i. lz. l. m. n. o. p. q. r. ſ. t. u. x. y. z.
Vocales, a. e. i. o. u.
Conſonantes, b. c. d. f. g. l. m. n. p. q. r. ſ. t. x. z. i & u cum non ſunt vocales.

Conſonantes præpoſitæ vocalibus.

Ba.be.bi.bo.bu. Ca.ce.ci.co.cu.
Da.de.di.do.du. Fa.fe.fi.fo.fu.
Ga.ge.gi.go.gu. Ha.he.hi.ho.hu.
Ia.ie.ii.io.iu. La.le.li.lo.lu.
Ma.me.mi.mo.mu. Na.ne.ni.no.nu.
Pa.pe.pi.po.pu. Qua que.qui.quo.quu.
Ra.re.ri.ro.ru. Sa.ſe.ſi.ſo.ſu.
Ta.te.ti.to.tu. Va.ve.vi.vo.vu.
Xa.xe.xi.xo.xu. Za.ze.zi.zo.zu.

Vocales vni præpoſitæ conſonanti.

Ab.eb.ib.ob.vb. Ac.ec.ic.oc.vc.
Ad.ed.id.od.vd. Af.ef.if.of.vf.
Ag.eg.ig.og.vg. Ah.eh.ih.oh.vh.
Al.el.il.ol.vl. Am.em.im.om.vm.
An.en.in.on.vn. Ap.ep.ip.op.up.
Ar.er.ir.or.vr. As.es.is.os.vs.
At.et.it.ot.vt. Ax.ex.ix.ox.vx.

Vocales duabus, aut tribus præpoſitæ conſonantibus.

Alx.elx.ilx.olx.vlx. Anc.enc.inc.onc.vnc.
Ams.ems.ims oms.vms. Ans, ens.ins.ons.vns.
Ant.ent.int.ont.vnt. Anx.enx.inx.onx.vnx.
Ars.ers.irs.ors.vrs. Arx.erx.irx.orx.vrx.
Abs.ebs.ibs.obs.vbs. Arbs.erbs.irbs.orbs.vrbs.
Aps.eps.ips.ops.vps. Arps.erps.irps.orps.vrps.

Vocales vocalibus præpoſitæ.

æ œ au eu ꝋ, quæ ſunt diphthongi.

Duæ tréſve conſonantes præpoſitæ vocalibus.

Bda.bde.bdi.bdo.bdu. Bla.ble.bli.blo.blu.

Bra.bre.bri.bro.bru.	Cha.che.chi.cho.chu.
Cla.cle.cli.clo.clu.	Cma.cme.cmi.cmo.cmu.
Cna.cne.cni.cno.cnu.	Cra.cre.cri.cro.cru.
Cta.cte.cti.cto.ctu.	Dla.dle.dli.dlo.dlu.
Dma.dme.dmi.dmo.dmu.	Dna.dne.dni.dno.dnu.
Dra.dre.dri.dro.dru.	Fla.fle.fli.flo.flu.
Fra.fre.fri.fro.fru.	Gda.gde.gdi.gdo.gdu.
Gla.gle.gli.glo.glu.	Gma.gme.gmi.gmo.gmu.
Gna.gne.gni.gno.gnu.	Gra.gre.gri.gro.gru.
Mna.mne.mni.mno.mnu.	Pla.ple.pli.plo.plu.
Pna.pne.pni.pno.pnu.	Pra.pre.pri.pro.pru.
Pta.pte.pti.pto.ptu.	Pſa.pſe.pſi.pſo.pſu.
Sba.ſbe.ſbi.ſbo.ſbu.	Sca.ſce.ſci.ſco.ſcu.
Sma.ſme.ſmi.ſmo.ſmu.	Spa.ſpe.ſpi.ſpo.ſpu.
Squa.ſque.ſqui.ſquo.ſquu.	Sta.ſte.ſti.ſto.ſtu.
Stla.ſtle.ſtli.ſtlo.ſtlu.	Stra.ſtre.ſtri.ſtro.ſtru.
Tla.tle.tli.tlo.tlu.	Tma.tme.tmi.tmo.tmu.
Tna.tne.tni.tno.tnu.	Tra.tre.tri.tro.tru.

Conſonantes præpoſitæ, & ſuppoſitæ vocalibus,

Bab.beb.bib.bob.bub.	Bac.bec.bic.boc.buc.
Bad.bed.bid.bod.bub.	Baf.bef.bif.bof.buf.
Bag.beg.big.bog.bug.	Bal.bel.bil.bol.bul.
Bam.bem.bim.bom.bum.	Ban.ben.bin.bon.bun.
Bap.bep.bip.bop.bup.	Bar.ber.bir.bor.bur.
Bas.bes.bis.bos.bus.	Bat.bet.bit.bot.but.
Cab.ceb.cib.cob.cub.	Cac.cec.cic.coc.cuc.
Cad.ced.cid.cod.cud.	Caf.cef.cif.cof.cuf.
Cag.ceg.cig.cog.cug.	Cal.cel.cil.col.cul.
Cam.cem.cim.com.cum.	Can.cen.cin.con.cun.
Cap.cep.cip.cop.cup.	Car.cer.cir.cor.cur.
Cas.ces.cis.cos.cus.	Cat.cet.cit.cot.cut.
Dab.deb.dib.dob.dub.	Dac.dec.dic.doc.duc.
Dad.ded.did.dod.dud.	Daf.def.dif.dof.duf.
Dag.deg.dig.dog.dug.	Dal.del.dil.dol.dul.
Dam.dem.dim.dom.dum.	Dan.den.din.don.dun.
Dap.dep.dip.dop.dup.	Dar.der.dir.dor.dur.
Das.des.dis.dos.dus.	Dat.det.dit.dot.dut.
Fab.feb.fib.fob.fub.	Fac.fec.fic.foc.fuc.
Fad.fed.fid.fod.fud.	Faf.fef.fif.fof.fuf.

Fag.feg.fig.fog.fug.
Fam.fem fim.fom.fum.
Fap.fep.fip.fop.fup.
Fas.fes.fis.fos.fus.
Gab.geb.gib.gob.gub.
Gad.ged.gid.god.gud.
Gag.geg.gig.gog.gug.
Gam.gem.gim.gom.gum.
Gap.gep.gip. gop. gup.
Gas.ges.gis.gos.gus.
Hab.heb.hib.hob.hub.
Had.hed.hid.hod.hud.
Hag.heg.hig.hog.hug.
Ham.hem.him.hom.hum.
Hap.hep.hip.hop.hup.
Has.hes.his.hos.hus.
Iab.ieb.iib.iob.iub.
Iad.ied.iid.iod.iud.
Iag.ieg.iig.iog.iug.
Iam.iem.iim.iom.ium.
Iap.iep.iip.iop.iup.
Ias.ies.iis.ios.ius.
Lab.leb.lib.lob.lub.
Lad.led lid.lod.lud.
Lag.leg.lig.log.lug.
Lam.lem.lim.lom.lum.
Lap.lep.lip.lop.lup.
Las.les.lis.los.lus.
Mab.meb.mib.mob.mub.
Mad.med.mid.mod.mud.
Mag.meg.mig.mog.mug.
Mam.mem.mim.mom.mum.
Map.mep.mip.mop.mup.
Mas.mes.mis.mos.mus.
Nab.neb.nib.nob.nub.
Nad.ned.nid.nod.nud.
Nag.neg.nig.nog.nug.
Nam.nem.nim.nom.num.
Nap.nep.nip.nop.nup.

Fal.fel.fil.fol.ful.
Fan.fen.fin.fon.fun.
Far.fer.fir.for.fur.
Fat.fet.fit.fot.fut.
Gac.gec.gic.goc.guc.
Gaf.gef.gif.gof.guf.
Gal.gel gil.gol.gul.
Gan.gen.gin.gon.gun.
Gar.ger gir.gor.gur.
Gat.get.git.got.gut.
Hac.hec.hic.hoc.huc.
Haf.hef.hif.hof.huf.
Hal.hel.hil.hol.hul.
Han.hen.hin. hon. hun.
Har. her.hir.hor.hur.
Hat.het.hit.hot.hut.
Iac.iec.iic.ioc.iuc.
Iaf.ief.iif.iof.iuf.
Ial.iel.iil.iol.iul.
Ian.ien.iin.ion.iun.
Iar.ier.iir.ior.iur.
Iat.iet.iit.iot.iut.
Lac.lec.lic.loc.luc.
Laf.lef.lif.lof.luf.
Lal.lel.lil.lol.lul.
Lan.len.lin.lon.lun.
Lar.ler.lir.lor.lur.
Lat.let.lit.lot.lut.
Mac.mec.mic.moc.muc
Maf.mef.mif.mof.muf.
Mal.mel.mil. mol. mul.
Mā.men.min.mon.mū.
Mar.mer.mir.mor.mur.
Mat.met.mit.mot.mut.
Nac.nec.nic.noc.nuc.
Naf.nef.nif.nof.nuf.
Nal.nel.nil.nol.nul.
Nan.nen.nin.non. nun.
Nar.ner.nir.nor.nur.

Nas.nes.nis.nos.nus. Nat.net.nit.not.nut.
Pab.peb.pib.pob.pub. Pac.pec.pic.poc.puc.
Pad.ped.pid.pod.pud. Paf.pef.pif.pof.puf.
Pag.peg.pig.pog.pug. Pal.pel.pil.pol.pul.
Pam.pem.pim.pom.pum. Pan.pen.pin.pon.pun.
Pap.pep.pip.pop.pup. Par.per.pir.por.pur.
Pas.pes.pis.pos.pus. Pat.pet.pit.pot.put.
Quid.quod.qual.quel.quil. quam.quem.Quan.quen.quin.
quip.quas.ques.quis.quos.quat.
Rab.reb.rib.rob.rub. Rac.rec.ric.roc.ruc.
Rad.red.rid.rod.rud. Raf.ref.rif.rof.ruf.
Rag.reg.rig.rog.rug. Ral.rel.ril.rol.rul.
Ram.rem.rim.rom.rum. Ran.ren.rin.ron.run.
Rap.rep.rip.rop.rup. Rar.rer.rir.ror.rur.
Ras.res.ris.ros.rus. Rat.ret.rit.rot.rut.
Sab.ſeb.ſib.ſob.ſub. Sac.ſec.ſic.ſoc.ſuc.
Sad.ſed.ſid.ſod.ſud. Saf.ſef.ſif.ſof.ſuf.
Sag.ſeg.ſig.ſog.ſug. Sal.ſel.ſil.ſol.ſul.
Sam.ſem.ſim.ſom.ſum. San.ſen.ſin.ſon.ſun.
Sap.ſep.ſip.ſop.ſup. Sar.ſer.ſir.ſor.ſur.
Sas.ſes.ſis.ſos.ſus. Sat.ſet.ſit.ſot.ſut.
Tab.teb.tib.tob.tub. Tac.tec.tic.toc.tuc.
Tad.ted.tid.tod.tud. Taf.tef.tif.tof.tuf.
Tag.teg.tig.tog.tug. Tal.tel.til.tol.tul.
Tam.tem.tim.tom.tum. Tan.ten.tin.ton.tun.
Tap.tep.tip.top.tup. Tar.ter.tir.tor.tur.
Tas.tes.tis.tos.tus. Tat.tet.tit.tot.tut.
Vab.veb.vib.vob.vub. Vac.vec.vic.voc.vuc.
Vad.ved.vid.vod.vud. Vaf.vef.vif.vof.vuf.
Vag.veg.vig.vog.vug. Val.vel.vil.vol.vul.
Vam.vem.vim.vom.vum. Van.ven.vin.von.vun.
Vap.vep.vip.vop.vup. Var.ver.vir.vor.vur.
Vas.ves.vis.vos.vus. Vat.vet.vit.vot.vut.
Xab.xeb.xib.xob.xub. Xac.xec.xic.xoc.xuc.
Xad.xed.xid.xod.xud. Xaf.xef.xif.xof.xuf.
Xag.xeg.xig.xog.xug. Xal.xel.xil.xol.xul.
Xam.xem.xim.xom.xum. Xan.xen.xin.xon.xun.
Xap.xep.xip.xop.xup. Xar.xer.xir.xor.xur.
Xas.xes.xis.xos.xus. Xat.xet.xit.xot.xut.

Zab.zeb.zib.zob.zub. Zac.zec.zic..zoc.zuc.
Zad.zed.zid.zod.zud. Zaf.zef.zif zof.zuf.
Zag.zeg.zig.zog.zug. Zal.zel.zil.zol.zul.
Zam.zem.zim.zom.zum. Zan zen zin.zon.zun.
Zap.zep.zip.zop.zup. Zar.zer.zir.zor.zur.
Zas.zes.zis.zos.zus. Zat.zet.zit.zot.zut.

Erunt fortaſſe qui hæc rideant tanquam perquam rudia, ſed ineruditi.nos autem perneceſſaria eſſe dicimus ad recte, doctéque pronuntiandum, ſcribendúmque. Imitati autem ſumus antiquos & Græcos & Latinos grammaticos. Diſcant igitur pueri, quot ſyllabarum ſint dictiones, eáſque tum in libro tum ad digitos ſyllabatim connectant: ne ſcribant, pronuntiéntve cælli cællorum, & allius allia alliud per geminũ ll: néve vbi vna eſſe debet cōſonans, duas ponant: aut contrà, vbi duæ eſſe debent conſonantes, ponant vnam vt plurimi ſolent.

ALDI.

Non mihi per ſcopulos, aut deuia paruus Iulus
Ducitur, Aonias ebibiturus aquas.
Eſt via per placidos colles, per florea rura:
Hac iter ad muſas perbreue carpe puer.

De Grãmatica & eius PARTIBVS.

QVID EST Grãmatice? Ars & profeſſio, quæ vſu, ratione, atque authoritate conſtat, Quǽque cũ breuiſſimè in duas partes diuidatur, rectè loquẽdi ſcientiã, & authorũ enarrationem, plus habet in receſſu (vt Quintilianus ait) quàm frõte promittat. Eſt enim neceſſaria pueris, iocunda ſenibus, dulcis ſecretorum comes, & quæ vel ſola omni ſtudiorũ genere plus habet operis, quàm oſtẽtationis. Vnde dicta eſt Grãmatice? παρὰ τὰ γράμματα, hoc eſt à literis. Latine literatura, Quintiliano teſte dici poteſt, quia à literis incipit. nam literæ in ſyllabas cogũtur, ſyllabæ dictiones efficiũt: ex dictionibus oratio cõſtat, ex quib⁹ diſciplina grãmatices cõſtituitur.

Quot ſunt partes grãmatices? Duæ. Methodice & hiſtorice.

Quæ eſt Methodice? Finitiua grammatice, quæ præcepta, rationémque loquendi breui quadam via demonſtrat. hæc etiam horiſtice dicitur.

Quæ eſt Hiſtorice? Enarratiua grãmatica, quæ authores enarrat, atque exponit, quare & exegetice alio nomine appellatur.

Methodicæ ſeu horiſticæ grãmatices quot ſunt partes? Quatuor. Litera, vt v. Syllaba, vt ve. Dictio vt veritas. Oratio, vt veritas odiũ parit.

Quid eſt litera? Minima pars vocis articulatæ.

Quid eſt vox? Aer ictus auribus accidens.

Quotuplex eſt vox? Duplex. Articulata, quæ ab aliquo ſenſu mẽtis proficiſcitur. Inarticulata, quæ à nullo.

Quotuplex eſt articulata vox? Duplex. Literata, quæ ſcribi poteſt, vt Cicero, Socrates, Plato. Illiterata, quæ ſcribi non poteſt, vt ſibili, & gemitus hominum.

Quotuplex est vox inarticulata? Duplex. Literata, vt Cra. Illiterata, vt sibili serpentum, mugitus boum, & similia.

Vnde dicta est litera? A lituris, quas patitur, vel quia veteres in ceratis tabulis scribere, & postea delere consueuerunt, sicut à libro, id est cortice, in quo etiam antiqui scribebant, appellatus est liber.

Quid interest inter literam, & elementum? Elementum est ipsa pronuntiatio, Litera autem, elementi nota. sed abusiue alterũ pro altero ponitur.

Quot accidunt literæ? Tria, Nomen, figura, & potestas. nomen quo vocatur. figura, quæ est elementi nota. potestas, propter quam & literæ factæ sunt, & elementa.

Quot sunt literæ, quibus vtimur? Tres & viginti. a, b, c, d, e, f, g, i vocalis, i consonans, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u vocalis, u consonans, x, y, z. Literæ vero apud Græcos sunt quatuor & viginti. α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Quare h & k non numerasti inter literas? Quia h, non est litera, sed signum aspirationis. k verò, græca est, pro qua, c vtimur, atque ideò superuacua. nisi (vt Terentianus ait) tunc in vsu est, cum kalendas adnotamus caput.

Quare i & u bis connumerasti inter literas? Quia lõgè aliæ literæ sunt in Iuno, & Venus, quàm in ibo & vrna.

In quot partes diuiduntur tres & viginti literæ? In duas, In vocales & consonantes.

Quot sunt vocales? Sex, quinque Latinæ, a, e, i, o, u: & vna græca y ψιλόν, qua vtimur duntaxat in dictionibus græcis, vt Hippolytus, Hieronymus, hyems. Vocales autem apud Græcos, septem, α, ε, η, ι, υ, ο, ω.

In quot partes diuiduntur vocales? In duas. In præpositiuas, & subiunctiuas.

Quot sunt præpositiuæ? Duæ, a, e. Subiunctiuæ? Tres, e, u, i.

Quare dicuntur præpositiuæ? Quia præpositæ subiunctiuis diphthongos faciunt.

Ex vocalibus quot fiunt diphthongi? Quinque, æ, œ, au, eu, ei. vt æstimo, cœpi, aula, Eurus, Orphei: sed ei græca est, quæ apud antiquos in frequentissimo vsu fuit, nunc autem penè exoleuit.

Quot scribuntur, & proferuntur? Duæ. au, & eu, vt audio, euge.

Quot scribuntur, & non proferuntur? Tres, æ, œ, ei: vt Cæsar, Phœbus, omneis. quanquã mihi non ita videtur. non enim ita pronuntiasse antiquos credimus: sed de his dicemus in fragmentis no-

ſtris grammaticis. Diphthongi verò propriæ apud Græcos ſex, αι, αυ, ει, ευ, οι, ου.

Quot ſunt conſonantes? Septemdecim, b, c, d, f, g, l, m, n, p, q, r, ſ, t, x, z, i & u non vocales.

In quot partes diuiduntur conſonantes? In duas. in ſemiuocales, & mutas.

Quot ſunt ſemiuocales? Septem, l. m. n. r. ſ. x. z.

In quot partes diuiduntur ſemiuocales? In duas, in quatuor liquidas, l, m, n, r: & duas duplices, x, z.

Quot ſunt mutæ? Octo, b, c, d, f, g, p, q, t.

Quare dicuntur vocales? Quia per ſe vocem faciunt.

Conſonates? Quia ſimul cum vocalibus ſonant.

Semiuocales? Quia ſunt imperfectæ vocales.

Mutæ? Quia reſpectu benè ſonantium exiguam vocem habent.

Quare dicuntur liquidæ? Quia fluũt & quaſi intereunt poſt mutas poſitæ in eadem ſyllaba, & propterea Græci ὑγρὰ etiam appellant, noſtri verò vdas.

Quare dicuntur duplices? Quia ponuntur pro duabus literis. x enim ponitur pro c & ſ: z vero pro duplici ſſ.

Quæſtiones de literis.

A in dictione æs, quæ pars eſt? Litera. Quæ litera? vocalis. Quæ vocalis? præpoſitiua. Quare eſt litera? quia eſt minima pars huius vocis articulatæ æs. Quare vocalis? quia per ſe vocem facit. Quare eſt præpoſitiua? quia præpoſita ſubiũctiuis e & u, æ & au diphthongos facit.

L quæ pars eſt grãmatices? Litera. Quæ litera? cõſonãs. Quæ cõſonãs? ſemiuocalis. Quæ ſemiuocalis? liquida. Quare eſt litera? quia eſt minima pars dictionis, vbi poſita eſt. Quare conſonans? quia ſimul cũ vocali, cui adiũgitur ſonat. Quare eſt ſemiuocalis? quia non quãtũ vocalis ſonat. Semis enim in cõpoſitione, imperfectionẽ ſignificat, vt ſemiuir, ſemiplen9, id eſt imperfect9 vir, imperfecte plenus. interdũ etiã dimidiã partẽ, vt ſemiſſis, dimidiatus aſſis. Quare eſt liquida? quia liqueſcit & fluit poſt mutas poſita in eadẽ ſyllaba. Aristo sup Metaph. cap.

17. DE SYLLABA.

Quid eſt ſyllaba? Comprehenſio literarum, vt ba, tra. ſed abuſiue ex ſola vocali fieri ſyllaba poteſt, vt eoo. 1412·21

Vnde dicitur ſyllaba? ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα, hoc eſt à conceptione literarum.

Syllabæ quot accidũt? Quatuor, tenor, ſpirit9, tẽpus, & numerus. Prisc. 4·3.

Quot ſunt tenores ſyllabarum? Tres, acutus, grauis, & circunflexus, vt aliquibus, coràm, baſſianas.

Quot ſunt ſpiritus ſyllabarũ? Duo, aſper & lenis, vt trux, lana.

Quot ſunt tempora ſyllabarum? Quinque, vnum, vnum ſemis, duo, duo ſemis, & tria.

Quot ſunt numeri ſyllabarũ? Duo. ſingularis, vt a: pluralis, vt tra.

Quare numerus accidit ſyllabæ? Quia conſtare poteſt ex vna ad ſeptem literas, vt à, ab, abs, mars, ſcobs, ſcrobs, ſtirps, ſtrans, ſtriglx apud Victruuium.

Quæſtiones de ſyllabis.

Li, in aliquibus quæ pars eſt? Syllaba. Quare? quia eſt comprehenſio duarum literarum l & i. Cuius tenoris? acuti. Cuius ſpiritus? lenis. Quot temporum eſt? vnius. Cuius numeri? Pluralis.

DE DICTIONE.

Quid eſt dictio? Vox articulata cum aliqua ſignificatione, ex qua inſtruitur oratio, & in quam reſoluitur. 17.

Vnde dicta eſt dictio? À dicendo, quòd dicat aliquid, hoc eſt ſignificet.

Quæſtiones de dictione.

Poeta quæ vox eſt? Articulata. Quare? Quia ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur.

Quę articulata vox eſt poeta? Literata. Quare? Quia ſcribi poteſt.

Poeta quæ pars eſt grammatices? Dictio. Quare? Quia dicit aliquid, hoc eſt ſignificat.

Cra, quæ vox eſt? Inarticulata. Quare? Quia à nullo ſenſu mentis proficiſcitur.

Quæ inarticulata vox eſt cra? Literata. Quare? Quia literis comprehendi poteſt.

Sibilus hominum quæ vox eſt? Articulata. Quare? Quia ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur. Quæ articulata? Illiterata. Quare? quia ſcribi non poteſt.

Mugitus boum quæ vox eſt? Inarticulata. Quæ inarticulata? Illiterata.

DE ORATIONE.

Quid eſt oratio? Congrua dictionum ordinatiò ad aliquid ſignificandum.

In quot partes diuiditur oratio? In duas: in orationẽ perfectam, & imperfectam. Quæ eſt perfecta? Quæ perfectum habet ſenſum, vt veritas odium parit.

Quæ eſt imperfecta? Quæ nõ habet perfectũ ſenſum, vt Me amare Deum, & Cum veniſſem in Cumanum.

Orationis perfectæ in anguſtiſſima diuiſione quot ſunt ſpecies? Quinque. Interrogatiua, vt Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa videndi? Imperatiua, vt Accipe nunc Danaũ inſidias. Optatiua, vt Nunc vtinã ſurdis auribus eſſe velim. Vocatiua, vt Huc ades ô Melibœe. Enuntiatiua, vt Nauigat AEneas.

Quæſtiones de Oratione.

Amo Deum, quæ pars eſt grammatices? Oratio. Quare? Quia eſt congrua dictionum ordinatio ad aliquid ſignificandum.

Quæ oratio eſt? Perfecta. Quare? Quia perfectum habet ſenſum.

Cuius ſpeciei orationis perfectæ? Enũtiatiuæ. Quare? Quia amorem meum erga deum enuntiat.

DE ORATIONIS PARTIBVS.

Quot ſunt partes orationis? Octo. Nomen, Pronomen, Verbum, Aduerbium, Participium, Præpoſitio, Coniunctio, & Interiectio.

Quot ſunt principales orationis partes? Duæ, Nomen & verbum.

Quot ſunt partes orationis declinabiles? Quatuor, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium.

Quot ſunt indeclinabiles? Quatuor. Aduerbiũ, Præpoſitio, Coniunctio, & Interiectio.

Quot ſunt caſuales? Tres, Nomen, Pronomen, Participium.

De Nomine.

Quid eſt nomẽ? Pars orationis corpus aut rẽ propriè, cõmunitér ve ſignificãs: propriè vt Roma, Tyberis: cõmuniter, vt vrbs flumẽ.

Vnde dictũ eſt nomen? A græco quod eſt ὄνομα : ἀπὸ τοῦ νέμειν, quod eſt tribuere, deriuatum.

In quot partes diuiditur nomen? In duas, in ſubſtantiuum & adiectiuum.

Quod eſt nomen ſubſtantiuum? Quod habet vnũ articulum, vt hic poeta: vel duos ad ſummum, vt hic & hæc aduena.

Quod eſt nomen adiectiuum? Quod habens tres articulos, vt hic & hæc & hoc fœlix: vel tres voces, vt bonus bona bonum: adiicitur nominibus ſubſtantiuis ad eorum qualitatem vel quantitatem declarandam, vt altum mare, cælum profundum, rotundum, volubile, nix alba, niger coruus.

Quot ſunt pronomina pro articulis poſita in generum, caſuúmque diſcretione? Tria (caremus enim articulis) hic hæc hoc. hic enim

est discrimen masculini, hæc fœminini, hoc neutri. hic & hæc communis duûm generum. hic & hæc & hoc, omnis, vel communis triũ generum. hic vel hæc, incerti.

In quot partes diuiditur substantiuum nomen? In duas, in proprium & appellatiuum.

Quod est nomen proprium? Quod vni tantum conuenit, vt Socrates, Plato, Vergilius.

Quod est nomen appellatiuum? Quod est commune multis, vt arbor, homo, lapis.

Nomini quot accidunt? Quinque. Quæ? Species, Genus, Numerus, Figura & Casus.

Quot sunt species nominum tam substantiuis, quàm adiectiuis communes? Duæ, primitiua vt Iulus, bonus. deriuatiua, vt Iulius, bellus.

Quot sunt species propriorum nominum tantum? Quatuor, Nomen, Prænomen, Agnomen, & Cognomen.

Quod est nomen? Quod propriè vniuscuiusque suum est, vt Cato, Cæsar.

Quod est prænomen? Quod præponitur nomini differentiæ causa. vt M. Cato, C. Cæsar.

Quod est cognomen? Quod ab euentu aliquo imponitur, vt Africanus. Salust. Cui cognomen postea Africano ex virtute fuit.

Quod est agnomen? Quod est agnationis commune, vt Portius.

De speciebus appellatiuorum nominum.

Quot sunt species appellatiuorum nominum tantum? Decem & septem, Ad aliquid dictum, Quasi ad aliquid dictum, Gentile, Patrium, Interrogatiuum, Infinitum, Relatiuum, Collectiuum, Diuiduum, Factitium, Generale, Speciale, ordinale, Numerale, Absolutum, Temporale, Locale.

Quod est ad aliquid dictũ? Quod sine intellectu eius ad quod dictum est, proferri nõ potest, vt Pater, filii pater: filius, patris filius.

Quod est quasi ad aliquid dictũ? Quod quamuis habet aliquod cõtrariũ, & quasi semper adhærens, tamen non significat ipso nomine etiam illud, neque ex illo accipit nominationem, vt nox, dies.

Quod est gentile? Quod gentem significat, vt Græcus, Latinus.

Quod est patrium? Quod à patria sumitur, vt Romanus.

Quod est interrogatiuum? Quod cum interrogatione profertur, vt quis quâlis cum accentu in penultima.

Quod est infinitum? Quod est interrogatiuo cõtrarium, vt quis

qualis cum graui accentu.

Quod est relatiuum? Quod refert antecedens, hoc est dicit iterũ, vt qui quæ quod, qualis.

Quod est collectiuum? Quod in singulari numero multitudinem significat, vt populus, plebs, gens, turba, vulgus.

Quod est diuiduum? Quod à duobus vel amplioribus ad singulos habet relationẽ, vel ad plures in numeros pares distributos, vt vterque, alteruter, quisque, singuli, bini, terni, centeni.

Quod est factitium? Quod à sonorum proprietate factum est, vt fringilla auis, turtur, scrofa, taratantara.

Quod est generale? Quod in diuersas species potest diuidi, vt animal, arbos.

Quod est speciale? Quod à genere trahitur, vt homo, equus, laurus, oliua.

Quod est ordinale? Quod ordinẽ significat, vt primus, secundus.

Quod est numerale? Quod numerũ demõstrat, vt vnus, duo, tres.

Quod est absolutum? Quod per se intelligitur, vt deus.

Quod est temporale? Quod tempus ostendit, vt hora, dies, mensis, annus.

Quod est locale? Quod locum significat, vt propinquus, longinquus, proximus,

De speciebus tam propriorum quàm appellatiuorum nominum.

Quot sunt species nominũ tam propriis quàm appellatiuis communes? Sex. Primitiua propria, vt Iulus. primitiua appellatiua, vt mõs. Deriuatiua propria, vt Iulius. deriuatiua appellatiua, vt monticulus. Corporalis propria, vt Cato. corporalis appellatiua, vt homo. Incorporalis propria, vt Virtus dea, & Pudicitia Penelopes, vel ipsa dea. Incorporalis appellatiua, vt Virtus. Homonymos propria, vt Pyrrhus filius Achillis, & Pyrrhus rex Epirotarũ. Homonymos appellatiua, vt nepos, fili⁹ filii, & nepos luxuriosus. Synonymos propria, vt Publius, Cornelius: Scipio, Africanus: Quintus, Mutius: Augur, Scęuola. Synonymos appellatiua, vt terra, humus: ensis, mucro, gladius, spatha, machæra.

Quod est nomẽ primitiuũ? Quod à nullo deriuatur, vt Iul⁹, mõs.

Quod est nomen deriuatiuum? Quod deriuatur ab aliquo, vt Iulius, montanus.

Quod est nomen corporale? Quod corpus significat, vt Cato, homo.

Quod eſt nomen incorporale? Quod nõ ſignificat corpus, vt virtus, angelus.
Quod eſt nomen homonymum? Quod vna voce ſignificat diuerſa, vt Canis, Nepos.
Quod eſt nomen ſynonymum? Quod cum alio nomine idem ſignificat, vt enſis, mucro, gladius, ſpatha, machæra.

De ſpeciebus deriuatiuorum nominum.

Quot ſunt ſpecies deriuatiuorum nominum tantũ? Nouem: Patronymicum, Comparatiuum, Superlatiuum, Poſſeſſiuum, Diminutiuum, Denominatiuum, Verbale, Participiale, Aduerbiale.
Quod eſt nomen comparatiuum? Quod cum intellectu poſitiui, vel cum aliquo participe ſenſu poſitiui, magis aduerbium ſignificat. vt albior, magis albus.
Quod eſt nomen ſuperlatiuum? Quod ad plures ſui generis comparatur, & ſuperponitur omnibus quibus comparatur. vt Achilles Græcorum fortiſſimus.
Quod eſt nomen Patronymicum? Quod proprie à patre deriuatum ſecundum formam græcam, ſignificat cum genitiuo primitiui filium vel nepotem, filiam vel neptem. vt hic Priamides, filius, nepóſve Priami. hæc Nerine, filia, neptíſve Nerei.
Quod eſt poſſeſſiuũ? Quod cum genitiuo primitiui ſignificat aliquid ex iis quæ poſſidentur. vt AEneia nutrix, pro nutrix AEneæ. Euandrius enſis, pro enſis Euandri.
Quod eſt diminutiuum? Quod diminutionem ſui primitiui abſolute demonſtrat. vt homũcio, homunculus, homullus, homullulus, paruus homo. Senecio, paruus ſenex. Fraterculus, paruus frater. Virgũcula, parua virgo. Sororcula, parua ſoror. Recula, parua res. Corculum, paruum cor.
Quot cauſis proferuntur diminutiua? Tribus, neceſſariæ ſignificationis gratia, vt tantillus. Gratia vrbanitatis, vt ingeniolum, fraterculus. Item cauſa adulationis, vt corculum, animula.
Quod eſt denominatiuum? Quod à nomine deriuatur. vt crinitus, quod deriuatur à crine. cornutus, à cornu. citharœdus, à cithara. albior, ab albo. AEacides ab AEaco. Hectoreus ab Hectore.
Quod eſt verbale? Quod à verbo deducitur: vt amator, doctor.
Quod eſt participiale? Quod deriuatur à participio, vt venerandus.
Quod eſt aduerbiale? Quod deriuatur ab aduerbio, vt craſtinus, heſternus, hornotinus, quotidianus.

DE GENERIBVS.

Quot sunt genera nominum præcipua? Duo quæ sola nouit ratio naturæ. Masculinum, vt hic Anchises. Fœmininum, vt hæc Penelope. sola enim hæc generant, atque ideò appellata sunt genera. cætera verò à præcipuis veniunt. vt Neutrum, quod neque masculinum est, neque fœmininum. vt hoc templum. Commune duûm generum, quod & masculinum est & fœmininum, vt hic & hæc aduena. Commune trium generum, quod omnia supradicta genera continet. vt hic & hæc & hoc fœlix. Promiscuum quod vel masculinum est, vel fœmininum significans animal vtriusque sexus, atque ideò à Græcis ἐπίκοινον dicitur, vt hic passer, hæc aquila. Incertum, quod modo masculinum, modo fœmininum inuenitur apud authores, vt hic vel hæc dies.

Phaethon cuius generis? Masculini. Quare? Quia omnia nomina virorum, deorúmque cuiuscunque sint terminationis, masculini sunt generis, vt Cæsar, Cato, Saturnus, Iuppiter.

Pasiphae cuius generis? Fœminini. Quare? Quia omnia nomina mulierum, dearúmque cuiuscunque sint terminationis, fœminini sunt generis. vt Penelope, Iuno, Glycerium.

Vir cuius generis? Masculini. Quare? Quia omnia nomina quorũ significatio ad mares tantum pertinet, masculini sunt generis, vt Pontifex, cerdo, tonsor, nauta.

Mulier cuius generis? Fœminini. Quare? Quia omnia nomina, quorum significatio ad fœminas tantum pertinet, fœminini sunt generis, vt Puella, saga, pronuba.

Dux cuius generis? Communis duûm generũ. Quare? Quia omnia nomina, quorum significatio & ad mares pertinet, & ad fœminas, communia sunt duûm generum, vt Princeps, Comes, Côniua, Auriga, Aduena, Homo, Incola, Alienigena, Caprigena. quæ tamen authores vsurpant tãquam adiectiua. Virgilius, Caprigenúmque pecus. Valerius Maximus, Alienigena studia.

Bonus cuius generis? Masculini. Quare? Quia prima quæque vox adiectiui, est generis masculini, vt bonus: secunda, fœminini, vt bona: tertia, neutri, & bonum.

Omnis cuius generis? Cõmunis duûm generũ. Quare? Quia prima quæque vox adiectiui, cui duæ sunt voces, est cõmunis duûm generum. vt hic & hæc omnis, hic & hæc pulchrior. altera vero est generis neutri, vt hoc omne, hoc pulchrius.

Pernox cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia

omnia adiectiua quæ habent duntaxat vnam vocem, communia sunt trium generum, vt velox, pauper.

Mālus prima producta cuius generis? Fœminini. Quare? Quia omnia nomina arborum sunt generis fœminini. Oleaster tamen, Dumus, Rubus, masculina sunt. Siler, quod Priscianus ait non ponendum inter arbores, sicut nec Rubus, neutrum est. Vergilius, Vt molle siler, lentæque genistæ. Sic Robor, suber, balsamum, hebenum. dicitur & hæc habenus, Item buxum. dicitur & buxus secundum Seruium. Priscianus, Buxus arbor, buxum lignum. Tibullus pomum genere neutro pro arbore vsurpauit,

Ipse seram teneras maturo tempore vites
Rusticus, & facili grandia poma manu.

Plinius quoque epist. lib. v idem fecit, inquiens, Alternis metulæ exurgunt, alternis incerta sunt poma.

Pirum cuius generis? Neutri. Quare? Quia fructuum & lignorū nomina, neutra sunt. excipiuntur hoc versiculo annotata,

Hæc nux, Castaneáque, & Iuglans, Ficus, Oliua.

Padus cuius generis? Masculini. Quare? Quia fluuiorū nomina, masculina sunt. Inuenies tamē pauca fœminini generis, vt Albula. Ouidius in quarto fastorum, Et tāto est Albula pota deo. Item hæc Lethe. Styx, palus est inferni, nō flumē. Pauca item neutri, vt Crustumiū, Iader. Lucanus, Crustumiumque rapax. Idem, Et tepidum in molles Zephyros discurrit Iader. Leges & hoc Histrum, Tanagrū, Metaurū, Eridanum, Rhenum, si cū flumine iungūtur. vt flumen Rhenum. Horatius, Aut flumen Rhenum, aut pluuius describitur arcus. Sicuti hoc oceanum cū mari adiungitur, vt mare oceanum. Sed figuratè magis neutris Prisciano teste iunguntur. vt Tyberis flumen. Sallustius in II historiarum, Dextrum flumen Turiam, quod Valentiam paruo interuallo præterfluit.

Hic Psitacus cuius generis? Promiscui. Quare? Quia volucrū nomina, epicœna sunt. Columbus verò, habet fœmininum colūba, & Gallus gallina, & Pullaster pullastra. Capus vero siue capo (vtrunque enim dicimus) quia ex gallo fit auulsis testibus, idcirco fœmininum non habet. OEstrum insecti generis, neutrum est. Picus & pica non sunt eiusdem speciei. Halcyon commune est duûm generum. cuius plurale est hi & hæ halcyones. Seruius super eo versu, Dilectæ Thetidi halcyones, ait sciendum, quia cum de muliere dicitur, hæc halcyone facit: cū de auibus, hic & hæc halcyon, hi & hæ halcyones. hactenus ille. Ouidius tamen XI Metamorphoseos de

aue hæc halcyone dixit, Incubat halcyone pendētibus æquore nidis. dicta quia ἐν ἁλὶ κύει, hoc est in mari fœtificat, ac propterea & aspirationem habet, & y psilon.

Decem cuius generis? Cōmunis triū generū. Quare? Quia omnia numeralia à quatuor vsque ad centum, sunt cōmunia triū generū. Sic etiam mille. dicimus etiam hoc mille, pluraliter hæc millia.

B cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina literarum, neutra sunt.

Aqua cuius generis? Fœminini. Quare? Quia omnia nomina Latina in a desinentia in nominatiuo singulari, fœminina sunt. In plurali verò neutra tam Latina quàm Græca, vt arma, stemmata. A

Epigramma cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina Græca in a, apud Latinos genus suum seruāt. Excipiuntur pauca, vt ὁ δόμος, hæc domus. ὁ χάρτης, hæc charta. τὸ χάος, hic chaus. ὁ κηρός, hæc cera, & huiusmodi perpauca. Pris. 39. 37.

Cubile cuius generis? Neutri. Quare? Quia in e finita tertii declinatus, neutra sunt omnia, vt hoc monile, hoc ouile. E

Libye cuius generis? Fœminini. Quare? Quia omnia nomina quæ veniunt à nominatiuo græco in η, fœminina sunt, vt hæc grāmatice, hæc rhetorice.

Gerūdi, cuius generis? Neutri. Quare? Quia i finita, neutra sunt. Excipiuntur à genitiuis composita omnis generis, vt eiusmodi. nā nihili, mancipi, frugi, officiperdi, obliqui sunt, omnibus casibus & generibus figurate adiuncti. I

Sermo cuius generis? Masculini. Quare? Quia o finita, masculina sūt omnia. Præter verbalia in io, vt lectio: & quæ in do & in go exeunt, o in i mutantia in genitiuo, fœminini generis, vt dulcedo, origo. Præter hic ordo, cardo, & Cupido pro deo. Caro carnis fœmininū est. Pōdo item aptotū, neutrū est. Margo incerti generis. O

Cornu cuius generis? Neutri. Quare? Quia u finita, neutra sunt omnia & aptota, vt veru, gelu. V

Lac cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia finita in qualibet mutarum, neutra sunt, vt alec, caput, occiput, sinciput. C

Lupercal cuius generis? Neutri. Quare? Quia al finita neutra sūt: Excipitur hic sal: quod neutro etiā genere vetustissimi protulerūt. AL

Mel cuius generis? Neutri. Quare? Quia el finita, neutra sunt. EL

Pugil cuius generis? Masculini. Quare? Quia tria in il masculina sūt, pugil, mugil, strigil. Vnū cōmune, vigil. Duo neutra, nil, nihil. IL

Cōsul cuius generis? Masculini. Quare? Quia ul finita duo mascu VL

lina sunt, consul, præsul. Vnum commune duûm generum, exul.

V M Delubrum cuius generis? Neutri. Quare? Quia in m neutra sunt. Præter nequam & totidem omnis generis. Item tantūdem & eim, quæ neutra sunt.

E N Carmen cuius generis? Neutri. Quare? Quia in en correpta, neutra sunt omnia. Flamen pro sacerdote, pecten, & à cano composita vt lyricen, & cætera omnia in en, masculina sunt, vt lien, rē, splē.

A R Torcular cuius generis? Neutri. Quare? Quia ar finita neutra

IR sunt. sic & quæ in ir desinunt, vt ir, gadir.

E R Canister cuius generis? Masculini. Quare? Quia in er, masculina sunt. Linter fœmininum est. Vber, iter, spinter, cancer pro morbo, papauer, cadauer, & significantia fœtus terræ vt cicer, piper: neutra sunt.

O R Labor cuius generis? Masculini. Quare? Quia er finita, masculini generis sunt. Quatuor in or inueniūtur neutra: marmor, æquor, cor, ador. Quatuor item, indecor, memor, immemor, author, & à corpore & colore composita, vt bicorpor, discolor: & comparatiua omnia, vt melior: communia sunt duûm generum. excepto hic senior, quod tamen in obliquis videtur commune trium generum, vt senioris ætatis, senioris æui.

V R Fulgur cuius generis? Neutri. Quare? Quia ur finita, neutra sunt. Astur, anxur, turtur, vultur, furfur, masculina sunt. Fur, augur, Ligur, cōmunia. Horatius tamen sermone Egressum magna, anxur in neutro genere protulit, Impositum saxis late candentibus anxur.

A S Pietas cuius generis? Fœminini. Quare? Quia as finita, fœminina sunt. Præter as, vas vadis, masculina: vas vasis, fas, nefas, neutra. Nugas, commune trium generum & indeclinabile.

E S Nubes cuius generis? Fœminini. Quare? Quia in es productam desinentia, fœminina sunt. Dies, incerti generis est in singulari: in plurali masculini tātum, sicut ab eo compositū meridies. Præs etiā & pes masculina sunt. AEs & hippomanes neutra.

Poples cuius generis? Masculini. Quare? Quia in es correptam, masculina sunt. Præter seges, teges, apes, compes, fœminina. Ea vero quorum significatio vtrique generi cōuenit, sunt (vt suprà quoque est dictum) communia duûm generum, vt diues, superstes, hospes, miles, deses, & similia. Inueniuntur quædam neutris adiuncta. Lucan⁹, Imperiumque comes. Iuuenalis, Depositū tibi sospes erit. Valeri⁹, Diues & præpotēs naturæ regnū. Sallust. Iter inquies. 25.

I S Bilis cuius generis? Fœminini. Quare? Quia is finita, fœminina

ſunt. Caulis, & molaris pro dente vel lapide: & caſſis rete, maſculina ſunt. & quæ ante is habent n, vt funis. vel duas cōſonantes in eadem ſyllaba, vt vectis (axis, pyxis, Græca ſunt) & quæ penultimã vna ex liquidis terminant, vt collis, enſis, amnis, corbis. vel in genitiuo creſcunt vna ſyllaba, vt lapis. Excipiūtur bipennis, peſtis, febris, veſtis, vallis, pellis, cuſpis, caſſis caſſidis, lis, turris, peluis, glis non animal, fœminini generis. Item finis & clunis incerti generis. & dis in ſingulari commune duûm generū, in plurali triū.

Ros cuius generis? Maſculini. Quare? Quia os finita, maſculina ſunt. Præter cos, dos fœminina, & os neutrum. OS

Metus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia us finita, ſecundæ & quartæ declinationis maſculina ſunt. Præter hæc domus, nardus, carbaſus, aluus, colus, vannus, intubus, porticus, acus, tribus, manus, penus, quod & maſculinum & fœmininum & neutrum inuenitur. Pampinus incerti generis eſt. Idus verò fœmininum eſt pluralis tantum numeri. Præter etiam hoc pus, virus, pelagus, vulgus quod eſt etiam maſculinum. VS

Munus cuius generis? Neutri. Quare? Quia in us tertiæ inflexionis, ſi non retinent u in genitiuo, neutra ſunt. dicimus tamen hic lepus. Si verò retinent & creſcunt, ſunt fœminina, vt ſalus, palus, incus. Excipiuntur hæc monoſyllaba, crus, rus, quæ ſunt neutra. & hic mus maſculinum.

Lodix cuius generis? Fœminini. Quare? Quia x finita, fœminina ſunt, vt celox, pax, lux. Excipiuntur grex, varix, calix, fornix, limax, ſandix, quincunx, calx pro ictu, narix, & quæ ſunt fructuum tertiæ, vt maſtix, quæ maſculina ſunt. Similiter in ex ſupra ſyllabam, vt culex. Præter hæc obex, forfex, forpex, ramex, ſupellex, vibex. Item hic vel hæc cortex, ſilex. Verbalia in trix inueniuntur & neutris adiuncta in plurali, vt Victricia tollite ſigna. Sardonix, incerti generis legitur. X

Stirps cuius generis? Fœminini. Quare? Quia in s, antecedente conſonante monoſyllaba, fœminina ſunt. Præter dens, mōs, fons, pons, maſculina. Scrobs tamen maſculini etiam generis eſt.

Tridens cuius generis? Maſculini. Quare? Quia in s, antecedente conſonante non monoſyllaba, maſculini ſunt generis. Præter hyems, & cohors fœminina.

Quæ videmur præteriiſſe, vt ſunt græca, vt ſynodus, cryſtallus: Item adiectiua, & propria hominum & deorum, & quæ ad mares vel ad fœminas vel ad vtroſque pertinent, & ſimilia, colligūtur ſuis

regulis. quod facilè poterit accuratus lector aduertere.

Quot sunt numeri nominum? Duo: singularis vt homo, Pluralis vt homines.

Quot sunt figuræ nominum? Tres: simplex vt iustus, Composita vt iniustus, Decomposita vt iniustitia.

Quot sunt casus nominum? Sex. Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus, qui etiã Latinus dicitur.

Ex casibus quot sunt recti? Duo, Nominatiuus, & Vocatiuus.

Quot sunt obliqui? Quatuor, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Ablatiuus.

DE NOMINVM DECLINATIONE.

Quot sunt declinationes nominum? Quinque. Prima cuius genitiuus singularis in æ diphthongum desinit. Secunda in i. Tertia in is. Quarta in us vel in u. Quinta in ei in genitiuo & datiuo. vt hic poeta, huius poetæ. hic dominus, huius domini. hic Cato, huius Catonis. hæc manus huius manus, vel hoc cornu huius cornu. hæc species huius & huic speciei.

Nominatiuus primæ declinationis quot terminationes habet? Quinque. a, as, e, es, & am: vt musa, AEneas, Penelope, Anchises, Adam. sed in am barbara sunt duntaxat, atque ideò aptota.

Nominatiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Sex. er, ir, ur, um, us, eus. vt aper, vir, satur, templum, dominus, Theseus. In os autem & in on, vt Delos, Ilion, græce declinantur.

De nominatiuo tertiæ declinationis.

Nominatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Circiter octo & quinquaginta. videlicet tres vocales, a, e, o, vt pægma, mare, Cicero. c post a & e, vt lac, alec. D post i & u, vt Dauid, Bogud. l, r, s, x, ns, post omnes vocales, vt sal, mel, pugil, sol, præsul, par, pater, gadir, cor, fur, mas, pes, lis, mos, mus, pax, lex, nix, nox, nux, quadrans, dens, tiryns, mons, aruns. Necnon & bs, & ps, & n, post omnes vocales, sed præter u: vt trabs, cælebs, calybs, scobs, daps, manceps, cynips, inops, Pan, flamen, delphin, Sinon. Item rs post omnes vocales, sed præter i: vt pars, iners, mors, Tyburs. aus, vt laus. æs diphthongum, vt præs. alx, vt calx. anx, vt lanx. unx, vt coniunx. arx, vt arx. irps, vt stirps. vrbs, vt vrbs. uls, vt puls. ems, vt hyems.

Quæ in nominatiuo singulari desinunt in er, in is, & in es? Conclusa hoc pentasticho,

Syluester, volucer, celer, & campester, & acer,

Atque alacer, celeber, mediocre, saluber, equester,
Sicque paluster, item sic inclinato sequester.
Hic sed & hæc alacris, celebris, mediocris, & acris,
Atque per e neutrum dices genus. adde salubris.

De quarta & quinta declinatione.

Quarta declinatio quot terminationes habet? Duas: us vt man⁹. u, vt cornu.

Quinta declinatio quot terminationes habet? Vnam dúntaxat, vt species.

DE GENITIVIS.

Genitiuus primæ declinationis quot terminationes habet? Quinque. æ diphthongũ, quæ est frequentissima, vt hic poeta huius poetæ. es à nominatiuo in e, vt hæc grammatice huius grammatices. as, vt hæc familia, huius familiæ & huius familiâs. vnde adhuc dicitur paterfamiliâs. hæc terra, huius terræ & terras: vt gigantes filii terras, more græco, vt ἡ μαια τῆς μαίας, ἡ μάρθα τῆς μάρθας. ai, vt hæc aula, huius aulæ & aulai. Vergilius, Aulai in medio libabant pocula Bacchi. Quod fit etiam in adiectiuis, vt pictus picta pictum, genitiuo picti pictæ & pictai. Vergilius, Diues opum, diues pictai vestis & auri. pro pictæ vestis. ius, vt vna vnîus.

Genitiuus singularis secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas. i, vt dominus huius domini. ius, vt vnus vnîus. nam Theseus huius Theseos, & Androgeus huius Androgeo, græce declinantur, ὁ θησεὺς, τοῦ θησέος. ὁ ἀνδρόγεως τοῦ ἀνδρόγεω.

Genitiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Vnã is, vt homo hominis. nam Pallas Pallados, & Sappho huius Sapphus, græce declinantur, vt ἡ παλλὰς τῆς παλλάδος, ἡ σαπφὼ τῆς σαπφόος σαπφοῦς.

Genitiuus quartę declinationis quot terminationes habet? Tres. us, vt hæc man⁹ huius manus, hic fructus hui⁹ fructus. u is diuisas, vt hæc manus huius manuis, hic fructus huius fructuis, hæc anus huius anuis. Terentius, Eius anuis opinor causa, quæ mortua est. M. Varro in primo de agricultura, Contra, vt Mineruæ caprini generis nihil immolarẽt propter oleam: quòd eam, quam læserit, fieri dicunt sterilem, eius enim saliuam esse fructuis venenum. A quo genitiuo u is, in frequenti vsu est datiuus ui. nam à genitiuo manus, huic manu est datiuus. Item u, vt hoc cornu.

Genitiuus quintæ declinationis quot terminationes habet? Quatuor. ei, vt dies huius diei. ii, vt huius dii. es, vt huius dies. e,

vt hui9 die. Vergilius in I AEneidos, Munera, lætitiámque dii. pro diei. M. Tullius pro S. Roscio, Quarum nihil pernicii causa diuino consilio, sed vi ipsa, & magnitudine rerum factum putamus. pro perniciei. Vergil. in Georgicis, Libra dies, somníque pares vbi fecerit horas. pro diei. Itē M. Tul. pro P. Sestio, Equites nō daturos illius dies pœnas. Sallust. Dubitauit acie pars, inquit, pro aciei. Ouid. III Metamorph. Prima fide, vocísque ratæ tētamina sumpsit. pro fidei. Idem in sexto, Vtque fide pignus dextras vtriusque poposcit. pro fidei pignus. Cæsar in secūdo de analogia, huius die, huius specie dicendum putat.

DE DATIVIS singularibus.

Datiuus singularis primæ declinationis quot terminationes habet? Tres. æ diphthongum, vt huic poetæ. e sine diphthongo, vt huic Penelope. i, vt datiuo vni, toti, soli, nulli. antiqui etiam huic vnæ, & solæ dicebant. Terēt. in Eunucho, Mihi solæ ridiculo fuit.

Datiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas. o, vt huic domino. i, vt vnus vnius vni. Huic autē Orphei, est datiuus græcus.

Datiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Vnam. i, vt huic patri.

Datiuus quartæ declinationis, quot terminationes habet? Duas. u i syllabas, vt huic senatui, huic manui. u, vt huic senatu, huic manu. Vergil. Téque aspectu ne subtrahe nostro. Idem, Parce metu Cytherea. Cæsar grauis author linguæ latinæ in Dolobella, In ædibus, faníque & honori & ornatu erant. In libris analogicis omnia huiusmodi fine i litera dicenda censet. Lege A. Gelliū, Vtimúrne huiusmodi datiuis per apocopen, vt cursu pro cursui dicamus? Minime inquit Seruius. Quomodo igitur? Per rationē artis antiquæ, quia omnis nominatiuus pluralis regit genitiuum singularē. Item à genitiuo singulari datiuus singularis regitur, nec eo maior esse debet. Est igitur cursui datiuus, à cursuis genitiuo: & huic cursu, à genitiuo cursus.

Datiuus quintæ declinationis quot terminationes habet? Tres. ei, vt huic diei. ii, vt huic facii. e, vt huic facie. Lucilius in satyris, vt citat Gellius, Primum inquit facie honestas accidit. Idem, Qui te diligit, ætati faciéque tuæ se fautorem ostendat. Sunt tamen inquit Gellius, non pauci, qui vtrobique facii legant.

DE ACCVSATIVIS singularibus.

Accusatiuus singularis primæ declinationis quot terminationes

habet? Tres.am,vt hunc Poetam.an,vt hunc AEnean,hanc Iphigenian.en,vt hunc Laerten.

Accusatiuus singularis secundæ declinationis quot terminationes habet? Vnam Latinam um,vt hunc dominum,hoc templum, hanc Glycerium.& duas græcas:a,vt hunc Thesea:on,vt hanc Pylon.

Accusatiuus S. tertiæ declinationis quot terminationes habet? Duas latinas:em,vt hunc patrem:im,vt hunc Tybrim,hanc sitim. & tres græcas:in,a, o,vt hunc Alexin,hanc Amaryllida, hanc Dido. Item tot,quot & nominatiuus neutrorũ eiusdem declinationis quoniam neutra omnia tam apud Græcos,quàm apud Latinos habent tres casus similes in vtroque numero,nominatiuum accusatiuum, & vocatiuum . vt Nominatiuo hoc stemma, accusatiuo hoc stemma,vocatiuo ô stemma.P.nominatiuo,accusatiuo, & vocatiuo hæc & ô stemmata. S.nominatiuo,accusatiuo,vocatiuo hoc & ô carmen. P.nominatiuo,accusatiuo,vocatiuo hæc & ô carmina.

Quæ in im tantum,& in im & in em simul faciunt accusatiuum? Conclusa his carminibus.

Ista per im quartum mittunt tibi nomina tantum:
Vim, Tigrim,& tussim, Tybrim, Tyberímque,sitímque,
Maguderimque:& græca per is facientia rectum,
Siue per os potius patrium mittentia purum,
Vt syrtis, Tethys,atque implacata Charybdis.
In quoque dat Tethys,& cætera talia.dant em,
Dátque per im quartum,restis,cum turre,bipennis,
Peluísque,& puppis,torquis quoque,deinde securis,
Et curuamentum quæ curui est buris aratri,
Et quæ mortales facit impallescere febris.

Accusatiuus S. quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas:um,vt hanc manum.u,vt hoc cornu.

Accusatiuus S. quintæ declinationis quot terminationes habet? Vnam,em,vt hunc vel hanc diem.

DE VOCATIVIS omnibus.

Omnis vocatiuus quomodo definit? Sicut nominatiuus, vt hic Poeta,ô poeta:hic magister,ô magister:hic Cato, ô Cato, & sic in cæteris.

Hæc regula quot habet exceptiones? Sex.

Quæ est prima? Nomina primæ declinationis in as & in es,abiecta s litera nominatiui,faciũt vocatiuum:vt hic AEneas,ô AEnea: hic Anchises,ô Anchise.

Quæ eſt ſecunda? Nomina ſecundæ declinationis in us, mutant us in e. vt hic dominus, ô domine. Excipiũtur hæc, quæ his verſibus comprehenduntur.

O deus, ô lucus, popule & populus, fluuiúſque
Et fluuie, & vulge & vulgus, pelagúſque notabis
Et pelage. adiungas chorus & chore, agnus & agne.

Quæ eſt tertia? Nomina propria in ius, abiecta us nominatiui, faciũt vocatiuũ. vt hic Vergilius, ô Vergili: hic Laurẽtius, ô Laurẽti.

Quæ eſt quarta? Nomina ſecũdæ declinationis in eus, vt Theſeus. abiecta s faciũt vocatiuum, vt ô Theſeu: ſic Orpheus, ô Orpheu.

Quæ eſt quinta? In us longam, vt Panthus, OEdipus OEdipodis, in u faciunt vocatiuum, vt ô Panthu, ô OEdipu. quia quæ in s deſinunt præcedente diphthongo, ſi ſint græca, abiecta s faciunt vocatiuum cõmuniter, ὁ πλακοῦς ὦ πλακοῦ, ὁ χαρίεις ὦ χαρίει, βοῦς ὦ βοῦ.

in grammatica græca 33.3

Quæ eſt ſexta? Græca tertiæ declinationis in as & in is, plerũque ſeruant vocatiuum græcum: vt Pallas Pallantis, ô Pallan: Paris, ô Pari: Amaryllis, ô Amarylli: Alexis, ô Alexi.

DE ABLATIVIS ſingularibus.

Ablatiuus ſingularis primę declinationis quot terminationes habet? Duas: a, vt ab hoc poeta. e, vt ab hoc Anchiſe.

Ablatiuus ſecũdæ declinationis quot terminationes habet? Vnã, o, vt ab hoc domino: quæ eſt ſimilis datiuo, vt huic & ab hoc tẽplo.

Ablatiuus S. tertiæ declinationis quot terminationes habet? Tres: e ſolum, i ſolum, e & i ſimul.

Quæ nomina habent i ſolum in ablatiuo? Quæ hoc pentaſticho comprehenduntur,

I mare, puluinárque, animálque, & talia cuncta.
Adiectiua etiam, ſi dant per e neutra. december,
Apriliſque, per er, per & is tibi menſis & imber.
A ſtringo ſtrigilis, vel græco στρόγγυλος, i dat.
Quartus in im pariter, dices à gauſape ſolum.

Quæ emittunt ablatiuum in e & i ſimul? Quæ his verſibus comprehenduntur,

I vel e cuncta trium generum ſed ab hoſpite dices,
Soſpite, degenere, & ſic vbere, paupere tantum.
Vnguis, auis, vectiſque, igniſque & talia cuncta,
I vęl e dant, & penè ante is con quæque ſonantes
Binæ, ceu neptis, ſi ſint in ſyllaba eadem.

As quoque gentile, atque in trix verbale, per émque
Atque per im quartum mittentia: pulchrior, & quod
Comparat omne. memor memori mage. cætera dant e. Vel sic,
Neutra omnia in e, vt hoc mare à mari. nisi sint propria, vt hoc Reate, Præneste, Soracte, quæ faciunt à Reate, Præneste, Soracte. Notatur etiã ab hoc gausape. Item in al, vt hoc ceruical à ceruicali. & in ar producentia penultimam genitiui, vt hoc calcar, huius calcãris, à calcari. & nomina mensium in er & in is, vt hic September, ab hoc Septembri: hic Quintilis, Sextilis, à Quintili, Sextili. & similiter, ab hoc Imbri. & in im solum mittentia accusatiuũ, vt hanc tussim, sitim, vim, à tussi, siti, vi. Præterea adiectiua omnia, quæ faciunt neutrum per e, vt hic & hæc omnis & hoc omne, ab omni: hic syluester hæc syluestris hoc syluestre, à syluestri. Interdum tamẽ aliter inueniuntur, vt à mare, rete, natale, cæleste.

Quæ mittunt ablatiuum in e & i simul? Omnia cõmunia trium generum, vt hic & hæc & hoc par, à pare vel pari: hic & hæc & hoc vetus, à vetere vel veteri: hic & hæc & hoc artifex, audax, triplex, ab artifice vel artifici, ab audace vel audaci, à triplice vel triplici: præter quæ sunt in er, nõ exeuntia etiã in is, vt pauper, vber, degener: quæ faciunt in e tantũ, vt à paupere, vbere, degenere. Sospes etiam & hospes, à sospite & ab hospite tantum faciunt ablatiuum. Item mittentia accusatiuũ tã in em, quàm in im, vt hãc turrẽ & turrim, à turre & turri. & in uis, vt nauis, a naue vel naui. & in guis, vt anguis, ab angue vel angui: & in mnis, vt amnis, ab amne vel amni. & omnia ferè, quæ in is desinunt à duabus incipientia consonantibus. vt pestis a peste vel pesti, vectis à vecte vel vecti. & gentilia in as, vt hic & hæc Bassianas & hoc Bassianate, hic & hæc Priuernas & hoc Priuernate, à Bassianate & Bassianati, à Priuernate & Priuernati. Item comparatiua omnia: vt maior, à maiore & maiori. & in trix verbalia, vt victrix, à victrice vel victrici.

Quæ terminant in e solum? Quæ non cõprehenduntur supradictis regulis: vt hoc poema, ab hoc poemate: hic pater, ab hoc patre.

Ablatiuus S. quartæ declinationis quot terminationes habet? Vnam: u, vt hæc manus, ab hac manu.

Ablatiuus S. quintæ declinationis quot terminationes habet? Vnam: e, vt hæc res, ab hac re.

DE NOMINATIVIS pluralibus.

Nominatiuus pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Vnam: æ diphthongum, vt hi poetæ.

Nominatiuus pluralis secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas: i, vt hi domini. a, quæ est neutrorum omnium tribus casibus nominatiuo accusatiuo & vocatiuo communis: vt hæc templa. Duo & ambo sunt anomala.

Nominatiuus pluralis tertiæ declinationis quot terminationes habet? Duas: es masculinorum & fœmininorũ, vt hi patres, hæ matres. a neutrorum, vt hæc corpora, poemata.

Nominatiuus P. quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas: us in masculinis & fœmininis, quæ est communis nominatiuo accusatiuo & vocatiuo, vt hæ manus, has manus, ô manus. & a in neutris, vt hæc cornua.

Nominatiuus P. quintæ declinationis quot terminationes habet? Vnam: es, quæ est etiam accusatiui & vocatiui, vt hi, hos & ô dies.

DE GENITIVIS pluralibus.

Genitiuus P. primæ declinationis quot terminationes habet? Duas: arum, vt horum poetarum. ûm, per concisionem: vt Graiugenûm pro Graiugenarum. AEneadûm pro AEneadarum. ων autẽ, vt πηνελοπῶν, græca est.

Genitiuus P. secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas. orum, vt horum dominorum. ûm per cõcisionem, vt horum virûm, pro virorum.

Genitiuus P. tertiæ declinationis quot terminationes habet? Duas. um, vt horũ patrũ. ium, vt horum igniũ. ων autem, vt horũ ἐπιγραμμάτων cum accentu in penultima, græca est. Martialis de se,

Hic est quem legis, ille quem requiris
Toto notus in orbe Martialis,
Argutis ἐπιγραμμάτων libellis,
Cui lector studiose quod dedisti
Viuenti decus, atque sentienti,
Rari post cineres habent poetæ.

Quæ faciunt genitiuum pluralem in ium? Quæ habẽt ablatiuum singularem in i solum, vt ab omni, horum omnium. & in e & in i, vt ab hoc igne vel igni, horum ignium: ab amante vel amanti, horum & harum & horũ amantiũ. nisi fiat syncopa, vt amantum pro amantiũ. Excipiuntur ab artifice & artifici artificum, à memore & memori memorum, à pugile & pugili pugilum, à vigile & vigili vigilum, à supplice & supplici supplicum, à vetere & veteri veterum. Et comparatiua omnia: vt à maiore & maiori maiorũ. præter pluriũ. Item in as latina, vt hæc ciuitas ciuitatium, hęc pietas pietatiũ.

nisi sint per syncopen, vt harum ciuitatum, harum pietatum. Et in es semper pluralia, vt hi penates, hi quinquatres, hi & hæ tres & hæc tria, horum penatium, quinquatrium, horum & harum & horum trium. præter hæ opes harum opum, hi proceres horum procerum, hi lemures horum lemurũ. Necnon in is longũ, vt hic samnis, horum samnitiũ. Et habentia genitiuum nominatiuo æqualẽ, vt hic collis huius collis, horũ collium, hæc ædes huius ædis, harum ædium. sed in es frequentius proferũtur per syncopen, vt hic vates, horũ vatum. excipiuntur horum canum, panum, harũ indolum, sobolum, horum & harum iuuenum. Et quorũ nominatiuus in duas terminatur consonantes, vt pars partium, fons fontium, ars artiũ, arx arcium. præter in ms, vt hyems hyemũ. & ps, vt princeps principum: nisi sint à capite composita, vt triceps tricipitium, quod est etiam secundum regulam mittentium ablatiuum in e & i. dicimus enim, hic & hæc & hoc triceps, à tricipite & tricipiti. ergo secundum regulam horum & harum & horum tricipitium: nisi proferãtur per concisionẽ. nox quoque, noctium facit, & nix niuium. Cætera omnia faciunt in um sine i, vt horũ patrum, hominũ: quia eorum ablatiuus in e solam terminatur. bos, horũ boum facit, & ales alituũ apud Vergilium, assumpta u, vt Alituũ pecudúmque genus. quæ breuiter his versibus comprehenduntur,

Dat genitiuus ium, quibus i, quibus i vel e sexto,
Atque suo similem patrium retinentia recto:
Sic & in as Romana, quibus concisio sæpe est:
Sic plus, nix, & nox. sed pluri, pluráque legi.
Sic & in es faciunt, si sint pluralia semper:
Et quæcunque duo retinebunt consona recto.
Excipies in ps aut ms facientia, si non
A capite hæc fuerint. Quod comparat, um tibi præbet
I sine, ceu melior meliorum. i dant sine & ista,
Artificum, vigilum, supplex, memorum, veterúmque,
Et iuuenis, sobolésque canum, cúmque indole panis.
Atque parens etiam generum commune duorum:
Attamen hoc per ium tibi Marcus Tullius effert,
Et ratione, potest & in as quia mittere quartum.
Nam genitiui in ium proprium est has dicere partes.
Tu calamos inflare leueis, ego dicere versus,
Atque omneis homines, qui sese, & talia multa.
Cætera quæ casum sextum tibi dant per e solam,

Cuncta per um patrium præbebunt nomina casum.
Horum ceu patrum, capitum, regúmque, ducúmque,
Bósque boum & bobus dabit. u tibi suscipit ales,
Alituúmque facit: cecinit sic musa Maronis,
Alituum, pecudúmque genus sopor altus habebat.

Genitiuus pluralis quartæ declinationis quot terminationes habet? Vnã, uum per uu geminum, vt harũ manuum, horũ cornuum.

Genitiuus pluralis quintæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, erum, vt dierum.

DE DATIVIS ET ABLATIVIS pluralibus.

Datiuus & ablatiuus plurales primæ declinationis quot terminationes habent? Duas: is, vt his & ab his poetis, musis. & abus, in his paucis, quæ hoc disticho comprehenduntur,
Abus equa & liberta dabunt, ambǽque, duǽque.
Sic asina, & mula, & filia, nata, dea.

Datiuus & ablatiuus plurales secundæ declinationis quot terminationes habent? Vnam, is: vt his & ab his dominis. Duobus & ambobus sunt anomala: sicút festorum nomina, vt Saturnalia, Floralia, Bacchanalia, quæ in bus solum faciunt, vt his & ab his Bacchanalibus. licet genitiuum & secundæ & tertiæ declinationis habeãt, vt horum Saturnalium, & Saturnaliorum.

Datiuus, & ablatiuus tertiæ & quartæ & quintæ declinationis quot terminationes habent? Vnam: bus, vt his & ab his partibus, visibus, diebus. Nam his & ab his problematis, poematis, & huiusmodi, à nominatiuis problematum poematum deducuntur.

DE ACCVSATIVIS pluralibus.

Accusatiuus pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Vnam: as, vt hos poetas.

Accusatiuus P. secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas: os, vt hos dominos: a, vt hæc templa. Ambo & duo, sunt, vt suprà dixi, anomala, quæ etiã in o inueniũtur misisse accusatiuum. Vergilius, Si duo præterea tales Idea tulisset Terra viros. Idem in Sileno, Aggressi (nam sæpe senex spe carminis ambo Luserat)

Accusatiuus P. tertiæ declinationis quot terminationes habet? Tres, es, vt hos patres: eis, vt hos fonteis, hos & has omneis: a, in neutris, vt hęc corpora. as autem, vt hos heroas, hos Arcadas, Græcorum est, τοὺς ἥρωας, τοὺς ἀρκάδας.

Quare dixisti hos fonteis? Quia quæ genitiuum pluralem in ium faciunt, accusatiuũ eiusdem numeri in eis mittunt per ei diphthon-

gum.vt hos fontẽs, has partẽs & partes, hos & has omnẽs, trẽs. quanquam A.Gellius lib.XII.capite XIX. docet teſtimonio Probi Valerii qui AEneida manu ipſius Vergilii legit, vrbis accuſatiuũ pluralem per i literam ſcribi debere. ſed de huiuſmodi accuſatiuis multa in annotationibus noſtris in Vergilii opera, ſcripſimus.

Accuſatiuus P. quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas:us, vt has manus.a, vt hæc cornua.

Accuſatiuus P. quintæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, vt hos dies, has ſpecies.

21. QVAESTIONES DE NOMINE.

Poeta quæ pars eſt? Nomen. Quare? Quia ſignificat ſubſtantiam, & qualitatem, propriam, vel communem cum caſu. ſed Poeta communem, Vergilius verò propriam.

Iulus cuius ſpeciei? Primitiuæ. Quare? Quia à nullo deriuatur.

Iulius cuius ſpeciei? Deriuatiuæ. Vnde deriuatur? Ab Iulo.

Hic poeta cuius generis? Maſculini. Quare? Quia præponitur ei in declinatione vnum articulare pronomen hic.

Hæc muſa cuius generis? Fœminini. Quare? Quia præponitur ei in declinatione vnum articulare pronomen hæc.

Hoc templum cuius generis? Neutri. Quare? Quia præponitur ei in declinatione vnum articulare pronomen hoc.

Hic & hæc aduena cuius generis? Cõmunis duum generũ. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic & hæc.

Hic & hæc & hoc fœlix cuius generis? Omnis, vel communis triũ generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione tria articularia pronomina hic & hæc & hoc.

Hic accipiter cuius generis? Promiſcui, vel epicœni. Quare? Quia ſub vna voce, & vno articulo comprehendũtur animalia vtriuſque ſexus, hic paſſer, hæc aquila.

Hic vel hæc dies cuius generis? Incerti. Quare? Quia nulla ratione cogente, ſola authoritas veterũ ſub diuerſo genere protulit, vt hic vel hæc dies, cortex, finis, bubo.

Poeta cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Hi poetę cui9 numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Iuſtus cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Iniuſtus cuius figuræ? Compoſitæ. Quomodo componitur? Ex in & iuſtus componitur iniuſtus.

Iniuſtitia cuius figuræ? Decompoſitæ. Quare? Quia non per ſe cõponitur, ſed à compoſito nomine deriuatur, quod eſt iniuſtus iniuſti, addita tia, fit iniuſtitia.

Hic poeta cuius caſus? Nominatiui. Quare? Quia in eo caſu declinando reperitur.

Quid eſt caſus? Declinatio caſualium dictionum, quæ maxime fit in fine, vt Priſcianus ait.

Vnde dictus eſt caſus? A cadendo: quia vnus cadit ab alio.

Primus caſus quot nomina habet? Duo. Nominatiuus, quia nominat rem: & rectus ἡ ἐυθεῖα ἢ ὀρθὴ, quia à nullo cadit.

Si à nullo cadit, quare dictus eſt caſus? Abuſiue, ſiue vt Græci dicunt καταχρηστικῶς.

Genitiuus dicitúrne aliis modis? Quidni? Poſſeſſiuus, quia poſſeſſionem demonſtrat. Paternus, quia cæterorum caſuum pater & genitor eſt, vnde & genitiu⁹ dicitur. nec dicas genetiuus per e ante t, vt quidam ſolent.

Datiuus dicitúrne aliis modis? Næ. Commendatiuus, quia per eũ cõmendamus. ſicut datiuus dictus eſt, quia per eum damus.

Accuſatiuus dicitúrne aliis modis? Cauſatiuus, quia aliquid in cauſa fieri oſtendit: ſicut accuſatiuus, quia aliquid accuſari demõſtrat.

Vocatiuus habétne aliud nomen? Habet: dicitur enim ſalutatorius, quia per eum ſalutamus, vt ſalue Pamphile. Sed ſic eſt & vocatiuus, quia per ipſum vocamus.

Ablatiuus appellatúrne alio nomine? Comparatiuus etiam à quibuſdam dicitur. quanquam & tunc ablatiuus eſt, quia per eum auferimus, vt maior ab illo.

Quomodo à Marco Varrone hic nominatus eſt caſus? Sextus, & interdum Latinus.

Quare Latinus? Quia Latinæ linguæ proprius eſt. nã Græci ablatiuum non habent: cuius vim per genitiuum explicant. Homerus: ῥέζε ὑπὲρ Δανάων, hoc eſt ſacrifica pro Danais. vt Cum faciã vitulam pro frugibus, ipſe venito.

Súntne plures caſus quàm ſex? Sunt. nam addi poſſunt ſeptimus, & octauus caſus.

Qui eſt ſeptimus caſus? Ablatiuus ſine præpoſitione, vt ſcribo calamo, fortior illo. authores Seruius, Sergius, Donatus. Priſcianus tamen fruſtra ſeptimũ caſum poni ſcribit. dicit enim præpoſitionẽ vel additam, vel ſubtractã non valere vim caſus mutare. nam ſicut accuſatiuus non eſt alius caſus abſque præpoſitione, quam cũ præ-

poſitione, ita etiam ablatiuus. ſed hæc ratio Priſciani non placet: quoniam accuſatiuus, quia tam cum præpoſitione, quàm ſine, ſemper accuſat, nunquam eſt alius caſus, quàm accuſatiuus. Ablatiuus autem eſt quando non aufert, atque ideo alius caſus eſt. nam cum dico, illo præſente accepi, &, ab illo accepi, nõ eſt eadem ab vtroque caſu elocutio.

Octauus caſus qui eſt? Dandi caſus pro accuſatiuo poſitus, vt, It clamor cælo, hoc eſt ad cælum.

Quot ſunt formæ caſuales? Septem. Aptota, Monoptota, Diptota, Triptota, Tetraptota, Pentaptota, Exaptota. quæ à Diomede latine appellantur ſic, Simplex vel vnica, bipartita, ternaria, quaternaria, quinaria, ſenaria. ſed de his dicemus in heteroclitis.

Hic poeta cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in æ diphthongum deſinit.

Hæc Penelope huius Penelopes cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in es productam deſinit, quoniã eſt à genitiuo græco in ης per η, quod apud nos in e longam plerunque conuertitur. vt ἡ πηνελόπη τῆς πηνελόπης, hæc Penelope huius Penelopes. ἡ γραμματικὴ τῆς γραμματικῆς, hæc grammatice huius grammatices. quanquam η, non i, ſed e longum pronũtiaſſe antiquos Græcos exiſtimo. conſtat enim η, ex duplici εε: ſicut ω, ex duplici οο. ſed & de his in fragmentis.

Hæc familia huius familiâs cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in as longam deſinit more græco, vt hæc terra hui⁹ terræ & terrãs, hæc via huius viæ & viãs. Enni⁹, dux ipſe viãs, pro viæ. Vnde pater & materfamiliâs adhuc dicim⁹.

Singulariter Nominatiuo hic Poeta, Genitiuo huius poetæ, Datiuo huic poetæ, Accuſatiuo hunc poetã, Vocatiuo ô poeta, Ablatiuo ab hoc poeta. Pluraliter nominatiuo hi poetæ, Genitiuo horũ poetarum, Datiuo his poetis, Accuſatiuo hos poetas, Vocatiuo ô poetæ, Ablatiuo ab his poetis. Vel ſic, Singulariter, hic, ô & ab hoc poeta: huius, huic, hi & ô poetæ, hunc poetam, horum poetarum, hos poetas, his & ab his poetis.

S. Hæc muſa, huius muſæ, huic muſæ, hanc muſam, ô muſa, ab hac muſa. P. hæ muſæ, harum muſarum, his muſis, has muſas, ô muſæ, ab his muſis. vel hæc, ô, & ab hac muſa, & cætera.

S. Hic Anchiſes, huius Anchiſæ, huic Anchiſæ, hunc Anchiſen, ô Anchiſe, ab hoc Anchiſe. P. hi Anchiſæ, horũ Anchiſarũ, his Anchiſis, hos Anchiſas, ô Anchiſæ, ab his Anchiſis. Hunc autem An-

chisam, ô Anchisa, ab hoc Anchisa, sunt à nominatiuo Anchisa.

S. Hic & hæc aduena, huius aduenæ, huic aduenæ, hunc & hanc aduenam, ô aduena, ab hoc & ab hac aduena. P. hi & hæ aduenæ, horum & harũ aduenarum, his aduenis, hos & has aduenas, ô aduenæ, ab his aduenis.

S. Hic & hæc troiugena, huius troiugenæ, huic troiugenæ, hunc & hanc troiugenam, ô troiugena, ab hoc & ab hac troiugena. P. hi & hæ troiugenæ, horum & harum troiugenarum, & per syncopen troiugenûm: his troiugenis, hos & has troiugenas, ô troiugenæ, ab his troiugenis.

S. Hæc mula, huius mulæ, huic mulæ, hanc mulã, ô mula, ab hac mula. P. hæ mulæ, harum mularũ, his mulabus, has mulas, ô mulæ, ab his mulabꝰ. sic asina, equa, dea, liberta, filia, nata, duæ & ambæ.

S. Hic AEneas, huius æneæ, huic æneæ, hunc ænean & æneam, ô ænea, ab hoc ænea. P. hi & ô æneæ, horum ænearum, his & ab his æneis, hos æneas.

S. Hic AEneades, huius æneadæ, huic æneadæ, hunc æneaden & æneadam à nominatiuo æneada, quo vsi inueniuntur antiqui: ô æneade & æneada, ab hoc æneade & æneada. P. hi æneadæ, horum æneadarum, & per concisionem æneadum, his æneadis, hos æneadas, ô æneadæ, ab his æneadis.

S. Hæc & ô & ab hac Iphigenia, huius & huic, hæ & ô iphigeniæ, hanc iphigeniam & iphigenian, has iphigenias, harum iphigeniarum, his & ab his iphigeniis.

S. Hæc grammatice, huius grammatices, huic grammatice, hanc grammaticen, ô grammatice, ab hac grammatice. P. hæc grammatica, horum, grammaticorum, his grammaticis, hæc grammatica, ô grammatica, ab his grammaticis. sic rhetorice, georgice, buccolice, & huiusmodi.

S. Hæc Penelope, huius penelopes, huic penelope, hanc penelopen, ô penelope, ab hac penelope. P. hæ penelopæ, harum penelopon, his penelopæs, has penelopas, ô penelopæ, ab his penelopæs. Sed in plurali melius latinè declinatur, vt musæ musarum, penelopæ peneloparum, à nominatiuo penelopa.

P. Hæ Thebæ, harum thebarum, his thebis, has thebas, ô thebæ, ab his thebis. sic Mycenæ, Pisæ, Senæ, Venetiæ, Amyclæ, Carræ, & id genus multa.

S. Hic Adam, huius adæ, huic adæ, hunc adam, ô adam, ab hoc adam. P. hi & ô adæ, horum adarũ, his & ab his adis, hos adas. sed

melius eſt aptotum, hic Adam, huius adam, huic adã, & ſic in ſingulis. P. hi adamim, horũ adamim, & deinceps. Huiuſmodi enim apud Hebræos in im faciunt in numero multitudinis, & tantum per articulos inflectuntur, vt cocab ſtella, cocabim ſtellæ. ſimiliter ſeraph & cherub in ſingulari, ſeraphim & cherubim in plurali.

S. Hæc Familia, huius familiæ & familiâs. In reliquis declina vt muſa. ſic hæc terra, huius terræ & terrâs.

In quibus nominibus hic genitiuus etiam in as inuenitur apud antiquos? In iis ſolum, quæ in a purum deſinunt, vt via: & in ra, vt terra: & in da, & in tha, vt Leda, Martha, ad imitationem Græcorum, qui ἡ ἡμέρα τῆς ἡμέρας, & ἡ μαῖα τῆς μαίας declinant. Ennius, Dux ipſe viâs, vt ſuprà diximus.

S. Vna, vnius, vni, in reliquis flecte vt muſa. Quæ ſic declinãtur, hoc verſiculo comprehenduntur,

Dant ius, Vna, vlla, & ſola, vtra, alia, altera, tota.

De ſecunda inflexione.

Hic Dominus huius domini cuius declinationis? Secundæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in i productum deſinit, & datiuus in o. nam huic Orphei, Græcum eſt.

Bonus bona bonum. G. boni bonæ boni, cuius declinationis? Secundæ, primæ & ſecundæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis deſinit in i, in æ & in i.

S. Nominatiuo Hic dominus, Genitiuo huius domini, Datiuo huic domino, Accuſatiuo hũc dominũ, Vocatiuo ô domine, Ablatiuo ab hoc domino. P. nominatiuo hi domini, Genitiuo horum dominorũ, Datiuo his dominis, Accuſatiuo hos dominos, Vocatiuo ô domini, Ablatiuo ab his dominis. Vel ſic, hic dominus, huius hi & ô domini, huic & ab hoc domino, hunc dominum, hos dominos, ô domine, horum dominorum, his & ab his dominis.

S. Hic magiſter, huius magiſtri, huic magiſtro, hunc magiſtrum, ô magiſter, ab hoc magiſtro. P. hi magiſtri, horum magiſtrorum, his magiſtris, hos magiſtros, ô magiſtri, ab his magiſtris.

S Hic Deus, huius dei, huic deo, hunc deum, ô deus, ab hoc deo. P. hi dei vel dii, horum deorũ vel deûm, his deis vel diis, hos deos, ô dei vel dii, ab his deis vel diis.

S. Hic Theſeus, huius theſei & theſeos, huic theſeo & theſei, hũc theſeum & theſea, ô theſeu, ab hoc theſeo. Pluraliter hi theſei, horum theſeorum, his theſeis, hos theſeos, ô theſei, ab his theſeis.

S. Hic Vergilius, huius vergilii, huic vergilio, hunc vergilium, ô

vergili, ab hoc vergilio. P. hi vergilii, horum vergiliorum, his vergiliis, hos vergilios, ô vergilii, ab his vergiliis.

S. Hic filius, huius filii, huic filio, hunc filium, ô fili, ab hoc filio. Pluraliter hi filii, horũ filiorũ, his filiis, hos filios, ô filii, ab his filiis.

S. Hic socius, huius socii, huic socio, hunc socium, ô socie, ab hoc socio. Pluraliter hi socii, horum sociorum, his & ab his sociis, hos socios, ô socii.

S. Hæc fagus, huius fagi, huic fago, hanc fagum, ô fage, ab hac fago. Pluraliter hæ fagi, harum fagorum, his fagis, has fagos, ô fagi, ab his fagis.

S. Hoc vulgus, huius vulgi, huic vulgo, hoc vulgus, ô vulgus, ab hoc vulgo, sine plurali. dicimus & hic vulgus, huius vulgi, huic & ab hoc vulgo, hunc vulgum, ô vulge.

S. Hic panthus, huius panthi, huic pantho, hunc panthum, ô pãthu, ab hoc pantho. P. hi panthi, horum panthorum, his panthis, hos panthos, ô panthi, ab his panthis.

S. Hoc templum, huius templi, huic templo, hoc templum, ô tẽplum, ab hoc templo. P. hæc templa, horum templorum, his templis. hæc templa, ô templa, ab his templis. Vel in nominatiuo, accusatiuo & vocatiuo templum, huius templi, huic & ab hoc templo. hæc in nominatiuo accusatiuo & vocatiuo templa: horum tẽplorum, his & ab his templis.

S. Hæc Glycerium, huius glycerii, huic glycerio, hanc glycerium, ô glycerium, ab hac glycerio. P. hæ glyceria, harum glyceriorum, his glyceriis, has & ô glyceria, ab his glyceriis. Sic Chrysium, Philorcium, Dorcium, Sophroniũ, Abrotonium, & similia, quæ articulos habent fœmininos, & formã neutrorũ, vt Priscianus docet.

P. Hi Locri, horum locrorum, his locris, hos locros, ô locri, ab his locris. Sic Puteoli, Fasti, cancelli, carpi, & similia sine singulari.

S. N. bonus bona bonum. G. boni bonæ boni. D. bono bonæ bono. Ac. bonum bonam bonum. V. ô bone ô bona ô bonũ. Ab. à bono à bona à bono. P. N. boni bonæ bona. G. bonorum bonarum bonorum. D. bonis bonis bonis. A. bonos bonas bona. V. ô boni ô bonæ ô bona. Ab. a bonis bonis bonis. Vel sic, Hic bonus, huius, hi & ô boni, huic & ab hoc bono, hunc bonum, ô bone, hos bonos, horum bonorum, his & ab his bonis, hæc, ô & ab hac bona, huius huic hæ & ô bonæ, hanc bonam, has bonas, harum bonarum, his & ab his bonis. hoc in nominatiuo, accusatiuo & vocatiuo bonũ, huius boni, huic & ab hoc bono. hæc in nominatiuo, ac-

cusatiuo & vocatiuo bona, horum bonorum, his & ab his bonis.

S.N.pulcher pulchra pulchrũ. G.pulchri, chræ, chri. D. chro, chræ, chro. Ac. chrũ, chram, chrũ. V. ô cher, chra, chrũ. Ab. à chro, chra, chro. P.N. pulchri, chræ, chra. G. pulchrorum, arum, orum. D. his & ab his chris, quod est commune trium generum. Accusatiuo chros, chras, chra. V. ô pulchri, ô chræ, ô chra.

P.N. hi ambo, hæ ambæ, & hæc ambo. G. amborum, ambarum, amborum. D. ambobus, ambabus, ambobus. Ac. hos ambos, has ambas, & hæc ambo. Ab. ab his ambobus ambabus ambobus. Priscianus libro XIIII, Ambo vocatiuum habere non posse scribit: puto quia distributiuum, &, vt idem ait, relatiuum est.

P.N. hi duo, hæ duæ, & hæc duo. G. horum duorum, harũ duarum, horum duorum. D. his duobus duabus duobus. Ac. hos duos, has duas, & hæc duo. V. ô duo, ô duæ, & ô duo. Ab. ab his duobus duabus duobus.

S.N. dominus, musa, templum. G. domini, musæ, templi. D. domino, musæ, templo. A. dominum, musam, templum. V. ô domine, ô musa, ô templum. Ablatiuo à domino, à musa, à templo. P. N. domini, musæ, templa. G. dominorum, musarum, templorum. D. dominis, musis, templis. Ac. dominos, musas, templa. V. ô domini, ô musæ, ô templa. Ab. à dominis, musis, templis. Ad horum exemplum declinantur omnia adiectiua primæ & secundæ declinationis, vt bonus bona bonum, quæ in masculino & neutro sunt secundæ declinationis, in fœminino verò primæ.

De tertia declinatione.

Hic Cato, huius catonis, cuius declinationis? Tertiæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in is correptam desinit.

S. Hic Cato, huius catonis, huic catoni, hunc catonem, ô cato, ab hoc catone. P. hi catones, horum catonum, his catonibus, hos catones, ô catones, ab his catonibus. Vel, hic & ô cato, huius catonis, huic catoni, hunc catonem, ab hoc catone P. hi, hos & ô catones, horum catonum, his & ab his catonibus.

S. Hic & ô pater, huius patris, huic patri, hunc patrẽ, ab hoc patre. Pluraliter hi, hos & ô patres, horũ patrũ, his & ab his patribus.

S. Hic & hæc virgo, huius virginis, huic virgini, hunc & hanc virginem, ô virgo, ab hoc & ab hac virgine. P. hi & hæ virgines, horum & harum virginum, his virginibus, hos & has virgines, ô virgines, ab his virginibus.

S. Hic Titan, huius titanis & titanos. Et notandum, quòd cum

genitiuus desinit in os non purum, accusatiuus singularis desinit etiam in a, & pluralis in as, sed Græce: vt hunc titanem, & titana: hi titanes, hos titanes & titanas.

S. Hic Demophon & demophoon in carmine, huius demophontis & demophontos.

S. Hæc Tethys, huius tethyis & tethyos, huic tethyi, hanc tethym & tethyn, ô tethy, à tethye. P. hæ tethyes, harum tethyũ, his tethybus, has tethyes & tethyas, ô tethyes, à tethyibus. sic Erinnys erinnyos & erinnyis. Capys capyos & capyis, & similia.

S. Hic œdipus, huius œdipodis, œdipodos, & œdipi à genitiuo τοῦ οἰδίπου ἀττικῶς, vel à nominatiuo οἴδιπος, vt πολύπους & πόλυπος. huic œdipodi & œdipo, hunc œdipodem & œdipoda, ô œdipu, ab hoc œdipode & œdipo. P. hi œdipodes, horum œdipodum, his œdipodibus, hos œdipodes & œdipodas, ô œdipodes, ab his œdipodibus. hic œdipus tamen œdipi declina, vt dominus, à nominatiuo ὁ οἴδιπος.

S. Hæc vis, huius vis, huic vi, hanc vim, ô vis, ab hac vi. P. hæ vires, harum virium, his viribus, has vires, ô vires, ab his viribus.

S. Hæc Amathus, huius amathuntis, huic amathunti, hanc amathuntem & amathunta, ô amathus, ab amathũte. sic Pessinus pessinuntis, Opus opuntis. Trapezus trapezuntis.

S. Hæc Amaryllis, huius amaryllidis & amaryllidos, huic amaryllidi, hanc amaryllidẽ & amaryllida, ô amarylli, ab hac amaryllide.

S. Hæc Dido, huius didus & didonis, huic didoni, hanc dido & didonem, ô dido, ab hac didone. P. hæ didones, harum didonum, his & ab his didonibus, has didones. ô didones. Sic hæc Calypso, huius calypsus & calypsonis, sicut hæc Iuno, huius iunonis. Sed de his multa in fragmentis.

S. Hæc AEneis, huius æneidis & æneidos, æneidi, æneiden, & æneida.

S. Hic Chremes, huius chremetis & chremetos & chremis, huic chremeti & chremi, hunc chremetem & chremeta & chremem, ô chremes, à chremete & chreme.

S. Hic Mœris, huius mœris, huic mœri, hunc mœrim & mœrin, ô mœri & mœris, ab hoc mœri, & cætera. Hæc Neapolis, huiꝰ neapolis, huic neapoli, hanc neapolim & neapolin, ô neapoli & neapolis, ab hac neapoli.

S. Hic Paris, huius paridis & paridos, huic paridi, hunc paridem & parida, & parim à genitiuo τοῦ πάριος, ô pari & ô paris.

S. Hæc turris, huius turris, huic turri, hanc turrem & turrim, ô turris, à turre & turri.

S. Hic Iuppiter, huius Iouis, huic ioui, hunc iouem, ô iuppiter, ab ioue.

S. Hic heros, huius herois & heroos, huic heroi, hunc heroem & heroa, ô heros, ab heroe. P. hi heroes, horum heroum, his heroibus, hos heroes & heroas, ô heroes, ab heroibus.

S. Hoc epigramma, huius epigrammatis, huic epigrammati, hoc epigramma, ô epigramma, ab hoc epigrammate. P. hæc epigrammata, horum epigrammatum, & Græce ἐπιγραμμάτων. his epigrammatibus & epigrammatis, hæc epigrammata, ô epigrammata, ab his epigrammatibus & epigrammatis.

S. Hoc cubile, huius cubilis, huic cubili, hoc cubile, ô cubile, ab hoc cubili. P. hæc cubilia, horum cubilium, his cubilibus, hæc cubilia, ô cubilia, ab his cubilibus.

S. Hoc torcular, huius torcularis, huic torculari, hoc torcular, ô torcular, ab hoc torculari. P. hæc torcularia, horum torculariū, his & ab his torcularibus, hæc & ô torcularia.

S. Hoc melos, huius meleos, græce declinatur, τὸ μέλος, τοῦ μέλεος καὶ μέλους. P. hæc mele, etiam græce, τὰ μέλεα καὶ μέλη sicut τὰ κήτεα καὶ κήτη. Pluraliter hæc cete.

S. Hoc plus, huius pluris, huic pluri, hoc plus, ô plus, à plure & pluri, vt Priſcianus docet. P. hi & hæ plures, & hæc plura, & pluria apud antiquos, horum & harum & horum plurium, his & ab his pluribus, hos & has plures & hæc plura, ô plures & ô plura. Et notandum plus in obliquis eſſe trium generum in ſingulari, etſi hoc plus eſt neutrum duntaxat, ſicut hoc pulchrius, maius. non enim dicimus hic & hæc plor, ſicut hic & hæc maior.

S. Hic & hæc omnis & hoc omne, huius omnis, huic omni, hūc & hanc omnē & hoc omne, o omnis & ô omne, ab hoc & ab hac & ab hoc omni. P. hi & hæ omnes & hæc omnia: horum & harum & horū omnium, his omnibus, hos & has omnes & hæc omnia, ô omnes & ô omnia, ab his omnibus. Habere autem vocatiuum tā apud Græcos, quàm apud Latinos inuenitur. Vergilius in primo Georgicon, Diique deæque omnes: ſicut apud Græcos πᾶς, πᾶσα, πᾶν. Homerus, κέκλυτέ μου πάντες τε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι.

S. Hic & hæc pulchrior & hoc pulchrius, huius pulchrioris, huic pulchriori, hunc & hanc pulchriorem & hoc pulchrius, ô pulchrior & ô pulchrius, à pulchriore & pulchriori. P. hi & hæ pulchrio-

res,& hæc pulchriora, horum & harum & horum pulchriorum, his & ab his pulchrioribus, hos & has pulchriores & hæc pulchriora, ô pulchriores & ô pulchriora. Sic melior, maior, & cętera cōparatiua.

S. Hic ſylueſter, hæc ſylueſtris, hoc ſylueſtre, huius ſylueſtris, huic ſylueſtri, hunc & hanc ſylueſtrē & hoc ſylueſtre, ô ſylueſter, ô ſylueſtris & ô ſylueſtre, à ſylueſtri. P. hi & hæ ſylueſtres & hęc ſylueſtria, horum & harum & horum ſylueſtriū, his & ab his ſylueſtribus, hos & has ſylueſtres & hæc ſylueſtria, ô ſylueſtres & ô ſylueſtria.

S. Hic & hæc Arpinas, & hoc arpinate, huius arpinatis, huic arpinati, hunc & hanc arpinatem & hoc arpinate, ó arpinas & ô arpinate, ab hoc & ab hac & ab hoc arpinate & arpinati. P. hi & hæ arpinates & hæc arpinatia, horum & harum & horum arpinatiū, his & ab his arpinatibus, hos & has arpinates & hæc arpinatia, ô arpinates & ó arpinatia.

S. Hic & hæc & hoc fœlix, huius fœlicis, huic fœlici, hunc & hanc fœlicem & hoc fœlix: ô fœlix, à fœlice & fœlici. P. hi & hę fœlices & hæc fœlicia, horū & harum & horum fœlicium, his & ab his fœlicibus, hos & has fœlices & hæc fœlicia, ô fœlices & ô fœlicia.

S. Hic & hæc & hoc iens, huius euntis, huic eunti, hunc & hanc euntem & hoc iens, ô iens, ab eunte & eunti. P. hi & hæ euntes & hæc euntia, horum & harum & horum euntium, & euntū per ſyncopen: his & ab his euntibus, hos & has euntes & hæc euntia, ô eūtes & ô euntia.

S. Hic & hæc & hoc amans, huius amantis, huic amanti, hunc & hanc amantem & hoc amans, ô amans, ab hoc & ab hac & ab hoc amante & amanti. P. hi & hæ amantes & hæc amantia, horum & harum & horum amantium, & per conciſionē amantum, his amātibus, hos & has amantes & hæc amantia, ô amantes & ô amantia, ab his amantibus. Sic declinabis legens, docens, audiens, & cætera participia in ns.

De quarta declinatione.

Hæc manus, genitiuo huius manus, cui⁹ declinationis? Quartæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in us productum deſinit.

Hæc anus, huius anuis cui⁹ declinationis? Quartæ. Quare? Quia nomina quarti declinatus, etiam in u is ſyllabas inueniuntur prolata in caſu patrio, vt ſuprà eſt dictum.

Hoc cornu huius cornu cuius declinationis? Quartæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in u productum deſinit.

S. Hic fructus, huius fructus & fructuis: huic fructui à genitiuo

antiquo fructuis, & fructu à genitiuo fructus, hunc fructum, ô fructus, ab hoc fructu. P. hi fructus, horũ fructuum, his fructibus, hos fructus, ô fructus, ab his fructibus.

S. Hæc manus, huius manus & manuis, huic manu & manui, hãc manum, ô manus, ab hac manu. P. hæ manus, harum manuum, his manibus, has manus, ô manus, ab his manibus.

S. Hic artus, huius artus, huic artui, hunc artum, ô artus, ab hoc artu. P. hi artus, horum artuum, his artubus, hos artus, ô artus, ab his artubus.

Quæ ante bus, u seruant? Hæc, quæ versibus annotantur,
Ante bus u seruant, artúsque, & partus, & arcus,
Et lacus & quercus, tribubúsque, acubus, specubúsque
Et specibus, necnon partúsque, & questus: & hinc est,
Quod cecinit Vates, Late loca questubus implet,
A queror: at quæstus pro lucro, quæstibus i dat.

S. Hæc quercus, huius quercus. P. hæ quercus, harum quercuum.

S. Hæc anus, huius anus & anuis. Terẽtius, Eius anuis opinor causa, quæ mortua est.

Domus secundæ declinationis quomodo declinatur?

S. Hæc domus, huius domi, hãc domum, ab hac domo. P. harum domorum, has domos, cæteris casibus non vtimur.

Domus quartæ declinationis quomodo flectitur?

S. Hæc domus, huius domus, huic domui, hanc domum, ô domus sine ablatiuo. P. hæ domus, harum domuum, his domibus, has domus, ô domus, ab his domibus.

S. Hoc cornu, huius cornu, huic cornu, hoc cornu, ô cornu, ab hoc cornu. P. hæc cornua, horum cornuum, his cornibus, hæc cornua, ô cornua, ab his cornibus.

S. Hoc tonitru, huius tonitru, huic tonitru, hoc tonitru, ô tonitru, ab hoc tonitru. P. hæc tonitrua, horum tonitruum, his tonitribus, hæc tonitrua, ô tonitrua, ab his tonitribus.

S. Hoc veru, huius veru. P. hæc verua, horũ veruũ, his veribus.

S. Hoc gelu, huius gelu, huic gelu, hoc gelu, ô gelu, ab hoc gelu, sine plurali.

Quæ neutra in u admittunt numerũ pluralem? perpauca his comprehensa versiculis.

Pluralem admittunt numerum, cornúque, verúque,
Atque specu, & tonitru, cum veribus genua.
Cætera deficiunt, seru vt testúque, gelúque.

Atque pecu. inuenies testáque, & hæc pecua.

S. Hæc, huius, & ô ficus: huic ficui, hanc ficum, ab hac ficu. P. hæ, has, & ô ficus: harum ficuum, his & ab his ficibus.

Ficus cum secundæ est quomodo flectitur?

S. Hic ficus, huius fici, huic fico, hunc ficum, ô fice, ab hoc fico. P. hi fici, horum ficorum, his ficis, hos ficos, ô fici, ab his ficis.

S. Hæc ficus, huius fici, huic fico, hanc ficum, ô fice, ab hac fico. P. hæ fici, harum ficorum, his ficis, has ficos, ô fici, ab his ficis.

De genere & declinatione ficus. 61.

Ficus hic & fructus fici, éstque in corpore morbus.
Hæc ficus ci & cus, fructus & arbor erit.

Sed de ficus abunde multa dicemus in heteroclitis.

Quæ nomina possunt esse quarti, & secundi declinatus? Quæ his versibus annotantur,

Sunt pinus, cornus, ficus, quartæ atque secundæ:
Laurúsque, & quercus, quæ neat adde colum.
Adde domum: & longe plura his, quibus vsa vetustas,
Ceu penus, ornatus, ceu lacus & monitus:
Atque alia, vt gemitus, quarti tantummodo flexus
Quæ nunc sunt. teneris pauca notasse sat est.

De quinta declinatione.

Hic vel hæc dies, huius diei, cuius declinationis? Quintæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in e i diuisas syllabas desinit, & sic datiuus, vt hic vel hæc dies, huius & huic diei.

Dies, huius dies, huius die, huius dii, cuius declinationis? Quintæ. Quare? Quia quintæ inflexionis nomina etiam in es & in e & in ii inueniuntur prolata in casu patrio apud antiquos, vt ostendimus superius, vbi de genitiuo quintæ declinationis scripsimus.

S. N. hæc species. G. huius speciei. D. huic speciei. Ac. hanc speciē. V. ô species. Ab. ab hac specie. P. N. hæ species. G. harum specierū. D. his speciebus. Ac. has species. V. ô species. Ab. ab his speciebus.

Declina antiquo more, Hæc species, huius species, & huius specie. & huius specii: huic specie.

S. N. hæc res. G. huius rei. D. huic rei. Ac. hanc rem. V. ô res. Ab. ab hac re. P. N. hæ res. G. harum rerū. D. his rebus. Ac. has res. V. ô res. Ab. ab his rebus.

S. N. hic, vel hæc dies. G huius diei. D. huic diei. Ac. hunc vel hāc diem. V. ô dies. Ab. ab hoc, vel ab hac die. P. N. hi dies. masculini tantum generis. G. horum dierum. D. his diebus. Ac. hos dies.

V. ô dies. Ab. ab his diebus.

S. Hæc ſpes, huius ſpei, huic ſpei, hanc ſpem, ô ſpes, ab hac ſpe. P. hæ has & ô ſpes, cæteris vacat.

S. Hæc ſcabies, huius ſcabiei, huic ſcabiei, hãc ſcabiem, ô ſcabies, ab hac ſcabie. ſine plurali.

Quæ nomina quintæ declinationis habent numerum pluralem? Hæc fere, Res, ſpecieſque, dies, facies, ſpes, progenieſque. Plinius, lib. 11. Innumeræ in mari præcipuè, ac plerunque confuſis monſtrificæ digenerantur effigies.

DE NOMINIBVS COMPOSITIS.

Quot modis nomina componuntur? Tribus. Ex duobus rectis, vt reſpublica, & vterque rectus inflectitur. ex recto & obliquo, vt paterfamiliâs, & rectus tantum inclinatur. ex duobus obliquis, vt huiuſmodi, aliuſmodi, & neuter declinatur.

S. Hæc reſpublica, huius reipublicæ, huic reipublicæ, hanc rempublicam, ô reſpublica, ab hac republica. P. hæ reſpublicæ, harum rerumpublicarum, his rebuſpublicis, has reſpublicas, ô reſpublicæ, ab his rebuſpublicis.

S. Hic iuriſconſultus, huius iuriſconſulti, huic iuriſconſulto, hunc iuriſconſultum, ô iuriſconſulte, ab hoc iuriſconſulto. P. hi iuriſcõſulti, horum iuriſconſultorum, his iuriſconſultis, hos iuriſcõſultos, ô iuriſconſulti, ab his iuriſconſultis.

S. Hic paterfamiliâs, huius patriſſamiliâs, huic patrifamiliâs, hunc patremfamiliâs, ô paterfamiliâs, ab hoc patrefamiliâs. P. hi patreſſamiliâs, horũ patrũfamiliâs, his patribuſſamiliâs, hos patreſſamiliâs, ô patreſſamiliâs, ab his patribuſſamiliâs.

S. Alteruter alterutra alterutrũ. G. alterutrius. ſed de hoc in Pronominibus.

S. Hic tribunuſplebis, huius tribuniplebis. ſic hic magiſterequitũ, huius magiſtriequitum.

S. Hic & hæc & hoc huiuſmodi & huiuſcemodi. G. hui⁹ huiuſmodi. D. huic huiuſmodi. Ac. huiuſmodi. V. ô huiuſmodi. Ab. ab hoc huiuſmodi. P. hi & hæ & hæc huiuſmodi, horum & harum & horũ huiuſmodi, his huiuſmodi, hos & has & hæc huiuſmodi, ô huiuſmodi, ab his huiuſmodi. ſic Iſtiuſmodi, aliuſmodi, alteriuſmodi.

De nominum numeralium inflexione.

Quatuor cuius declinationis? Nullius. Quare? Quia omnia nomina numerorum à quatuor vſque ad centum, ſunt omnis generis, numeri pluralis, & indeclinabilia.

S.N.vnus vna vnum.G.vnius. D.vni.Ac. vnum vnã vnum. V. ô vne ô vna ô vnum.Ab.ab vno ab vna ab vno.P. vni vnæ vna.G. vnorũ vnarum vnorũ.D.vnis. Ac. vnos vnas vna.V.ô vni ô vnæ ô vna. Ab.ab vnis.Dicim⁹ enim vnas literas, vna arma, vnis nuptijs.

P.N. hi duo, hæ duæ, & hæc duo. & reliqua vt in ſecunda declinatione.

P.N.hi & hæ tres & hæc tria.G.horum & harũ & horum trium. D.his & ab his tribus. Ac.hos & has tres & hæc tria.V. ô tres & ô tria.Et notandum, accuſatiuum pluralem huiuſmodi nominũ quæ in ium faciunt genitiuum, in eis tantũ deſinere per ei diphthongũ.

P.N.hi & hæ & hæc quatuor.G. horum & harum & horum quatuor.D.his quatuor. Ac. hos & has & hæc quatuor. V.ô quatuor. Ab. ab his quatuor. Et ſic P.N.hi hæ & hæc quinque, ſex, ſeptem, octo, nouem, & reliqua vſque ad centum indeclinabilia.

P.hi & hæ & hæc centum. G horum & harum & horũ centũ.D. his centum.Ac.hos & has & hæc centum.V.ô centũ.Ab.ab his centum.ſic bicentum, tercentũ, quatercentum, deciescentũ, & ſimilia.

P.Ducenti ducentæ ducenta. G. ducentorum ducentarũ ducentorum.D.ducentis.Ac.ducentos ducentas ducenta.V. ô ducenti ô ducẽtæ ô ducẽta.Ab. à ducẽtis. Sic treceti trecẽtæ trecẽta, quadringenti quadringentæ quadringenta, quingenti quingentæ quingẽta, ſexcenti ſexcẽtæ ſexcẽta, ſeptingẽti ſeptingẽtæ ſeptingenta, octingenti octingẽtæ octingenta, nongenti nongentæ nongenta.

Mille adiectiuum quomodo flectitur?

P.hi & hæ & hæc mille, horum & harum & horũ mille, his mille, hos & has & hæc mille, ô mille. ab his mille. & ſic dicimus, Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

Declina mille ſubſtantiuum.

S.hoc mille, hui⁹ mille, huic mille, hoc mille, ô mille, ab hoc milli. P.hæc millia, horum millium, his millibus, hæc millia, ô millia, ab his millibus.& ſic dicimus mille agnarũ, mille hominũ moritur, duo millia numûm.

Quòd mille faciat ab hoc milli per i, hæc Gellius. Apertéque oſtendit mille & vocabulum eſſe, & ſingulari numero dici, & caſum etiã capere ablatiuum, nec cæteros caſus requiri oportere.

De gradibus comparationis.

Quot ſunt gradus comparationis? Tres, poſitiuus, comparatiuus, ſuperlatiuus. Da poſitiuum.doctus, pulcher, prope. Da comparatiuum.doctior, pulchrior, propior. Da ſuperlatiuum. doctiſſi

mus, pulcherrimus, proximus.

Dic aliquot positiua cum cōparatiuo & superlatiuo. Doctus doctior doctissimus, docta doctior doctissima, doctū doctius doctissimum. Et in aduerbio, docte doctius doctissime.

Pulcher pulchrior pulcherrimus, pulchra pulchrior pulcherrima, pulchrum pulchrius pulcherrimū. Et in aduerbio, pulchre pulchrius pulcherrimé.

Prope propior proximus, prope propior proxima, prope propius proximum. Et in aduerbio, prope propius proximé.

Perpulcher, longe pulchrior, quàm pulcherrimus: perpulchra, longe pulchrior quàm pulcherrima: perpulchrū, longe pulchrius, quàm pulcherrimum. Et in aduerbio, perpulchre, longe pulchrius, quàm pulcherrime. nec dicas perpulchrior perpulcherrimus.

Magnus maior maximus, magna maior maxima, magnū maius maximū. Et in aduerbio esset dicendū per regulā, magne, quod nō dicimus, sed pro eo magnopere, vel valde, vel multū, & similib⁹ vtimur. quis enim diceret, magnè erras, magnè potes, pro eo quod est magnopere erras, multū potes? Itē mai⁹ potuit Cæsar, quàm Pōpei⁹, nemo diceret latine: sed, vel plus, vel magis Cęsar potuit, quàm Pōpeius. Dicamus igitur & in aduerbio, magnopere, magis, maxime.

Paruus minor minimus, parua minor minima, paruū minus minimum. Et in aduerbio, parue minus minimé.

Bonus melior optimus, bona melior optima, bonum melius optimum. Et in aduerbio, bene melius optime. Nec dicas benè per o.

Malus peior pessimus, mala peior pessima, malum peius pessimū. Et in aduerbio, male peius pessime.

Multus, sine cōparatiuo, plurimus. multa, sine cōparatiuo, plurima. multū plus plurimum. Et in aduerbio, multū plus plurimum.

De nominibus Heteroclitis.

Q Voniam sunt quædam nomina, quæ varie declinātur, quæ propterea Græci ἑτερόκλιτα vocāt, & nos græco nomine, quia latinū non habemus, heteroclita appellamus: operæpretiū hoc loco videtur, de heteróclitis scribere, si prius præscripserim nominū quædā esse aptota, quæ per omnes casus vniformiter currunt, vt frugi, nequā, & similia, & numerorū nomina à quatuor

vſque ad centũ. Quædam monoptota, quæ vnum duntaxat caſum habent, vt ſponte. Quædam diptota, quæ duos tantum diuerſos caſus habẽt, vt fors forte. tabi tabo. verua, veribus. nam veruũ nõ eſt in vſu. Quædam triptota, quæ tres tantum caſus diuerſos habent, qualia ſunt neutra in ſingulari, vt templũ templi tẽplo: & in plurali neutra omnia, vt tẽpla templorũ templis, ſydera ſyderũ ſyderibus. Quædam tetraptota, quæ quatuor tantũ diuerſos caſus habẽt, qualia ſunt in r deſinẽtia ſecundæ declinationis, vt puer, vir. Quædam pentaptota, quæ quinque caſus tantum diuerſos habẽt, qualia ſunt maſculina, & fœminina ſecundæ declinationis, vt doctus, Priamus, populus, fagus, Vergilius. Quædam hexaptota, quæ ſex caſus varios habent, qualia ſunt vnus, totus, ſolus, vt vnus vnius vni vnũ ô vne ab vno. Latine Diomedes appellat ſimplicẽ vnicã, bipartitam, ternariam, quaternariam, quinariam, ſenariam, vt ſupra eſt dictum.

Maſculina, in plurali neutra, auernus auerna, balteus, baltea, carbaſus carbaſa, cetus cete, quod græcũ eſt τὰ κήτια κήτη. Dindymus dindyma, euẽtus euẽta, gargar⁹ gargara, hiſmarus hiſmara, iocus ioca, iuſſus iuſſa, locus loca, maſſicus maſſica, mænalus mænala, pileus pilea, permiſſus permiſſa, ſibilus ſibila, ſuppar⁹ ſuppara, tartarus tartara, tænarus tænara, taiget⁹ taigeta. Dicimus etiã hi baltei, hi cuẽt⁹ hi ioci, maſſici, ſuppari, ſibili. Cet⁹ autẽ nuſquã lectũ eſſe ait Serui⁹. aliqui hoc cetus dicũt: quia græce τὸ κῆτος. Carbaſus Priſcian⁹ fœmininũ eſſe dicit, Phocas maſculinũ, Probus & Caper incerti generis. Legitur & hoc iuſſum, euentũ, pileum, ſupparũ. Infernus & inferna ſubſtantiua, non memini legere apud approbatos authores.

Fœminina, in plurali neutra, arbutus arbuta. quanquã hæc arbutus, hæ arbuti arbor: hoc arbutũ vero, hæc arbuta pomũ. altilis altilia, bucolica bucolicæ, bucolica bucolicorũ: ſic georgica, grãmatica, rhetorica, topica, ethica, & ſi qua ſunt alia. Intybus intyba, pergamus pergama, ſupellex ſupellectilia. Zinzania zinzaniç, & zinzania zinzaniorum. Dicimus & hi intybi. Plinius & hoc intybum dicit. Altilis magis adiectiuum videtur, vt reptilis.

Neutra, in plurali maſculina, argos, argi. cælum, cæli. capiſtrum, capiſtri. eliſyum, eliſyi. filum, fili. frenum, freni. porrum, porri. raſtrum, raſtri. Dicimus & hæc capiſtra, fila, frena, raſtra, porra.

Neutra, in plurali fœminina. amygdalũ, amygdalæ & hæc amygdala. amygdalus autem arbor eſt, ſicut hæc amygdala apud Pliniũ. balneum, balneæ, & balnea. cepe, hę cepæ. deliciũ, deliciæ. epulum, epulæ. nundinum, nundinæ.

Masculina singularia, Aer, æther, cestus Veneris, fimus, fumus, limus, mundus, muscus, penus, pontus, puluis, sal. dicimus & hoc sal. sanguis, & sol, vesper, nemo. Inuenies tamen fumos, soles, mūdos, pulueres & alia.

Masculina pluralia, antes, ambo, annales, cancelli, cani, carceres, casses, cælites, codicilli, fasces, fasti, fori, furfures, inferi, lares, liberi pro filiis. lemures, loculi, maiores, minores, manes, natales pro generis nobilitate. optimates, penates, primates, proceres, posteri, pugillares, quirites, sales pro vrbanitate quadam dicendi. sentes, superi, vepres. Adde etiam Fabii, Locri, Luceres, Quintilii, Tatienses, & similia. Item multa ludorum & festorum nomina, vt Apollinares, Quinquatres, Circenses. Legimus & quiritem, & cælitis, & cæteros huius nominis obliquos singulares. Item optimatem, procerē, pugillarem, legitur & pugillaria, & ab hoc vepre.

Fœminina singularia, auaritia, amentia, bilis, cholera, caries, diligentia, dementia, eloquētia, fama, fames, fides, fuga, gloria, humus, indoles, insania, iuuenta, iuuentus, labes, lues, lux, memoria, mors, pax, pix, paupertas, parsimonia, pen⁹, pernicies, proles, prosapia, rabies sal⁹, sanies, Sapiētia, sitis, senecta, senect⁹, soboles, secordia, strues, stultitia, tabes, tussis, vita, vespera, vecordia. Inuenies sapiētias, memorias, vitas, labes, luces, paces, mortes, & alia nōnulla.

Fœminina pluralia, ambages, antiæ, ædes pro domo, argutiæ, ambæ, blanditiæ, bigæ, calendæ, cantes, cunæ, crates, deliciæ, diuitiæ, diræ, excubiæ, exuuiæ, exequiæ, faleræ, facetiæ, feriæ, fidiculæ pro instrumento tortorio, fruges, gades, grates, gratiæ deæ, idus, induciæ, inferiæ, insidiæ, inficiæ, illecebræ, inimicitiæ, lactes, latebræ, literæ pro epistola, manubiæ, minę, nonæ, nuptiæ, nugæ, nundinæ, opes, primitiæ, preces, præstigiæ, quisquiliæ, quadrigæ, reliquiæ, sciugæ, scalæ, scopæ, sordes, suppetiæ, tenebræ, thermæ, tricæ, valuæ. Ex his multa inuenies in singulari, vt scala, scopa, precis, preci prece, valua, biga, quadriga, lactis, latebra, blanditia, ambage, gratia, inimicitia, illecebra. legitur etiam nundinū & trinundinū.

Neutra singularia, ador, alec, barathrum, cœnum, crocum, fas, gelu, ir, iustitium, lac, letum, lutum, manna, mane, macellum, māmona, nitrum, nil, nihil, nihilū, nephas, necesse, pascha, penū, pus, salum, seniū, spicū, ver, vesper, vesperū, virus, viscum, vulgus. Sunt qui & purem masculinè dicunt, & pura pluraliter. Accedunt ad hęc metallorum nomina, vt aurum: præter æs, & oricalchum & electrū. Et liquidorum, vt ius, phlegma. Et aridorum humi nascētium

cuiuſcunque generis, quæ ad menſuram pondúſve referũtur, vt triticum, far, cicer, piper, milium, fœnum, oriza, orobus. Item herbarum & fruticum, vt apium, petroſelinum, ſanſucum, mentaſtrum, abrotanum, cuminũ, roſmarinum, nepeta, mētha, & id genus alia. Multa tamē leges in plurali, vt aquas, vndas, latices lymphas, æquora, freta, maria, mella, vina, pocula, ſtagna, fontes, fluuios, flumina, lacunas, lacus, puteos, paludes, acetis, ordea, lentes, frumēta, fabas, melōnes, pepōnes, farra, piſa, lupinos, fraga, rutas, muſta, lóliis.

Neutra pluralia, arma, ambo, artaxata, bactra, carcheſia, caſtra, cythera, ceraunia, crepundia, cunabula, exta, effata, flabra, iuſtá, magalia, mapalia, mœnia, palearia, pondo, præcordia, roſtra nauium, ſeria, ſpōſalia, teſqua, vinacea. Adde his feſtorum, & ludorũ nomina, vt Orgia, Vulcanalia, Floralia, Bacchanalia, Saturnalia, Compitalia, Terminalia, Parentalia, Neptunalia, Palilia, & huiuſmodi.

Nominatiuo & vocatiuo ſingulari carent hæc, huius dapis, ditionis, frugis, frondis, feminis, remigis, precis, necis, lateris, viſcis, viſceris, verberis. Hæc tamen inueniũtur etiam in nominatiuo daps, femen, frons, nex, remex.

Quæ ſunt per diuerſos caſus defectiua? Hæc ſpes habet ſpes in tribus caſibus in numero plurali. Iuuenalis, Poſt damnum temporis & ſpes deceptas. Expes ab eo compoſitum, habet nominatiuum & vocatiuum. Fors & forte tantũ dices, vt Fors ſi qua tuliſſet. & Forte ſua Libycis. Dices etiam precis, preci, & prece. Frugi, frugem, & fruge, quæ ſunt triptota ſecundum Priſcianum in ſingulari numero. Sponte monoptotum eſt, vt ſponte ſua. & Laterem, inuenitur latere & lateres apud Plautum. & Satias nominatiuus ſolus. & Flamine pro ſpiritu ablatiuus. & Natu teſte Seruio. ſic Aſtu, & Promptu. Præterea inuenies hi aſti, hos & ô aſtus. Inuenies ſpontis apud Columellã. Lucilius ſatiate dixit. Macte vocatiuus eſt ſolus. interpretatur autem magis aucte. Ver. Macte puer virtute noua, ſic itur ad aſtra. veteres etiam Mactus & macti dicebant. Vis inquit Priſcianus, habet omnes caſus in vtroque numero. Ador aptotum eſt propter duas regulas inter ſe contrarias. nam ſi genitiuus eſt adoris, penultima aut longa erit, aut breuis. ſi longa, cum ſit neutrum, debuit corripere, vt æquor, æquŏris, marmor marmŏris. ſi breuis, cum deriuetur ab adoro (vt ſenſit Priſcianus. nam Feſtus ab edendo, vel adurendo dicit deriuatum) debuit producere, vt honor honōris, decor decōris, labor labōris, ab honoro, decoro, laboro: & propterea remãſit indeclinabile. Os habet oris & ore in ſingulari:

in plurali vero tantum ora & oribus. Os vero ossis integrum est vtrobique. Iuppiter quasi iuuans pater, habet nominatiuum & vocatiuum tantū. Iouis enim, nomen est per se: & in nominatiuo veteres hic Iouis dicebant. similiter & Diespiter, hoc est diei pater. Tabi & tabo. Vicē & vice: cuius pluralis integer est. raro vicis inuenies. Ditionem & ditione. Repetundarum & repetundis. Inficiæ & inficias. Suppetiæ & suppetias. Dicam & dicas. Cicero vsus est dica in Verrinis, Scribitur Heraclio dica. quod græce ἡ δίκη dicitur. diptota sunt. Quidam addunt huius ditionis: nonnulli, ab hac ditione tantum dicunt.

Interrogatiua, vt quis, vter: relatiua, vt qui, quæ, quod, suus: distributiua, vt nullus: infinita, vt aliquis: deficiunt vocandi casu. præter omnis, vt diximus. & pronomina similiter omnia: præter tu, meus, noster, & nostras.

Quæ deficiunt naturaliter plurali numero? Omnia propria deorum, hominum, mōtium, syluarum, fluuiorum, & locorum. Athenæ tamen, Mycenæ, Amyclæ, Thebæ, Venetiæ, Pisæ, Senæ, Cumę, Verulæ, Puteoli, Argi (quod tamen in singulari habet hoc Argos) sunt enūtiatione pluralia, intellectu vero singularia. Inuenies apud authores Mycena, Theba. Vergilius, Deprehēsus in vrbe Mycena. Statius, Diræque ad mœnia Thebæ. Homerus, ἐυρυάγυια μυκήνη. sed sic raro, in plurali vero sæpissime leges. Ver. Tacitis regnauit Amyclis. Lucilius, Mihi necesse est loqui: nam scio Amyclas tacendo periisse. Sta. Soluerat OEbalio classem de littore pastor Dardanus, incautas blande populatus Amyclas. Verg. Milia quot magnis nunquam venere Mycenis. Sic etiam Bactra, mænala, dindyma, gargara: intellectu singularia sunt cum similibus. Dicimus & Cæsares, Aiaces, Hectoras, Fabios, Camillos, Scipiones, Decios, Catones, & plurima huiusmodi. sed sic non sunt propria nomina.

Quæ mutant in numeris, & casibus significationem? Ops opis, quod per omnes casus significat deā terræ. obliqui vero, opis, opi, opē, ope, auxiliū significant, & facultatem, vt affer opem. &, Non opis est nostræ Dido grates persoluere dignas. Hæc Opis, Nympha est, & producit primam. Vergi. in XI, At triuiæ custos iandudum in montibus Opis. Opes in plurali significant diuitias. Veteres etiā hic & hæc ops pro opulento, sicut cops pro copioso dixerūt, vt inquit Caper. Litera in singulari significat elementi notā, In plurali etiā epistolā. Poetæ tamē necessitate carminis literā etiā in singulari numero protulerunt, quod sæpe facit Ouidius in heroidibus,

Quam legis, à rapta Briseide littera venit. Idem
Ista Mycenea littera facta manu. Idem
Nunquid vbi aspecta est studiosæ littera dextræ,
Protinus est oculis cognita nostra tuis?

AEdes in singulari significat tēplum: in plurali & tēpla, & domū.

Quæ plurifariam efferunt nominatiuum, & genus cum voce variant? Hic euentus & hoc euentū. hic baculus & hoc baculum. hic sensus & hoc sensum. hic punctus & hoc pūctum. hic tignus & hoc tignum. hic sinus & hoc sinū. hic tapes tapetis, hoc tapete & hoc tapetū. hic sestertius & hoc sestertiū. hic clypeus & hoc clypeū. hic spicus, hæc spica, & hoc spicum. hic sanguis & hoc sanguē. hæc crystallus & hoc crystallum. hic gibbus, hic gibber, & hæc gibba. hic curriculus & hoc curriculum. hoc sinapi, & hæc sinapis. hic tonitrus, & hoc tonitru. Lucanus, Seu tonitrus ac tela Iouis præsaga notauit. hic cornus, hoc cornu, & hoc cornum. Lucanus, Corni tibi cura sinistri. Ouidius, Dextra tenet cornum. Idem, Flexile cornum. hic crater crateris, hæc cratera crateræ. hic panther pantheris, hæc panthera pantheræ. hic vel hæc lynx lyncis, hæc lynca lyncæ. Vnde notandum ab accusatiuo græco quintæ declinationis, fieri nominatiuū latinū, vt ἡ κασσίς, τῆς κασσίδος, τῇ κασσίδι, τὴν κασσίδα: hæc cassida cassidæ. ὁ κρατὴρ, τοῦ κρατῆρος, τῷ κρατῆρι, τὸν κρατῆρα, hæc cratera crateræ. & sunt semper generis fœminini huiusmodi nominatiui. quare illud Horatii in secundo carminum, Nec curat Orion Leones, aut timidos agitare lyncas: non est à nominatiuo lynca, vt putauit Priscianus: sed est accusatiuus græcus à nominatiuo lynx. sicut apud Vergiliū, Crateras magnos statuunt, & vina coronant. crateras hic non est à nominatiuo cratera, sed à nominatiuo, ὁ κρατὴρ, hic crater. solent enim huiusmodi nomina, si a masculinis deducuntur, mutare genus, vt ὁ δεκάπους, τοῦ δεκάποδος, τῷ δεκάποδι, τὸν δεκάποδα, hæc decempeda decempedæ. ὁ αἰθὴρ, τοῦ αἰθέρος, τῷ αἰθέρι, τὸν αἰθέρα, hęc ęthera ætheræ. ὁ πανθὴρ, τοῦ πανθῆρος, τῷ πανθῆρι, τὸν πανθῆρα, hæc panthera pantheræ.

Quæ nomina variantur in nominatiuo, & seruant genus? Hæc. cassis & cassida. apes & apis. plebs & plebes. scobs & scobis. hic adeps & adipes. hæc stips & stipis. hic cometa & cometes. gobio & gobius. puluis & puluer. cucumis & cucumer. cinis & ciner. vomis & vomer. pubis & puber. labor & labos. honor & honos. odor & odos. arbor & arbos. vapor & vapos. clamor & clamos. hoc genu,

& genus. Cicero in Arato, Ac propter leuum genus omni ex parte locatas Paruas vergilias tenui cum luce videbis. genus pro genu. Item hoc gelu & hoc gelum. hic Euandrus & Euander. Leandrus & Leander. gongrus & gonger. Iber iberis, & iberus iberi. hic OEdipus OEdipodis & OEdipi, & OEdipodes œdipodæ. Ter. Dauus ſum, non OEdipus. Plautus, OEdipo coniectore opus eſt. Statius Theb. primo. OEdipode confuſa domus. hic Phorcyn & Phorcys. Eleuſin & Eleuſis. trachin & trachis. Arin & aris. Arabs & Arabus. Elephas & elephantus. Delphin & delphinis, & delphinus. Vnde notandum à genitiuo græco fieri nominatiuum latinum, mutatione os in us, vt τιτὰν τιτάνος, hic Titan & titanus. ſimiliter ἀπὸ τοῦ ἄβακος, hic abacus. ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος, hic elephantus. Item quæ apud Græcos in ρος deſinunt in nominatiuo antecedente alia in eadem ſyllaba conſonante: mutare ρος in er apud Latinos, vt ὁ ἀλέξανδρος, hic Alexander: & in us & in er aliquando, vt τεῦκρος, Teucer & teucrus, & quæ ſupradiximus.

Quæ ſunt confuſa in nominatiuo? Os oris & oſſis. frons frontis & frondis. lens lentis & lendis. glis glitis, & gliris, & gliſſis. pecus pecudis & pecoris. Vas vaſis & vadis. fides fidis & fidei. caſſis caſſidis, & caſſis. & multa huiuſmodi.

Quæ ſunt diuerſi generis? Hic penus & hoc penus quartæ, & hoc penus penoris & hoc penum peni. dicimus etiam hæc penus, & hoc penu. Lucilius, Magna penus paruo ſpatio conſunpta peribit. Terentius, Omnem penum congerebam clanculum. Plautus, Niſi mihi annuus penus hic ab amatoribus cōgeratur, cras populo proſtituam vos ô puellæ. Hic & hoc ſal. hic & hæc & hoc ſpecus: dicimus etiam ſpecum ſpeci & ſpecu. hic & hæc retis & hoc rete. hic malus pro arbore nauis, & hæc malus. hic caſſis & hæc caſſis. hic vel hoc ſexus. hic vel hæc ſilex, finis, talpa, bubo, panthera, ſerpens, grus, margo, dies, aluus, clunis, adeps, cortex, lynx, dama, turtur, ſardonix, pampinus. hic vel hoc vulgus, guttur, iubar, & multa huiuſmodi. ſed à multis horum abſtinendum eſt, atque adhærendum frequentiori authorum vſui.

Quæ ſunt quæ variant declinationem? Deſinentia in a tertiæ declinationis, quæ datiuum & ablatiuum pluralis numeri frequentius in is quàm in bus mittunt, vt hoc problema, cataplaſma, ænigma, his & ab his problematis, cataplaſmatis, ænigmatis. quæ aliqui volunt potius deriuari à nominibus hoc problematum, cataplaſmatum, ænigmatum, vt ſuprà dictum eſt. Item Vulcanalia, Sa-

turnalia, & huiusmodi in a festorum nomina, genitiuum tam secundum formam secundæ, quàm tertiæ declinationis habent, datiuum verò & ablatiuum tertiæ duntaxat: vt horum Saturnalium & Saturnaliorum, his & ab his Saturnalibus, non etiam Saturnaliis. & sic de similibus. Iugerum in singulari secūdæ est declinationis, in plurali vero tertiæ. Iuue. Iugeribus paucis lumbos donare clientis. Dicitur tamen & hoc iugu iugeris. Tibullus, Vt multo innumeram iugere pascat ouem. Priscianus etiam hæc iugera iugerorum dici existimat, cū horum iugerum pro iugerorū exponit. Impetus, dies, & nox faciūt ablatiuum singularē & in u & in e, vt impetu & impete, die & diu, nocte & noctu. Oui. Impete nunc vasto, pro impetu dixit tertio metamorphoseôn. Priscianus tamē & impes impetis ab impeto declinat, sicut indiges indigetis ab indigeo. Vas vasis in singulari tertiæ, in plurali vero secundæ est declinationis, vt vasa vasorum vasis. Cæsar lib. III. commentariorū de bello ciuili, Et noctu neque cōclamatis vasis flumē transit, Legimus etiā hoc vasum apud Gelliū. dicit enim, Neque mihi ædificatio, neque vasum, neque vestimentū vllū est in manu pretiosum, neque pretiosus seruus, neque ancilla. Hic acer aceri teste Seruio: quod tamen Priscianus improbat. ait enim declinandū acer aceris, quod & verū est. quoniam nulla dictio fœminini generis in er desinēs, secundæ est declinationis. & sciendum quòd quando adiectiuū est, declinatur etiā acer acra acrum, testibus Capro, & Probo: & hic acer, hæc acris, & hoc acre: & hic & hæc acris, & hoc acre Prisciano authore. sic & alacer, & celeber, & equester & pedester, & saluber, & campester declinātur eodē Prisciano authore. Antiqui etiā hic & hęc acer, & hic & hæc alacer declinabant. Item dicimus sequester sequestri, & sequestris, & hæc sequestra. Vergilius, Et pace sequestra.

Sunt præterea nonnulla adiectiua, quæ & secundæ & tertiæ sunt declinationis. Syncerus syncera syncerum: & hic & hæc synceris & hoc syncere. Similiter inermus & inermis. eneruus, & eneruis. biiugus & biiugis. hilarus & hilaris: imbecillus & imbecillis. effrenus & effrenis. magnanimus & magnanimis. exanimus & exanimis. pusillanimus & pusillanimis. vnanimus & vnanimis, & similia ab animo sic composita. Limus & limis. sublimus & sublimis. accliuus & accliuis. procliuus & procliuis. Insomnus & insomnis. & pauca huiusmodi. Nec dicas etiam incolumus.

Sunt item aliqua secundæ & quartæ declinationis communia, vt hæc laurus huius laurus & lauri: quercus, pinus, cornus, colus, la-

cus, penus, Domus, quod nomē cum quarti ordinis est, habet omnes casus in vtroque numero, præter ablatiuum singularem. cum vero secundi, omnes item casus habet, præter vocatiuum singularem, & datiuum & ablatiuum plurales. declinatur etiam hæc domus huius domuis, sicuti hæc anus huius anuis, quemadmodum suprà, cum de genitiuo quartæ declinationis scriberemus, abundè tractauimus. Adde istis ficus huius ficus & fici. de cuius declinatione & genere magna est cōtrouersia apud grammaticos. quapropter quod ipse de ficu sentiam, quàm breuissimè potero, declarabo.

50. Ficus cū secūdæ est declinationis, & masculini generis est, & fœminini. cū vero quartæ, fœminini dūtaxat. nā masculini generis in quarta, nōdum legi, nisi apud Priscianū. Quādo est generis masculini, & fructū significat, & vitiū corporis. cū vero fœminini, cuiuscunque sit declinationis, tam arborem significat quàm fructū. Pris. 65. 27.

Sed quod dicimus, ostendemus exemplis approbatorum virorū. Plinius lib. XVI. naturalis historiæ, In ficis mirabiles sunt & abortus, qui nunquam maturescunt. Varro in libro de re rustica, Fici, quem edimus granum. Lucilius (vt recitat Nonius Mar.) Sicuti cū primos ficos propalàm recentes protulit, pretio ingenti dat primitus paucos. ecce pro fructu secundæ declinationis est, & masculini generis. Columella libro vltimo pro fructu in genere fœminino protulit, cum dixit, Alii pinguissimam quanque viridem ficorum eligunt, & arundine vel digitis diuisam dilitant. Sic etiam Macrobius libro tertio Saturnalium. ait enim, Admonent nos & fici aridæ. Cicero in Attico, Ex tantulo grano fici. Horatius, Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi. Sed in his nō potest cognosci masculine an fœminine pronuntietur. Plinius XVI. naturalis historiæ, Præstantiores ficorum omnium frigidissimæ. Pro fructu vero & quartæ declinationis vsus est Seneca in secūdo libro diuisionū, vt ficus non esset, nisi mariscam. Et Suetonius in vita Augusti, Sic & pisciculos minutos & caseum bubalum manu pressum, & ficus virides biferas maxime appetebat. Pro arbore in secunda declinatione. Plinius libro XVI, Quidam breuitate radicum senescere celerius arbores putant, quod coarguunt fici, quarum radices longissimæ sunt, & senectus ocyssima. Iuue. Ad quæ discutienda valent sterilis mala robora fici. Pro arbore & quartæ declinationis. Cicero in dialogo de oratore, Vxorē suam suspendisse se de ficu. Pro morbo autem in genere masculino & secunda declinatione videtur accepisse Martialis in illo epigrammate.

Cum dixi ficus, rides quasi barbara verba:
Et dici ficos Cæciliane iubes.
Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci.
Dicemus ficos Cæciliane tuos.

Priscianus tamen in vltimo versiculo, quartæ declinationis esse ficũ putat: quod non placet. inauditum enim est, vt & Laurentius Valla differit in elegantiis, ficum quartæ esse declinationis, & masculini generis. Nam quis crediderit, negare Martialem ficum pro fructu esse generis fœminini & secundæ declinationis? Præterea non satis intelligitur pro morbone, an pro fructu Martialis acceperit. quandoquidem potest etiam sic intelligi, Quia dixi ô Ceciliane has ficus, tu rides ac si solœcismum fecerim, & ficos dicendũ iubes. sed dicere possumus & has ficus, sicuti ego protuli, & tuos ficos, sicut tu iubes. tuos dixit, quoniam Cæcilianus ficos tantum dici iubebat. simul etiam iocando notat Cæcilianum tanquam ficosum. Et sciendum ficum non podicis vitium esse peculiare, sed capitis. vnde Paulus AEgineta, φύεται δὲ ταῦτα (id est τὰ σῦκα) τὸ μὲν πλεῖστον ἐν κεφαλῇ, hoc est nascũtur hæ plerunque in capite. Nam nemo veterum anum & podicem à fico infestari scribit. Apud iuniores tamen legitur. Iuuenalis,

Cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ.

Martialis.

Ficosa est Vxor, ficosus & ipse Maritus:
Filia ficosa est & Gener, atque Socer.
Nec dispensator, nec villicus vlcere turpi,
Nec rigidus fossor, sed nec arator eget.
Cum sint ficosi pariter iuuenésque senésque,
Res mira est, ficos non habet vnus ager. Idem.
Vt pueros emeret, Labienus vendidit hortos.
Nil, nisi ficetum nunc Labienus habet.

Quod etiã Celsus confirmat his verbis, In sede vlcus simile fungo nasci solere, quod vel cærato tollitur, vel medicamentis vehemẽtioribus, vel ferro adurendum est, quem fungum medici quidam putant eum esse, quem iuniores ficum appellauere, sed de ficu hactenus. Illud tamen non prætererim, ficum pro arbore in masculino genere inueniri apud Catonem. C. LII.

Quæ nomina sunt primæ & tertiæ declinationis? Nonnulla propria, quæ formam habent patronymicorũ Prisciano teste, vt Thucydides, huius Thucydidæ & Thucydidis. Tigranes, huius Tigra-

næ & Tigranis. Timarchides, huius Timarchidæ & Timarchidis. Herodes huius Herodæ & Herodis. Orontes huius Orontæ & Orõtis. Xerxes huius Xerxæ & Xerxetis. Hippoclides, huius Hippoclidæ & Hippoclidis, & huiusmodi: quæ apud Græcos primæ tantum sunt declinationis, θουκυδίδης θουκυδίδου, τιγράνης τιγράνου, τιμαρχίδης τιμαρχίδου, ἡρώδης ἡρώδου, ὀρόντης ὀρόντου, ξέρξης ξέρξου, ἱπποκλείδης ἱπποκλείδου.

Quæ genitiuũ in tis, & in is fine t mittunt? Quæ in τος terminãt genitiuũ græcum, vt Priscianus ait, vt χρέμης χρέμητος, Chremes Chremetis & Chremis. μένδης μένδητος, Mẽdes Medetis & Mẽdis. ῥάμνης ῥάμνητος, Rhamnes Rhamnetis & Rhamnis. λάχης λάχητος, Laches Lachetis, & Lachis. Nec mirum, cum apud Græcos quoq; multa inueniũtur huiusmodi ancipitẽ habẽtia declinationem, vt γύγης γύγου & γύγητος, κώμης κώμου & κώμητος, μήκης μήκου & μήκητος, θάλης θάλου & θάλητος, δάρης δάρου & δάρητος, πόλης πόλου & π' λ'ητος. vnde Verg. duplicem accusatiuum protulit hunc Dareta, & Daren, δάρητος καὶ δάρην.

In quot declinationibus vtimur Græcorum nominum casibus? In tribus: in prima, secunda, & tertia. nam in quarta, & quinta nõ memini vnquam legere.

Quibus casibus vtimur in prima declinatione? Nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, vocatiuo singularibus. nominatiuo in as, vt hic AEneas. in a, vt hęc Hypermestra. in es, vt hic Anchises. in e, vt hęc Libye. quæ passim leges. Ver. Sum pius AEneas. Idẽ, Et pater Anchises. Ouidius, Mittit Hypermestra. Idem, Hanc tua Penelope. Genitiuo in es, vt huius Libyes. Lucanus, Finibus extremis Libyes vbi feruida tellus. Accusatiuo in an, vt hunc AEnean, hanc AEginan. Ver. AEnean, alacris palmas vtrasque tetendit. Statius, Nanque ferunt raptam patriis AEginan ab vndis. Ouidius, Nescio quam dicunt Iphigenian iter. & in en: vt hunc Laerten, hunc Daren, hanc Helenen. Oui. Respice Laerten, vt iam sua lumina claudas. Verg. Præcipitẽmque Darẽ ardẽs agit æquore toto. Idem, Aut Atho, aut Rhodopen. Ouidius, Redde Parin nobis, Helenen Menelaus habebit. Idem, Dindymon & Cybelen, & amœnam fontibus Idam. Vocatiuo in a, à nominatiuo in as, abiectione s κοινῶς, vt hic AEneas, ô AEnea. Ver. Vigilásne deûm gẽs AEnea? & in e, vt hic Anchises ô Anchise, hic Vlysses ô Vlysse, hic Achilles ô Achille. Verg. Coniugio Anchise Veneris dignatẽ superbo. Ouid. Hanc tua Penelope lento tibi mittit Vlysse. Idem, Pugnas ne reddat Achille.

Idem, Nos te poteremur Achille.

Achilles & Vlysses nonne sunt declinationis tertiæ? Non, cum in e vocatiuũ emittũt, sed primæ potius. vt Anchises Laertes. veniũt enim à Græcis in εὺς, mutatione ευς in ης per ἦτα, vt ἀχιλλεὺς ἀχίλλης, ὀδυσσεὺς ὀδύσσης. qua in re sequimur Dores, qui pro ὀρφεὺς ὄρφης: pro τυδεὺς τύδης dicunt: quorum vocatiuus κοινῶς est ὦ ἀχίλλη, ὦ ὄρφη, ὦ τυτίδη, sicut ὦ ἀγχίση, ὦ λαέρτη. Vnde nos ô Achille, ô Vlysse dicimus.

Quibus casibus vtimur in secunda declinatione? Nominatiuo, genitiuo, datiuo, accusatiuo, & vocatiuo singularibus: nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & vocatiuo pluralibus. Nominatiuo singulari, in εὺς: in ος longum ἀττικῶς in ος breue: in ον. vt hic Orpheus, hic Athos, hæc Ilios, hoc Ilion. Vergilius, Orpheus in syluis inter delphinas Orion. Iuuenalis, Velificatus Athos. Ouid. Ilios, & murus quod fuit ante solum. quod quidam legunt Ilion, vt sit qua le est Præneste sub ipsa, & in Eunuchum suam, & Centauro vehitur magna. Genitiuo in os, vt huius Theseos, huius Tereos. in o, vt huius Nicoleo, huius Androgeo. Martialis, Flet Philomela nefas incæsti Tereos. Ver. In foribus letũ Androgeo. Datiuo in ει per ει diphthongum, vt huic Orphei. Ver. Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo. etsi Priscianus dicit, Cum sit datiuus græcus, pro ει diphthõgo, i longã habuit more scripturæ nostræ. Accusatiuo in on, in o magnum, in a. vt hunc Dindymon, hanc Pylon, hunc Atho, hunc Thesea, hunc Ilionea. Ouid. Dindymon & Cybelen. Idem, Nos Pylon antiqui Neleia Nestoris arua. Ver. Aut Atho, aut Rhodopen. Oui. Thesea deuoui. Ver. Et amicum Cratea musis. Cratea musarum comitem. Idem, Ilionea petit dextra.

Quare huiusmodi accusatiuos in a penultima modo correpta, modo producta poetæ nostri protulerunt? Quia hoc & Græci faciunt. nã in εὺς desinentia, accusatiuos κοινῶς per εα faciunt, ἰωνικῶς δὲ per ηα, vt ὁ θησεὺς, τὸν θησέα κοινῶς, & τὸν θησῆα ἰωνικῶς. similiter τὸν ἀχιλλέα, & ἀχιλλῆα, τὸν ἰλιονέα & ἰλιονῆα.

Quare hic Athos, facit hunc Atho, & non hunc Athon, vt cætera apud Græcos in ως, vt ὁ μενέλεως τὸν μενέλεων. Quia quatuor annotantur apud illos accusatiui absque ν, τὸν ἄθω, τὴν κῶ, τὴν τέω, τὸν λαγὼ. sic enim Theodorus Gaza in secũdo τῶν εἰς τέσσαρα. σεσημείωται ἐπὶ τῶν τετάρτοκλίτων ἄθω, κῶ, τέω, λαγὼ αἰτιατικολογούμενα ἄνευ τοῦ ν ἀττικῶς. Genitiuo plurali in on per o magnum, vt horum bucolicôn, georgicôn, grammaticôn,

rhetoricôn, cum circunflexo in fine. Nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo pluralibus in a. vt hæc bucolica, rhetorica, grammatica & similia.

Quibus casibus vtimur tertiæ declinationis? Omnibus tam singularis, quàm pluralis numeri: præter datiuũ pluralem. Nominatiuo singulari in a, vt poema. in o, per o magnum, vt Dido. in an, vt Titan. in in, vt delphin. in on, vt Corydon. in ar, vt epar. in yr, vt martyr. in or, vt Nestor. in as, vt Arcas. in is, vt poesis. in ys, vt Erinnys. in os per o magnũ, vt heros. in o per o paruũ, vt epos. in us per ου, vt OEdipus. in ax, vt thorax. in yx, vt styx. in abs, vt Arabs. in ops, vt Cyclops. exẽpla, qui volet, ipse sibi inueniat. Genitiuo singulari in os, in us. vt huius AEneidos, hui⁹ Sapphus. Ouid. Attamẽ ille tuæ fœlix AEneidos author. Idem, Authoris nomina Sapphus. Verg. Fatidicæ Mantus. Datiuo in i. vt huic Palladi. Statius, Palladi littoreæ. Accusatiuo in a. Verg. Phyllida mitte mihi. In o. Ouid. Miserámque relinquere Dido. Idem, Spectabat ad Io, Ante oculos Io, quãuis auersus habebat. In in. Martialis, Tu licet & nostrũ dixit Alexin ames. Vocatiuo in i. Verg. Te Corydon ô Alexi. Ouid. Tu Pari semper ama. Item quot modis desinit nominatiuus? Nominatiuo plurali in es. Verg. Soli cantare periti Arcades. Genitiuo plurali in on. Martialis, Argutis epigrãmatôn libellis. Nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo pluralibus in a. Iuuenalis, Stemmata quid faciunt? Accusatiuo plurali in as. Verg. Permistos Heroas, & ipse videbitur illis. Idem, Pleiadas, hyadas. in as, vt alpas, Syrtas. Verg. Sæuísque vadis immittite syrtas.

Licétne nomina in o vt Dido, Sappho, latinè declinare, vt Iuno? Licet secundum Priscianum, qui antiquos huiusmodi declinatione vsos ostendit. Actius, Custodẽ assiduũ Ioni apposuit. Enni⁹, Pœnos Didone oriundos. Plautus, Vidit Argum, quem quondam Ioni Iuno custodẽ apposuit. Qua ratione declinandi etiã C. Cæsar secut⁹ antiquos vsus est, quod indicat tetrastichõ hoc in Romulo,

Vatibus ausoniis Tyriam dat Græcia Dido.
Fecit Didonem Romula vox Taciti.
At Calypsonem Latiis das inclyte Cæsar,
Quódque decor patitur Quintiliane iubes.

Sed errant, ait Foca grammaticus qui Didonis, aut Mantonis genitiuũ dicunt, cũ & vocis asperitas, & veterũ authoritas eiusmodi declinationẽ repudiet. nã translata in latinam linguã, nihilo minus græce declinãtur, sic Dido, didois, didoi, didoem, didoe. Idem

ſentire videtur Quintil. his verbis, Nũc recẽtiores inſtituerũt græcis nominibus græcas declinationes potius dare. quod tamẽ ipſum non ſemper fieri poteſt. mihi autẽ placet latinã rationẽ ſequi, quouſque patitur decor. neque enim iã Calypſonẽ dixerim vt Iunonẽ.

De Pronomine.

Q Vid eſt pronomen? Pars orationis declinabilis, quæ pro vniuſcuiuſque nomine accipitur, perſonáſque finitas recipit.

Quare dicitur pronomen? Quia pro nomine, hoc eſt loco nominis ponitur. ſicut proconſul, quia loco cõſulis: & proprætor quia prætoris loco funguntur, appellati ſunt.

Pronomini quot accidunt? Sex. Species, genus, numerus, figura, perſona, & caſus.

Quot ſunt pronomina de quibus nulla dubitatio eſt apud Latinos? Quindecim, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, & is, meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, noſtras, & veſtras.

Quot ſunt ſpecies pronominum? Duæ. primitiua, vt ego. deriuatiua, vt meus.

Quot ſunt primitiua? Octo. Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, & is.

Quot ex primitiuis pronominibus ſunt tantum demonſtratiua? Quatuor. Ego, tu, hic, & iſte.

Quot ſunt tantum relatiua? Tria. Quæ? Sui, is, & ipſe.

Quot ſunt modo demonſtratiua, modo relatiua? Vnum. Ille.

Quot ſunt deriuatiua pronomina? Septem. Meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, noſtras, & veſtras.

Vnde deriuantur? A genitiuis primitiuorum, ego tu, ſui.

Quomodo? A genitiuo mei, meus. à genitiuo tui, tuus. à genitiuo ſui, ſuus. à genitiuo noſtrum vel noſtri, noſter & noſtras. à genitiuo veſtrum vel veſtri, veſter & veſtras.

Quot ex deriuatiuis ſunt poſſeſſiua? Quinque. Quæ? Meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter.

Quot ſunt gentilia, ſeu patria? Duo. Quæ? Noſtras, & veſtras.

Quot ſunt genera pronominum? Quinque. Quæ? Maſculinũ, vt meus. fœmininũ, vt mea. neutrũ, vt meũ. cõmune duûm generũ, vt hic & hæc noſtras, & veſtras. cõmune triũ generum, vt ego, tu, ſui.

Quot ſunt numeri pronominum? Duo. Qui? Singularis, vt ego:

pluralis, vt nos.

Quot sunt figuræ pronominum? Duæ tantum. Quæ? Simplex, vt ego, is: composita, vt egomet, idem.

Quot sunt pronomina, quæ per nominatiuos cõponuntur? Duo secum, iste & hic: vt istic, istæc, istoc: in quibus, quia non ponitur aspiratio, sunt qui magis metaplasmum, quàm cõpositionem putent. vnũ is, cum aduerbio demũ, vt idem, quod est is demum, hoc est is iterum. Iste & hic cõponunturne per omnes casus? Minimè, sed per eos tantum, qui in c desinunt, præter datiuum huic.

Cũ quot orationis partibus pronomina cõponuntur? Cũ tribus. cum nominibus, vt huiusmodi. cũ aduerbiis, vt eccum eccã, eccos eccas, ellũ ellam, ellos ellas, pro ecce eum eam, eos eas, illum illam, illos illas. Cũ præpositione, vt mecũ, tecum, secum, nobiscũ, & vobiscũ. sed in his potius est præpositio cum pronomine per anastrophen, vt in quicum, pro cum quo. quibuscum, pro cum quibus.

Quot sunt syllabicæ adiectiones? Quatuor. Quæ? Met, te, ce, pte. Met quibus adiungitur? Omnibus casibus vtriusque numeri tam primæ quam secundæ personæ, præter tu, ne verbum putetur tumet: pro quo tute, & tutemet dicimus. vt egomet, id est ego & nõ alius: tutemet, id est tu ipse per te, & non per alium.

Te quibus adiungitur? Tu & te: vt tute & tete, sicut meme, sese.

Ce quibus adiungitur? Pronomini hic, hæc, hoc, apud antiquos per omnes casus: vt hicce, hæcce, hocce: apud Neotericos verò per eos tantũ qui in s literam desinunt, vt huiusce, hisce, hosce, hasce. nec non his genitiuis istius, illius, vt istiusce, illiusce. Antiqui etiam illicce pro illic proferebant, illucce, istucce. Terentius illanccine mulierem dixit.

Pte quibus adiungitur? Quinque ablatiuis mea tua sua nostra & vestra: vt meapte, tuapte, suapte, nostrapte, & vestrapte.

Quot sunt personæ pronominum? Tres. Quæ? Prima, vt ego. secunda vt tu. tertia, vt ille.

Quot sunt casus pronominum? Sex. Qui? Nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, vocatiuus, ablatiuus.

Quot pronomina habent vocatiuũ casum? Quatuor. Quæ hoc disticho connumerantur,

Tu, meus, & noster, nostras pronomina, quintum
Quatuor admittunt: cætera cuncta carent.

Quare vocatiuo carent cætera pronomina? Quia sermo ad ea nõ dirigitur.

Quot ſunt declinationes, ſeu modi pronominum? Quatuor. Primus in i vel in is. ſecundus in ius. tertius in i, & in æ, & in i. quartus in is tantum.

INTERROGATIONES DE PRONOMINE.

Ego quæ pars orationis eſt? Pronomen. Quare? Quia ponitur loco proprii nominis, & certam ſignificat perſonam.

Ponitúrne ſemper pronomen loco nominis proprii? Maximé. Ergo cum dicimus, ego magiſter, tu diſcipulus, nonne ponuntur loco appellatiuorũ nominũ: magiſtri ſcilicet & diſcipuli, quæ ſunt appellatiua? Non. Quoniam omne appellatiuum nomen tranſit in propriũ iunctum pronomini, vt meus liber, tuus filius, ille homo.

Ego cuius ſpeciei? Primitiuæ. Quare? Quia à nullo deriuatur.

Meus cuius ſpeciei? Deriuatiuæ. Quare? Quia deriuatur à genitiuo mei.

Ego cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia ſic eſt ſicut cui adhæret. vt ego Aldus, ego Maria, ego mancipium.

Meus cuius generis? maſculini. Mea? fœminini. Meum? neutri. Quare? Quia prima vox pronominis eſt generis maſculini, ſecunda fœminini, tertia neutri.

Noſtras cuius generis? Communis duûm generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic & hæc.

Ego cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Nos cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Ego cuius perſonæ? primæ. Tu? ſecũdæ. Ille? tertiæ. Quare? Quia omnia nomina, & pronomina ſunt tertiæ perſonæ, exceptis ego quod eſt primæ, & tu ſecundæ, & vocatiuis caſibus, qui ſunt ſemper perſonæ ſecundæ.

Ego cuius caſus? Nominatiui. Quare? Quia in eo caſu declinando reperitur.

Ego cuius modi pronominis? Primi. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in i vel in is, & datiuus in i deſinit, vt ego, mei vel mis, mihi. tu, tui, vel tis, tibi. ſui, ſibi.

Quare ſui non habet in nominatiuo ſi, & in genitiuo ſis? Cauſa differentiæ SI coniunctionis, & SIS verbi.

Quot ſunt pronomina primi modi? Tria. Ego, tu, ſui. quæ ſic declinantur.

S. N. ego. G. mei, vel mis. D. mihi. Ac. me. Ab. à me. P. N. nos,

G. nostrum, vel nostri. D. nobis. Ac. nos. Ab. à nobis.

S. N. tu. G. tui vel tis. D. tibi. Ac. te. V. ô tu. Ab. à te. P. N. vos. G. vestrum, vel vestri. D. vobis. Ac. vos. V. ô vos. Ab. à vobis.

S. G. sui. D. sibi. Ac. se. Ab. à se. P. G. sui. D. sibi. Ac. se. Ab. à se.

Ille cuius modi pronominis? Secundi. Quare? Quia eius genitiuus singularis in ius, & datiuus in i desinit, vt ille illi⁹ illi, ipse ipsius ipsi, iste istius isti, is eius ei, hic huius huic.

Quare hic non facit in datiuo hui sine c? Ad differētiam hui interiectionis.

Quot sunt pronomina secundi modi? Quinque. Quæ? Ille, ipse, iste, hic, & is: quorū genitiuus desinit in ius, & datiuus in i. sic etiā octo nomina declinātur, quæ sunt vnus, totus, solus, alius, alter, vllus, vter, quis vel qui cum suis compositis: quorum vnus, totus, solus, habent vocatiuū. quæ nomina, & pronomina sic declinātur.

S. N. ille illa illud. G. illius. D. illi. Ac. illum illā illud. Ab. ab illo ab illa ab illo. P. N. illi illæ illa. G. illorum illarum illorum. D. illis. Ac. illos illas illa. Ab. ab illis.

S. N. ipse ipsa ipsum. G. ipsius. D. ipsi. Ac. ipsum ipsam ipsum. Ab. ab ipso ab ipsa ab ipso. P. N. ipsi ipsæ ipsa. G. ipsorum ipsarū ipsorum. D. ipsis. Ac. ipsos ipsas ipsa. Ab. ab ipsis.

S. N. iste ista istud, G. istius. D. isti. Ac. istum istam istud. Ab. ab isto ab ista ab isto. P. N. isti istæ ista. G. istorum istarū istorum. D. istis. Ac. istos istas ista. Ab. ab istis.

S. N. hic hæc hoc. G. huius. D. huic. Ac. hūc hāc hoc. Ab. ab hoc ab hac ab hoc. P. N. hi hæ hæc. G. horum harum horū. D. his. Ac. hos has hæc. Ab. ab his.

S. N. is ea id. G. eius. D. ei. Ac. eum eā id. Ab. ab eo ab ea ab eo. P. N. ii per geminum i, sine aspiratione, eæ, ea. G. eorum earū eorum. D. eis vel iis. Ac. eos eas ea. Ab. ab eis, vel iis.

Quare ipse non facit in neutro genere ipsud, sicut iste istud, & ille illud? Quia apud antiquos declinabatur ipsus ipsa ipsum: mutata est prima vox, & remansit tertia. quanquam Priscianus libro xiiii id non probat.

S. N. īdem eadem ĭdem. G. eiusdem. D. eidem. Ac. eundem eandem ĭdem. Ab. ab eodem eadem eodem. P. N. iidem eædem eadē. G. eorundem earundem eorundē. D. eisdem, vel iisdem. Ac. eosdē easdem eadē. Ab. ab eisdem, vel iisdem. Et nota īdem masculinū producere primam, ĭdem vero neutrum corripere.

S. N. vnus vna vnum. G. vnius. D. vni. Ac. vnum vnam vnum.

V.ô vne ô vna ô vnum. Ab. ab vno ab vna ab vno.P.N.vni vnæ vna.G.vnorum vnarum vnorum.D.vnis.Ac. vnos vnas vna.V.ô vni ô vnæ ô vna.Ab.ab vnis.

S.N.totus tota totum.G.totius.D.toti.

S.N.ſolus ſola ſolum.G.ſolius.D.ſoli.

S.N.alius alia aliud.G.alius.D.alij.

S.N.alter altera alterum.G.alterius.D.alteri.

S.N.vllus vlla vllum.G.vllius.D.vlli.

S.N.vter vtra vtrum.G.vtrius.D.vtri.cætera declina vt bonus bona bonum.

S.N.quis vel qui,quæ,quod vel quid.G.cuius.D.cui.Ac.quem, quam,quod vel quid.Ab.à quo vel à qui,à qua vel à qui,à quo vel à qui.P.N.qui quæ quæ.G.quorum quarum quorum. D. quis vel quibus.Ac.quos quas quæ.Ab.à quis vel à quibus.

S.N.alteruter alterutra alterutrum.G.alterutrius.D.alterutri. Ac.alterutrum alterutram alterutrum. Ab.ab alterutro alterutra alterutro.P.N. alterutri alterutræ alterutra. G.alterutrorum alterutrarum alterutrorum. D.alterutris. Ac.alterutros alterutras alterutra. Ab.ab alterutris.Et ſignificat alterũ ex duobus. Cicero pro Marco Marcello, Quòd ſi in alterutro peccandum ſit, malim ego timidus, quàm parum prudens videri. Valerius, Quia neceſſe eſſet eos alterutro facto crimine temeritatis,aut periurii teneri.

Quare non dixiſti altera vtra,alterum vtrum.G.alterius vtrius? Quia ex parte tantum exteriore inflectitur,etſi quæ ex duobus rectis componuntur,ex vtraque parte inflecti debeant.

S. N. vterque vtraque vtrunque. G. vtriuſque.D. vtrique.Ac. vtrunque vtranque vtrũque. Ab.ab vtroque vtraque vtroque. P. vtrique vtræque vtraque.G. vtrorunque vtrarunque vtrorunque. D.vtriſque.Ac.vtroſque vtraſque vtraque.Ab.ab vtriſque.

A quis & qui compoſita.

Quæ cum quis vel qui poſſunt componier,hæc ſunt,
Si,quæ,putas,ali,quam,nam,ne,nun,énque,piámque:
Nec non quís cum quis poteris componere:ſed dam,
Víſque,& cunque,libet,qui recto adiungere debes.

S.N. ſiquis ſiqua ſiquod vel ſiquid.G.ſicuius.D. ſicui.Ac.ſiquẽ ſiquam ſiquod vel ſiquid.Ab.à ſiquo à ſiqua à ſiquo.P.N. ſiqui ſiquæ ſiqua.G. ſiquorum ſiquarũ ſiquorum.D.ſiquibus.Ac. ſiquos ſiquas ſiqua.Ab.à ſiquibus.

S.N.quiſque,quæque,quodque.G.cuiuſque.D.cuique.Ac.quẽ

que, quanque quodque. Ab. à quoque à quaque à quoque. P. N. quique quæque quæque. G. quorunque quarunque quorunque. D. quibuſque. Ac. quoſque quaſque quæque. Ablatiuo à quibuſque.

S. Quiſputas quæputas quodputas vel quidputas, & ſic per omnes caſus addendo putas.

S. N. aliquis aliqua aliquod vel aliquid. G. alicuius. D alicui. Ac. aliquem aliquam aliquod vel aliquid. Ab. ab aliquo ab aliqua ab aliquo. Pluraliter nominatiuo aliqui alique aliqua. G. aliquorum aliquarum aliquorum. D. aliquibus. Ac. aliquos aliquas aliqua. Ab. ab aliquibus.

S. N. quiſquã quæquam quodquam vel quicquam. G. cuiuſquã. D. cuiquam. & ſic in cæteris addendo quam. ipſe tamen non vterer omnibus. nam ſicut dicerem, non credo quenquam M. Tullio magis eloquentem: ita hoc euitarẽ dicendi genus, Aiunt non fuiſſe fœminam quanquam pulchriorem Thaide.

S. Quiſnam quænam quodnam, vel quidnam. & deinceps addendo nam.

S. nequis nequa nequod, vel nequid, & deinceps præponendo ne.

S. N. nunquis, nunqua, nunquod vel nunquid, & ſic in cæteris præponendo nun. Sed ne his quidem vtimur omnibus. ſed vt ſe exerceant, flectant puerii per omnes caſus. Vtamur vero nécne, diligens poſtea præceptor oſtendat. quis enim diceret, nunqua, & nunquod?

S. N. Enquis enqua enquod, vel enquid, & ſic in cæteris præponendo en.

S. N. Quiſpiam quæpiam quodpiam, vel quidpiam. & deinceps addendo piam.

S. N. Quidam quædam quoddam, vel quiddam. G. cuiuſdam. D. cuidam. Ac. quendam quandã quoddam, vel quiddam. Ab. à quodam à quadam à quodam. Pl. N. quidam quædam quædam. G. quorundam quarundam quorundam (& mutatur m in n. quia m ante d eſſe non poteſt, ſicut nec ante q & c & t & f) Datiuo quibuſdam. Ac. quoſdam quaſdam quædam. Ab. à quibuſdam. Et nota quidam maſculinum ſcribi debere vnico d: neutrum verò quiddam, & quoddam, duplici.

S. N. Quiuis quæuis quoduis, vel quiduis, & ſic in reliquis addendo uis.

S. N. Quicunque quæcunque quodcunque. G. cuiuſcunque.

D. cuicunque. Ac. quencunque quancunque quodcunque. Ab. à quocunque quacunque quocunque. P. N. quicunque quæcunque quæcunque. G. quoruncunque quaruncunque quoruncunque. D. quibuſcunque. Ac. quoſcunque quaſcunque quæcunque. Ab. à quibuſcunque.

S. N. Quilibet quælibet quodlibet, vel quidlibet, & deinceps addendo libet.

S. Nominatiuo quiſquis & quicquid. Ac. quicquid. Ab. à quoquo à quaqua à quoquo. cæteris vacat.

S. N. Neuter neutra neutrum. G. neutri neutræ neutri, & neutrius apud antiquos. D. neutro neutræ neutro, & reliqua vt bonus bona bonum.

S. N. iſtic iſtæc iſtoc, vel iſtuc. Ac. iſtunc iſtãc iſtoc, vel iſtuc. Ab. ab iſtoc iſtac iſtoc. P. N. & Ac. in neutro tantum genere iſtæc. & ſic inflecte illic illæc illoc, vel illuc, quibus vtebantur antiqui, nũc autem exoleuerunt.

Meus mea meum cuius modi pronominũ? Tertii. Quare? Quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum primæ & ſecundæ declinationis, hoc eſt vt bonus bona bonum, præter mi vocatiuum, à vocatiuo meĕ, vbi e geminũ, ac breue, in i longum cõmutatũ eſt, vt ô mī pater, ô mī fili, pro meĕ pater, meĕ fili.

Tertii modi pronomina ſunt quinque: meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, quæ ſic declinantur,

S. N. meus mea meum. G. mei meæ mei. D. meo meæ meo. Ac. meum meam meum. V. ô mi ô mea ô meum. Ab. à meo à mea à meo. P. N. mei meæ mea. G. meorum mearum meorum. D. meis. Ac. meos meas mea. Ab. à meis.

S. N. tuus tua tuum. G. tui tuæ tui. D. tuo tuæ tuo. Ac. tuum tuam tuum. Ab. a tuo à tua à tuo. P. N. tui tuæ tua. G. tuorũ tuarum tuorum. D. tuis. Ac. tuos tuas tua. Ab. à tuis.

S. N. noſter noſtra noſtrũ. G. noſtri noſtræ noſtri. D. noſtro noſtræ noſtro. Ac. noſtrum noſtram noſtrum. V. ô noſter ô noſtra ô noſtrũ. Ab. à noſtro à noſtra à noſtro. P. N. noſtri noſtræ noſtra. G. noſtrorum noſtrarum noſtrorũ. D. noſtris. Ac. noſtros noſtras noſtra. V. ô noſtri ô noſtræ ô noſtra. Ab. à noſtris.

S N. ſuus ſua ſuum. G. ſui ſuæ ſui. D. ſuo ſuæ ſuo. Ac. ſuũ ſuam ſuũ. Ab. à ſuo à ſua à ſuo. P. N ſui ſuæ ſua. G. ſuorum ſuarũ ſuorum. D ſuis. Ac. ſuos ſuas ſua. Ab. à ſuis.

S. N. veſter veſtra veſtrũ. G. veſtri veſtræ veſtri. D. veſtro veſtræ

vestro. Ac. vestrũ vestram vestrum. Ab. à vestro à vestra à vestro. P. N. vestri vestræ vestra. G. vestrorum vestrarum vestrorũ. D. vestris. Ac. vestros vestras vestra. Ab. à vestris.

Nostrâs cuius modi pronominum? Quarti. Quare? Quia per omnes suos casus declinatur ad similitudinem nominũ tertiæ declinationis, hoc est sicut hic & hæc Arpinâs & hoc Arpinate. & nota huiusmodi in as & nomina & pronomina, circunflexo tono esse pronuntiãda, quia sunt per apocopen ab integris in tis, abiectione ti.

Quarti modi pronomina sunt duo, nostras & vestras. quæ sic declinantur.

S. N. hic & hæc nostrâs & hoc nostrate. G. huius nostratis. D. huic nostrati. Ac. hunc & hanc nostratem, & hoc nostrate. V. ô nostras & ô nostrate. Ab. à nostrate & nostrati. P. N. hi & hæ nostrates & hæc nostratia. G. horum & harum & horum nostratium. D. his nostratibus. Ac. hos & has nostrates & hæc nostratia. V. ô nostrates & ô nostratia. Ab. à nostratibus.

S. N. hic & hæc vestrâs, & hoc vestrate. G. hui9 vestratis. D. huic vestrati. Ac. hunc & hanc vestratem, & hoc vestrate. Ab. à vestrate & vestrati. P. N. hi & hæ vestrates, & hæc vestratia. G. horum & harum & horum vestratium. D. his & ab his vestratibus. Ac. hos & has vestrates & hæc vestratia.

De Verbo.

Q VID est verbum? Pars orationis declinabilis, vel agendi, vel patiendi, vel vtriusque significatiua, cũ modis & temporibus, sine casu.

Verbo quot accidunt? Octo: genus, tempus, modus, species, figura, persona, numerus, & cõiugatio.

Quot sunt genera verborum? Quinque. Actiuum, vt amo. Passiuum, vt amor. Neutrum, vt seruio. Commune, vt largior. Deponens, vt sequor.

Quot sunt tempora verborum? Quinque, Præsens, præteritum imperfectum, perfectum, plusquamperfectum, & futurũ. vt amo, amabam, amaui, amaueram, amabo.

Quot sunt modi verborum? Quinque. indicatiuus, vt amo. imperatiuus, vt ama. optatiuus, vt vtinam amarem. subiunctiuus, vt cum amem. infinitiuus, vt amare.

Indicatiuus quot tempora habet? Quinque separata. præsens, vt amo. imperfectum, vt amabam. perfectum, vt amaui, plusquamperfectum, vt amaueram. futurum, vt amabo.

Imperatiuus quot tempora habet? Duo. præsens, vt ama. futurũ, vt amato.

Optatiuus quot tempora habet? Quinque. præsens, & præteritũ imperfectum simul, vt vtinam amarem. præteritum perfectum, & plusquamperfectum simul, vt vtinam amauissem. futurum per se, vt vtinam amem.

Subiunctiuus quot tempora habet? Quinque separata, quemadmodum indicatiuus. præsens, vt cum amem. imperfectum, vt cum amarem. perfectum, vt cum amauerim. plusquamperfectum, vt cum amauissem. futurum vt cum amauero.

Infinitiuus quot tempora habet? Quinque. præsens & imperfectum simul, vt amare. perfectum & plusquamperfectum simul, vt amauisse. futurum, vt amatum ire, vel amaturum esse.

Quot sunt species verborum? Duæ. primitiua, vt amo. deriuatiua, vt amasco.

Quot sunt species deriuatiuorũ verborum? Quinque. Inchoati-

ua, meditatiua, diminutiua, frequentatiua, desyderatiua.

Quæ sunt inchoatiua? Quæ in se desinunt, & sunt tertiæ coniugationis, vt viso visis, facesso facessis, arcesso, arcessis, id est eo ad videndum, eo ad faciendum, eo ad vocandum. Vsurpantur etiam pro primitiuis, vt lacesso pro lacero.

Quomodo formantur inchoatiua? Non habent certam formam, nec à verbis omnibus proficiscuntur.

Quæ sunt meditatiua? Quæ in sco desinunt, & meditationem, hoc est exercitationem significant. vt calesco, id est meditor, & exerceor, vt caleam: vnde etiam meditatiua appellantur. nam meditari est etiam exerceri.

Habéntne præteritum hæc verba? Quidni? atque id quod sua primitiua, vt pingueo pingui, & pinguesco pingui: macreo macrui, & macresco macrui. sed differunt. nam primitiua significant pinguis fui, macer fui: deriuatiua vero, pinguis factus sum, macer factus sum. nam si ita cuipiam dixeris, Hui tam cito macruisti? non erit à macreo, sed à macresco præteritum. quia non macer fuisti, sed macer factus es, interpretabitur.

Quomodo formantur meditatiua? A secunda persona præsentis indicatiui modi cuiuscunque sint coniugationis, addita co, vt labo labas labasco, ferueo ferues feruesco, contremo contremis contremisco, edormio edormis edormisco.

Quæ sunt frequentatiua? Quæ assiduam in agendo vim habent. Dicuntur etiam iteratiua: quoniam frequenter agendi iterant affectum, vt merso mersas, hoc est sæpius mergo.

Vnde formantur frequentatiua? Ab extremo supíno mutatione u in o, vt domitu domito, cursu curso, amplexu amplexo. à secutu tamen, sector, & non secutor. Sed notandum, quod quæ habent a in penultima, illud in ĭ breue conuertunt, vt volatu volĭto, rogatu rogĭto. Item quæ præteritum in gi faciunt, formant frequentatiua à secunda persona præsentis indicatiui modi, vt lego legis, legito: fugio fugis, fugito. Notantur quærito, à quæro: & scitor, & sciscitor à scio: & noscito, & noto, à nosco: & ægresco & ægroto, ab ægreo, sed ægresco meditatiuum est. Inueniuntur etiam frequentatiua à frequentatiuis, vt dictito à dicto, quod à dico deriuatur. pulto, à pulso, quod a pello deducitur.

Cuius coniugationis sunt frequentatiua? Primæ, vt curso cursas, sector sectaris. viso, quod iteratiuũ esse dicit Diomedes, & solum excipit à regula, quod non sit primæ cõiugationis. ego Vallæ acc-

edens, puto esse inchoatiuum potius, vt suprà ostendimus.

Quæ sunt desyderatiua? Quæ in rio desinunt, & affectum significant. Parturire enim non est meditari partum, sed desyderare. Cicero, Aliquando populus Romanus pariat, quod diu parturit. Similiter esurio; est esse cupio, id est comesse. Quintilianus, Pater filios esurit. Item cœnaturio, cupio cœnare. Martialis,

In omnibus Vacerra quod conclauibus
Consumit horas, & die toto sedet,
Cœnaturit Vacerra, non cacaturit. id est cœnare cupit Vacerra, & non cacare.

Vnde formantur desyderatiua? Ab extremo supino, assumendo rio. vt à cœnatu, cœnaturio: à mictu, micturio: ab esu, esurio.

Cuius coniugationis sunt desyderatiua? Quartæ, vt parturio parturis parturire.

Quæ sunt diminutiua? Quæ in lo desinunt, vt à sorbeo, sorbillo sorbillas. & non habent certam formam, súntque in vsu à paucis verbis. Hæc nos scripsimus de speciebus deriuatiuorũ, secuti Laurentium Vallam. quæ, quoniam à memoria facile effluũt, comprehendi his versiculis,

Inchoat arcesso, & viso: meditatur amasco.
Sorbillo minuit: legitóque, & curso frequentant.
Parturit est partum desyderat, esurit esse.

Notandum autem, in quibusdam magis in vsu esse frequentatiua à frequentatiuis, quàm à primitiuis, vt lectito, à lecto lectas, quod non est in vsu, sicut nec legito: scriptito à scripto scriptas, quod item non est in vsu. ab edo præterea, eso esas ἄχρηστον, à supino esu. at eso, in vsu esito. In quibusdam vero & à primitiuis & à frequentatiuis in vsu frequentatiua, vt à dico, dicto, à quo dictito. hæc Gellius. non à supino, vt Priscianus, sed à præterito passiuo format lib. VIII, cap. VI. cui non accedo.

De figuris verborum.

Quot sunt figuræ verborũ? Tres. simplex vt taceo, curro. cõposita, vt conticeo, concurro. Decomposita, vt conticesco, recurso.

De personis verborum.

Quot sunt personæ verborum? Tres. prima, vt amo: secunda, vt amas: tertia, vt amat. & similiter in plurali, prima, vt amamus: secunda, vt amatis: tertia, vt Amant.

Quare imperatiuus modus non habet primam personam in numero singulari? Quia naturaliter imperans, ab eo cui imperat, di-

uiditur. cum ergo prima persona est, quæ loquitur, ipsa sibi imperare non solet, nisi aliis imperans, se quoque immisceat. & hinc est quòd in plurali numero imperatiuus modus primam habet personam, vt Moriamur, & in media arma ruamus. quanquam tunc nō imperatiua, sed suppositiua & hortatiua vocantur, quæ Græci ὑποθετικὰ, & παρακλητικὰ vocant, qui melius quàm nos, hāc pluralis numeri personam ab imperatiuis separant.

De numero verborum.

Quot sunt numeri verborum? Duo. singularis, vt amo. pluralis, vt amamus.

DE CONIVGATIONE verborum.

Quot sunt coniugationes verborum? Quatuor. Prima, quæ in secunda persona indicatiui modi vel habet as, vt amo amas: vel aris, vt amor amaris. Secunda, quæ in secunda persona præsentis indicatiui modi, vel habet es, vt doceo doces: vel eris penultima lōga, vt doceor docēris. Tertia, quæ in secunda persona præsentis indicatiui modi vel habet is breuem, vt lego legis: vel eris penultima breui, vt legor legĕris. Quarta, quæ in secunda persona præsentis indicatiui modi, vel habet is longam, vt audio audīs, vel īris penultima longa, vt audior audīris.

Sed facilius cognoscent pueri verba tertiæ coniugationis à verbis quartæ differre, in Imperatiuo & Infinitiuo. nam tertiæ coniugationis verba faciunt in imperatiuo in e, in secunda persona singulari: in finitiuo verò in ĕre penultima breui, vt lego legis, lege legĕre: aspicio aspicis, aspice aspicĕre. Quartæ verò coniugationis verba habent i in secunda persona singulari imperatiui modi: in infinitiuo verò īre penultima longa: vt audio audis, audi, audire. Tussio tussis, tussi, tussire.

Illud etiam notandum verba primæ coniugationis are & ari & arem & arer & eris vel ere producere in penultima, vt amāre, amāri, amārem, amārer, amēris vel amēre. Secundæ verò, ere eri & erem & erer & aris vel are: vt docēre, docēri, docērem, docērer, doceāris vel doceāre. Quartæ autem ire & iri & irem & irer, & aris vel are: audīre audīri, audīrē, audīrer, audiāris vel audiāre. sed aris vel are producitur in omni verbo. Tertiæ verò coniugationis, ite, ere, infinitiui tātum ere, erem, eres, eret, erent, erer etiam primam personam tantum optatiui, & eris vel ere secundam indicatiui passiui corripere: vt legĭte, legĕre, legĕrem, legĕres, legĕret, legĕrent, legĕrer, legĕris vel legĕre. erunt autem, & ere præteriti perfecti in-

dicatiui modi in omni coniugatione produçunt e, vt amauērūt vel amauēre, docuērunt vel docuēre, legērunt vel legēre, audiuērunt vel audiuēre.

DE PRAETERITIS.

Primæ coniugationis præterita quot regulas habent? Quinque.

Quæ eſt prima?

Omnia verba primæ coniugationis à ſecunda perſona præſentis indicatiui modi abiecta s & addita ui faciunt præteritum: vt amo amas amaui. Præter duodecim, quæ per u i ſyllabas faciūt præteritū. & do dedi, ſto ſteti, lauo laui, iuuo iuui. vt oſtendunt hi verſus,

Cum domo iunge mico, cubat, & neco, cum frico, cum pli,
Et tonat, atque ſonat, ſecat, & crepo, nexo, vetóque,
Dóque, dedi, & laui lauo, ſto ſtetit, & iuuo iuui.

Quæ eſt ſecunda?

Plico & mico cū præpoſitione compoſita, per u i ſyllabas faciūt præteritū, vt applicui, dimicui. Inueniūtur etiā in aui, ſed raro. Cū nomine autē compoſita, in aui faciunt: vt multiplicaui, duplicaui.

Quæ eſt tertia?

À cubo compoſita tam primæ, quàm tertiæ coniugationis inueniuntur, vt accubo accubas, & accumbo accumbis: incubo incubas & incumbo incumbis. Habent tamen commune præteritum, accubui, incubui. Quæ primæ coniugationis ſunt, in præſenti ſine m: tertiæ verò habent m ante b.

Quæ eſt quarta?

Do monoſyllabis compoſitum tranſit in tertiam coniugationē, & præteritum geminat, vt reddo reddidi. Cum diſſyllabis verò, eſt primæ coniugationis, vt vænūdo vænundas vænundedi, circundo circundas circundedi, peſſundo peſſundas peſſundedi.

DE PRAETERITIS SECVNDAE coniugationis.

Omnia verba ſecundæ coniugationis quacunque antecedente cōſonante, eo in u i ſyllabas conuerſa, faciunt præteritum, vt doceo docui, egeo egui. Præter quæ excipiuntur, quæ quinque comprehenduntur regulis.

Quæ eſt prima?

Iubeo iuſſi facit. Sorbeo, quod & ſorbo dicitur, ſorpſi vel ſorbui. Mulceo mulſi, maneo manſi, neo neui, quieo quieui, hæreo hæſi, luceo luxi, pelluceo pelluxi. Cieo cies, quod & cio cis dicitur, ciui vel cii. Torqueo torſi, cum compoſitis. nam compoſita, ſimpliciū formationem plerunque ſequuntur.

Quæ eſt ſecunda?

In veo deſinentia, mutant eo in i, vt moueo moui. Conniueo tamen & conniui, & connixi facit.

Quæ eſt tertia?

In deo, ſi habent vocalē longā, vel ar ante deo, mutant deo in ſi, ardeo, vt rīdeo riſi, arſi. Præter ſtrīdeo ſtridi. Si vero i vel e breuem, eo in i conuertunt. vt vīdeo vidi, ſēdeo ſedi. Si au diphthongū, præteritū paſſiuæ declinationis habebunt: vt audeo auſus ſum, gaudeo gauiſus ſum. Sunt quæ præteritū gemināt, vt mordeo momordi, pendeo pependi, ſpondeo ſpopondi, tondeo totondi.

Sed ſciendum geminantia præterita, in compoſitione non geminari, vt remordeo remordi, reſpondeo reſpondi. Præter quæ à do, ſto, diſco, poſco componuntur, vt condo condidi, conſto conſtiti, dediſco dedidici, repoſco repopoſci. A curro tamen compoſita, vtroque modo eſt inuenire, vt decurri & decucurri. à repungo etiā repupugi legimus.

Quæ eſt quarta?

In geo, l vel r præcedente, in ſi: vocali vero longa, in xi faciunt: vt algeo alſi: turgeo turſi: lūgeo luxi. mulgeo tamen, mulxi habet differentiæ cauſa.

Quæ eſt quinta?

In leo alia antecedente conſonante in eadem ſyllaba, & ab oleo, & leo compoſita, per ui ſyllabam faciunt præteritum, vt impleo impleui, exoleo exoleui, releo releui, oleo & oleui & olui facit, & ſic redoleo. Soleo tamen, ſolitus ſum, & ſolui.

DE PRAETERITIS TERTIAE coniugātionis.

Tertiæ coniugationis præterita quot regulis comprehenduntur? Vndeuiginti.

Quæ eſt prima?

In bo vocali longa antecedente, in pſi faciunt: vt ſcribo ſcripſi. Cætera verò in bi: vt bibo bibi. Præter incumbo incubui, & alia à cubo compoſita.

Quæ eſt ſecunda?

In co, antecedente n, illa abiecta, o in i conuertunt, vt vinco vici. s verò antecedente, mutant ſco in ui ſyllabam: vt paſco paui, conſueſco & conſueui & conſuetus ſum facit. Præter diſco didici, compeſco compeſcui, poſco popoſci, cōnquiniſco conquexi. Vocali autem longa antecedente, co in xi conuertūt: vt dico dixi. Ico tamē, cuius penultima modo correpta, modo producta reperitur,

ici facit, & parco peperci & parsi.

Quæ est tertia?

In do vocali longa præcedente do in si vertunt: vt ludo lusi. Cedo cessi geminat ss. Excipiuntur cædo cecīdi penultima producta, vnde occidi pro interemi. nā cecĭdi penultimá breui, à cado est, vnde occĭdi pro interii. Pedo pepedi, cudo cudi & cusi, strido stridi. n vero antecedente, o in i commutant: sed n tria abiiciunt, fundo fudi, findo fidi, scindo scidi. cætera verò seruant, vt pando pandi, accendo accendi, scando scandi. præter tundo quod & abiicit n, & tutudi facit. Pēdo etiā & tendo geminant primā, vt pepēdi, tetēdi. Fido fidi olim, nunc fisus sum facit: & diuido diuisi. A do cōposita gemināt, vt trado tradidi, cōdo cōdidi, vnde abscōdo abscōdidi.

vide 264.33 et 266.6

Quæ est quarta?

In go r antecedente, go in si conuertunt: vt mergo mersi. Cætera vero in go vel guo in xi faciunt præteritū, vt ango anxi, tingo vel tinguo tinxi, rego rexi. Præter pango pepigi & pegi & panxi. tango tetigi. pungo pupugi vel punxi. frango fregi. ago egi. lego legi, cū compositis. notantur neglexi, dilexi, intellexi, à lego cōposita.

Quæ est quinta?

In ho in xi faciunt: vt veho vexi, traho traxi.

Quæ est sexta?

In lo præteritum faciunt in lui, vt alo alui. Præter vello velli vel vulsi, fallo falli, psallo psalli, percello perculi, excello exculi, & excellui, quod tamen magis ab excelleo formatur. Excipiūtur etiā geminantia, vt pello pepuli, fallo fefelli, tollo tetuli, pro quo sustuli dicimus.

Quæ est septima?

In mo vocali longa præcedente, o in psi conuertunt: vt dēmo dempsi. Cætera vero in u i syllabas, vt trĕmo tremui, præter ĕmo emi, prĕmo pressi.

Quæ est octaua?

In no, antecedente o vel g, in u i syllabas faciunt præteritum: vt pono posui, gigno genui. similiter & à cano composita, vt concino concinui, & concini. Cætera verò faciunt in ui syllabam: vt sino siui, sterno straui, sperno spreui, lino liui & lini: nam leui & releui magis sunt à leo, quod non est in vsu. Excipiuntur temno tempsi, Cano cecini.

la Col. in ubo, leui.

Quæ est nona?

In po e breui antecedente, in u i syllabas faciūt: vt strĕpo strepui.

Cætera verò in psi, vt carpo carpsi. Præter rumpo rupi.

Quæ est decima?

In ro per ui syllabam terminant: vt tero triui, quæro quæsiui, sero seui, cuius composita etiam per u i syllabas faciunt, sed mutata significatione, vt desero deserui. Excipiuntur gero gessi, vro vssi, verro versi & verri, curro cucurri.

Quæ est vndecima?

In so in ui syllabam faciunt, vt lacesso lacessiui & lacessi, Accerso accersiui, Demuntur facesso facessis facessi, capesso capessi, viso visi, quæso quæsi & quæsiui, pinso pinsui.

Quæ est duodecima?

In to c præcedēte, quatuor inueniūtur, flecto, necto, plecto, pecto, quæ faciūt flexi, plexi, nexi vel nexui, pexi vel pexui & pectui. Præcedente vero ĕ breui, duo, vt pĕto petiui, mĕto messui. r similiter, duo, verto verti, sterto stertui. tt geminato, vnū mitto, misi. & vnum item in sto, vt sisto, quod cum significationem actiuā habet, caret præterito: cum vero absolutam, facit steti, sicut sto cum suis compositis, vt desisto destiti.

Quæ est tertiadecima?

In xo duo inueniuntur, texo, & nexo, quæ in u i syllabas faciūt: vt texui, nexui. sed nexo est primæ.

Quæ est quartadecima?

In cio si a præcesserit, a in e versa, & o remota, faciūt præteritū: vt facio feci, iacio ieci. sin vero præcesserit i, illo in e verso, in xi faciunt, vt aspicio aspexi. icio tamen ici facit, & elicio elicui.

Quæ est quintadecima?

In dio & in gio, o remota, faciunt præteritum, vt fodio fodi, fugio fugi.

Quæ est sextadecima?

In fio vnū est, fio fis factus sum. vnū item in io, vt meio sine præterito & supino. & vnum in quio, inquio: quod inquit tantum habet. vnum etiam in rio, pario peperi.

Quæ est decimaseptima?

In pio, ca præcedente, mutant a in e, & abiecta o, faciunt præteritum, vt capio cepi. cu vero, o in ui syllabam cōuertunt: vt cupio cupiui, quod non puto esse etiā quartæ, vt Priscianus ait. Nam illud Lucretii sic legendū, Naturæ primus terrarum claustra cuperet. vt sit versus miurus, quo sæpe Lucretius vtitur, de quo versu nos abūde infra tractabim⁹, in libro de metris. Rapio, rapui facit.

Sapio, & ſapui & ſapiui. vnde reſipui & reſipiui. Cœpio, quod in vſu non eſt, cœpi. Terentius tamen in Adelphis, à cœpio cœperet vſus eſt, Sinerem ego illum? aut non ſex totis menſibus prius olfeciſſem quàm ille quicquam cœperet?

Quæ eſt decimaoctaua?

In tio, in ſi faciunt geminato ſſ, vt cõcutio cõcuſſi, quatio quaſſi.

Quæ eſt decimanona?

In uo ſyllabam, l antecedente, o in i vertunt: vt ſoluo ſolui. vocali verò, in xi: viuo vixi. in u o autẽ ſyllabas, mutãt o in i, vt acuo acui: præter coquo coxi, linquo liqui, pluo pluui, ſtruo ſtruxi.

DE PRAETERITIS QVARTAE coniugationis.

Verba quartæ coniugationis quomodo faciunt præteritum? In ui ſyllabã, & ii excluſa u per cõciſionem, vt audio audiui & audii, ſalio ſaliui & ſalii tam de ſale, quàm de ſaltatione. Demuntur in cio pluriũ ſyllabarũ duabus. quæ ſi n habent ante cio, faciunt in xi, vt vincio vinxi, ſancio ſanxi, & ſanciui olim: ſin verò minimè, in ſi: vt raucio rauſi, farcio farſi. Idem aio ai, cambio campſi, haurio hauſi, ſepio ſepſi, ſentio ſenſi, venio veni. & à pario & ſalio compoſita, vt operio operui, aſſilio aſſilui: quia ſalio etiam ſalui facit. ſed comperio comperi facit, & reperio repperi, pp geminato in carmine.

DE PRAETERITIS VERBORVM IN OR.

In or deſinentia quomodo faciunt præteritum? Non habent. quia in or omnia, carẽt præterito, & iis quæ ab illo deriuantur. aſſumunt autem participium præteriti perfecti, & pluſquamperfecti, & ſubſtantiuum verbum, & vſum præteritorum complent, vt amor, amatus ſum, & amatus fui, & ſic in omnibus.

DE SVPINIS.

Supinorum regulæ quot ſunt? Septem.

Quæ eſt prima?

In ui ſyllabam, commutant ui in tum, vt amaui amatum, petiui petitum. Demuntur abolitum, adultum, agnitum, cautum, cognitum, conſitum, fautum, inſitum, lautum & lotum, paſtum, potum, ſaltum. nam ſalitum per ſimplex l, ſeruat. ſatum, ſolutum, ſepultũ, vænum. In or primæ, in atum, vt moratum, auxiliatum. Prisc. 255.

Quæ eſt ſecunda?

In u i ſyllabas commutant eas in ĭtum, vt domui domĭtũ. Præter altũ. nam alitũ ſeruat. Item apertũ, caſſum, nam caritũ ſeruat. cenſum, cultũ, conſultũ, concẽtum cũ cæteris à cano. doctum, excelſum, frictum, indutum, meſſum, miſtũ, nectum, occultum, paſ-

ſum, piſtum. raptũ cum cõpoſitis correptum, ſurreptũ, ſectum, ſtatutum, tentum, textũ, toſtum. In or ſecundæ in itum, vt veritum. Præter confeſſum, faſſum, miſertum, ratum, tutum & tuitum.

Quæ eſt tertia?

In ci, gi, qui, xi, commutant eas in ctum, vt vici victum, legi lectum, dereliqui derelictum, dixi dictum. Præter fixum, flexũ, fluxum, fugitum, fictũ, mictum, pictum, rictum, ſtrictũ, abiiciunt n. Peperci ſine ſupino. In gor etiã & ſcor & in uor ſyllabas, in ctum faciunt: vt fungor functũ, proficiſcor profectum, fruor, fructum, & fretum, olim etiam fruitũ. præter adeptum, cõmentum, feſſum, vnde defeſſum: iratum, natum, oblitum, paſtum, vltum.

Quæ eſt quarta?

In mi, pi, pſi, in ptum, vt ſcripſi ſcriptũ, rupi ruptum, emi emptum. præter campſi campſum.

Quæ eſt quinta?

In di, li, ri, ſi, ti, in ſum, vt momordi morſum, tutudi & tunſum & tuſum, fefelli falſum, ſalli ſalſum, verri verſum, quod eſt etiã à verti. ſenſi ſenſum, pãdi paſſum geminat ſſ, quod & à patior & pa teo idem eſt. Demũtur geſtũ, hauſtũ, indultũ, latum, mulctũ, nam mulſum ſeruat. piſtum, partũ, ſtatũ, tentũ, nã tenſum ſeruat. tortum, vſtũ. Item cõpoſita à do, vt inditum. ab abſcondo tam abſcõſum, q̃ abſconditũ: ſed abſconditũ melius inquit Diomedes. Quartæ etiã coniugationis verba habẽtia l vel r ante ſi, vt fartũ, ſartũ, fultũ. In dior item & tior & tor, in ſum faciũt: vt mẽſum, crſum, aſſenſum, vſum. Præter amplexũ, mẽtitũ, partitũ, potitũ, ſortitũ.

Quæ eſt ſexta?

In bor, in pſum, vt labor lapſum. & in quor & in rior, in tum: vt loquor locutum, orior ortum, & in ror, in ſtum faciunt, vt queror quæſtum. morior tamen mortuum, vnde mortuus.

Quæ eſt ſeptima?

Largior largitum habet, & molior molitum.

Quæ actiua ſupinum non habent?

Compeſco, cerno, renuóque, & reſpuo, lingo,
Sugo, refello, timet, lambóque, atque vrgeo, caluo,
Viſóque, cum metuo, poſco, linquo, arceo, diſco,
Ambigóque annumeres: quæ ſunt ſine cuncta ſupinis.

Quæ neutra ſupinis deficiunt?

Strideo, ſterto, rudo, ſtridit, micat, æſtuo, parco,
Et conquiniſcor, pſallóque, & obedio, dego,

Et ſcalpo, & ſcando, ſcabit, & pauet, horreo, mando,
Adiice gliſco, tremo, nec non ſatagóque, luóque,
Et furit, atque volo, lucet, pelluceo, fulget,
Exurio, horreſco, ferueſco, & talia cuncta,
Et quæ præteritum per u i dant verba ſecundæ,
Vt caleo calui. pauca hæc tamen excipe: ſicut
Torret, olet, valeo, parétque, dolétque, latetque,
Et placeo, & noceo, & libeo, & careo, pateóque:
Quanquam ſunt per u i, retinent tamen iſta ſupinum.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

Quæ ſunt verba defectiua? Quæ deficiunt numeris, modis, temporibus, & perſonis, non tamen omnibus.

Forem, fores, foret, forent. Infinitiuo fore.

Meio, meiis. Imperatiuo meie, meiat, meiamus, meite. Futuro, meito. Infinitiuo meiere.

Infit infiunt, & infio antiquum.

Quæſo, quæſimus, quæſere. nec dicas quæſumus per u.

Faxo, faxis, faxit. faxunt, & faxint.

Inquio, ſeu inquam: ſed hanc vocem futuri temporis eſſe vult Priſcianus. inquis, inquit, inquiet, inquie.

Auſim, auſis, auſit, & auſint.

Cedo, id eſt dic.

Aio, ais, ait, aiunt, aiebā cū toto imperfecto. ait. aies. Imperatiuo ai. in plurali, aiamus. Futuro optatiui aiat: in plurali aiatis, aiāt:

Imperatiuo aue, in plurali auete. Futuro aueto. Infinitiuo auere. Eodem modo ſalue & vale: ſed vale à valeo eſt. quare non eſt defectiuum.

Furis, daris, faris, prima poſitione deficiunt.

Ouat, ouans habet participiū. cuius tamen verbi declinatio per multas etiam voces inuenitur.

Apage, apagete: apageſis, pro apage ſi vis: ſicut ſodes, pro ſi audes, quod eſt blandientis: ſicut amabo: & capſis, pro cape ſi vis: & ſis, pro ſi vis.

Odi, noui, cœpi, memini, præteritum perfectum tantum habēt, & quæ à præterito deriuantur. Memini habet etiam memento & mementote.

Volo & malo imperatiuo & ſupinis deficiunt. malo etiam futuro indicatiui. ſed de his in declinatione verborum cumulatiſſimè dicemus.

DE ANOMALIS.

Quæ ſunt anomala? Quæ aliorum verborum inclinatum nō ſequũtur. nec dicendũ anomala cũ r poſt o, ſed ſine r, quia græcum eſt τὸ ἀνόμαλον, quod ſignificat aſperũ, varium, & ſine planitie.

Anomala autem ſunt hæc,

Sum es eſt. volo vis vult. fero fers fert. edo es eſt, cum compoſitis, de quibus abundè dicemus in declinatione verborum.

Quæ ſunt quæ in imperatiuo per apocopen proferuntur? Dic, duc, fac, fer: pro dice, duce, face, fere.

Quæ aliorum præteritis, & ſupinis vtuntur?

Arguor, a conuincor cōuictus ſum. habet & argutus ſum. Cerno, à creſco creui cretum. Caleſco, à caleo calui, cum ſimilibus in ſco. Ferio, à percutio percuſſi percuſſum. Fero, à tulo tuli latũ. Furo, ab inſanio inſaniui, ſine ſupino. Liquor à liquefio liquefactus ſum. Medeor, à medicor, medicatus ſum. Poſcor, à poſtulor poſtulatus ſum. Quatio, à concutio concuſſi concuſſum. nam quaſſi nō eſt in vſu. Reminiſcor, à recordor recordatus ſum. Sido, à ſedi ſeſſum. Siſto, à ſto ſteti ſtatũ. ſunt qui rectius ſtatui ſtatutũ habere dicant. Tollor, à ſuffero ſublatus ſum. Veſcor, à paſcor paſtus ſum.

Quæ perfecta ſunt à diuerſis inſtantibus?

Acui ab aceo & acuo, creui à creſco & cerno, frixi à frigeo & frigo, luxi à luceo & lugeo, minxi à meio & mingo, paſſus ſum à pandor & patior, paui a paſco & paueo, pependi à pendeo & pendo, tuli à tulo & fero, verſus ſum à vertor & verror.

Quæ ſunt in prima perſona confuſa?

Appello appellas & appellis. dico dicas & dicis. fundo fundas & fundis. lauo lauas & lauis. lĕgo lĕgas prima longa, & lĕgo lĕgis prima breui. mando mandas & mandis. prædĭco prædĭcas penultima correpta, & prædīco prædīcis penultima lōga. pinſo pinſas & pinſis. fero feras & feris. ſono ſonas & ſonis. volo volas & vis.

Quæ in indicatiuo dupliciter efferuntur?

Caueo & cauo. conniueo & conniuo. denſeo & denſo. dureo & duro. excelleo & excello. ferueo & feruo. frigeo & frigo. fulgeo & fulgo. lenteo & lento. oleo & olo. ſorbeo & ſorbo. ſtrideo & ſtrido. tergeo & tergo, vnio & vno.

Quæ habent duplicem coniugationem?

Morior, orior, potior, quæ & tertiæ & quartæ coniugationis inueniuntur. In infinitiuo tamen mori tantum dicimus ſecundum tertiam, & oriri, & potiri ſecundum quartam. apud vetuſtiſſimos

etiam pario & cupio & tertiæ & quartæ inueniuntur.

Quæ habent duo aut tria præterita?

Cudo cuſſi & cudi. explico explicui & explicaui. pango pepigi & panxi, & pegi. pũgo pupugi & punxi. ſino ſini & ſiui. tundo tutudi & tunſi.

Quæ ancipiti terminatione in eadem ſignificatione leguntur?

Aſſentio & aſſentior. labo & labor. mereo & mereor. reuerto & reuertor, & alia plurima apud Priſcianum.

INTERROGATIONES DE VERBO.

Amo, quæ pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis & temporibus eſt ſignificatiuum agendi.

Amor quæ pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis & temporibus eſt ſignificatiuum patiendi.

Largior quæ pars orationis eſt? Verbũ. Quare? Quia cum modis & temporibus eſt & agendi & patiendi ſignificatiuum.

Amo cuius generis? Actiui. Quare? Quia in o deſinẽs poteſt facere tranſitionẽ ad aliquod rationale animal, vnde poſſit fieri conuerſa locutio in prima vel in ſecunda perſona, vel ſaltẽ in ſecũda per aſſumptionẽ r, vt tu amas me, ego amor a te. Plato amabat Socratẽ, Socrates amabatur à Platone. Ego amo te, tu amaris à me.

Amor cuius generis? Paſſiui. Quare? Quia in or deſinens, venit ab actiuo per aſſumptionem r, quod eſt amo, ſicut doceor à doceo, legor à lego.

Aro cuius generis? Neutri. Quare? Quia in o deſinens nõ poteſt facere trãſitionẽ ad aliquod rationale animal, vnde poſſit fieri cõuerſa locutio in prima vel in ſecũda perſona, vel ſaltẽ in ſecunda per aſſumptionẽ r, hoc eſt nõ poteſt habere accuſatiuũ ſignificantẽ hominem. nõ enim dici poteſt aro Socratẽ, ſicut amo Socratem.

Amplector, cuius generis? Cõmunis. Quare? Quia in or deſinẽs vtranque habere poteſt ſignificationẽ, hoc eſt & actiuã & paſſiuã. actiuam ſic, ego amplector te. paſſiuam ſic, ego amplector à te.

Auxilior cuius generis? Deponentis. Quare? Quia deponit alterã ſignificationẽ, hoc eſt vel actiuã, vel paſſiuã. Sed auxilior deponit paſſiuã, vt auxilior tibi: Lætor verò, actiuã, vt lætor virtute.

Amo cuius temporis? Præſentis. Quare? Quia præſens tempus deſignat circa actionẽ, vel paſſionem. ſed amo circa actionẽ, amor vero circa paſſionem.

Amabam cuius tẽporis? Præteriti imperfecti. Quare? Quia rem cœptam, ſed nondum perfectam oſtendit.

Amaui cuius tẽporis? Præteriti perfecti. Quare? Quia rem perfectam esse significat.

Amaueram cuius temporis? Præteriti plusquamperfecti. Quare? Quia ostendit aliquid iampridem esse perfectum.

Amabo cuius temporis? Futuri. Quare? Quia rem aliquam fore, hoc est futuram esse demonstrat.

Amo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rẽ esse. Amabam, amaui, amauerã, cuius modi? Indicatiui. Quia indicant rem fuisse. Amabo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rẽ fore.

Ama cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem esse.

Amato, cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem futuram esse.

Quare non dixisti etiam fuisse? Quia in imperatiuo non est præteritum. nõ enim quod factũ est, vt infectum sit, imperare quisquã potest, neque vt factum sit, quod factum non fuerit.

Vtinam amarem cuius modi? Optatiui. Quare? Quia eget aduerbio optandi, vt perfectum significet sensum.

Cũ amarẽ, cuiꝰ modi? Subiũctiui. Quare? Quia subiũgit sibi aliud verbũ, vel subiungitur alteri verbo, vt perfectũ significet sensum.

Amare cuius modi? Infinitiui. Quare? Quia nec numeros, nec personas definit, sed eget sola alterius verbi coniunctione.

Amo cuius speciei? Primitiuæ. Quare? Quia à nullo deriuatur.

Amasco cuiꝰ speciei? Deriuatiuę. Quare? Quia deriuatur ab amo.

Amo cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamo cuius figuræ? Compositæ. Quomodo componitur? Ex de, & amo.

Contremisco cuius figuræ? Decompositæ. Quare? Quia non per se componitur, sed à composito deriuatur, quod est cõtremo contremis.

Amo cuius personæ? Primæ. Quare? Quia est prima vox verbi, vel quia cum loquitur de se, ipsa pronuntiat.

Amas cuius personæ? Secundæ. Quare? Quia est secũda vox verbi, vel quia ad eam prima loquitur directo sermone.

Amat cuius personæ? Tertiæ. Quare? Quia est tertia vox verbi, vel quia de ea prima loquitur ad secundam, extra se & illam posita, ad quam dirigit sermonem. quod quia videtur obscurũ, sic clarius, Tertia persona est de qua posita extra primam & secundam, prima loquitur ad secundam.

Amare cuius personę? Nullius. Et numeri? Nullius. Quare? Quia

omnia infinita, impersonalia, gerundia, & supina, numeris, & personis deficiunt.

Amo cuius numeri? Singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Amam⁹ cui⁹ numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amo cuius coniugationis? Primæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis, indicatiui modi, habet a productū ante s, vt amo amās: & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum ā productum ante mus, & ante tis, vt amāmus, amātis: & in infinitiuo ante re, vt amāre.

Amor amaris cuius cōiugationis? Primæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet a productū ante ris, vt amor amāris.

Doceo doces cuius coniugationis? Secundæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet e productum ante s, vt doceo docēs: & in prima, & secunda persona pluralis numeri idipsum ē productum ante mus & ante tis: vt docēmus, docētis, & in infinitiuo ante re, vt docēre.

Doceor cuius coniugationis? Secundæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet ē productum ante ris, vt doceor docēris.

Lego legis cuius coniugationis? Tertiæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet i correptū ante s, vt lego legĭs: & in prima & secunda persona pluralis numeri id ipsum ĭ correptum ante mus, & ante tis, vt legĭmus, legĭtis: in infinitiuo vero, ĕ correptum ante re, vt legĕre.

Legor legeris cuius coniugationis? Tertiæ. Quare? Quia in secūda persona præsentis indicatiui modi, habet eris penultima breui, vt legor legĕris.

Audio audis cuius coniugationis? Quartæ. Quare? Quia in secūda persona præsentis indicatiui modi, habet i productum ante s, vt audio audīs: & in prima & secunda persona pluralis numeri id ipsum i productum ante mus, & ante tis, vt audīmus, audītis: & in infinitiuo ante re, vt audīre.

Audior audiris cuius cōiugationis? Quartæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet i productum ante ris, vt audior audīris.

Declina amo amas.

Indicatuo modo, tempore præsenti, singulariter. Ego amo, tu

amas, ille amat. Pluraliter. nos amamus, vos amatis, illi amant. Præterito imperfecto, S. ego amabam, tu amabas, ille amabat. P. nos amabamus, vos amabatis, illi amabant. Et per infinitum sic, S. ego amare pro amabam, tu amare pro amabas, ille amare pro amabat. P. nos amare pro amabamus, vos amare pro amabatis, illi amare pro amabāt. Præterito perfecto, S. ego amaui, tu amauisti, ille amauit. P. nos amauimus, vos amauistis, illi amauerunt vel amauere. ex quibus hæc per syncopen, tu amasti pro amauisti, vos amastis pro amauistis, illi amarunt pro amauerunt. Præterito plusquamperfecto, S. ego amaueram, tu amaueras, ille amauerat. P. nos amaueramus, vos amaueratis, illi amauerant. Et per concisionem, S. amaram, amaras, amarat. P. amaramus, amaratis, amarant. Futuro, S. ego amabo, tu amabis, ille amabit. P. nos amabimus, vos amabitis, illi amabunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam, S. ama tu, amet ille. P. amate vos, ament illi. Futuro, S. amato tu, amato ille. P. amatote vos, amanto illi.

Prima enim persona pluralis numeri, quæ datur imperatiuis, hortādi est, nō imperandi, vt Amemus virtutem ô cōdiscipuli. pugnemus ô commilitones. moriamur, & in media arma ruamus.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego amarem, tu amares, ille amaret. P. vtinam nos amaremus, vos amaretis, illi amarent. Præterito perfecto & plusquamperfecto, S. vtinam ego amauissem, tu amauisses, ille amauisset. P. vtinam nos amauissemus, vos amauissetis, illi amauissent. Et per syncopen, S. vtinam ego amassem, tu amasses, ille amasset. P. vtinam nos amassemus, vos amassetis, illi amassent. Futuro, S. vtinam ego amem, tu ames, ille amet. P. vtinam nos amemus, vos ametis, illi ament. Diomedes tamen separatim declinat sic, tempore præsenti vtinam amem. Imperfecto vtinam amarem. Perfecto vtinam amauerim. plusquamperfecto vtinam amauissem. futuro vtinam amem. sed de his in fragmentis plura.

Subiunctiuo modo, tēpore præsenti, S. cum ego amem, tu ames, ille amet. P. cum nos amemus, vos ametis, illi ament. Præterito imperfecto, S. cum ego amarem, tu amares, ille amaret. P. cum nos amaremus, vos amaretis, illi amarent. Præterito perfecto, S. cum ego amauerim, tu amaueris, ille amauerit. P. cū nos amauerimus, vos amaueritis, illi amauerint. Et per sycopen, S. amarim, amaris, amarit. P. amarimus, amaritis, amarint. Præterito plusquamperfe-

cto, S. cum ego amauissem, tu amauisses, ille amauisset. P. cum nos amauissemus, vos amauissetis, illi amauissent. & per concisionem, S. cum ego amassem, tu amasses, ille amasset. P. cum nos amassemus, vos amassetis, illi amassent. Futuro, S. cum ego amauero, tu amaueris, ille amauerit. P. cum nos amauerimus, vos amaueritis, illi amauerint. & per syncopen, S. cum amaro, amaris, amarit. P. cū amarimus, amaritis, amarint. Sed nota, in secūda persona singularis numeri præteriti perfecti subiunctiui modi, ĭ ante s corripi, & similiter in prima & secunda pluralis ante mus, & tis, vt, S. cum amauerim, amauerĭs. P. cum amauerĭmus amauerĭtis. In secūda vero persona singularis numeri ante s, & in prima & secunda pluralis futuri eiusdem modi ante mus, & tis produci. vt, S. cum amauero amauerīs. P. cum amauerīmus amauerītis. hinc illud, Dederīs in carmine vires. &, vitam dederītis in vndis.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, amare. Præterito perfecto, & plusquāperfecto amauisse, & per concisionem amasse. Futuro, amatum ire, vel amaturum esse.
Gerundia vel participialia nomina, amandi amando amandum.
Supina, amatum amatu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est amans, id est qui amat, vel qui amabat. alterum futuri in rus, quod est amaturus, id est qui amabit.

Amās vnde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi, mutata bam in ns, vt amabam, bam in ns fit amans.

Amaturus vnde formatur? Ab vltimo supino. Quomodo? Amatum amatu, addita rus fit amaturus.

Quæ non faciunt præteritum perfectum in aui? Hæc quæ his versibus annotantur,

Dat, domat, atque crepat, micat, & iuuat, & plicat, & stat.
His fricat, & vexat, sonat, & necat adde, lauátque,
Et secat, atque cubat, tonat, hæc neu dice per aui.

Declina sono sonas per primas personas singulares.

Sono. sonabā. sonui. sonueram. sonabo. In imperatiuo non sunt. Vtinam sonarem. sonuissem. sonem. Cum sonem. sonarem. sonuerim. sonuissem. sonuero.

Quot tempora deriuantur à præterito perfecto indicatiui? Sex, quæ hoc disticho comprehenduntur.

Præteritum de se sex format tempora, ram, sem,

Rim quoque, ſemque iterum, poſtmodo, ro, ſe, dabit.

Dic præteritum à lauo & iuuo cum deriuatis ab eis.

Laui. laueram. lauiſſem. lauerim. lauiſſem. lauero. lauiſſe.
Iuui. iuueram. iuuiſſem. iuuerim. iuuiſſem. iuuero. iuuiſſe.

Dic præteritum à do, ſto, & deriuata ab eis.

Dedi. dederam, dediſſem. dederim. dediſſem. dedero. dediſſe.
Steti. ſteteram. ſtetiſſem. ſteterim. ſtetiſſem. ſtetero. ſtetiſſe.

Inflecte amo per primas perſonas, hinc per ſecundas retrorſum, inde per tertias, donec declinaueris totum verbum.

Amo. amabam. amaui. amaueram. amabo. Vtinam amarem, amauiſſem. amem. Cum amem. amarem. amauerim. amauiſſem. amauero. Retrorſum. Cum amaueris. amauiſſes. amaueris. amares. ames. Vtinam ames. amauiſſes. amares. Amato tu. ama. Amabis. amaueras. amauiſti. amabas. amas. Amat. amabat. amauit. amauerat. amabit. Amet. amato ille. Vtinam amaret. amauiſſet. amet. Cum amet. amaret. amauerit. amauiſſet. amauerit. Cum amauerimus. amauiſſemus. amauerimus. amaremus. amemus. Vtinam amemus. amauiſſemus. amaremus. Amabimus amaueramus. amauimus. amabamus. amamus. Amatis. amabatis. amauiſtis. amaueratis. amabitis. Amate. amatote. Vtinã amaretis. amauiſſetis. ametis. Cum ametis. amaretis. amaueritis. amauiſſetis. amaueritis. Cũ amauerint. amauiſſent. amauerint. amarent. ament. Vtinã ament. amauiſſent. amarent. Amento. ament. Amabunt. amauerant. amauerunt vel amauere. amabant. amant.

Amor verbum paſſiuum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti. Singulariter, ego amor, tu amaris vel amare, ille amatur. Pluraliter. nos amamur, vos amamini, illi amantur. Præterito imperfecto, S. ego amabar, tu amabaris vel amabare, ille amabatur. P. nos amabamur, vos amabamini, illi amabantur. Et per infinitum, S. ego amari pro amabar, tu amari pro amabaris, ille amari pro amabatur. Plu. nos amari pro amabamur, vos amari pro amabamini, illi amari pro amabãtur. Præterito perfecto, S. ego amatus ſum vel fui, tu amatus es vel fuiſti, ille amatus eſt vel fuit. P. nos amati ſumus vel fuimus, vos amati eſtis vel fuiſtis, illi amati ſunt, fuerũt vel fuere. In fœminino genere, S. ego amata ſum vel fui, tu amata es vel fuiſti, illa amata eſt vel fuit. P. nos amatæ ſumus vel fuimus, vos amatæ eſtis vel fuiſtis, illæ amatæ ſunt, fuerunt vel fuere. in neutro genere, S. ego amatũ ſum vel fui, tu amatum es vel fuiſti, illud amatũ eſt vel fuit. P. nos ama-

tasumus vel fuimus, vos amata estis vel fuistis, illa amata sunt fuerunt vel fuere. Præterito plusquamperfecto, S. ego amatus erã vel fuerã, tu amatus eras vel fueras, ille amatus erat vel fuerat. P. nos amati eramus vel fueramus, vos amati eratis vel fueratis, illi amati erãt vel fuerãt. & in fœminino, ego amata eram. & in neutro, ego amatũ eram. Futuro, S. ego amabor, tu amaberis vel amabere, ille amabitur. P. nos amabimur, vos amabimini, illi amabuntur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam, S. amare tu, ametur ille. Pluraliter, amamini vos, amẽtur illi. Futuro, S. amator tu, amator ille. P. amaminor vos, amantor illi. Amemur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego amarer, tu amareris vel amarere, ille amaretur. P. vtinam nos amaremur, vos amaremini, illi amarentur. Præterito perfecto & plusquamperfecto, S. vtinã ego amatus essem vel fuissem, tu amatus esses vel fuisses, ille amatus esset vel fuisset. P. vtinã nos amati essemus vel fuissem⁹, vos amati essetis vel fuissetis, illi amati essent vel fuissent. Et in fœminino, ego amata essem vel fuissem. & in neutro ego amatum essem vel amatum fuissem. Futuro, S. vtinã ego amer, tu ameris vel amere, ille ametur. P. vtinã nos amemur, vos amemini, illi amentur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego amer, tu ameris vel amere, ille ametur. P. cum nos amemur, vos amemini, illi amentur. Præterito imperfecto, S. cum ego amarer, tu amareris vel amarere, ille amaretur. P. cum nos amaremur, vos amaremini, illi amarentur. Præterito perfecto, S. cum ego amatus sim vel fuerim, tu amatus sis vel fueris, ille amatus sit vel fuerit. P. cum nos amati simus vel fuerim⁹, vos amati sitis vel fueritis, illi amati sint vel fuerint. Et in fœminino, ego amata sim vel fuerim. & in neutro ego amatum sim. vel fuerim. Præterito plusquamperfecto, S. cum ego amatus essem vel fuissem, tu amatus esses vel fuisses, ille amatus esset, vel fuisset. P. cum nos amati essemus, vel fuissemus, vos amati essetis vel fuissetis, illi amati essent vel fuissent. & in fœminino genere, ego amata essem vel fuissem. & in neutro, ego amatum essem vel fuissem. Futuro, S. cũ ego amatus ero vel fuero, tu amatus eris vel fueris, ille amatus erit vel fuerit. P. cum nos amati erimus vel fuerimus, vos amati eritis vel fueritis, illi amati erunt vel fuerint. & in fœminino genere, ego amata ero vel fuero. & in neutro, ego amatum ero vel fuero.

Infinitiuo modo tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, amari. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, amatum esse vel fuisse. Futuro, amatumiri.

Quot participia trahuntur ad hoc verbo passiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti & plusquamperfecti in tus, quod est amatus, id est qui amatus est vel fuit. alterum futuri in dus, quod est amandus, id est qui amabitur.

Amatus vnde formatur? Ab vltimo supino. Quomodo? Amatũ amatu, addita s fit amatus.

Amandus vnde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quomodo? Amans amantis, tis in dus fit amandus.

Amatur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, amatur. Præterito imperfecto, amabatur. Præterito perfecto, amatum est vel amatum fuit. Præterito plusquamperfecto, amatum erat vel amatum fuerat. Futuro, amabitur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ametur. Futuro, amator.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, vtinam amaretur. Præterito perfecto & plusquamperfecto, vtinam amatum esset vel amatum fuisset. Futuro, vtinam ametur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum ametur. Præterito imperfecto, cum amaretur. Præterito perfecto, cum amatum sit vel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum amatum esset vel amatum fuisset. Futuro, cum amatum erit vel amatum fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, amari. Præterito perfecto & plusquamperfecto, amatum esse vel amatum fuisse. Futuro, amatumiri.

Doceo quomodo flectitur?

Ndicatiuo modo, tẽpore præsenti, S. ego doceo, tu do-
I ces, ille docet. P. nos docemus, vos docetis, illi docent.

Præterito imperfecto, S. ego docebam, tu docebas, ille docebat. P. nos docebamus, vos docebatis, illi docebant. Et per infinitum, ego docere pro docebam, tu docere pro docebas, ille docere pro docebat. P. nos docere pro docebamus; vos docere pro docebatis, illi docere pro docebant. Præterito perfecto, S. ego docui, tu docuisti, ille docuit. P. nos docuimus, vos docuistis, illi docuerunt vel docuere. Præterito plusquamperfecto, S. ego docueram tu docueras, ille docuerat. P. nos docueramus, vos docueratis, illi docuerant. Futuro, S. ego docebo, tu docebis, ille docebit.

P.nos docebimus,vos docebitis,illi docebunt.

Areas vide Prisc. 260.15-

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam,S.doce tu,doceat ille.P.docete vos, doceant illi. Futuro,S.doceto tu,doceto ille.P.docetote vos,docento illi.Nam doceamus,hortandi est magis.

Optatiuo modo,tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego docerem,tu doceres,ille doceret. P.vtinam nos doceremus,vos doceretis,illi docerẽt. Præterito perfecto & plusquamperfecto,S.vtinam ego docuissem,tu docuisses,ille docuisset. Pluraliter vtinam nos docuissemus,vos docuissetis,illi docuissent. Futuro, S.vtinam ego doceam, tu doceas,ille doceat.P.vtinam nos doceamus,vos doceatis,illi doceant.

Subiunctiuo modo,tẽpore præsenti,S.cũ ego doceã,tu doceas, ille doceat. P.cũ nos doceamus,vos doceatis, illi doceant. Præterito imperfecto,S.cũ ego docerẽ,tu doceres,ille doceret.P.cũ nos doceremꝰ,vos doceretis,illi docerẽt.Præterito perfecto, S.cũ ego docuerim , tu docueris,ille docuerit.P.cũ nos docuerimꝰ, vos docueritis,illi docuerint.Præterito plusquãperfecto, S. cum ego docuissem,tu docuisses,ille docuisset.P.cũ nos docuissemus, vos docuissetis,illi docuissent.Futuro,S.cum ego docuero,tu docueris,ille docuerit.P.cum nos docuerimus,vos docueritis, illi docuerint.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, docere.Præterito perfecto & plusquamperfecto,docuisse.Futuro,doctum ire vel docturum esse.

Gerundia vel participialia nomina,docendi, docendo docendum. Supina,doctum doctu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quæ? Alterũ præsentis,& præteriti imperfecti temporis in ns, quod est docens,id est qui docet vel docebat:alterum futuri in rus, quod est docturus,id est qui docebit.

Docẽs vnde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi.Quomodo? Docebam,bam in ns fit docens.

Docturus vnde formatur? Ab vltimo supino.Quomodo? Doctũ doctu, addita rus fit docturus.

Declina doceo per primas personas singulares.

Doceo, docebã,docui,docuerã,docebo. Vtinam docerẽ, docuissem,doceã. Cũ doceam, docerem,docuerim,docuissem, docuero.

Declina per secundas.

Doces,docebas,docuisti,docueras,docebis. Doce tu,doceto tu.

Vtinam doceres, docuiſſes, doceas. Cum doceas, doceres, docueris, docuiſſes, docueris. & ſic totum verbum. aliquando etiam retrorſum ſic, Cum docuero, docuiſſem, docuerim, docerem, doceā. Vtinam doceam, docuiſſem, docerem. Docebo, docueram, docui, docebam, doceo. ſed hoc non eſt faciendum, niſi ei, qui iam curſim verba declinet.

Dic præteritum perfectum à mordeo, & deriuata ab eo.

Momordi, momorderam, momordiſſem, momorderim, momordiſſem, momordero, momordiſſe.

Dic præteritum à remordeo, & deriuata.

Remordi, remorderam, remordiſſem, remorderim, remordiſſem, remordero, remordiſſe.

Quare non dixiſti remomordi? Quia quæ geminant ſyllabam in præterito, ſi componantur, non etiam geminant, niſi a do, ſto, poſco, & diſco compoſita.

Dic præteritum à pendeo, & deducta ab eo.

Pependi, pependeram, pependiſſem, pependerim, pependiſſem, pependero, pependiſſe.

Dic præteritum à ſpondeo, tondeo, reſpondeo, iubeo, algeo, lugeo, cum deriuatis.

Spopondi, ſpoponderam, ſpopondiſſem, ſpoponderim, ſpopondiſſem, ſpopondero, ſpopondiſſe.

Totondi, totonderā, totondiſſem, totonderim, totondiſſem, totondero, totondiſſe.

Reſpondi, reſponderam, reſpondiſſem, reſponderim, reſpondiſſem, reſpondero, reſpondiſſe.

Iuſſi, iuſſeram, iuſſiſſem, iuſſerim, iuſſiſſem, iuſſero, iuſſiſſe.

Alſi, alſeram, alſiſſem, alſerim, alſiſſem, alſero, alſiſſe.

Luxi, luxeram, luxiſſem, luxerim, luxiſſem, luxero, luxiſſe.

Doceor quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tēpore præſenti, S. ego doceor, tu doceris vel docere, ille docetur. P. nos docemur, vos docemini, illi docentur. Præterito imperfecto, S. ego docebar, tu docebaris vel docebare, ille docebatur. P. nos docebamur, vos docebamini, illi docebantur. Præterito perfecto, S. ego doctus ſum vel fui, tu doctus es vel fuiſti, ille doctus eſt vel fuit. P. nos docti ſumus vel fuimus, vos docti eſtis vel fuiſtis, illi docti ſunt fuerunt vel fuere. Et in fœminino genere, S. ego docta ſum vel fui, tu docta es vel fuiſti, illa docta eſt vel fuit. P. nos doctæ ſumus vel fuimus, vos doctæ eſtis vel fuiſtis, illæ

doctæ ſunt, fuerunt vel fuere. Et in neutro genere, S. ego doctum ſum vel fui, tu doctum es vel fuiſti, illud doctum eſt vel fuit. P. nos docta ſumus vel fuimus, vos docta eſtis vel fuiſtis, illa docta ſunt fuerunt vel fuere. Præterito pluſquamperfecto, S. ego doctus eram vel fueram, tu doctus eras vel fueras, ille doctus erat, vel fuerat. P. nos docti eramus vel fueram⁹, vos docti eratis vel fueratis, illi docti erant vel fuerant. & in fœminino genere, S. ego docta eram vel fueram. & in neutro genere, S. ego doctum eram vel fueram. Futuro, S. ego docebor, tu doceberis vel docebere, ille docebitur. Pluraliter nos docebimur, vos docebimini, illi docebuntur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S. docere tu, doceatur ille, Pluraliter docemini vos, doceantur illi. Futuro, S. docetor tu, docetor ille. P. doceminor vos, docentor illi. Doceamur, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. vtinā ego docerer, tu docereris vel docerere, ille doceretur. P. nos doceremur, vos doceremini, illi docerentur. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, S. vtinam ego doctus eſſem vel fuiſſem, tu doctus eſſes vel fuiſſes, ille doctus eſſet vel fuiſſet. P. vtinam nos docti eſſemus vel fuiſſemus, vos docti eſſetis vel fuiſſetis, illi docti eſſent vel fuiſſent. & in fœminino genere, vtinam ego docta eſſem vel fuiſſem. & in neutro, vtinam ego doctum eſſem vel fuiſſem. Futuro, S. vtinam ego docear tu docearis vel doceare, ille doceatur. Pluraliter vtinam nos doceamur, vos doceamini, illi doceantur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego docear, tu docearis vel doceare, ille doceatur. P. cum nos doceamur, vos doceamini, illi doceantur. Præterito imperfecto, S. cum ego docerer, tu docereris vel docerere, ille doceretur. Pluraliter cum nos doceremur, vos doceremini, illi docerentur. Præterito perfecto, S. cum ego doctus ſim vel fuerim, tu doctus ſis vel fueris, ille doctus ſit vel fuerit. P. cum nos docti ſimus vel fuerimus, vos docti ſitis vel fueritis, illi docti ſint vel fuerint. & in fœminino genere, S. cum ego docta ſim vel fuerim. & in neutro, S. cum ego doctum ſim vel fuerim. Præterito pluſquamperfecto, S. cum ego doctus eſſem vel fuiſſem, tu doctus eſſes vel fuiſſes, ille doctus eſſet vel fuiſſet. Pluraliter. cū nos docti eſſemus vel fuiſſemus, vos docti eſſetis vel fuiſſetis, illi docti eſſent vel fuiſſent. & in fœminino genere, S. cū ego docta eſſem vel fuiſſem. & in neutro, S. cum ego doctum eſſem vel fuiſſem. Futuro, S. cum ego doctus ero vel fuero, tu doctus eris vel

fueris, ille doctus erit vel fuerit. P. cum nos docti erimus vel fuerimus, vos docti eritis vel fueritis. illi docti erunt vel fuerint. & in fœminino genere, S. cum ego docta ero vel fuero. & in neutro, S. cum ego doctum ero vel fuero.

Infinitiuo modo, tēpore præsenti, & præterito imperfecto, doceri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto doctū esse vel fuisse. Futuro doctum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo passiuo? Duo. Quæ? alterū præteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis in ctus, quod est doctus, id est qui doctus est vel fuit. alterum futuri in dus, quod est docendus, id est qui docebitur.

Doctus vnde formatur? Ab vltimo supino. Quomodo? Doctum doctu, addita s fit doctus.

Docendus vnde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quomodo? Docens docentis, tis in dus fit docendus.

Docetur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, docetur. Præterito imperfecto, docebatur. Præterito perfecto, doctū est vel fuit. Præterito plusquamperfecto, doctum erat vel fuerat. Futuro docebitur.

Imperatiuo modo, tēpore præsenti, doceatur. Futuro, docetor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, vtinam doceretur. Præterito perfecto & plusquamperfecto, vtinam doctum esset vel fuisset. Futuro, vtinam doceatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum doceatur. Præterito imperfecto, cum doceretur. Præterito perfecto, cū doctum sit vel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum doctum esset, vel fuisset. Futuro, cum doctum erit fuerit.

Infinitiuo modo, tēpore præsenti, & præterito imperfecto, doceri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, doctū esse vel fuisse. Futuro, doctum iri.

Lego quomodo inflectitur?

INdicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego lego, tu legis, ille legit. P nos legim⁹, vos legitis, illi legūt. Præterito imperfecto, S. ego legebam, tu legebas, ille legebat. P. nos legebamus, vos legebatis, illi legebant. Præterito perfecto. S, ego legi, tu legisti, ille legit. P. nos legimus, vos legistis, illi legerunt vel legere. Præterito plusquamperfecto, S. ego legeram, tu legeras, ille legerat. P. nos legeramus, vos legeratis illi legerant. Futuro, S. ego legam, tu leges, ille leget. P. nos legemus, vos legetis, illi legent.

Imperatiuo modo, tẽpore præſenti ad ſecundam & tertiam perſonam, S. lege tu, legat ille. P. legite vos, legant illi. Futuro, S. legito tu, legito ille. P. legitote vos, legunto illi. Nam legamus, vt dictum eſt, hortandi eſt magis.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. vtinã ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. vtinã nos legeremus, vos legeretis, illi legerent. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, S. vtinam ego legiſſem, tu legiſſes, ille legiſſet. P. vtinã nos legiſſemus, vos legiſſetis, illi legiſſent. Futuro, S. vtinam ego legam, tu legas, ille legat. P. vtinam nos legamus, vos legatis, illi legant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego legam, tu legas, ille legat. P. cum nos legamus, vos legatis, illi legãt. Præterito imperfecto, S. cum ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. cum nos legeremus, vos legeretis, illi legerent. Præterito perfecto, S. cũ ego legerim, tu legeris, ille legerit. P. cum nos legerimus, vos legeritis, illi legerint. Præterito pluſquamperfecto, S. cum ego legiſſem, tu legiſſes, ille legiſſet. P. cum nos legiſſemus, vos legiſſetis, illi legiſſent. Futuro, Singulariter cum ego legero, tu legeris, ille legerit. Pluraliter cum nos legerimus, vos legeritis, illi legerint.

Infinitiuo modo. tempore præſenti, & præterito imperfecto, legere. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto legiſſe. Futuro, lectũ ire vel lecturũ eſſe. Gerundia, vel participialia nomina, legendi legendo legendum. Supina, lectum lectu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præſentis & præteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt legens, id eſt qui legit, vel legebat. alterum futuri in rus, quod eſt lecturus, id eſt qui leget.

Legẽs vnde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Legebam, bam in ns fit legens.

Lecturus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? Lectũ lectu, addita rus fit lecturus.

Dic præteritum à cano, cado, cædo, & quæ à præterito deducta ſunt, & participia.

Cecini, cecinerã, cecinissem, cecinerim, cecinissem, cecinero, cecinisse, canens & canturus. Cécidi, ceciderã, cecidissem, ceciderim, cecidissem, cecidero, cecidisse, cadens, & caſurus. Cecídi, cecíderã, cecidissem, cecíderim, cecidissem, cecídero, cecidisse, cædens & cæſurus.

Dic præteritũ à ludo, ſterno, impingo, cũ deriuatis & participiis,

Lusi,luseram,lusissem,luserim,lusissem,lusero,lusisse, ludens & lusurus.

Straui,strauerām,strauissem,strauerim,strauissem,strauero,strauisse,sternens & straturus.

Impegi,impegeram,impegissem,impegerim, impegissem,impegero,impegisse,impingens & impacturus.

Legor quomodo inflectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti,S.ego legor, tu legeris,vel legere,ille legitur.P.nos legimur,vos legimini,illi leguntur.Præterito imperfecto,S. ego legebar,tu legebaris vel legebare, ille legebatur.P.nos legebamur vos legebamini,illi legebātur.Præterito perfecto,S.ego lectus sum vel fui,tu lectus es vel fuisti, ille lectus est vel fuit.P.nos lecti sumus vel fuimus, vos lecti estis vel fuistis, illi lecti sunt, fuerunt vel fuere . Præterito plusquamperfecto, S. ego lectus erā vel fuerā,tu lectus eras vel fueras,ille lectus erat vel fuerat. Pluraliter nos lecti eramus vel fueram⁹, vos lecti eratis vel fueratis,illi lecti erant vel fuerant.Futuro,S. ego legar, tu legeris vel legere,ille legetur.P.nos legemur,vos legemini,illi legentur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam,S.legere tu,legatur ille.Pluraliter,legimini vos, legantur illi.Futuro, S. legitor tu,legitor ille.P. legiminor vos, leguntor illi.Legamur nos,hortandi potius.

Optatiuo modo,tempore præsenti,& præterito imperfecto, S. vtinam ego legerer,tu legereris vel legerere,ille legeretur.P. vtinā nos legeremur,vos legeremini,illi legerentur.Præterito perfecto, & plusquamperfecto,S.vtinam ego lectus essem vel fuissem,tu lectus esses vel fuisses,ille lectus esset vel fuisset.P. vtinam nos lecti essemus vel fuissem⁹,vos lecti essetis vel fuissetis,illi lecti essent vel fuissent.Futuro,S.vtinam ego legar,tu legaris vel legare,ille legatur.P.vtinam nos legamur,vos legamini,illi legantur.

Subiunctiuo modo,tempore præsenti,S.cum ego legar,tu legaris vel legare,ille legatur.P.cum nos legamur vos legamini,illi legantur.Præterito imperfecto, S. cum ego legerer, tu legereris vel legerere.ille legeretur.P.cū nos legeremur,vos legeremini, illi legerentur.Præterito perfecto,S.cum ego lectus sim vel fuerim, tu lectus sis vel fueris:ille lectus sit vel fuerit.Pluraliter cum nos lecti simus vel fuerimus,vos lecti sitis vel fueritis, illi lecti sint vel fuerint.Præterito plusquamperfecto,S.cum ego lectus essem vel fuissem,tu lectus esses vel fuisses,ille lectus esset vel fuisset. P. cū nos

lecti essemus vel fuissemus, vos lecti essetis vel fuissetis, illi lecti essent vel fuissent. Futuro, S. cum ego lectus ero vel fuero, tu lectus eris vel fueris, ille lectus erit vel fuerit. P. cum nos lecti erimus vel fuerimus, vos lecti eritis vel fueritis, illi lecti erunt vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, legi. Præterito perfecto & plusquamperfecto, lectum esse vel fuisse. Futuro, lectum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo passiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti, & plusquāperfecti tēporis in ctus, quod est lectus, id est qui lectus est vel fuit, vel qui lectus erat vel fuerat. alterum futuri in dus, quod est legendus, id est qui legetur.

Lectus vnde formatur? Ab vltimo supino. Quomodo? Lectum lectu, addita s fit lectus.

Legendus vnde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quomodo? Legens legentis, tis in dus fit legendus.

Legitur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, legitur. Præterito imperfecto, legebatur. Præterito perfecto, lectum est vel fuit. Præterito plusquamperfecto, lectum erat vel fuerat. Futuro, legetur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, legatur. Futuro, legitor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, vtinam legeretur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, vtinā lectum esset vel fuisset. Futuro, vtinam legatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum legatur. Præterito imperfecto, cum legeretur. Præterito perfecto, cum lectum sit vel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum lectum esset vel fuisset. Futuro, cum lectum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, legi. Præterito perfecto & plusquamperfecto, lectum esse vel fuisse. Futuro, lectum iri.

Audio quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tēpore præsenti, S. ego audio, tu audis, ille audit. P. nos audim⁹, vos auditis, illi audiūt. Præterito imperfecto, S. ego audiebā, tu audiebas, ille audiebat. P. nos audiebam⁹, vos audiebatis, illi audiebāt. Præterito perfecto, S. ego audiui, tu audiuisti, ille audiuit. P. nos audiuimus, vos audiuistis, illi audiuerūt vel audiuere. & per syncopen, S. ego audii, tu audiisti, ille audiit. P. nos audiimus, vos audiistis, illi audierūt vel audiere. Præterito plusquāperfecto, S. ego audiueram, tu audiueras, ille audiue-

rat. P. nos audiueramus, vos audiueratis, illi audiuerãt. & per syncopen, S. ego audierã, tu audieras, ille audierat. P. nos audieramus, vos audieratis, illi audierant. Futuro, S. ego audiam, tu audies, ille audiet. P. nos audiemus, vos audietis, illi audient.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiã personam, S. audi tu, audiat ille. P. audite vos, audiant illi. Futuro, S. audito tu, audito ille. P. auditote vos, audiunto illi. Nam audiamus, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinã ego audirẽ, tu audires, ille audiret. P. vtinã nos audiremus, vos audiretis, illi audirent. Præterito perfecto & plusquamperfecto, S. vtinã ego audiuissem, tu audiuisses, ille audiuisset, P. vtinam nos audiuissemus, vos audiuissetis, illi audiuissent. & per concisionẽ, S. vtinam ego audiissem, tu audiisses, ille audiisset. P. vtinã nos audiissemus, vos audiissetis, illi audiissent. & per synæresin, S. vtinã ego audissem, tu audisses, ille audisset. P. vtinã nos audissem⁹, vos audissetis, illi audissent. Futuro, S. vtinam ego audiam, tu audias, ille audiat. P. vtinam nos audiamus, vos audiatis, illi audiant.

Subiunctiuo modo, tẽpore præsenti, S. cũ ego audiam, tu audias, ille audiat. P. cũ nos audiamus, vos audiatis, illi audiãt. Præterito imperfecto, S. cũ ego audirẽ, tu audires, ille audiret. P. cũ nos audiremus, vos audiretis, illi audirent. Præterito perfecto, S. cũ ego audiuerim, tu audiueris, ille audiuerit. P. cũ nos audiuerimus, vos audiueritis, illi audiuerint. & per syncopen, S. cũ audierim, tu audieris, ille audierit. P. cũ nos audierimus, vos audieritis, illi audierint. Præterito plusquãperfecto, S. cũ ego audiuissem, tu audiuisses, ille audiuisset. P. cũ nos audiuissem⁹, vos audiuissetis, illi audiuissent. & per syncopen, S. cũ audiissem. & per synęresin, audissem. Futuro, S. cũ ego audiuero, tu audiueris, ille audiuerit. P. cũ nos audiuerimus, vos audiueritis, illi audiuerint. & per cõcisionẽ, S. cum audiero, audieris, audierit, P. cũ audierimus, audieritis, audierint.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, audire. Præterito perfecto & plusquamperfecto, audiuisse. & per cõcisionem, audiisse. & per synæresin, audisse. Futuro, auditum ire vel auditurum esse.

Gerundia vel participialia nomina, audiendi audiendo audiendum, Supina, auditum auditu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est

audiens,id est qui audit vel audiebat:alterum futuri in rus, quod est auditurus,id est qui audiet.

Audiens vnde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Audiebam, bam in ns fit audiens.

Auditurus vnde formatur? Ab vltimo supino. Quomodo? Auditum auditu,addita rus fit auditurus.

Da præteritum à præsagio,cum deriuatis,& participiis.

Præsagiui.præsagiueram.præsagiuissem.præsagiuerim.præsagiuissem.præsagiuero.præsagiuisse. Præsagiens,præsagiturus. Et per concisionem præsagii.præsagierã.præsagiissem.præsagierim.præsagiissem.præsagiero.præsagiisse.

Dic præteritum à salio tam pro sale,quàm pro saltatione,cum deriuatis,& participiis.

Saliui.salIueram.saliuissem.uerim.uissem. uero.uisse.saliens,saliturus per simplex l,pro sale.pro saltatione vero salui.salueram. saluissem.saluerim.saluissem.saluero. saluisse.saliens,& salturus.

Dic præteritum à raucio,venio,& væneo,cum deriuatis & participiis.

Rausi.rauseram.rausissem.rauserim.rausissem.rausero.rausisse. rauciens,& rausurus.

Veni.veneram. venissem.venerim.venissem.venero.venisse veniens,& venturus.

Væniui.væniuerã.væniuissem.væniuerim. væniuissem. væniuero, væniuisse. væniens væneuntis , & vænurus regulariter faceret, sed non legi à væneo participia.

Audior quomodo inflectitur.

Indicatiuo modo, tẽpore præsenti, S.ego audior,tu audiris vel audire,ille auditur.P. nos audimur,vos audimini, illi audiuntur. Præterito imperfecto,S. ego audiebar, tu audiebaris vel audiebare,ille audiebatur.P.nos audiebamur,vos audiebamini,illi audiebãtur.Præterito perfecto,S.in masculino genere.ego auditus sum vel fui,tu auditus es vel fuisti, ille auditus est vel fuit.P.nos auditi sumus vel fuimus, vos auditi estis vel fuistis, illi auditi sunt fuerunt vel fuere.In fœminino genere,ego audita sum vel fui, tu audita es vel fuisti,illa audita est vel fuit.P.nos auditæ sumus vel fuimus,vos auditæ estis vel fuistis,illæ auditæ sunt, fuerunt vel fuere. In neutro genere ego auditum sum vel fui, tu auditum es vel fuisti,illud auditum est vel fuit.P. nos audita sumus vel fuimus,vos audita estis vel fuistis,illa audita sunt fuerunt vel fuere. Præterito

plusquamperfecto, S. in masculino, ego auditus eram vel fuerã, tu auditus eras vel fueras, ille audit⁹ erat vel fuerat. P. nos auditi eramus vel fueramus, vos auditi eratis vel fueratis, illi auditi erãt vel fuerãt. In fœminino, ego audita eram vel fuerã. In neutro, ego auditum eram vel fuerã. Futuro, S. ego audiar, tu audieris vel audiere, ille audietur. P. nos audiemur, vos audiemini, illi audientur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam, S. audire tu, audiatur ille. P. audimini vos, audiãtur illi. Futuro, S. auditor tu, auditor ille. P. audiminor vos, audiũtor illi. Audiamur, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego audirer, tu audireris vel audirere, ille audiretur. P. vtinã nos audiremur, vos audiremini, illi audirentur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto in masculino genere, S. vtinã ego auditus essem vel fuissem, tu auditus esses vel fuisses, ille auditus esset vel fuisset. P. vtinã nos auditi essemus vel fuissem⁹, vos auditi essetis vel fuissetis, illi auditi essent vel fuissent. In fœminino vtinam ego audita essem vel fuissem. In neutro, vtinã ego auditũ essem vel fuissem. Futuro, S. vtinam ego audiar, tu audiaris vel audiare, ille audiatur. P. vtinam nos audiamur, vos audiamini, illi audiantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum audiar, tu audiaris vel audiare, ille audiatur. P. cum nos audiamur, vos audiamini, illi audiantur. Præterito imperfecto, S. cum ego audirer, tu audireris vel audirere, ille audiretur. P. cum nos audiremur, vos audiremini, illi audirentur. Præterito perfecto, in masculino genere, S. cũ ego auditus sim vel fuerim, tu auditus sis vel fueris, ille auditus sit vel fuerit. P. cum nos auditi simus vel fuerimus, vos auditi sitis vel fueritis, illi auditi sint vel fuerint. Et in fœminino, cum ego audita sim vel fuerim. Et in neutro, cum ego auditũ sim, vel fuerim. Præterito plusquãperfecto, in masculino genere, S. cũ ego auditus essem vel fuissem, tu auditus esses vel fuisses, ille auditus esset vel fuisset. P. cũ nos auditi essemus vel fuissem⁹, vos auditi essetis vel fuissetis, illi auditi essent vel fuissent. In fœminino, cum ego audita essem vel fuissem, tu audita esses vel fuisses, illa audita esset vel fuisset. P. cum nos auditæ essemus vel fuissemus, vos auditæ essetis vel fuissetis, illæ auditæ essent vel fuissent. In neutro, cũ ego auditũ essem vel fuissem, tu auditũ esses vel fuisses, illud auditũ esset vel fuisset. P. cũ nos audita essemus vel fuissemus, vos audita essetis vel fuissetis, illa audita essent vel fuissent. Futuro in masculino

genere, S. cum ego auditus ero vel fuero, tu auditus eris vel fueris, auditus erit vel fuerit. P. cũ nos auditi erim⁹ vel fuerimus, vos auditi eritis vel fueritis, auditi erunt vel fuerint. In fœminino, cum ego audita ero vel fuero. In neutro, cum ego auditũ ero vel fuero.

Infinitiuo modo, tẽpore præſenti, & præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, auditũ eſſe vel fuiſſe. Futuro, auditum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo paſſiuo? Duo: alterum præteriti perfecti, & pluſquamperfecti temporis in tus, quod eſt auditus, id eſt qui auditus eſt vel fuit, vel qui auditus erat vel fuerat. alterum futuri in dus, quod eſt audiendus, qui audietur.

Auditus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? Auditũ auditu, addita s, fit auditus.

Audiendus vnde formatur? A genitiuo ſui præſentis participii. Quomodo? Audiens audientis, tis in dus, fit audiendus.

Auditur imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, auditur. Præterito imperfecto, audiebatur. Præterito perfecto, auditum eſt vel fuit. Præterito pluſquamperfecto, auditum erat vel fuerat. Futuro, audietur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, audiatur. Futuro auditor.

Optatiuo modo, tempore præſenti, vtinã audiretur. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, vtinam auditum eſſet, vel fuiſſet. Futuro, vtinam audiatur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, cum audiatur. Præterito imperfecto, cum audiretur. Præterito perfecto, cum auditum ſit, vel fuerit. Præterito pluſquamperfecto, cũ auditum eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum auditum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo, tẽpore præſenti, & præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto, & pluſquãperfecto, auditũ eſſe, vel fuiſſe. Futuro, auditum iri.

Sum es eſt quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego ſum, tu es, ille eſt. P. nos ſumus, vos eſtis, illi ſunt. Præterito imperfecto, S. ego eram, tu eras, ille erat. P. nos eramus, vos eratis, illi erant. Præterito perfecto, S. ego fui, tu fuiſti, ille fuit. P. nos fuimus, vos fuiſtis, illi fuerunt vel fuere. Præterito pluſquam perfecto, S. ego fueram, tu fueras, ille fuerat. P. nos fueramus, vos fueratis, illi fuerant. Futuro, S. ego ero, tu eris, ille erit. P. nos erimus, vos eritis, illi erunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secũdam & tertiã personã, S. sis vel es tu, sit ille. P. estote vos, sint illi. Futuro, S. esto tu, esto ille. P. estote vos, sunto illi. Sim9 nos, hortãdi est, nõ imperãdi

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego essem, tu esses, ille esset. P. vtinam nos essemus, vos essetis, illi essent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. vtinã ego fuissem, tu fuisses, ille fuisset. P. vtinã nos fuissemus, vos fuissetis, illi fuissent. Futuro, S. vtinam ego sim, tu sis, ille sit. P. vtinã nos simus, vos sitis, illi sint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego sim, tu sis, ille sit. P. cum nos simus, vos sitis, illi sint. Præterito imperfecto, S. cũ ego essem, tu esses, ille esset. P. cum nos essemus, vos essetis, illi essent. Præterito perfecto, S. cum ego fuerim, tu fueris, ille fuerit. P. cum nos fuerimus, vos fueritis, illi fuerint. Præterito plusquamperfecto, S. cum ego fuissem, tu fuisses, ille fuisset. P. cum nos fuissemus, vos fuissetis, illi fuissent. Futuro, S. cum ego fuero, tu fueris, ille fuerit. P. cum nos fuerimus, vos fueritis, illi fuerint.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, esse. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, fuisse. Futuro caret, sed pro eo vtimur fore, & futurum esse. Gerundiis, & supinis caret.

Quot participia assignantur huic verbo? Duo. alterum præsentis & præteriti imperfecti tẽporis in ns, quod est ens, id est qui est, vel qui erat. alterum futuri in rus, quod est futurus, id est qui erit.

Ens vnde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Eram, ram in ns, fit ens. Futurus vnde formatur? Ab futu antiquo supino, adiectione rus. Et vt sum, declinabis prosum, pręsum, adsum, absum, obsum, intersum, desum, & cætera, quæ à sum cõponuntur: præter possum, quod facit præteritum potui. à præsum, præsens: & ab absum absens sunt participia. cætera instantis participia non habent.

Adsum quomodo flectitur?

INdicatiuo modo, tẽpore præsenti, S. adsum ades adest. P. adsumus adestis adsunt. Præterito imperfecto, S. aderam aderas aderat. P. aderamus aderatis aderant. Præterito perfecto, S. affui affuisti affuit. P. affuimus affuistis affuerũt vel affuere. Præterito plusquamperfecto, S. affuerã affueras affuerat. P. affueramus affueratis affuerant. Futuro, S. adero aderis aderit. P. aderimus aderitis aderunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam

personam, S. adsis vel ades, adsit. P. adeste adsint. Futuro, S. adesto tu, adesto ille. P. adestote adsint. Adsimus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam adessem adesses adesset. P. vtinam adessemus adessetis adessent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. vtinã affuissem affuisses affuisset. P. vtinam affuissemus affuissetis affuissent. Futuro, S. vtinam adsim adsis adsit. P. vtinam adsimus adsitis adsint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum adsim adsis adsit. P. cum adsimus adsitis adsint. Præterito imperfecto, S. cum adessem adesses adesset. P. cum adessemus adessetis adessent. Præterito perfecto, S. cum affuerim affueris affuerit. P. cũ affuerimus affueritis affuerint. Præterito plusquamperfecto, S. cũ affuissem affuisses affuisset. P. cũ affuissemus affuissetis affuissent. Futuro, S. cũ affuero affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, adesse. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, affuisse. Futuro caret, sed pro eo vtimur affore, & affuturum esse. Gerundiis, & supinis caret. Habet vnum participium, affuturus.

Possum quomodo flectitur?

INdicatiuo modo, tempore præsenti, S. possum potes potest. P. possumus potestis possunt. Imperfecto, S. poteram poteras poterat. P. poteramus poteratis poterant. Perfecto, S. potui potuisti potuit. P. potuimus potuistis potuerũt vel potuere. Plusquamperfecto, S. potueram potueras potuerat. P. potueramus potueratis potuerant. Futuro, S. potero poteris poterit. P. poterimus poteritis poterunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, S. possis, possit. P. poteste, possint. Futuro, S. potesto potesto. P. potestote possunto. Possimus, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam possem posses posset. P. vtinam possemus possetis possent. Præterito perfecto & plusquamperfecto, S. vtinam potuissem potuisses potuisset. P. vtinã potuissem⁹ potuissetis potuissent. Futuro, S. vtinã possim possis possit. P. vtinam possimus possitis possint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum possim possis possit. P. cum possimus possitis possint. Imperfecto, S. cũ possem posses posset. P. cum possemus possetis possent. Perfecto, S. cum potuerim potueris potuerit. P. cũ potuerimus potueritis potuerint. Plusquamperfecto, S. cum potuissem potuisses. potuisset. P. cũ po-

tuissemus potuissetis potuissent. Futuro, S. cum potuero potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & imperfecto, posse. Perfecto & plusquamperfecto, potuisse. sine futuro, & cæteris. Potens melius est nomen.

Volo vis vult quomodo flectitur?

I Ndicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego volo, tu vis, ille vult. P. nos volumus, vos vultis, illi volunt. Præterito imperfecto, S. ego volebam, tu volebas, ille volebat. P. nos volebamus, vos volebatis, illi volebant. Præterito perfecto, S. ego volui, tu voluisti, ille voluit. P. nos voluimus, vos voluistis, illi voluerũt vel voluere. Plusquãperfecto, S. ego voluerã, tu volueras, ille voluerat. P. nos volueram9, vos volueratis, illi voluerãt. Futuro, S. ego volã, tu voles, ille volet. P. nos volem9, vos voletis, illi volẽt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam, S. velis tu, velit ille. P. velitis vos, velint illi. Futuro, S. velito tu, velito ille. P. velitote vos, velint illi. Velim9 nos, hortãdi est

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego vellem, tu velles, ille vellet. P. vtinam nos vellemus, vos velletis, illi vellent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. vtinam ego voluissem, tu voluisses, ille voluisset. P. vtinam nos voluissemus, vos voluissetis, illi voluissent. Futuro, S. vtinam ego velim, tu velis, ille velit. P. vtinam nos velim9, vos velitis, illi velint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego velim, tu velis, ille velit. P. cum nos velimus, vos velitis, illi velint, Præterito imperfecto, S. cum ego vellem, tu velles, ille vellet. P. cum nos vellemus, vos velletis, illi vellent. Præterito perfecto, S. cum ego voluerim, tu volueris, ille voluerit. P. cum nos voluerimus, vos volueritis, illi voluerint. Prҽterito plusquamperfecto, S. cũ ego voluissem, tu voluisses, ille voluisset. P. cum nos voluissemus, vos voluissetis, illi voluissent. Futuro, S. cum ego voluero, tu volueris, ille voluerit. P. cum nos voluerimus, vos volueritis, illi voluerint.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, velle. Præterito perfecto & plusquamperfecto, voluisse. sine futuro.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo neutro? Vnum: volens.

Volens vnde formatur? A prima persona præteriti imperfecti Indicatiui modi. Quomodo? Volebam, bam in ns fit volens.

Malo mauis quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. Malo mauis mauult. P. malumus mauultis malunt. Imperfecto, S. malebam malebas malebat. P. malebamus malebatis malebant. Perfecto, S. malui maluisti maluit. P. maluimus maluistis maluerunt vel maluere. Plusquamperfecto, S. malueram malueras maluerat. P. malueramus malueratis maluerāt. Futuro, S. magis volam voles volet. P. magis volemus voletis volent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam, S. malis tu, malit ille. P. malitis vos, malint illi. Futuro, S. malito tu, malito ille. P. malitote vos, malint illi. Malimus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinā mallem malles mallet. P. vtinam mallemus malletis mallent. Præterito perfecto, & plusquāperfecto, S. vtinā maluissem maluisses maluisset. Plur. vtinā maluissemus maluissetis maluissent. Futuro, S. vtinā malim malis malit. P. vtinam malimus malitis malint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum malim malis malit. Pl. cum malimus malitis malint. Præterito imperfecto, S. cum mallem malles mallet. P. cum mallemus malletis mallent. Præterito imperfecto, S. cum maluerim malueris maluerit. P. cum maluerimus malueritis maluerint. Præterito plusquamperfecto, S. cū maluissem maluisses maluisset. P. cū maluissemus maluissetis maluissent. Futuro, S. cum maluero malueris maluerit. P. cum maluerimus malueritis maluerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & imperfecto, malle. Perfecto, & plusquamperfecto, maluisse. cæteris caret.

Nolo quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. nolo, non vis, nō vult. P. nolumus, non vultis, nolunt. Imperfecto, nolebam. Perfecto, nolui. Plusquamperfecto, nolueram. Futuro, non volam, & nolam. Marcus Tullius lib. 11. epist. Sin me id facere noles, te mihi æquum præbere debebis. A. Gellius lib. XII. cap. 11, Hoc qui nolet diutius apud se quærere.

Imperatiuo, S. noli nolit. P. nolite nolint. Futuro, Nolito tu, nolito ille. P. nolitote nolint. Nolimus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & imperfecto, S. vtinā nollem. Perfecto & plusquamperfecto, vtinam noluissem. Futuro, vtinam nolim:

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum nolim. Imperfecto, cum nollem. Perfecto, cum noluerim. Plusquamperfecto, cũ noluissem. Futuro, cum noluero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & imperfecto, nolle. Perfecto & plusquamperfecto, noluisse. sine futuro, cum vno participio nolens.

Fero quomodo declinatur?

INdicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego fero, tu fers, ille fert. P. nos ferimus, vos fertis, illi ferunt. Præterito imperfecto, S. ego ferebam, tu ferebas, ille ferebat. Plur. nos ferebamus, vos ferebatis, illi ferebant. Præterito perfecto, S. ego tuli, tu tulisti, ille tulit. P. nos tulimus, vos tulistis, illi tulerunt vel tulere. Præterito plusquamperfecto, S. ego tuleram, tu tuleras, ille tulerat. P. nos tuleramus, vos tuleratis, illi tulerant. Futuro, S. ego feram, tu feres, ille feret. P. nos feremus, vos feretis, illi ferent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personã, S. fer tu, ferat ille. P. ferte vos, ferant illi. Futuro, S. ferto tu, ferto ille. P. fertote vos, ferunto illi. Feramus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego ferrem, tu ferres, ille ferret. P. vtinam nos ferremus, vos ferretis, illi ferrent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto. S. vtinã ego tulissem, tu tulisses, ille tulisset. P. vtinam nos tulissemus, vos tulissetis, illi tulissent. Futuro, S. vtinam ego feram, tu feras, ille ferat. Plur. vtinam nos feramus, vos feratis, illi ferant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego feram, tu feras, ille ferat. P. cum nos feramus, vos feratis, illi ferant. Præterito imperfecto, S. cum ego ferrem, tu ferres, ille ferret. P. cum nos ferremus, vos ferretis, illi ferrent. Præterito perfecto, S. cum ego tulerim, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus, vos tuleritis, illi tulerint. Præterito plusquamperfecto, S. cum ego tulissem, tu tulisses, ille tulisset. P. cũ nos tulissemus, vos tulissetis, illi tulissent. Futuro, S. cum ego tulero, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus, vos tuleritis, illi tulerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, ferre. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, tulisse. Futuro, latum ire, vel laturum esse. Gerundia vel participialia nomina, ferendi ferendo ferendum. Supina, latum latu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quæ? Fe-

vel fuisset. P. cū nos lati essemus vel fuissemus, vos lati essetis vel fuissetis, illi lati essent vel fuissent. Futuro, S. cū latus ero vel fuero, tu latus eris vel fueris, ille latus erit vel fuerit. P. cū nos lati erimus vel fuerim⁹, vos lati eritis vel fueritis, illi lati erūt vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, ferri. Præterito perfecto & plusquamperfecto, latum esse vel fuisse. Futuro, latum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo passiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti & plusquamperfecti in tus, quod est latus, id est qui latus est vel fuit, & qui latus erat vel fuerat. alterum futuri in dus, quod est ferendus, id est qui feretur.

Latus vnde formatur? Ab vltimo supino. Quomodo? Latum latu, addita s fit latus.

Ferendus, vnde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quomodo? Ferens ferentis, tis in dus, fit ferendus.

Fertur impersonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, fertur. Præterito imperfecto, ferebatur. Præterito perfecto, latum est, vel fuit. Præterito plusquamperfecto, latum erat, vel fuerat. Futuro, feretur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, feratur. Futuro, fertor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, vtinam ferretur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, vtinam latum esset, vel fuisset. Futuro, vtinam feratur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cū feratur. Præterito imperfecto, cum ferretur. Præterito perfecto, cum latum sit, vel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum latum esset, vel fuisset. Futuro, cum latum erit, vel fuerit.

Infinitiuo modo, tēpore præsenti, & præterito imperfecto, ferri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto latum esse, vel fuisse. Futuro, latum iri.

Edo anomalum quomodo flectitur?

I Ndicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego edo, tu es, ille est. P. nos edimus, vos editis, illi edunt. Præterito imperfecto, S. ego edebam, tu edebas, ille edebat. P. nos edebamus, vos edebatis, illi edebant. Præterito perfecto, S. ego edi, tu edisti, ille edit. P. nos edimus, vos edistis, illi ederūt vel edere. Præterito plusquamperfecto, S. ego ederam, tu ederas, ille ederat. P. nos ederamus, vos ederatis, illi ederant. Futuro, S. ego edam, tu edes, ille edet. P. nos edemus, vos edetis, illi edent.

edito tu, edito ille.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & imperfecto, S. vtinã ederem. Perfecto & plusquamperfecto, edissem. Futuro, edam.

Subiũctiuo modo, tẽpore præsenti, cũ edã. Imperfecto, cũ ederẽ. Perfecto, cũ ederim. Plusquãperfecto, cũ edissem. Futuro, cũ edero.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, edere. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, edisse. Futuro, esum ire, vel esurum esse.

Gerundia, edendi edendo edendum. Supina, esum esu. Participia, edens, & esurus.

Quòd edo edis dixerint antiquissimi, Næuius vt refert Priscianus, Ipse astat, quando edit. Plautus, Qui peredit cibum. Lucilius, Qui edit se, hic comedit me.

Edo habétne passiuũ? Maximé. nã Voro, Deuoro, Edo, Comedo passiuum habere reperiuntur apud doctos. Plinius lib. xx. cap. ix. Et in AEgypto, propter amaritudinem nõ estur. Diomedes sic inquit, Passiui imperfecto edebar. Ouidius, Deuorer ante precor subito telluris hiatu. & hoc quia possunt facere transitionem ad aliquod rationale animal, vt lupi deuorabunt te. Vergilius,

Nec te tantus edat tacitam dolor. Ennius,

Vulturis in syluis miserum mandebat homonem,

Heu quàm crudeli condebat membra sepulchro.

EDor etsi in tertiis tantum personis nunc inflectamus vt estur vel editur & eduntur, sicut aratur & arantur, bibitur & bibuntur, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tẽporé præsenti, S. ego edor, tu ederis vel edere, ille estur vel editur. P. nos edimur, vos edimini, illi edũtur. Præterito imperfecto, S. ego edebar, tu edebaris vel edebare, ille edebatur. P. nos edebamur, vos edebamini, illi edebãtur. Præterito perfecto, S. esus sum vel fui, tu esus es vel fuisti, ille esus est vel fuit. P. nos esi sumus vel fuimus, vos esi estis vel fuistis, illi esi sunt fuerũt vel fuere. Præterito plusquamperfecto, S. ego esus erã vel fuerã, tu esus eras vel fueras, ille esus erat vel fuerat. P. nos esi eramꝰ vel fueramus, vos esi eratis vel fueratis, illi esi erant vel fuerant. Futuro, S. ego edar, tu ederis vel edere, ille edetur. P. nos edemur, vos edemini, illi edentur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam, edere tu, edatur ille. P. edimini vos, edãtur illi. Futuro, S. editor tu, editor ille. P. ediminor vos, eduntor illi. Edamur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego ederer, tu edereris vel ederere, ille ederetur. P. vtinam nos ederemur, vos ederemini, illi ederentur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. vtinã ego eſus eſſem vel fuiſſem, tu eſus eſſes vel fuiſſes, ille eſus eſſet vel fuiſſet. P. vtinam nos eſi eſſemus vel fuiſſemus, vos eſi eſſetis vel fuiſſetis, illi eſi eſſent vel fuiſſent. Futuro, S. vtinam ego edar, tu edaris vel edare, ille edatur. P. vtinam nos edamur, vos edamini, illi edantur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego edar, tu edaris vel edare, ille edatur. P. cum nos edamur, vos edamini, illi edantur. Præterito imperfecto, S. cum ego ederer, tu edereris vel ederere, ille ederetur. P. cum nos ederemur, vos ederemini, illi ederentur. Præterito perfecto, S. cum ego eſus ſim vel fuerim, tu eſus ſis vel fueris, ille eſus ſit vel fuerit. P. cum nos eſi ſimus vel fuerimus, vos eſi ſitis vel fueritis, illi eſi ſint vel fuerint. Præterito plusquam perfecto, S. cum ego eſus eſſem vel fuiſſem, tu eſus eſſes vel fuiſſes, ille eſus eſſet vel fuiſſet. P. cũ nos eſi eſſemus vel fuiſſemus, vos eſi eſſetis vel fuiſſetis, illi eſi eſſent vel fuiſſent. Futuro, S. cũ ego eſus ero vel fuero, tu eſus eris vel fueris, ille eſus erit vel fuerit. P. cum nos eſi erimus vel fuerimus vos eſi eritis vel fueritis, illi eſi erunt vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, edi. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, eſum eſſe vel fuiſſe. Futuro, eſum iri.

Participia, eſus, & edendus. vnde comeſus & ambeſus magis quàm comeſtus, licet vſi quidam fuerint.

Eſtur vel editur imperſonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, eſtur, vel editur. imperfecto edebatur. perfecto eſum eſt vel fuit. plusquamperfecto, eſum erat, vel fuerat. futuro, edetur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, edatur. Futuro editor.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto vtinam ederetur. præterito perfecto, & pluſquãperfecto, vtinã eſum eſſet vel fuiſſet. Futuro, vtinam edatur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, cum edatur. imperfecto, cum ederetur. perfecto, cũ eſum ſit, vel fuerit. plusquamperfecto, cum eſum eſſet, vel fuiſſet. Futuro, cum eſum erit, vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, edi. Perfecto, & plusquam perfecto, eſum eſſe, vel fuiſſe. Futuro, eſum iri.

Dic passiuum ab aro, per tertias personas in vtroque numero.

I Ndicatiuo modo, tempore præsenti, S. aratur. P. arãtur. Imperfecto, S. arabatur. P. arabantur. Perfecto, S. aratus est, vel fuit. P. arati sunt, fuerũt, vel fuere. Plusquamperfecto, S. aratus erat, vel fuerat. P. arati erãt, vel fuerant. Futuro, S. arabitur. P. arabuntur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, S. aretur. P. arentur. Futuro, S. arator. P. arantor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam araretur. P. vtinam ararentur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. vtinam aratus esset, vel fuisset. P. vtinã arati essent, vel fuissent. Futuro, S. vtinam aretur. P. vtinam arentur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cũ aretur. P. cum arentur. Imperfecto, S. cum araretur. P. cũ ararentur. Perfecto, S. cum aratus sit, vel fuerit. P. cum arati sint, vel fuerint. Plusquamperfecto, S. cum aratus esset, vel fuisset. P. cum arati essent, vel fuissent. Futuro, S. cum aratus erit, vel fuerit. P. cũ arati erũt, vel fuerint.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, arari. Perfecto, & plusquamperfecto, aratum esse, vel fuisse. Futuro, aratum iri. Participia, aratus & arandus.

Eo quomodo flectitur?

I Ndicatiuo modo, tempore præsenti, S. eo is it. Pluraliter imus itis eunt. Præterito imperfecto, S. ibam ibas ibat. P. ibamus ibatis ibant. Perfecto, S. iui iuisti iuit. P. iuimus iuistis iuerunt vel iuere. vel per concisionem, S. ij iisti iit. P. iimus, iistis ierunt vel iere. Plusquamperfecto, S. iueram iueras iuerat. P. iueramus iueratis iuerant. & per syncopen, S. ieram ieras ierat. P. ieramus ieratis ierant. Futuro, Singulariter ibo ibis ibit. Pluraliter ibimus, ibitis, ibunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiã personã, S. i. eat. P. ite. eant. Futuro, S. ito, ito. Pluraliter, itote eunto. Eamus hortandi est magis.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. vtinam irem ires iret. P. vtinam iremus iretis irẽt. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. vtinam iuissem iuisses iuisset. P. vtinam iuissemus iuissetis iuissent. Futuro, S. vtinam eam eas eat. P. vtinam eamus eatis eant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cũ eam eas eat. P. cum

eamus eatis eant. Imperfecto, S. cũ irem ires iret. P. cũ irem⁹ iretis irẽt. Perfecto, S. cũ iuerim iueris iuerit. P. cũ iuerimus iueritis iuerint. Plusquamperfecto, S. cũ iuissem iuisses iuisset. P. cũ iuissemus iuissetis iuissent, vel per concisionẽ, iissem. Futuro, S. cũ iuero iueris iuerit. P. cũ iuerimus iueritis iuerint. vel per concisionem, iero.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, ire. Perfecto, & plusquamperfecto iuisse, vel iisse per concisionem. Futuro, itum ire, vel iturum esse.

Gerũdia, eundi eundo eundum. Supina, itum itu. Participia, hic & hæc & hoc iens huius euntis, & iturus itura iturũ. Et sic declinantur quæcunque ab eo is cõponuntur, præter væneo, quod facit in supino vænum.

Itur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, itur. Præterito imperfecto, ibatur. Præterito perfecto, itum est vel fuit. Præterito plusquamperfecto, itum erat vel fuerat. Futuro, ibitur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, Eatur. Futuro itor.

Optatiuo modo, tẽpore præsentĩ, & præterito imperfecto, vtinam iretur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, vtinã itum esset, vel fuisset. Futuro, vtinam eatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum eatur. Præterito imperfecto, cum iretur. Præterito perfecto, cum itum sit vel fuerit. Prætetito plusquamperfecto, cum itum esset, vel fuisset. Futuro, cum itum erit, vel fuerit.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, iri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto itum esse, vel fuisse. Futuro, itum iri.

Redeo redis quomodo flectitur?

I Ndicatiuo, Redeo redis redit. redimus reditis redeunt. Redibam redibas redibat. redibamus redibatis redibãt. Rediui rediuisti rediuit. rediuimus rediuistis rediuerunt vel rediuere. & per syncopen redii. Rediuerã rediueras rediuerat. rediueramus rediueratis rediuerant. & redieram per concisionem. Redibo redibis redibit. redibimus redibitis redibunt.

Imperatiuo, Redi redeat. redite redeant. Redito tu, redito ille. reditote, redeunto. Redeamus, hortandi est magis.

Optatiuo, vtinam redirem, rediuissem & rediissem. redeam.

Subiunctiuo, cũ redeam. cum redirẽ. cum rediuerim. cum rediuissem. cũ rediuero. & per syncopen, redierim, rediissem. rediero.

Infinitiuo, redire. rediuisse, & rediisse. Futuro, reditum ire, vel rediturum esse.

Gerundia: redeũdi redeundo redeundum. Supina, reditum reditu. Participia, rediens, & rediturus.

Væneo vænis quomodo flectitur?

INdicatiuo, væneo vænis vænit. vænimus vænitis væneũt. Vænibam. nam veniebã, est à venio. Væniui & vænii. væniueram & vænieram. vænibo.

Imperatiuo, Væni væneat. vænite væneãt. Vænito tu, vænito ille. vænitote, væneunto. Væneamus, hortandi est.

Optatiuo, vtinam vænirem. væniuissem, & vænissem. væneam.

Subiunctiuo, cum væneam. vænirẽ. væniuerim. væniuissem. væniuero.

Infinitiuo, vænire. væniuisse, & vænisse. vænum ire. Participiũ, væniens væneũtis esset per regulam, quod nusqum legi. nam à venu participium ne nominare quidem audeo.

Venio venis quomodo flectitur?

INdicatiuo modo, tẽpore præsenti, S. venio venis vẽnit. P. venīmus, venītis penultima longa, veniunt. Imperfecto, S. veniebam veniebas veniebat. P. veniebamus veniebatis veniebant. Præterito perfecto, S. veni venisti vẽnit. P. venīmus penultima correpta, venistis, venerũt vel venẽre. Præterito plusquamperfecto, veneram. Futuro veniam.

Imperatiuo modo, tẽpore præsenti, ad secundam & tertiã personam, S. veni veniat. P. venite veniant. Futuro, S. venito tu, venito ille. P. venitote, veniunto. Veniamus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto vtinam venirem. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, vtinam venissem. Futuro, vtinam veniam.

Subiunctiuo modo, tempore pręsenti, cum veniam. Imperfecto, cum venirem. Perfecto, cum venerim. Plusquamperfecto, cum venissem. Futuro, cum venero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, venire. Præterito perfecto, & pluquamperfecto, venisse. Futuro, ventum ire, vel venturũ esse.

Gerundia, veniendi veniendo veniendum. Supina, ventũ ventu. Participia, veniens, & venturus.

Notandum, inuenio, & conuenio, & cætera quæ à venio componuntur, producere penultimam primæ, & secundæ personæ pluralis indicatiui præsentis tẽporis, inuenīmus, inuenītis: conueni-

vel fueritis. erunt vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, gaudere. Præterito perfecto & pluſquamperfecto gauiſum eſſe vel fuiſſe. Futuro, gauiſum ire, vel gauiſurum eſſe.

Gerundia, vel participialia nomina, gaudendi gaudēdo gaudendum. Supina, gauiſum gauiſu. Participia naſcūtur ab hoc verbo neutropaſſiuo tria: gaudens, gauiſus, gauiſurus.

Fio quomodo flectitur?

INdicatiuo modo, tempore præſenti, S. fio fis fit. P. fimus fitis fiunt. Præterito imperfecto, S. fiebam fiebas fiebat. P. fiebamus fiebatis fiebant. Præterito perfecto, S. factus ſum, vel fui. es, vel fuiſti. eſt, vel fuit. P. facti ſumus vel fuimus. eſtis, vel fuiſtis. ſunt, fuerunt, vel fuere. Præterito pluſquamperfecto, S. factus eram, vel fueram. eras, vel fueras. erat vel fuerat. P. facti eramus, vel fueramus. eratis, vel fueratis. erant vel fuerant. Futuro, S. fiam fies fiet. P. fiemus fietis fient.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonā, S. fi, fiat. P. fite fiant. Futuro, S. fito tu, fito ille. P. fitote, fiunto. Fiamus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. vtinam fierem fieres fieret. P. vtinam fieremus fieretis fierēt. Præterito perfecto, & pluſquāperfecto, S. vtinā ego factus eſſem, vel fuiſſem. tu factus eſſes, vel fuiſſes. ille factus eſſet, vel fuiſſet. Pluraliter, vtinā facti eſſemus, vel fuiſſem⁹. eſſetis, vel fuiſſetis. eſſent, vel fuiſſent. Futuro, S. vtinam fiam fias fiat. Pluraliter, vtinam fiamus fiatis fiant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum fiam fias fiat. Pl. cum fiamus fiatis fiant. Præterito imperfecto, S. cum fierem fieres fieret. P. cum fieremus fieretis fierent. Præterito perfecto, S. cū factus ſim, vel fuerim. ſis, vel fueris. ſit vel fuerit. P. cum facti ſimus, vel fuerimus. ſitis vel fueritis. ſint, vel fuerint. Præterito pluſquam perfecto, S. cum factus eſſem, vel fuiſſem. eſſes vel fuiſſes. eſſet, vel fuiſſet. P. cū facti eſſemus, vel fuiſſemus. eſſetis vel fuiſſetis. eſſent vel fuiſſent. Futuro, S. cū factus ero, vel fuero. eris vel fueris. erit, vel fuerit. P. cū facti erimus, vel fuerimus. eritis, vel fueritis. erūt, vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, fieri. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, factum eſſe vel fuiſſe.

imperfecto,cũ oporteret.Prȩterito perfecto,cũ oportuerit.Prȩterito plusquamperfecto, cum oportuisset. Futuro,cum oportuerit.

Infinitiuo modo , tempore præsenti , & præterito imperfecto, oportere.Præterito perfecto & plusquamperfecto,oportuisse.Cæteris caret.

Contingit impersonale quomodo flectitur?

Ndicatiuo,contingit.contingebat. contigit. contigerat.
1 contingет.Imperatiuo,contingat tantum.

Optatiuo,vtinam contingeret.contigisset. contingat.

Subiunctiuo,cum contingat. contingeret. contigerit. contigisset.contigerit.

Infinitiuo,contingere.contigisse.cæteris deficit.

Tædet quomodo inclinatur?

Ndicatiuo,tædet.tædebat.tæduit & pertȩsum est,vel fu
1 it.tæduerat,& pertæsum erat,vel fuerat.tædebit.

Imperatiuo,tædeat tantum.

Optatiuo, vtinam tæderet.tæduisset, & pertæsum esset,vel fuisset.tædeat.

Subiunctiuo,cum tædeat.tæderet.tæduerit,& pertæsum sit, vel fuerit.tæduisset,& pertæsum esset, vel fuisset. tæduerit, & pertæsum erit,vel fuerit.

Infinitiuo,tædere.tæduisse,& pertæsum esse, vel fuisse. Participium,pertæsus.Sed de hoc in participiis abunde dicemus.

De Aduerbio.

Prisc. 250. 19.

q Vid est aduerbiũ? Pars orationis indeclinabilis,quæ adiecta verbo.significationem eius explanat,& implet.nã sine aduerbio sensus perfectus non videtur.Cum enim dico, lego, scribo: incertum est benéne,an perperam.

Quare dictum est aduerbiũ?Quia semper verbũ præcedit aut sequitur:vnde & nomẽ accepit, quemadmodũ apud Græcos ἐπίῤῥημα.hoc enim perficit adiunctum verbis, quod adiectiua nomina substantiuis adiuncta.vt,prudens homo,prudenter agit.

Quot accidunt aduerbio? Tria.species,significatio,& figura.

Quot sunt species aduerbiorum?Duæ.primitiua,vt sæpe,clàm. deriuatiua,vt sæpius,clanculum.

Quot sunt significationes aduerbiorum? Multæ: quæ hoc hexa-

Forte, cuius significationis? Euentus. Da euentus. Forte, casu, forte fortuna.

Eia, cuius significationis? Hortandi. Da hortādi. Eia, age, agite.

Vix, cuius significationis? Remissiui. Da remissiui. Vix, paulatim, sensim pedetentim.

Simul, cuius significationis? Congregandi. Da congregandi. simul, vnà, pariter.

Valde, cuius significationis? Intentiui. Da intentiui. Valde, nimium, prorsus, penitus, omnino.

Semel, cuius significationis? Numeri. Da numeri. Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, decies, quinquagies, octuagies, centies, milies, toties, quoties, & huiusmodi.

Quasi, cuius significationis? Similitudinis. Da similitudinis. Quasi, ceu, sic, sicut, sicuti, velut, veluti, vt, vti, & ita.

Forsan, cuius significationis? Dubitandi. Da dubitandi. Forsan, forsitan, forsit, fortassis, fortasse, fors, forte.

Maximè, cuius significationis? Superlatiui. Da superlatiui. Maxime, minime, doctissime, ocyssime.

Heus, cuius significationis? Vocandi. Da vocandi. Heus, ô.

En, cuius significationis? Demonstrandi. Da demonstrandi. En, ecce.

Potius, cuius significationis? Eligendi. Da eligendi. Potius, immo.

Clanculum, cuius significationis? Diminutiui. Da diminutiui. Clanculum, belle.

Meatim, cuius significationis? Personalis. Da personalis, Meatim, tuatim, suatim, nostratim, vestratim.

Cur, cuius significationis? Interrogandi. Da interrogandi. Cur, quare, nunquid, quin, quamobrem.

Deinde, cuius significationis? Ordinandi. Da ordinandi. Deinde, deinceps, dehinc, postea, obiter, interim, interea, protinus, & præterea.

Seorsum, cuius significationis? Discretiui. Da discretiui. Deorsum, seorsum, secreto, separatim, singillatim, bifariam, omnifariā, & plurifariam.

Magis, cuius significationis? Comparatiui. Da comparatiui. Magis, minus, plus, validius, ocyus, celerius, & tardius.

Quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hunc & hanc.

Amantem, cuius casus? Accusatiui. Quare? Quia in eo casu declinando reperitur.

Amans, cuius temporis? Præsentis & præteriti imperfecti. Quare? Quia omne participium desinens in ns, præsentis, & præteriti imperfecti temporis est, vt amans, id est qui amat, vel amabat.

Amatus, cuius temporis? Præteriti perfecti, & plusquamperfecti. Quare? Quia omne participium desinens in tus, vel in sus, vel xus, vel in uus, quod vnum est tantum, vt mortuus: præteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis est. vt amatus, id est qui amatus est vel fuit, vel qui amatus erat vel fuerat.

Amaturus, cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in rus, futuri temporis est, vt amaturus, id est qui amabit.

Amandus, cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participiũ in dus, futuri temporis est. vt amandus, id est qui amabitur.

Amãs, cuius significationis? Actiuæ. Quare? Quia ab actiuo verbo venit, quod est amo.

Amatus, cuius significationis? Passiuæ. Quare? Quia à passiuo venit, quod est amor.

Seruiens cuius significationis? Neutralis. Quare? Quia à verbo neutro deriuatur, quod est seruio.

Largiens cuius significationis? Communis. Quare? Quia à communi verbo deducitur, quod est largior.

Sequens, cuius significationis? Deponentis. Quare? Quia à deponenti verbo trahitur, quod est sequor.

Amans, cuius numeri? Singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Amãtes, cuius nũeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amãs. cui⁹ figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamans cuius figuræ? Decompositæ. Quare? Quia à composito deriuatur, quod est deamo. Omne enim quod deriuatur à composito, dicitur decompositum.

S. N. hic & hæc & hoc amans. G. huius amantis. D. huic amanti. Ac. hunc & hanc amantem, & hoc amans. V. ô amans. Ab. ab hoc & ab hac & ab hoc amante vel amanti. P. N. hi & hæ amantes, & hæc amantia. G. horum & harum & horum amantium. & per concisionem, amantum. D. his amantibus. Ac. hos & has amantes, & hæc amantia. V. ô amantes, & ô amantia. Ab. ab his amantibus.

S.N.amaturus amatura amaturū. G.amaturi amaturæ amaturi. D.amaturo amaturæ amaturo. Ac.amaturum amaturam amaturum. V.ô amature amatura amaturū. Ab.ab amaturo, ab amatura, ab amaturo. P.N.amaturi amaturæ amatura. G.amaturorū amaturarum amaturorum. D.amaturis. Ac.amaturos amaturas amatura. V.ô amaturi, ô amaturæ, ô amatura. Ab.ab amaturis.

S.N.amatus amata amatum. G.amati amatæ amati. D.amato amatæ amato. Ac.amatum amatam amatum. V.ô amate, ô amata, ô amatum. Ab.ab amato, ab amata, ab amato. P.N.amati amatæ amata. G.amatorum amatarum amatorū. D.amatis. Ac.amatos amatas amata. V.ô amati, ô amatæ, ô amata. Ab.ab amatis.

S.N.Amandus amanda amandum. G.amandi amandæ amandi. D.amando amandæ amando. Ac.amandū amandam amandum. V.ô amande, ô amanda, ô amandum. Ab.ab amando, ab amanda, ab amando. P.N.amandi amandæ amanda. G.amandorum amandarum amandorum. D.amandis. Ac.amandos amandas amāda. V.ô amandi, ô amandæ ô amanda, Ab.ab amandis.

De Præpositione.

Quid est præpositio? Pars orationis indeclinabilis, quæ præposita aliis partibus orationis, significationē eorum aut mutat, vt æquus, iniquus: aut complet, vt facio fero, perficio perfero: aut minuit, vt rideo surrideo, tristis subtristis.

Quare dicitur præpositio? Quia præponitur tam per appositionem, vt eo ad philosophos: quam per compositionem, vt adeo. aliquando postponitur, ornatus gratia, vt tecum, quicum, Romam versus, Italiam vsque, crurum tenus.

Præpositioni quot accidunt? Vnum. Quodnam? Casus. Quot casus? Duo. Qui? Accusatiuus, & Ablatiuus.

Quæ sunt præpositiones accusatiuæ, id est quæ seruiunt accusatiuo casui? Ad, apud, ante, aduersus, vel aduersum, cis, citra, circū, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, propter, secundum, post, trans, vltra, præter, supra, circiter, vsque, secus, penes, versus, procul, pridie, postridie. Dicimus enim ad templum. apud ignem. ante focum, si frigus erit. aduersus, vel aduersum inimicos. cis alpes. citra amnem Rubiconem. circum

muros.circa forum. contra Dalmatas. erga necessarios. extra vrbem.inter amicos.intra oppidum.infra tectum. iuxta fanum.hāc ob rem.pone tribunal.per medios hostes.prope mortem. propter timorem, & propter aquæ riuum. secundum scripturas,& plena secundum flumina.post tergum. trans ripam. vltra Sauromatas. præter officium. supra tectum.circiter calendas Ianuarias. vsque Oceanum. secus te. penes arbitros.Sed secus te sedi non dici, sed secundum te, ait Caper. Aretium versus. procul vrbem,vt inquit Curtius. pridie Parilia, & pridie illius diei. postridie calendas, & postridie nonarum Decembrium.

Quæ sunt ablatiuæ præpositiones, id est quæ seruiunt ablatiuo casui?à, ab,abs,cum,coram,clam,de,è,ex,pro,præ, palam, sine, absque, tenus. Dicimus enim à templo. à mari. ab Andria.abs quo uis homine.cum exercitu. coram testibus. clam custodibus. de foro.è iure.ex theatro,quod est aliud quàm à theatro,vt ait Diomedes.pro clientibus,& pro tribunali. palam omnibus. sine labore. absque iniuria.pube tenus,& crurum tenus.

Quæ sunt præpositiones ambiguæ,id est tam ablatiuo,quàm accusatiuo casui seruientes?In,sub,super,& subter. Dicimus enim, sum in templo,eo in templum.iaceo sub antro, curro sub antrū. sedeo super aquis,cado super aquas. dormio subter lodice, ingredior subter lodicem.

Quando seruiunt accusatiuo?Cum motum significant,vt Itur in antiquam syluam.curro sub tegmen fagi.

Quando seruiunt ablatiuo? Quando significant in loco.vt, sum in templo,sub porticu,recubo sub tegmine fagi.

Quæ sunt præpositiones, quæ non inueniuntur nisi in compositione?Hæ:di,dis,re,se,am,con.vt diduco, disiicio, repono, seduco,amplector,congredior.

INTERROGATIONES DE PRAEPOSITIONE.

Ad,quæ pars orationis est?Præpositio.Quare?Quia præponitur aliis partibus orationis per appositionē,vel per cōpositionē. Quādo per appositionē?Cū regit casum.vt eo ad templum,in hostem.

Quando per compositionem? Cum componitur, vt adduco,ex ad & duco.Alludo,ex ad & ludo. Iniustus, ex in,& iustus. Subtristis,ex sub,& tristis.Irrideo,ex in & rideo.

At,cui casui seruit?Accusatiuo.Quare?Quia est accusatiua præpositio.

Ad, in hac oratione, Itur ad vrbem, quomodo præponitur?

Per appoſitionem. Quare? Quia regit caſum.

Ad, in hac oratione, Adducam tibi tuum Pamphilum, quomodo præponitur? Per compoſitionem. Quare? Quia ex ad, & duco componitur adduco.

A cui caſui ſeruit? Ablatiuo. Quare? Quia à eſt ablatiua præpoſitio.

In, cui caſui ſeruit? Vtrique. Quare? Quia eſt tam accuſatiua, quàm ablatiua præpoſitio.

De Coniunctione.

Quid eſt coniunctio? Pars orationis indeclinabilis, adnectens, ordinánſque ſententiam.

Coniunctioni quot accidunt? Tria. ſpecies, figura, & ordo.

Quot ſunt ſpecies, ſiue poteſtates coniunctionis? Hæ ferè quæ his verſibus annotantur.

Co. cónque, & ſubcon. diſ. ſubdiſ. adiúque. cauſal.
Approbat. aduerſa. diſtri. diſcréque. du. díque.
Abnegat. effecti. collecti. his adiice complet.

Hoc eſt, copulatiua. continuatiua. ſubcontinuatiua, diſiunctiua. ſubdiſiunctiua. adiunctiua. cauſalis. approbatiua. aduerſatiua. diſtributiua. diſcretiua. dubitatiua. diminutiua. abnegatiua. effectiua. collectiua. completiua.

Quot ſunt figuræ coniunctionis? Duæ. Simplex, vt nam, ita, at. compoſita, vt nanque, itaque, attamen, etenim.

Quot ſunt ordines coniunctionis? Tres. Præpoſitiuus, ſubiunctiuus, & communis.

Quæ ſunt coniunctiones præpoſitiui ordinis? Ac, at, aſt, atque, aut, &, vel, nec, neque, ſi, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſiue, ni, niſi, ſed. niſi poeticè poſtponitur.

Quæ ſunt coniunctiones ſubiunctiui ordinis? Que, ve, ne, quidem, quoque, autem, vero.

Quæ ex his ſunt ἐγκλιτικαί, id eſt encliticæ, hoc eſt inclinatiuæ? Que, ve, ne.

Quare dicuntur ἐγκλιτικαί? Quia inclinant accentum præcedentis ſyllabæ ad ſe, vt que apud Vergilium,

Alcandrúmque, Aliúmque, Nemonáque, Pritanúmque. ſicut τε

apud Græcos, quod eſt que abſque diphthongo. Homerus,
Ἀλκανδρόνθε, ἁλιόντε, νοήμονάτε, πρύτανίντε. Heſiodus,
Κλειώ τ', εὐτέρπη τε, θάλειά τε, μελπομένη τε,
Τερψιχόρη τ', ἐρατώ τε, πολύμνια τ', οὐρανίη τε,
Καλλιόπηθ', ἥδε προφερεστάτ' ἐστὶν ἁπασάων. Hoc eſt,
Clióque, Euterpéque, Thaliáque, Melpomenéque:
Terpſichoréque, Eratóque, Polymniáque, Vraniéque,
Calliope multo ante alias præſtantior omnus.

Et ve apud Horatium,
Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:
Indoctúſque pilæ, diſcive, torchive quieſcit,
Ne ſpiſſæ riſum tollant impugnè coronæ. Et ne apud Iuuenalem,
Semper ego auditor tantum? nunquámne reponam? In his vbique ante que, ve, ne, eſt accentus acutus.

Quæ ſunt coniunctiones, quæ indifferenter & præponi & poſtponi poſſunt? Cæteræ ferè omnes, præter ſupradictas, vt equidem, igitur, tamen, ergo, quanquam, & huiuſmodi.

INTERROGATIONES DE CONIVNCTIONE.

Et, quæ pars eſt? Coniunctio. Quare? Quia coniungit cæteras partes orationis.

Et, cuius ſpeciei, ſiue poteſtatis? Copulatiuæ. Quare? Quia copulat tã ſenſum, quàm verba, vt M. Tullius fuit & diſert⁹, & ſapiẽs.

Da copulatiuas. Et, que, atque, ac, quidem, quoque, etiã, itẽ, at, aſt, ſed, autem, vero. Copulant enim cũ cõfirmatione intellectum.

Si, quando εἰ græcum ſignificat, cuius poteſtatis? Continuatiuæ. Quare? Quia demonſtrat ordinem cum conſequentia & continuatione rerũ. vt, ſi ſtertit, dormit: & ſi ambulat, mouetur.

Da continuatiuas. Si, ſin. ſignificant enim ordinem præcedentis rei ad ſequentem, vt ſi febri vexatur, callet. ſed non conuertitur.

Quia, cuius poteſtatis? Subcontinuatiuæ. Quare? Quia cauſam continuationis oſtendit conſequentem cum rerũ eſſentia. vt, quia, ambulat, mouetur: & quando ſol eſt ſuper terram, dies eſt.

Da ſubcontinuatiuas. Quando, quoniam, quandoquidem, quia quatinus, & quatenus pro quoniam.

Aut, cuius poteſtatis? Diſiunctiuæ. Quare? Quia quanuis voces coniungat, ſenſum tamen diſiungit, & alterã quidem rem eſſe, alteram verò non eſſe ſignificat. vt, aut eſt dies, aut eſt nox: vel eſt ſanus, vel eſt æger. & hoc eſt bene diſiunctum. quia ſi vnum verum eſt, alterum falſum. nam aliter vitioſe quid diſiungitur.

Da disiunctiuas. Ve, vel, aut, siue, seu.

Vel pro etiã, cuius potestatis? Subdisiũctiuæ. Quare? Quia quamuis voces disiunctiuarũ habeat, vtrunque tamen esse significat, vel simul, vel discrete. simul, vt, Vel rex semper mihi maximas gratias agebat, id est etiã rex. Item, Alexander, siue Paris rapuit Helenã. id est Alexãder, qui & Paris dicitur. & Mars, siue Mauors. Gradiuus, vel Maspiter præsul est bellorũ. Discrete. vt, tu tota die vel legis, vel scribis. significat enim te & legere, & scribere: sed non simul vtrunq; agere, sed aliis horis legere, aliis scribere. similiter Remex, vel impellit remũ, vel attrahit. cũ simul penè vtrũque fieri intelligo, sed distincte. alius est enim pellentis, alius attrahentis motus.

Da subdisiũctiuas. Ve, vel, aut, siue, seu: quãdo vtrũq; significãt.

Cum quando ἵνα græcam significat, cuius speciei? Adiunctiuæ. Quare? Quia adiungitur verbis subiunctiuis, vt, cũ essem Venetiis, non perperam me facturũ existimaui, si nostras lucubrationes grãmaticas imprimendas curarem.

Da adiunctiuas. Si, vt, cum, dum, quatenus, quando ἵνα græcam significat: vt, si dederis operam bonis literis, proficies breui: & vt prosit tibi, facio. Item dum conderet vrbem, id ést vt conderet.

Nam, cuius speciei? Causalis propriè. Quare? Quia adiuncta indicatiuo verbo, significat causam antecedentẽ, hoc est rem ex causa antecedente euenientem, vt doctus sum, nam legi. & mouetur, ambulat enim.

Da causales propriè. Nam, nanque, enim.

Quid interest inter adiunctiuas & propriè causales? Causales cũ affirmatione, adiunctiuæ cum dubitatione proferuntur. Sed & cõtinuatiuæ, & subcõtinuatiuæ, & adiunctiuæ, & effectiuæ inter causales ponuntur, quia per has causæ ostenduntur, & cõtinuationis, vt, si ambulat mouetur: & adiunctionis, vt, ambulat vt moueatur: & effectionis, vt, mouetur, ambulat enim.

Equidem, cuius speciei? Approbatiuæ. Quare? Quia approbat rẽ, id est affirmat, vt Equidem merui, nec deprecor. & Siquid vsquam iustitiæ est. & Siqua est cælo pietas.

Da approbatiuas. Si, equidem, quidem.

Tamen, cuius speciei? Aduersatiuæ. Quare? Quia aduersum cõuenienti significat, vt Etsi te benefacturum dicis, tamen à malitia non discedis.

Da aduersatiuas. Tamen, quãquam, quãuis, etsi, licet, licebit, saltem. sed saltem etiam diminutiua est.

Vero cuius poteſtatis? Diſtributiuæ. Quare? Quia diuerſis diuerſa diſtribuit, vt ego lego, tu vero dormis.

Da diſtributiuas. At, aſt, vero, autem, ſed.

Quàm cuius poteſtatis? Diſcretiuæ, vel electiuæ. Quare? Quia de duobus propoſitis vnum eligere, & alterū refutare oſtendit. vt, diues volo eſſe, quàm pauper, id eſt diues volo eſſe, & non pauper. Græci ἢ dicunt. Homerus, βούλομ᾽ ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι, hoc eſt Volo ego ſaluum eſſe populum, quàm perire, id eſt & non perire.

An, cuius poteſtatis? Dubitatiuæ. Quare? Quia dubitationem ſignificat, vt Eloquar, an ſileam?

Da dubitatiuas. An, nĕ correpta, nécne. Horatius in poetica,

Intererit multum Diuúſnĕ loquatur, an heros,
Maturúſnĕ ſenex, an adhuc florente iuuenta
Feruidus, an matrona potens, an ſedula nutrix,
Mercatórnĕ vagus, cultórnĕ virentis agelli:
Colchus, an Aſſyrius, Thebis nutritus, an Argis.

Terentius in ſeipſum cruciante,

Filium vnicum adoleſcentulum
Habeo. ah quid dixi habere me? immò habui Chreme.
Nunc habeam, nécnĕ, incertus ſum.

Saltem, cuius poteſtatis? Diminutiuæ. Quare? Quia diminutionem ſignificat, vt Si non vis donare, ſaltem mutua.

Da diminutiuas. Saltem, at, vel, aut pro ſaltem, vt Si non re, at verbis adiuua. Vergilius in ſexto,

Si te nulla manet tantæ pietatis imago,
At ramum hunc (aperit ramum qui veſte latebat)
Agnoſcas. at pro ſaltem. Lucanus,
O fœlix ſi te vel ſic tua Roma videret. Pro ſaltem ſic.
Et, ſi non vis referre gratiam, aut agas. aut, pro ſaltem.

ἂν & κὲν cuius poteſtatis? (neceſſe eſt enim græcis vtamur, vbi noſtra deficiunt) Abnegatiuæ. Quare? Quia verbis adiunctæ, aliquid poſſe fieri oſtendunt, ſed propter aliquā cauſam, ne fiat, impediri, vt ἐποίησ᾽ ἂν εἰ ἐδυνήθην, hoc eſt feciſſem ſi potuiſſem. &,

Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες,
Ἄλλοι τε Τρῶες, μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ
Εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν.
Gauderet Priamus certe, & Priameia proles,
Troianique alii, foret & his ſumma voluptas,

Omnia si vos hæc pugnare, veniret ad aures.

Da abnegatiuas. non habemus, sed illarũ loco, subiunctiuis vtimur verbis, vt comessem, si haberem. fecissem, si potuissem. curarẽ breui imprimendos optimos quosque libros, si quisquam rex adiuuaret.

Nam, cuius potestatis? Effectiuæ. Quare? Quia significat effectũ procedentem ex causa. vt Legi, nam doctus sum. sed effectiuam eandem esse existimo, quam proprie causalem diximus.

Igitur, cuius potestatis? Collectiuæ, vel Rationalis, vel Illatiuæ. Quare? Quia per illationem colligit, quod supradictum est, hoc est ratione cõfirmat, vt M. Tullius pro Ligario, Habes igitur quod est accusatori maximè optandum, confitẽtem reum. Vel infertur aliis præpositis, vt Catilinam solus Cicero domuit, solus igitur Cicero patriam seruauit.

Da collectiuas. Ergo, igitur, itaque cũ accẽtu in antepenultima.

Vero, in hac oratione, AEneas vero & pius, & fortis fuit: cuius potestatis? Completiuæ. Quare? Quia nulla significationis necessitate, sed gratia ornatus ponitur.

Da completiuas, Autem, vero, quidem, equidem, quoque, nam, nanque, & quæcunque cõiunctiones ornatus causa, vel metri, nulla significationis necessitate ponuntur.

Et, cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Etenim, cuius figuræ? Compositæ. Quomodo componitur? Ex et, & enim.

Et, cuius ordinis? Præpositiui. Quare? Quia semper præponitur in ordine orationis.

Que sine diphthongo, cuius ordinis? Subiunctiui. Quare? Quia semper subiungitur in ordine orationis.

Ergo cuius ordinis? Communis. Quare? Quia potest præponi & supponi in ordine orationis.

De Interiectione.

QVid est interiectio? Pars orationis indeclinabilis, interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus.

Interiectioni quot accidunt? Vnum. Quod? Significatio tantum.

Quot sunt significationes interiectionum? Hæc ferè, quæ hoc versiculo comprehenduntur.

Gaudentis, risus, mirantis, dólque, pauórque.

Hoc est, gaudentis, ridentis, mirantis, dolentis, expauescentis.

INTERROGATIONES DE INTERIECTIONE.

Heu, quæ pars orationis est? Interiectio. Quare? Quia interiacet aliis partibus orationis.

Euge, cuius significationis? Gaudentis. Da gaudentis, vt Euge, euax.

Ha ha ha, cuius significationis? Ridentis. Da ridētis, ha ha ha.

Papæ, cuius significationis? Admirātis. Da admirantis, Papæ, hem. Terent. Papæ exuperat ipsam Thaidē. Idem, Hem quid est? Papæ accepimus à Græcis. dicunt enim illi παπαί.

Heu, cuius significationis? Dolentis. Da dolentis. Heu, hei, a, o, væ. Heu, accusatiuo iungitur. vt Heu me miserum. dicimus etiā, Heu pietas, heu prisca fides. Hei verò, & Væ, datiuo cōiunguntur. Vergilius, Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore. Martialis, Si sciero, væ tibi Causidice.

At at, cuius significationis? Timentis. Da timētis, At at. Terentius in Andria, At at, hoc est illud, hinc illæ lachrumæ.

Suntne aliqua dubia inter aduerbia, seu præpositiones, & interiectiones? Maximè, vt ō interiectio indignantis, dolentis, admirātis, & aduerbium vocandi, & optandi.

A, & præpositio est & interiectio, vt A Corydon Corydon.

Pro similiter præpositio est, vt pro tribunali: & interiectio, vt prò Iupiter, prò dolor.

Quæ aliæ orationis partes solent pro interiectione proferri? Infandum, vt Nauibus, infandum, amissis vnius ob iram. Et malum, vt apud Terentiū, Quid hoc, malum, infœlicitatis est? & est dictū anxii animi, & turbati nimis.

ALDI MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIBER TERTIVS.

De Constructione VERBORVM.

Q Vid est constructio? Debita dispositio partium orationis in ipsa oratione.

Constructionũ quæ est cõgrua sensu, & voce? Phyllis amat corylos.

Quæ sensu, & nõ voce? Turba ruũt. populus currũt. gẽs armati.

Quæ voce, & non sensu? Venetiæ in sinu Adriatico sitæ, abundant diuitiis. &, Iam stabant Thebæ.

Constructioni quot accidunt? Duo. concordantia, & regimen.

Quotuplex est concordãtia? Triplex. Nominatiuus cum verbo, Adiectiuum cum substantiuo, Relatiuum cum antecedente.

Nominatiuus cum verbo in quot debet concordare? In duobus: in numero, & in persona. Vt ego amo. tu amas. ille amat.

Adiectiuum cum substantiuo in quot debet concordare? In tribus: In numero, casu, & genere. vt Vlysses astutus, Penelope pudica, arma crudelia.

Relatiuũ cũ antecedente in quot debet concordare? In duobus: in numero & in genere. vt, AEneas qui. Dido quæ. Ilium quod.

De concordantia nominatiui cum verbo.

E Go amo quæ concordantia est? Nominatiuus cum verbo. Ostende nominatiuum, ego. Ostende verbum, amo.

Concordãtne? Concordat. Ostende. Ego est numeri singularis, & amo singularis. Ego est personæ primæ, & amo primæ. ergo congrue dicitur ego amo, quia concordat nominatiuus cum verbo in numero & in persona.

Quare ego est numeri singularis? Quia singulariter profertur. Quomodo? Singulariter nominatiuo ego.

Quare amo est numeri singularis? Quia singulariter profertur. Quomodo? Singulariter ego amo.

Quare ego est personæ primæ? Quia omniã nomina, & pronomina sunt tertiæ personæ, exceptis ego, quod est personæ primæ, & tu secundæ, & vocatiuis casibus, qui sunt personæ secundæ.

Quare amo est personæ primæ? Quia prima quæque vox verbi habētis tres personas, est personæ primæ. amo est prima vox verbi, ergo est personæ primæ.

Quare amo est prima vox verbi? Quia prima est in ordine, vt Singulariter, ego amo, tu amas, ille amat. Amo est prima, amas secunda, amat tertia.

Quot modis potest discordare nominatiuus à verbo? Tribus. in numero solum. in persona solum. in numero & in persona simul.

Caue dicas concordatur, & discordatur. Nam concordo neutrū est. non enim dicimus concordo te cum illo, sed tu concordas per me. Ouidius, Per me concordant carmina neruis. Item, tu concordas cum illo. Terent. Si concordabis cum illa. Item dicendum discordat nominatiuus à verbo, & cum verbo. Quintilianus, Confirmanda vox est, ne ab oratiōne discordet. Tacitus, Cum queis æternum discordant. Sicut dissideo, & dissentio. Cicero in Lælio, Cum is tribunus plebis capitali odio à Quin. Pompeio, qui tum erat cōsul, dissideret. Idem in eodem, Ab iis qui pecudum ritu ad voluptatem omnia referūt longè dissentimus. M. Tullius tertio de officiis, Ego etiam cū Catone meo sæpe dissensi. Valerius Maximus, Armis cum Cinna collega suo dissidens.

Diceretúrne cōgrue, ego amamus? Nō. Quare? Quia ego est numeri singularis, & amamus pluralis: & sic discordaret nominatiuus à verbo in numero.

Quare nō etiā in persona? Quia ego est personæ primæ, & amamus primæ. Ego igitur amamus, discordat in numero, & concordat in persona.

Dic incongruè in persona, & non in numero. Ego amas. Quare sic? Quia ego est personæ primæ, & amas secundæ: & sic discordat nominatiuus à verbo in persona solum. Quare non discordat etiā in numero? Quia ego est numeri singularis, & amas singularis. Ego igitur amas, discordat in persona, & concordat in numero.

Dic incongruè in numero & in persona. Ego amatis. Quare? Quia ego est numeri singularis, & amatis pluralis. ego est personæ primæ, & amatis secundæ: & sic discordat nominatiuus à verbo in numero & in persona.

Vlysses astutus, quæ concordantia est? Adiectiuum cum substantiuo. Ostende substantiuum: Vlysses. Ostende adiectiuum: astutus. Congruítne? Quidni? Nam Vlysses, est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini: & astutus est numeri singu-

laris, casus nominatiui, & generis masculini. ergo congruè dicitur, Vlysses astutus.

Quot modis potest discordare adiectiuũ à substantiuo? Septem. In numero solum. In casu solũ. In genere solum. In numero & in casu & non in genere. In numero & in genere, & non in casu. In casu & in genere & non in numero. In numero, casu, & genere.

Diceretúrne congrue, Vlysses astuti? Non. Quare? Quia Vlysses est numeri singularis, & astuti pluralis: & sic discordaret adiectiuum à substantiuo in numero. Quare non discordaret etiam in casu, & in genere? Quia Vlysses est casus nominatiui, & generis masculini: & astuti similiter.

Dic incongrue in casu solum. Vlysses astutum. Quare discordat? Quia Vlysses est casus nominatiui, & astutum accusatiui: & sic discordat adiectiuum à substantiuo in casu. Quare non etiam in numero, & in genere? Quia Vlysses est numeri singularis, & generis masculini, & astutum est numeri singularis, & generis masculini. Ergo Vlysses astutum discordat solum in casu.

Dic incongrue in genere dúntaxat. Vlysses astuta. Quare sic? Quia Vlysses est generis masculini, & astuta fœminini: & sic discordat adiectiuum à substantiuo in genere. Quare non discordat etiã in numero, & in casu? Quia Vlysses est numeri singularis, & casus nominatiui, & astuta similiter. Ergo Vlysses astuta, discordat in genere dúntaxat.

Dic incongrue in numero, & in casu, & non in genere. Vlysses astutos. Quare discordat? Quia Vlysses est numeri singularis, & astutos est numeri pluralis. Vlysses est casus nominatiui, & astutos est casus accusatiui. & sic discordat adiectiuum à substãtiuo in numero & in casu, & nõ in genere. Quare nõ in genere? Quia Vlysses est generis masculini, & astutos similiter.

Dic incongrue in numero & in genere, & non in casu. Vlysses astutæ. Quare sic? Quia Vlysses est numeri singularis, & generis masculini, & astutæ est numeri pluralis, & generis fœminini: & sic discordat adiectiuum à substantiuo in numero & in genere, & nõ in casu. Quare non in casu? Quia Vlysses est casus nominatiui, & astutæ nominatiui.

Dic incongrue in casu & in genere & non in numero. Vlysses astutam. Quare sic? Quia Vlysses est casus nominatiui, & generis masculini, & astutam est casus accusatiui & generis fœminini. Ergo Vlysses astutam, discordat in casu & in genere, & non in nume-

ro. Quare non in numero? Quia Vlysses est numeri singularis, & astutam similiter. Ergo non discordat in numero.

Dic incongrue in numero, casu, & genere. Vlysses astutas. Quare sic? Quia Vlysses est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini: & astutas est numeri pluralis, casus accusatiui, & generis fœminini. discordat igitur in numero, casu, & genere.

De concordantia relatiui cum antecedente.

AEneas qui, quæ concordantia est? Relatiuum cum antecedente. Ostende antecedens, AEneas. Ostende relatiuum, qui. Congruítne? Maxime. nam AEneas est numeri singularis & generis masculini, & qui similiter. ergo congrue dicitur AEneas qui.

Diceretúrne congrue, AEneas quæ? Non. Quare? Quia discordaret relatiuum ab antecedente. In quo? In genere. Quare? Quia AEneas est generis masculini, & quæ fœminini.

Quot modis potest esse discordia inter relatiuum, & antecedens? Tribus. In numero tantũ. in genere tantum. in numero & in genere simul. Fac discordet AEneas qui, in numero tãtũ. AEneas quos. Quare? Quia AEneas est numeri singularis, & quos pluralis. Quare non discordat etiã in genere? Quia AEneas est generis masculini, & quos masculini. Discordat igitur AEneas quos in nũero solũ.

Dic incongrue in genere duntaxat. AEneas quam. Quare sic? Quia AEneas est generis masculini, & quam fœminini. Quare non discordat etiam in numero? Quia AEneas est numeri singularis, & quam similiter. Discordat igitur AEneas quam, in genere tãtum. Fac discordet in numero, & in genere. AEneas quarum. Quare sic? Quia AEneas est numeri singularis, & quarum pluralis: AEneas est generis masculini, & quarum fœminini. ergo AEneas quarum, discordat in numero, & in genere.

Debétne relatiuum cum antecedente conuenire in casu? Minime. Quare? Quia cum non regãtur ab vno, eodémque verbo, & varie verba construantur, non debet conuenire in casu.

Quare relatiuum cum antecedente non debet conuenire in persona? Quia relatiua sicuti adiectiua omnia, deficiunt persona: sed statim cũ antecedenti adhæserint, illius sunt personæ, cuius est antecedens. nam cũ dico tantum, qui vel quæ, vel quod: nullius sunt personæ. cum vero dico, ego qui: tunc, quia qui est coniunctum antecedenti ego, quod est personæ primæ, ipsum quoque primæ fit personæ: & propterea verbum quod sequitur, vt studeo, lego, & hu-

iusmodi, debet esse illius personæ, cuius est antecedens relatiui, vt ego, qui studeo. tu, qui studes. magister, qui studet. nos, qui studemus. vos, qui studetis. magistri, qui student. Eodem modo adiectiua sequuntur substantiua, vt ego Vergilius, Romanus poeta, fui amicus Cæsaris. Tu Aristoteles egregius philosophus docuisti magnum Alexandrum. Homerus ille diuinus, & Achillis iram cecinit, & errores Vlyssis.

DE CONSTRVCTIONE PARTIVM ORATIONIS.

Quæ partes orationis regunt post se? Verbum tam personale, quàm impersonale, Nomẽ, Participium, Præpositio, Aduerbium, Interiectio.

DE CONSTRVCTIONE VERBI ACTIVI.

Q. Vid est verbum actiuum? Quod in o finitum, format passiuum in or. vt Amo, amor: Doceo, doceor. & potest habere accusatiuum significantem hominem, vt Pylades amauit Orestem. Dicimus etiam, Amaryllis amabat castaneas, ego vidi Elephantum, & Tigridem. qui accusatiui, non significant animal rationale. quod non fit in neutris. non enim dicimus aro Socratem, sicut aro terram. Igitur facio cum cõpositis magis est actiuum, quàm neutrum, vt Deus fecit hominem. &, Ignis calefacit Socratem, quorum passiua fuerunt facior, & calefacior apud antiquos: loco quorum vtimur fio, & calefio.

Quot sunt genera verborum? Duo. Personale & impersonale.

Quot sunt genera verborum personalium? Quinque. actiuum, passiuum, neutrum, commune, & deponens.

Quot sunt species verborum actiuorum? Decem.

De prima specie actiuorum.

Q. Væ sunt actiua primæ speciei? Quæ construuntur duntaxat cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente, vt ego amo deum. tu vendis libros. ille scribit literas. Plato docuit Aristotelem, & sic in cæteris. Omnia enim actiua sunt primæ speciei, si tantum nominatiuum, & accusatiuum habẽt, vt Socrates docuit Platonem. Quòd si vltra principales casus, id est post nominatiuum agentem & accusatiuum patientem, genitiuum admiserint, erunt secundę, vt ego moneo te huius rei. Si datiuũ, erunt tertiæ, vt ego commendo me tibi. Si accusatiuum, erunt quartæ. vt Socrates docuit Platonem philosophiam. Si ablatiuum sine præ-

positione, erunt quintæ. vt ego spoliaui te ignorantia. Si ablatiuū cum præpositione, erunt sextæ, vt ego accepi à te binas literas. Si nominatiuum, & datiuum tantum, erunt septimæ, vt iubeo tibi. Si nominatiuum, & infinitum, erunt octauæ, vt tu credis esse doctus. Si & ante se, & post se nominatiuum habuerint, erunt nonæ, vt lego assiduus, adoro pronus. Si absolute ponantur, erunt decimæ, vt quid facis? lego, scribo.

Notandum idem verbum posse esse diuersarum specierum. nam ego emo libros, est primæ speciei. ego emo libros tanti, est secundæ. ego emo libros tibi, est tertiæ. ego emo libros arte & ingenio, est quintæ. ego emo libros à Tryphone bibliopola, est sextæ. Item, ego doceo filium, est primæ speciei. ego doceo filium tuum nō minoris talento, est secundæ. ego doceo filium tibi, est tertiæ. ego doceo filium bonas literas, & bonos mores, est quartæ. ego doceo filium magno studio & labore, est quintæ. & sic alia multa.

Dic aliquot verba actiua primæ speciei.

Verberat. & video. facio. fastidio. honoro.
Fert. occidit. amo. colit. & formido. timétque.
Polluóque. & cerno. damnat. docet. audio. narro.
Cum quarto tantum species sunt omnia primæ.

Verbero verberas, verberaui, verberatum.	battre.
Video vides, vidi, visum.	veoir.
Facio facis, feci, factum.	faire.
Fastidio fastidis, fastidiui, fastiditum.	auoir a ennuy.
Honoro honoras, honoraui, honoratū.	honnorer.
Fero fers, tuli, latum.	porter, souffrir.
Occido occidis, occîdi, occisum.	tuer.
Amo amas, amaui, amatum,	aimer.
Colo colis, colui, cultum.	aimer, ou auoir en honneur.
Formido formidas, formidaui, formidatum.	auoir paour.
Timeo times, timui, sine supino.	craindre.
Polluo polluis, pollui, pollutum.	souiller.
Cerno cernis, creui, cretum.	veoir, regarder.
Damno damnas, damnaui, damnatū.	blasmer.
Doceo doces, docui, doctum.	enseigner.
Audio audis, audiui, auditum.	oyr.
Narro narras, narraui, narratum.	raconter.

De secunda specie verborum actiuorum.

Q Væ sunt actiua secundæ speciei? Quæ post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem, cum genitiuo construuntur, vt Græci impleuerunt equum armatorũ militũ: dici potest & armatis militibus, sed sic per quintam speciem.

Pretium, in quo casu esse debet? In ablatiuo semper, vt emi librũ vili, vel aureo. Sic & instrumentum, quo quid fit, poni in ablatiuo debet, vt scribo libentius calamo, quàm penna. Et tempus, vt studui viginti annis. Dicimus & viginti annos, idque plerunque cum tempus continuum significamus.

Excipiuntur Tanti, Quanti, Pluris & Minoris, cum suis compositis Tantidem, Quantilibet, Quanticunque, quantiuis, quæ sine substantiuo in genitiuo ponuntur, vt Quanti emisti ancillam? Cum substantiuo vero, in ablatiuo, vt Quanto pretio emisti Homerum? Item Quantiuis emi dicimus, & Quantouis pretio emi, seu Quantauis pecunia, & Quantilibet, seu Quantolibet pretio emeris, non est mihi curæ. Dices tamen, hęc res nõ valet aureum, & aureo. Varro, Denarii dicti, quòd denos æris valebant: Quinarii, quòd quinos. Plinius in naturali historia, Ita vt scrupulum valeret sestertiis vicenis. Sed tanti valet res, sicut tanti emi rem, dicendum, vt apud Iurisconsultos, Res tanti valet, quanti vẽdi potęst. Item pluris hæreditas valeret, & quanto pluris hæreditas valeret. Et quanto pretio valet, sicut quanto emi pretio dicimus. Donatus in Adelphis, vbi dicitur, Quanti est sumito: pro quanto pretio valet, exponit. Eodẽ modo dicimus multo, & minimo, & paruo, & vili, vel emi, vel vendidi, vt apud eosdem iurisconsultos, Quasi minimo valeret hæreditas. nec dicas tantum, quantum, multum, parum, & minimum valet, nisi intellexeris pro potest. vt scio te multum valere, id est posse. Hanc constructionem sequuntur cætera verba, quibus vti cum pretio possumus, vt doceo, ago, facio, consto, & similia. Plinius secundus de Pamphilo pictore, Neminem minoris docuit talento. Iuuenalis, Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti. Idem, Atque ideo pluris, quàm Cossus agebat. Et, quanti vna venefica constat. Inuenies etiam apud Terentium, Videtur esse quantiuis pretii. & apud Sallustium pluris pretii. Plautus, Mortuus pluris pretii est, quàm ego. Dicimus etiam, non æstimo te vnius assis, &, non facio te pili. Item pluris & minoris pretio vnius assis. Horatius, sermone sexto, Vnius assis, nõ vnquam pretio pluris licuisse: vt sic dicatur pluris & minoris pretio, vt pluris & minoris nu-

mo aureo, talento, centum milibus numûm.

Dic aliquot actiua secundæ speciei.

Vendit. emit. redimit. locat. & conduco. reuendo.
AEstimo. vænundo. castigóque. & reprehendo.
Arguit. incusat. condemno. atque impleo. multo.
His verbis casum post quartum iunge secundum.
Sit tamen in sexto pretium. Quanti, atque Minoris,
Plurisque, & Tanti, socio sine, da genitiuo.
Cum substantiuo, cures ea tradere sexto.

Vendo vendis, vendidi, venditum. vendre.
Emo emis, emi, emptum. acheter.
Redimo redimis, redemi, redemptum. racheter.
Loco locas, locaui, locatum. bailler a louage.
Conduco conducis, cõduxi, conductũ. prendre a louage.
Reuendo reuendis, reuẽdidi, reuẽditũ. reuendre.
AEstimo æstimas, æstimaui, æstimatũ. estimer, priser.
Vænundo vænundas, vænundedi, vænundatum. vendre.
Castigo castigas, castigaui, castigatum. chastier.
Reprehendo reprehendis reprehendi, reprehensum. reprendre.
Arguo arguis, argui, argutum. idem significat.
Incuso incusas, incusaui, incusatum. accuser.
Condemno condemnas, condemnaui, condemnatũ. condemner.
Impleo imples, impleui, impletum. emplir.
Multo multas, multaui, multatum. punir par argent.

De verbis actiuis tertiæ speciei.

Q. Væ sunt actiua tertiæ speciei? Quæ post nominatiuum agentem, & accusatiuũ patientem cum datiuo construũtur, vt Homo pius dat eleemosynas pauperibus.

Dic aliquot actiua tertiæ speciei.

Scribo. lego. ascribo. commendo. nuntio mitto.
Lego. & restituo. do. commodo. mutuo. dono.
Addico. indico. edicóque. atque indico. prodo.
Et dico. & refero. declaro. impendo. vetóque.
Suadeóque, & subigo. promitto. accommodo. reddo.
Post quartum dandi gaudent hæc omnia casu.

Quæ possunt esse & tertiæ, & quintæ speciei?

Augeo. conduplico. accumulo. atque impertio. dono.
Et ternæ & quintæ species fecisse licebit.

Scribo scribis, scripsi, scriptum escripre.

Lego legis, legi, lectum. lire.
Ascribo ascribis, ascripsi, ascriptum. attribuer & imputer.
Commendo commendas, commendaui, commendatum. recommander.
Nuntio nuntias, nuntiaui, nuntiatum. anoncer.
Mitto mittis, misi, missum. enuoier.
Lego legas, legaui, legatum. enuoier, ou laisser en testament.
Restituo restituis, restitui, restitutũ. restituer.
Do das, dedi, datum. donner.
Commodo commodas, commodaui, commodatum. prester, quod redditur idem.
Mutuo mutuas, mutuaui, mutuatũ. prester, quod nõ redditur idẽ. Sed de mutuo abundè dicemus in exercitamentis grammaticis. Significat enim, nõ dare mutuo, sed accipere. Valerius Maximus lib. VI, cap. II, Ac potius præsidiũ à libertate, quàm ab innocentia mutuauit. quemadmodum & mutuor. C. Cæsar. lib. III commentariorũ de bello ciuili Põpeiano, Quãmaximas potuerũt pecunias mutuati, perinde, ac suis satisfacere, & fraudata restituere vellent.
Dono donas, donaui, donatum. donner.
Addico addicis, addixi, addictum. destiner, liurer.
Indico indicis, indixi, indictum. faire assauoir en denõceãt.
Edico edicis, edixi, edictum. cõmãder. vnde edictum.
Indĭco indĭcas, indĭcaui, indĭcatum. monstrer. vnde index.
Prodo prodis, prodidi, proditum. trair & monstrer.
Dico dicis, dixi, dictum. dire.
Refero refers, retuli, relatum. relater, raporter.
Declaro declaras, declaraui, declaratum. declarer.
Impendo impendis, impendi, impensum. despendre. vnde impendium, id est impensa.
Veto vetas, vetui, vetitum. faire defense.
Suadeo suades, suasi, suasum. enhorter a faire.
Persuadeo persuades, persuasi, persuasum, induire a faire.
Subigo subigis, subegi, subactum. soubmettre.
Promitto promittis, promisi, promissum. promettre.
Accommodo accommodas, accommodaui accommodatum. adapter & approprier.
Reddo reddis, reddidi, redditum. rendre.
Augeo auges, auxi, auctum. accroistre, augmenter.

Accumulo accumulas, accumulaui, accumulatum. assembler.
Conduplico conduplicas, conduplicaui, cõduplicatum. redoubler.
Impertio impertis, impertiui, impertitũ faire participant.

De quarta specie actiuorum verborum.

Q. Væ sunt actiua quartæ speciei? Quæ post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem cum altero accusatiuo construuntur, vt ego doceo te grammaticam.

Dic aliquot actiua quartæ speciei.

Flagito. posco. peto. doceo. rogo. calceo. cælo.
Exoro. admoneo. moneo. atque interrogo. cingo.
Induit, & vestit. cúmque exuo postulat oro.
Omnibus his quartos poteris coniungere binos.

Quæ possunt esse & quartæ & quintæ speciei?

E[illegible] & accingo, cum vestio. calceo. cingo.
Induoque: & quartæ potes hæc & dicere quintæ.

Flagito flagitas, flagitaui, flagitatum.	prier.
Posco poscis, poposci, sine supino.	requerir.
Peto petis, petiui, petitum.	demander.
Doceo doces, docui, doctum.	enseigner.
Rogo rogas, rogaui, rogatum.	demander & prier.
Calceo calceas, calceaui, calceatum.	chausser.
Cælo cælas, cælaui, cælatum.	celer.
Exoro exoras, exoraui, exoratum.	obtenir par priere.
Admoneo admones, admonui, admonitum.	admonnester.
Moneo mones, monui, monitum.	idem significat.
Interrogo interrogas, interrogaui, interrogatum.	demander.
Cingo cingis, cinxi, cinctum.	ceindre.
Induo induis, indui, indutum	vestir.
Vestio vestis, vestiui, vestitum.	
Exuo exuis, exui, exutum.	despouiller.
Postulo postulas, postulaui, postulatũ.	demander.
Oro oras, oraui, oratum.	prier.

Inueniunturne aliqua verba ex supradictis aliter construi, quàm dictum est? Maximè, vt flagito, posco, peto. vt postulo hoc abs te, & postulo te furti. & doceo, & admoneo te de hac re, & frequentius admoneo te huius rei. Item induo tibi, & multa huiusmodi. Sed tu ab iis, quæ non sunt in vsu frequenti abstineas. Peto tamen & postulo abs te hanc rem. magis vtimur, quàm te hanc rem.

De quinta ſpecie actiuorum.

Quæ ſunt actiua quintæ ſpeciei? Quæ poſt nominatiuum agentē,& accuſatiuū patientē cum ablatiuo ſine præpoſitione conſtruuntur, vt ſtraui equū ſella, & ſcribo librum calamo , & peto te haſta. Caue dicas cum haſta. nam cum inſtrumentum ſignificamus, tacemus præpoſitionem, vt video te oculis.

Dic aliquot actiua quintæ ſpeciei.

Inficit, & munit.tegit.atque irrito.leuóque.
Educat atque cibat.vacuóque.& farcio.lacto.
Paſcit.alit.ſpoliat.ſternit.petit.afficit.ornat.
Impleóque.& ſatio.ſaturo.lanio.laceróque.
Cædo.onero.exonero.vexóque, & ſpargo.corono.
Poſſunt poſt quartum purum ſibi iungere ſextum.

Quæ poſſunt eſſe & quintæ,& tertiæ ſpeciei?

Spargo.onero.fundo.figóque & ſterno, leuóque:
Etſi ſunt quintæ, ternæ quoque ſæpe videbis.

Inficio inficis, infeci, infectum. teindre, ou ſoulier.
Munio munis, muniui, munitum fortifier.
Tego tegis, texi, tectum. couurir.
Irrito irritas, irritaui, irritatum. irriter.
Leuo leuas, leuaui, leuatum. alleger.
Educo educas, educaui, educatum. nourrir.
Cibo cibas, cibaui, cibatum. donner a menger.
Vacuo vacuas, vacuaui, vacuatum. vuider, eſpandre.
Farcio farcis, farſi, fartum, proprie quod ſaturo.
Lacto lactas, lactaui, lactatum. allaiter.
Paſco paſcis, paui, paſtum, paiſtre.
Alo alis, alui, altum vel alitum. nourir.
Spolio ſpolias, ſpoliaui, ſpoliatum. deſpoullier.
Sterno ſternis, ſtraui, ſtratum. eſtendre.
Peto petis, petiui, petitum. demander, aſſaillir.
Afficio afficis, affeci, affectum. induire & diſpoſer, vt, ſic ego afficio diſcipulos, vt libenter ſtudeant. & afficior eſtre diſpoſe. Cicero in Lælio, ſic afficior interdū, vt Catonem, non me, loqui exiſtimen. & ſic ſine ablatiuo. Cū ablatiuo verò accipit ſignificationē ab eo ipſo ablatiuo, vt afficio te honore, pudore, damno, dedecore, gaudio, mœrore, voluptate, id eſt diſpono te ad hæc omnia.
Orno ornas, ornaui, ornatum. orner.
Impleo imples, impleui, impletum. emplir.

Satio satias, satiaui, satiatum. saouler. vnde satias pro satietas.
Saturo saturas, saturaui, saturatum. saouler, vnde satur.
Lanio lanias, laniaui, laniatum. deschirer, mettre en piece. vnde lanius & lanista.
Lacero laceras, laceraui, laceratũ. deschirer. vnde lascesso lacessis, lacessiui, lacessitũ. & lacessit⁹, vt feci lacessit⁹ iniuria, id est prouocat⁹.
Cædo cedis, cecidi, cæsum per æ diphthongum cæ. occir. vnde homicida qui hominem: patricida, qui patrẽ: & paricida, qui cognatum, aliúmve occidit. hinc etiã homicidiũ, patricidiũ, & paricidiũ. producit autem penultimam cecidi à cædo, à cado verò, corripit. Priscianus lib. I & II, per duplex rr, parricidiũ scribẽdum censet.
Onero oneras, oneraui, oneratum. charger.
Exonero exoneras, exoneraui, exoneratum. descharger.
Vexo vexas, vexaui, vexatum. traueiller autruy.
Spargo spargis, sparsi sparsum. espandre. vnde aspergo.
Corono coronas, coronaui, coronatum. coronner.
Fundo fundis, fudi, fusum. fõdre, espãdre & rẽuerser.
Figo figis, fixi, fixum. afficher. vnde crucifixus.

De sexta specie actiuorum.

Q. Væ sunt actiua sextæ speciei? Quæ post nominatiuũ agẽtem, & accusatiuum patientem cum ablatiuo cum à, vel ab, vel è, vel ex, vel simili præpositione construuntur. vt ego audiui, & didici multa à præceptoribus meis, Romæ à Gaspare Veronensi, grammatico peregregio: Ferrariæ à Baptista Guarini filio, viro vtriusque linguæ quamdoctissimo.

Dic aliquot actiua sextæ speciei.

Audit. & ediscit. vellit. mouet. amouet. arcet.
Accipio. retraho. cúmque exigo. separo. soluo.
Haurit. habet. remouet. capit, atque intelligit. aufert,
Atque abigo. extirpo. eripio. & diuello. vetóque.
Sumóque: præcipuos post casus sumere sextum
Debent, præpositis tamen à, vel ab, irrita vt olim
Lapetionides accepit ab hospite dona.

Audio audis, audiui, auditum. ouyr.
Edisco ediscis, edidici, sine supino. apprendre par cueur.
Vello vellis, velli, vel vulsi, vulsum. desraciner.
Moueo moues, moui, motum. mouuoir.
Amoueo amoues, amoui, amotum. oster.
Arceo arces, arcui, arctum. destourner.

Accipio accipis, accepi acceptum. prendre & entendre.
Retraho retrahis, retraxi, retractum. tirer en arriere.
Exigo exigis, exegi exactum. demander sa debte.
Separo separas, separaui, separatum. separer.
Soluo soluis, solui, solutum. paier & deslier.
Haurio hauris, hausi, haustum. tirer hors. vt vinũ è dolio, aquam è puteo. vt Haurit aquam cribro, qui discere vult sine libro. Accipitur etiam pro audio, vt vocémque his auribus hausi.
Habeo habes, habui, habitum. auoir. & scribitur per aspirationem in principio. Nam abeo sine aspiratione facit in secunda persona abis, & est neutrum, & est id quod discedo, vt Abi hinc actûtum in malam crucem.
Remoueo remoues, remoui, remotum. oster.
Capio capis, cepi, captum. prendre.
Intelligo intelligis, intellexi, intellectũ. entendre
Aufero aufers, abstuli, ablatum. oster dung lieu.
Abigo abigis, abegi, abactum. dechasser. vnde abactor.
Extirpo extirpas, extirpaui, extirpatũ. arracher hors.
Eripio eripis, eripui, ereptum. arracher hors, deliurer.
Diuello diuellis, diuelli vel diuulsi, diuulsum. arracher.
Veto vetas, vetui, vetitum. faire defence.
Sumo sumis, sumpsi, sumptum. prendre.

De septima specie actiuorum.

Quæ sunt verba actiua septimæ speciei? Quæ construuntur ante se cum nominatiuo agente, & post se cum datiuo patiente. vt Boni pueri libenter audiunt magistris & parentibus suis.

Dic aliquot actiua septimæ speciei.

Audio. & ausculto. recipit. benedico. timétque.
Impero. & inuideo. metuo. interdico. iubétque.
Hæc quandoque solent solo gaudere datiuo.

Audio audis, audiui, auditum. ouyr.
Ausculto auscultas, auscultaui, auscultatum obeir.
Recipio recipis, recepi, receptum. promettre.
Benedico benedicis, benedixi, benedictum. benir.
Timeo times timui sine supino. craindre ne quid accidat mali.
Impero imperas, imperaui, imperatum. commander.
Inuideo inuides, inuidi, inuisum. auoir enuie.
Metuo metuis, metui, sine supino. auoir paour ne quid acci-

dat mali.

Interdico interdicis, interdixi, interdictum, interdire, priuer, & faire defence.

Iubeo iubes, iussi, iussum. commander

Sed audio, ausculto, timeo, metuo, recipio, benedico, magis neutra quàm actiua mihi videntur, quia passiue his vti non possumus, sed impersonaliter sic, audio tibi, à me auditur tibi. Sic benedicitur tibi, timetur vitæ Pamphili: quod etiam Diomedi placet, & hoc quando tantum cum datiuo construuntur. nam timeo tibi suspendium, vel mortem, Iubeo tibi hoc vel illud, Inuideo tibi doctrinam: non sunt septimæ speciei. Et notãdum dici timeo & metuo te, ne scilicet noceas mihi. timeo & metuo tibi, & de te, ne tibi quid accidat mali, Vergil. Caróque oneri timet. Terent. Eius vitæ timeo. M. Tullius ad Trebatium, Quo quidem nũtio valdè mehercle de te timuerã. Timeo & metuo à te, ne propter te quid cuiquam accidat mali. Terentius, Hei metui à Chryside.

De octaua specie actiuorum.

Q Væ sunt actiua octauæ speciei? Quæ construuntur à fronte cum nominatiuo agente, à tergo verò cum infinito, aut cum obliquo, aut sine. vt, ego credo esse indoctus, & ego credo me esse indoctum.

Sed notandum, quòd cum sermo non reflectitur ad eum, qui est agens, sed ad alium facit transitionem, necesse est vti obliquo: vt ego spero liberos meos fore & doctos, & bene moratos. Cum vero reciprocus est, hoc est eadem res & agit & patitur, obliquo & vti & non vti possumus pro arbitrio nostro. vt, Puto esse bonus, & puto me esse bonum. tu credis esse doctus, & tu credis te esse doctum. Cæsar semper optauit euadere rex Romanorum. &, Cæsar semper optauit se euadere regem Romanorum. Catullus scripsit ad M. Tullium esse pessimus poeta: & Catullus scripsit ad M. Tullium se esse pessimum poetam.

Dic aliquot actiua octauæ speciei.

Spero. & despero. cupio. scio. nescio duco.
Autumat, atque putat. credit. desyderat. optat.
Hæc infinitum cum obliquo, aut absque requirunt.

Spero speras, speraui, speratum. esperer.
Despero desperas, desperaui, desperatũ. desperer.
Cupio cupis, cupiui, cupitum. desyrer.
Scio scis, sciui, scitum. sçauoir.

Nescio nescis, nesciui, nescitum.	non scauoir.
Duco ducis, duxi, ductum.	mener
Autumo autumas, autumaui, autumatũ.	cuyder, auoir en aduis.
Puto putas, putaui, putatum.	penser.
Credo credis, credidi, creditum.	croire.
Desydero desyderas, desyderaui, desyderatum.	desyrer.
Opto optas, optaui, optatum.	desyrer.

De nona specie verborum actiuorum.

Quæ sunt actiua nonæ speciei? Quæ & ante se & post se cum nominatiuo cõstruuntur. vt, doceo sedens. oro astans. adoro supplex & huiusmodi.

De decima specie actiuorum.

Quæ sunt actiua decimæ speciei? Quæ ante se cum nominatiuo construuntur, post se verò absolute ponuntur. vt amo, lego, & huiusmodi. vt Hei mihi, non suus est, iam scio, quisquis amat. Item, si legis, cantas. si cantas, male cantas.

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM PASSIVORVM.

Q Vid est verbum passiuum? Quod ab actiuo formatur adiectione r literæ, vt amor ab amo, doceor à doceo.

Quot sunt species verborum passiuorum? Decem, quot & actiuorum.

Omnia verba passiua quomodo construuntur? A fronte cum nominatiuo patiente. à tergo verò cum ablatiuo agente cum præpositione à, vel ab, vel simili, vel cũ datiuo loco ablatiui. vt, tu amaris à me: vel, tu amaris mihi, pro à me. Vergilius in Bucolicis, His tibi Grynæi nemoris dicatur origo. tibi, pro à te.

Quomodo cuius speciei sint passiua cognoscũtur? Si tantum nominatiuum patientem, & ablatiuum cum præpositione agentem admiserint, erũt primæ speciei. Verùm si post rem agentem, & patientem, aliquem habuerint casum, illius erunt speciei, cuius actiua vnde formantur. Nam sicut ego amo deum, est primæ speciei actiuorum, ita deus amatur à me, est primæ speciei passiuorum. & sicut, ego non æstimo te vnius assis, est secundæ speciei actiuorum: ita, tu non æstimaris à me vnius assis, est secundæ speciei passiuorum. & sic in singulis. Casus enim qui neque agens est, neque patiens in actiuis, non mutatur in passiuis: sed tantum mutantur res agens & patiens, vt ego scripsi literas tibi, Literæ scriptæ fuerunt a me tibi. Ego doceo te grammaticam, tu doceris à me grammati-

cam. Ego ſpolio te veſte, tu ſpoliaris à me veſte. Ego audio multa abs te, multa audiuntur à me abs te.

Sunt quæ datiuum in nominatiuum cōuertunt, vt Ego iubeo tibi, tu iuberis à me. ego inuideo tibi, tu inuideris à me. Inuenies etiam huiuſmodi orationes, Capræ paſcuntur herbas & herbis.

Sed paſſiua cum accuſatiuo figuratè conſtruuntur, vt lædor manum. fractus ſum pedem. Paſcuntur ſyluas, & ſumma Lycæi.

Quæ octauæ ſunt ſpeciei, quomodo conſtruuntur? Sic, Ego credo eſſe bonus. ego credor à me eſſe bonus. Ego puto te eſſe doctiſſimum. tu putaris à me eſſe doctiſſimus. & ſimiliter in cæteris.

Quæ ſunt nonæ, quomodo conſtruuntur? Sic, Doceor ſedens, verberor inuitus. feror inſignis. ſcribor hæres.

Quæ ſunt decimæ? Sic, Doceor, verberor. C. Cæſar cum occideretur curabat vt honeſte caderet.

Dic aliquot verba paſſiua.

Verberor. & vendor. donor. doceor. ſpoliórque.
Audior. & iubeor. necnon credor. videórque.
Mutuor. & debent patientem admittere rectum,
A vel ab & ſextum mediis admittere agentem.
Poſt tamen hos caſus, ſua quos actiua, ſequuntur.

Verberor verberaris, verberatus ſum.	eſtre battu.
Vendor venderis, venditus ſum.	eſtre vendu.
Donor donaris, donatus ſum.	eſtre donne.
Doceor doceris, doctus ſum.	eſtre enſeigne.
Spolior ſpoliaris, ſpoliatus ſum.	eſtre deſpouille.
Audior audiris, auditus ſum.	eſtre ouy.
Credor crederis, creditus ſum.	eſtre creu.
Iubeor iuberis, iuſſus ſum.	eſtre commande.
Videor videris, viſus ſum.	eſtre veu, ou apparoir
Mutuor mutuaris, mutuatus ſum.	prendre par emprunt.

Sed eſt potius deponens, & mutuo neutrū: de quibus (vt dixi) dicemus in exercitamentis.

Et notādum omnia verba in or carere præteritis perfectis, & ſex iis, quæ a præteritis perfectis inclinātur, eorúmque loco poni participium præteriti temporis, & ſubſtantiuum verbum, vt amatus ſum, vel fui. eram vel fuerā. eſſem vel fuiſſem. ſim vel fuerim. eſſem vel fuiſſem. ero vel fuero. amatum eſſe vel fuiſſe.

Quæ ſunt, quæ dicuntur vocatiua? Dicor, Vocor, Nominor, Nuncupor, Appellor. quæ volunt & à fronte, & à tergo nominati-

uum. vt vocor Aldus.

Nuncupor nuncuparis, nuncupatus ſum.
Appellor appellaris, appellatus ſum.
Dicor diceris, dictus ſum. | eſtre nomme.
Vocor vocaris, vocatus ſum.
Nominor nominaris, nominatus ſum.

DE VERBORVM NEVTRORVM, ET DEPONENTIVM CONSTRVCTIONE.

Q. Vid eſt verbum neutrum? Quod in o deſinit, & paſſiuum in or propriè habere non poteſt. Sum igitur cum compoſitis, ſimiliter Odi, Noui, Cœpi, Memini, abuſiue neutra eſſe dicuntur. Item ſi dixeris aror, erit per proſopopœiam, vbi terra loquatur fictione poetica. Et notandum deponentia in conſtructione eſſe vt neutra, hoc eſt neutra primæ ſpeciei & deponentia primæ ſpeciei, eandem habere conſtructionem. & neutra ſecūdæ ſpeciei, & deponentia ſecundæ ſpeciei etiam eandem. & ſic in cæteris, atque ideo ſimul de vtriſque tractabimus.

Q. Vid eſt verbum deponens? Quod in or naturaliter deſinens, deponit alteram ſignificationem, id eſt vel actiuam vel paſſiuam.

Quæ deponentia deponunt ſignificationem paſſiuam? Quæ ſunt primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ, & ſeptimæ ſpeciei.

Quæ deponunt actiuam? Quæ ſunt quintæ, & ſextæ.

Quot ſunt ſpecies verborum neutrorum? ſeptem.

Quot ſunt ſpecies verborum deponentium? Similiter ſeptem.

De prima ſpecie verborum neutrorum.

Q. Væ ſunt neutra primæ ſpeciei? Quæ & à fronte & à tergo nominatiuū poſtulant, vt Ego ſum indoctus, tu euaſiſti vir magnus.

Dic aliquot neutra primæ ſpeciei.

Sum. fio. incedo. euadóque, & viuo, volóque
Primæ ſunt ſpecies, regitur cum rectus vtrinque.
Quandoque ipſa dies mater, quandoque nouerca eſt.

Sum es eſt, fui, ſine ſupino.	eſtre.
Fio fis, factus ſum vel fui.	eſtre faict, & deuenir.
Incedo incedis, inceſſi, inceſſum.	cheminer.
Euado euadis, euaſi, euaſum.	eſchapper.
Viuo viuis, vixi, victum.	viure.
Volo volas, volaui, volatum.	voler.

De prima ſpecie verborum deponentium.

Q. Væ ſunt deponentia primæ ſpeciei? Quæ cum nominatiuo vtrinque conſtruuntur, vt tu luctaris vnctus.

Dic aliquot deponentia primæ ſpeciei.

Prælior. & luctor. proficiſcor. digladiórque.
Et iocor. & gradior. ratiocinor. atque reuertor:
Primæ ſunt ſpecies regitur cum rectus vtrinque.
Graſſor ego armatus ſemper, ſed luctor inermis.
Digladior nudus. cautus ratiocinor. impar
Troilus infœlix puer eſt congreſſus Achilli.

Prælior præliaris, præliatus ſum. combatre.
Luctor luctaris, luctatus ſum. luiter bras a bras.
Proficiſcor proficiſceris, profectus ſum. cheminer, aller.
Digladior digladiaris digladiatus ſum. iouer de leſpee.
Iocor iocaris, iocatus ſum. ſe iouer en parolles.
Gradior graderis, greſſus ſum. aller.
Ratiocinor ratiocinaris, ratiocinatus ſum. faire cõte, & raiſonner.
Reuertor reuerteris, reuerſus ſum. retourner. Inuenitur & reuerto.

De verbis neutris ſecundæ ſpeciei.

Q. Væ ſunt verba neutra ſecundæ ſpeciei? Quæ cũ nominatiuo patiẽte, & ablatiuo agẽte cõſtruuntur, vt ego careo pecunia, nec dicas pecuniæ. Egeo tamen & indigeo, etiã genitiuo iungũtur. Memini, genitiuo, & accuſatiuo & infinito etiam, vt Memini legere. Satago, genitiuo tantũ. Abſtineo, genitiuo, accuſatiuo, & ablatiuo. ſed Abſtineo eſt actiuum, vt ait Priſcianus. Liu. ut vix ab his abstinet manus, Cic. q. ut manus ab illo appellatione abstinerent

Dic aliquot neutra ſecundæ ſpeciei.

Deficit. indigeo. careo. memini. ſatagóque.
Affluit. atque egeo. vacat. atque exubero. abundo.
His ablatiuum tantum coniungito caſum.
Indiget, atque egeo ſextóque & da genitiuo.
At Memini & quarto caſu, & coniunge ſecundo.
Sed Satago patrium tribuas tantummodo caſum.

Quæ poſſunt eſſe & ſecundæ, & tertiæ ſpeciei?

Affluo. deficio. necnon his adiice abundo.
Neutrorum ternæ ſpecies ſunt, atque ſecundæ.

Deficio deficis, defeci, defectum defaillir.
Indigeo indiges, indigui, ſine ſupino. auoir beſoing.
Careo cares, carui, caritum, vel caſſum. point nauoir.

Memini defectiuum. auoir souuenance, vt memini huius rei, & hanc rem.
Satago satagis, sategi, satactum. estre diligent.
Affluo affluis, affluxi, affluxum. abonder.
Egeo eges, egui. sine supino, idem quod indigeo.
Vaco vacas, vacaui, vacatum. idem quod careo, & deficio.
Exubero exuberas, exuberaui, exuberatū. abonder.
Abundo abundas, abundaui, abundatum. significat quod affluo.
Abstineo abstines, abstinui, sine supino. soy abstenir.

De secunda specie deponentium.

Q. Væ sunt deponentia secundæ speciei? Quæ nominatiuum agentem, & ablatiuum patientem postulant. in quo tantum à neutris secundæ speciei differunt: illa enim nominatiuum patientem & ablatiuum agentem, hæc autem nominatiuum agentem, & ablatiuum patientem postulant, vt vtere virtute. Potior tamen iungitur etiam genitiuo, & accusatiuo. Obliuiscor verò & reminiscor, & recordor genitiuo, & accusatiuo. Fungor verò & vescor, & vtor, & abutor apud veteres etiam accusatiuo iungebantur: nunc autē tantum ablatiuo. Abutor tamen, etiam accusatiuo. Misereor, melius genitiuo.

Dic aliquot deponentia secundæ speciei.

Fungórque. & potior. vescor. fruor. vtor. abutor.
Nec non defungor casu coniunge latino.
Iunge tribus potior, quarto, & sexto, atque secundo.
Et debet patrium miseretur sumere tantum.
Et patrium, & quartum reminiscitur, obliuiscor.
Attamen & vescor, vtórque, & fungor, abutor,
Quarto etiam docti veteres iunxisse leguntur.

Fungor fungeris functus sum. vser doffice ou de dignité.
Potior potiris vel poteris, potitus sum. obtenir chose desyree.
Vescor vesceris, sine præterito & supino. vser de viande, ou māger.
Fruor frueris, fret⁹ vel fruitus vel fructus sum. vser daucune chose pour delectation. Cicero in Hortensio, Amœnitate summa perfructus. Fretus idem est quod confisus. Quintilianus, Tua fretus humanitate, id egeram.
Vtor vteris, vsus sum. vser. homini autem adiunctum, pour conuerser. vt Aulo Trebonio vtor valde familiariter.
Abutor abuteris, abusus sū, est perperā & malè vti & nimis licēter.
Defungor defungeris, defunct⁹ sum. vser cōpetāmēt, vt defunctus

est vita, id est finiuit officium vitæ. Verg. Pelagi defunctæ periclis.
Obliuiscor obliuisceris, oblitus sum. oublier.
Reminiscor reminisceris, sine præterito, & supino. auoir souuenance.
Misereor misereris, misertus sum. auoir misericorde.
Recordor recordaris, recordatus sum. rememorer.

De tertia specie verborum neutrorum.

Q Væ sunt neutra tertiæ speciei? Quæ cum nominatiuo agente, & datiuo patiente construuntur, vt, scalæ hærēt parietibus, &, tu seruis Deo.

Dic aliquot neutra tertiæ speciei.

Seruit. obest. noceo. placet, atque incumbo, licétque.
Officio. caueo. studeóque, & consulit. hæret.
Obuio. & occurro, atque obtempero. obedio. paret.
Et faueo. & lateo. atque ignosco. indulgeo. parco.
Intersum. soluo. desúmque. & debeo. cedo.
Assentit. species cum casu hæc tertia dandi est.

Seruio seruis, seruiui, seruitum. seruir.
Obsum obes, offui, sine supino nuyre.
Noceo noces, nocui, nocitum.
Placeo places, placui, placitum. plaire.
Incumbo, incūbis, incubui, incubitū. faire & estre attentif auec diligence en aucune chose.
Liceo lices, licui, licitum. estre priser.
Officio officis, offeci, offectum. nuyre.
Caueo caues, caui, cautum. se donner garde.
Studeo studes, studui, sine supino. estudier.
Consulo consulis, consului, consultū. donner conseil.
Hæreo hæres, hæsi, hæsum. estre ioind a quelque chose.
Obuio obuias, obuiaui, obuiatum. rencontrer.
Occurro occurris, occurri, occursum. idem quod eo obuiam.
Obtempero obtemperas, obtemperaui, obtemperatum. obeir.
Obedio obedis, obediui, obeditum, idem significat.
Parco pares, parui, sine supino, idem quod obedio.
Faueo faues, faui, fautum. fauoriser.
Lateo lates, latui, latitum. estre cache.
Ignosco ignoscis, ignoui, ignotum. pardonner.
Indulgeo indulges, indulsi, indultum. donner abandon.
Parco parcis, peperci, vel parsi, parsum. pardonner.

Intersum interes, interfui, sine supino. estre present.
Soluo soluis, solui, solutum. paier.
Desum dees, defui, sine supino. defaillir.
Debeo debes, debui, debitum. estre oblige.
Cedo cedis, cessi, cessum. donner lieu.
Assentio assentis, assensi, assensum. consentir.
Assentior tamen omnes fere dicunt, vt Gellius refert.

De tertia specie deponentium.

Q. Væ sunt deponentia tertiæ speciei? Quæ nominatiuum agentem, & datiuum patientem postulant, vt ego suffragor tibi, tu verò ingratus refragaris mihi.

Da aliquot deponentia tertiæ speciei.

Suffragor. dominórque. & fœneror, atque refragor.
Blandior, & medeor, nec non assentator. adulor.
Gratulor. irascor. famulor. minitórque. minórque.
Obsequor. auxiliórque. aduersor. polliceórque.
Insidior. dandi gaudebunt omnia casu.

Suffragor suffragaris, suffragatus sum. dõner sa vois ou fauoriser.
Dominor dominaris, dominatus sum. auoir domination.
Fœneror fœneraris, fœneratus sum. bailler a vsure.
Refragor refragaris, refragatus sum. contre venir a aucun, ou non fauoriser.
Blandior blandiris, blanditus sum. flater.
Medeor mederis, caret præterito & supino. mediciner, donner remede.
Assentor assentaris, assentatus sum. complaire & flater.
Adūlor adūlaris, adūlatus sum penultima producta. flater.
Gratulor gratularis, gratulatus sum. est gaudere bono alieno, vt grâtulor tibi.
Irascor irasceris, iratus sum. soy couroucer.
Famulor famularis, famulatus sum. seruir.
Minitor minitaris, minitatus sum. fort menacer.
Minor minaris, minatus sum. menacer.
Obsequor obsequeris, obsecutus sum. seruir, & obeir.
Auxilior auxiliaris, auxiliatus sum aider.
Aduersor aduersaris, aduersatus sum. estre contraire.
Polliceor polliceris, pollicitus sum. promettre de son bon gre.
Insidior insidiaris, insidiatus sum. guetter, espier.

Iniurior autem, & contrarior ego non memini legere apud ido-

neos,ſed,fui tibi iniurius, affeci te iniuria, contrarius ero illi, aduerſabor & refragabor illi.

De quarta ſpecie verborum neutrorum.

Q Væ ſunt verba neutra quartæ ſpeciei? Quæ cum nominatiuo agente,& accuſatiuo patiente conſtruuntur. vt ego aro terram. Et habent paſſiuum in tertiis perſonis in vtroque numero,vt terra aratur,& terræ arantur.

Quare nō habēt paſſiuū in primis,& ſecūdis perſonis verba neutra quartæ ſpeciei? Quia ſemper habent accuſatiuū tertiæ perſonæ. quapropter cū fit conuerſa locutio, accuſatiuus tertiæ perſonæ in nominatiuū tertiæ trāſmutatur,& debet cōcordare cū verbo,quod erit item tertiæ perſonæ,vt ego aro terrā,terra aratur à me:tu ſeminas agros,agri ſeminātur à te. Si liceret dicere ego aro te,vel tu aras me,liceret facere cōuerſam locutionē,tu araris à me,ego aror à te:quod quia non licet,ergo nec per paſſiuū licebit. Qui autē dicit aror,ſeminor,facit(vt dixi)proſopopœiam, qua poetæ vtūtur.

Dic aliquot neutra quartæ ſpeciei.

Semino.tundo.& aro.colit.& ſero.conſero.planto.
Ventiloque & pulſo.pinſo.& trituro.pitiſſo.
Condio.vello.meto.texo.ſuo.diſſuo.filo.
Sarcio.meio.puto.vanno.volo.digero.poto.
Prandet.edit.comedit.ſorbet.coquo.concoquo.cœno.
Excerno.ſitio.ſapio.net.ſpumo.merendo.
Decoquit.atque bibo.euadoque.moloque.voroque.
His hominem quartum nunquam coniunge notantem.

Semino ſeminas,ſeminaui,ſeminatū.	ſemer.
Tundo tundis,tutudi,tunſum.	piller, fraper.
Aro aras,araui,aratum.	labourer les champs.
Colo colis,colui,cultum.	cultiuer.
Sero ſeris,ſeui,ſatum.	ſemer.
Conſero conſeris,conſeui,conſitum.	ſemer,& planter.
Planto plantas,plantaui,plantatum.	planter.
Ventilo ventilas,ventilaui,ventilatū.	euenter.
Pulſo pulſas,pulſaui,pulſatum.	fort battre.
Pinſo pinſis,pinſui,piſtum.	paiſtrir.
Tritūro trituras,trituraui,trituratum,penultima producta. batre le grain en laire.	
Pitiſſo pitiſſas,pitiſſaui,pitiſſatum.	boire petit a petit.
Condio condis,condiui,conditum.	aſſauourer.
Vello vellis,velli vel vulſi, vulſum.	'eracher.

Meto metis, meſſui, meſſum. moiſſonner.
Texo texis, texui, textum. titre.
Suo ſuis, ſui, ſutum. coudre.
Diſſuo diſſuis, diſſui, diſſutum. deſcoudre.
Filo filas, filaui, filatum filer
Sarcio ſarcis, ſarſi, ſartum. coudre & reparer.
Meio meis, ſine præterito & ſupino. faire vrine.
Puto putas, putaui, putatum. cuider.
Vanno vannas, vannaui, vannatum. vanner.
Volo vis, volui, ſine ſupino. vouloir.
Digero digeris, digeſſi, digeſtum. digerer.
Poto potas, potaui, potatum. boire.
Prãdeo prãdes, prandi, & pranſuſſum. diner.
Edo edis, edi, eſum. manger.
Comedo comedis, comedi, comeſum vel comeſtum. manger.
Sorbeo ſorbes ſorbui, vel ſorpſi, ſorptũ & ſorbitũ. humer. vnde ſorbilo. Terentius, Cyathos ſorbilans paulatim hũc producam diem.
Coquo coquis, coxi, coctum, cuire.
Concoquo concoquis, concoxi, concoctum, cuire & faire meurir.
Cœno cœnas, cœnaui, cœnatum. ſouper.
Excerno excernis, excreui, excretum. alleger le ventre.
Sitio ſitis, ſitiui, ſititum. auoir ſoif.
Sapio ſapis, ſapui, ſapitum. entendre. auoir ſaueur ſoit bon ou mal.
Neo nes, neui, netum. filer.
Spumo ſpumas, ſpumaui, ſpumatum. faire eſcumes.
Merendo merendas, merendaui merendatum. reciner. vnde merẽda, poſt meridiem cibus.
Decoquo decoquis, decoxi, decoctum. cuiſiner, & faire cuiſine. vnde decoctor qui abſumptis bonis non eſt ſoluendo . dicitur vulgò prodigue. Catullus, decoctoris amica Formiani.
Bibo bibis, bibi, bibitum. boire.
Euado euadis, euaſi, euaſum. eſchaper. vt euaſi periculũ.
Molo molis, molui, molitum. moudre.
Voro voras, voraui, voratum. deuorer.

De verbis exceptæ actionis.

Q Væ ſunt verba exceptæ actionis? Ea in quibus non ponitur nominatiu9, ſed ſubauditur Deus, propterea nõ inueniuntur niſi in tertiis perſonis. & conſtruuntur cũ

accusatiuo patiente, vt pluit magnos imbres. Inuenies apud historicos pluisse lapidibus & carnibus: & pluunt glandes & saxa apud poetas: sicut ego pluo, fulmino, cum deus loquens introducitur.

Da verba exceptæ actionis.

Grandinat, atque pluit. ningit. tonat, atque coruscat.
Fulgurat adiungas, & fulminat, atque serenat.
Lucescit. noctescit, & aduesp. atque diéscit.
Hoc est & fit lux, & vespera, nóxque, diésque.
Et quarto, sextóque pluit seruire videbis.
Saxa pluit, carnes: saxísque, & carnibus olim.
Saxa pluunt sed ait, cecinit qui mutua fratrum
Vulnera, qui diro impulsi, cæcóque furore,
OEdipodionios fœdarunt sanguine muros.
At qui Anchisiaden, Nec densior aere grando,
Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.
Grandinat, grandinauit, grandinatũ. gresler.
Pluit, pluuit & pluit per syncopen, plutum. plouuoir.
Ningit, ninxit, ninctum. neger.
Tonat tonuit, tonitum. tonner.
Coruscat, coruscauit, coruscatum. esclerer.
Fulgurat, fulgurauit, fulguratum. Idem est quod coruscat.
Fulminat, fulminauit, fulminatum. fouldreier.
Serenat, serenauit, serenatum. faire beau temps.
Lucescit, sine præterito & supino. faire cler. dicitur & illucescit. illuxit autẽ, cõpositũ est ex in, & luxit, quod à luceo est præteritũ.
Noctescit, sine præterito, & supino. faire nuit.
Aduesperascit, sine præterito & supino. faire vespre.
Diescit, sine præterito & supino. faire iour.

De quarta specie deponentium.

Q. Væ sunt deponentia quartæ speciei? Quæ nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem postulant, vt ego sequor virtutem.

Dic aliquot deponentia quartæ speciei.

Arbitror. vlciscor. fateor. sequor. aggrediórque,
Solor. consolor. prædor. percontor. opinor.
Deprecor. & populor. liceor. meditor. miserórque.
Metior. & metor. dignórque. precórque loquórque.
Aucupor. & venor. furor. reor. atque recordor.
Alloquor. aspernor. scrutor. nanciscitur. atque

Præſtolor. opperior. lucrórque. & ſciſcitor: iſtis
Accuſatiuum patientem iungito verbis.

Arbitror arbitraris, arbitratus ſum. penſer, ou eſtimer.
Vlciſcor vlciſceris, vltus ſum. faire vengance.
Fateor fateris, falſuſſum. confeſſer.
Sequor ſequeris, ſequutus ſum. enſuiuir.
Aggredior aggrederis, aggreſſus ſum. aſſaillir.
Solor ſolaris, ſolatus ſum. conſoler.
Cõſolor cõſolaris, cõſolat⁹ ſũ, penul. producta, idẽ eſt quod ſolor.
Prædor prædaris, prædatus ſum. rober, piller.
Percontor percontaris, percontatus ſum. enquerir, ou demander.
Opinor opinaris, opinatus ſum. penſer, ou eſtimer.
Deprecor deprecaris, deprecatus ſum. prier quil ne aduienne.
Populor popularis, populatus ſum. guaſter, rober, piller.
Liceor liceris, & licitor licitaris. mettre a pris.
Meditor meditaris, meditatus ſum. penſer, mediter.
Miſeror miſeraris, miſeratus ſum. auoir merci, pitie.
Miſeratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miſeretur qui miſerum ſubleuat, inquit Feſtus.
Metior metiris, menſus ſum. meſurer.
Metor metaris, metatus ſum. diſpoſer le cãp, aſſoir le cãp.
Dignor dignaris, dignatus ſum. daigner.
Precor precaris, precatus ſum. prier quil aduienne.
Loquor loqueris, locutus ſum. parler.
Aucupor aucuparis, aucupatus ſum. chaſſer aus oyſeaus.
Venor venaris, venatus ſum. chaſſer aus beſtes.
Furor furaris, furatus ſum. embler, deſrober.
Reor reris, ratus ſum. penſer, eſtimer.
Recordor recordaris, recordatus ſum. auoir ſouuenance.
Alloquor alloqueris, allocutus ſum. parler.
Aſpernor aſpernaris, aſpernatus ſum. deſpriſer.
Scrutor ſcrutaris, ſcrutatus ſum. enquerir, cercher auec diligẽce.
Nanciſcor nanciſceris, nactus ſum. trouuer dauenture.
Præſtolor præſtolaris, præſtolatus ſum. attendre. Terentius,
Quem præſtolare Parmeno hic ante oſtium?
Opperior opperiris, oppertus ſum. attendre.
Lucror lucraris, lucratus ſum. gaigner.
Sciſcitor ſciſcitaris, ſciſcitatus ſum. demander.

De quinta ſpecie verborum neutrorum.

Q Væ ſunt neutra quintæ ſpeciei? Quæ nominatiuum patientem,& ablatiuum agentem poſtulant ſine præpoſitione,vel accuſatiuũ cum ob vel propter.vt,ego gaudeo virtute,vel ob virtutem,vel propter virtutem.ſed frequentior vſus eſt cum ablatiuo,vt doleo tuo incommodo. Doleo ſic quoque conſtruitur.doleo caput,mihi dolet caput.Cicero, Dolēt tibi oculi.Ouidius, Tu verò tua damna dole.

Dic aliquot neutra quintæ ſpeciei.

Gaudeo cum caleo,rubeo,nigrétque,virétque.
Et tepet,& friget,ſtupet,& cum turgeo floret.
Albeóque & liqueo,cum mœreo,ſplendeo,pollet.
AEgrotat,pallet,madeo,tumeo,doleóque.
Pingueóque annumeres,& macret,& horret,& ardet.
Arétque,& ſextum,aut quartum cum propter habebunt.

Gaudeo gaudes,gauiſus ſum.	eſtre en ioye.
Caleo cales,calui,ſine ſupino.	auoir chault.
Rubeo rubes,rubui,ſine ſupino.	deuenir rouge.
Nigreo nigres,nigrui,ſine ſupino.	deuenir noir.
Vireo vires,virui,ſine ſupino.	enuerdir.
Tepeo tepes,tepui,ſine ſupino.	deuenir tiede.
Frigeo friges,ſine ſupino.	auoir froit.
Stupeo ſtupes,ſtupui,ſine ſupino.	ſeſbair,auoir paour.
Turgeo turges,turſi,turſum.	ſenfler.
Floreo flores,florui,ſine ſupino.	fleurir.
Albeo albes,albui,ſine ſupino.	blanchir ou eſtre blanc.
Liqueo liques,licui,ſine ſupino.	eſtre manifeſte.
Mœreo mœres,ſine præterito & ſupino.	auoir douleur.
Splendeo ſplendes,ſplendui,ſine ſupino.	reſplendir.
Polleo polles,pollui,ſine ſupino.	idem ſignificat.
AEgroto ægrotas,ægrotaui,ægrotatũ.	eſtre malade.
Palleo palles,pallui,ſine ſupino.	appallir.
Madeo mades,madui,ſine ſupino.	eſtre moulie.
Tumeo tumes,tumui,ſine ſupino.	enfler.
Doleo,doles,dolui,ſine ſupino.	auoir douleur.
Pingueo pingues,pingui,ſine ſupino.	engreſſir.
Macreo macres,macrui,ſine ſupino.	deuenir maiſgre.
Horreo horres,horrui,ſine ſupino.	auoir horreur.
Ardeo ardes,arſi,arſum.	ardre,bruſler.

Areo ares, arui, sine supino. secher. deuenir sec.

De quinta specie deponentium.

Q. Væ sunt deponentia quintæ speciei? Quæ cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente sine præpositione construuntur, vel cum accusatiuo cum ob vel propter. vt, lætor bonis literis, vel propter bonas literas.

Da aliquot deponentia quintæ speciei.

Lætórque & stomachor. tristor. bacchórque. querórque.
Atque verecundor. delector. glorior, atque.
Crapulor. indignor. morior. irascor. habebunt
Sextúmve aut quartum. quarto ob, propterve præibunt.

Lætor lætaris, lætatus sum. sesiouir.
Stomachor stomacharis, stomachatus sum. se courroucer.
Tristor tristaris, tristatus sum. estre triste.
Bacchor baccharis, bacchatus sum. faire lẽraige. sed est propriè celebrare Bacchanalia.
Queror quereris, questus sum. se complaindre.
Verecundor verecundaris, verecundatus sum. auoir vergongne.
Delector delectaris, delectatus sum. auoir delectation.
Glorior gloriaris, gloriatus sum. auoir gloire.
Crapulor crapularis, crapulatus sum. soy remplir de viande.
Indignor indignaris, indignatus sum. soy courroucer.
Morior moreris & moriris, mortuus sum. mourir.
Irascor irasceris, iratus sum. soy courroucer.

De sexta specie verborum neutrorum.

Q. Væ sunt neutra sextæ speciei? Quæ cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente construuntur cum præpositione à vel ab. vt factus sum à Deo. Discipul9 vapulat à magistro. Quintilianus, Testis in reum interrogatus an ab reo fustibus vapulasset, & innocens inquit. Cætera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, sed sic semper, Exulo Romæ, Venetiis. Vergilius, Longéque ignotis exulat oris. Terentius, Domo exulo. Apuleius tamen de deo Socratis, Quæ omnes turbellæ, tempestatésque procul à deorum cælestium tranquillitate exulat. Et aliquãdo magno licebit virtus. Horati9 sermone VI, Vnius assis nõnunquã pretio pluris licuisse. Itẽ, paruo hac tẽpestate væneũt libri. Valerius, Fecit ne hostiliũ loc9 castrorũ minoris veniret. Quintil. libro XII, Respõdit à ciue se spoliari male quàm ab hoste vænire. Item, Nupsit Glycerium Pamphilo. Ouidius,

Si qua voles aptè nubere, nube pari. Martialis,
Vxorem quare lôcupletem ducere nôlim
Quæritis, Vxori nubere nolo meæ.

Da neutra sextæ speciei.

Vapulat. & vænit. necnon licet. exulo. nubo.
Et cum compositis fio, & passiua sequuntur.
A Xerxe vt Medo, qui vinxerat Ennosigæum.
Diris compedibus, Caurúsque & vapulat Eurus.

Vapulo vapulas, vapulaui, vapulatũ. estre batu.
Væneo vænis, væniui, vænum, estre vendu.
Liceo lices, licui, licitum. estre prise.
Exulo exulas, exulaui, exulatum. estre banni.
Nubo nubis, nupsi, & nuptus sum. estre mariee. sed propriè mulierum est, quæ, quia apud antiquos cum viris tradebantur, nubere capita, hoc est opperire & velare pudoris gratia solebant, nubere dictæ sunt, hoc est maritari, flameis obnupta facie. Vnde Claudianus, Flamea sollicitũ præuelatura pudorẽ. vel vt ait Festus, boni ominis causa, quia flameo assiduè vteretur vxor Flaminis, cui non licebat facere diuortiũ. Abusiue enim dictũ est, Nupsit amicus.

De sexta specie deponentium.

Q. Væ sunt deponentia sextæ speciei? Quæ nominatiuũ patientẽ, & ablatiuum cum præpositione agentẽ postulant, vt, Horatius natus fuit à patre libertino.

Da sextæ speciei deponentia.

Nascitur, atque oritur, patiórque, adiunge renascor.
Et gaudent sexto, Patre vt sum natus ab Aldo.
At patior poterit casum quoque sumere quartum,
A saxo vt pateris non paruam Sisyphe pœnam.

Nascor nasceris, natus sum. naistre.
Orior oriris, vel oreris, ortus sum. naistre,
Patior pateris, passus sum. souffrir.
Renascor renasceris, renatus sum. renaistre.

De neutris septimæ speciei.

Q. Væ sunt neutra septimæ speciei? Quæ nominatiuũ agentem postulant, & post se non regunt casum sine præpositione, vt eo ad aream diui Marci. venio à delubro Virginis. Nisi iungantur nominibus aduerbialiter positis, vt eo domum, venio domo. sunt etiam quæ absolute ponuntur, vt dormio, viuo.

Peto tamen accuſatiuo iungitur ſine præpoſitione. Vergilius, Hinc portum petit. Idem, vt Italiam læti, Latiúmque petamus.

Dic aliquot neutra ſeptimæ ſpeciei.

It. meat. incedit. tendit. petit. ambulo. pergo.
Tranſeóque. & curro. diſcedo. accedo. remigro.
Sto. iaceo. ſedeo. ſurgo. ruo. ſalto. quieſco.
Dormióque & vigilo. viuo. labo. ludit. hióque.
Intereo. accumbo. ſudo. pereóque. cadóque.
Et valeo, atque oleo. nato. no. ſonat. occido. conſto.
Si admittunt caſum, non ſolum admittere debent.

Eo is, iui, itum	aler.
Meo meas, meaui, meatum	
Incedo incedis, inceſſi, inceſſum	
Tendo tendis, tetendi, tenſum	
Peto petis, petiui, petitum	
Ambulo ambulas, ambulaui, ambulatum	
Pergo pergis, perrexi, perrectum.	
Tranſeo tranſis, tranſiui tranſitum.	paſſer.
Curro curris, cucurri, curſum.	courir.
Diſcedo diſcedis, diſceſſi, diſceſſum.	departir.
Accedo accedis, acceſſi, acceſſum,	approcher.
Remigro remigras, remigraui, remigratum.	retourner.
Sto ſtas, ſteti, ſtatum.	ſe arreſter.
Iaceo iaces, iacui, ſine ſupino.	ieſir.
Sedeo ſedes, ſedi, ſeſſum.	ſeoir.
Surgo ſurgis, ſurrexi, ſurrectum.	ſe leuer.
Ruo ruis, rui, rutum.	trebucher.
Salto ſaltas, ſaltaui, ſaltatum.	ſauter.
Quieſco quieſcis, quieui, quietum.	repoſer.
Dormio dormis, dormiui, dormitũ.	dormir.
Vigilo vigilas, vigilaui, vigilatum.	veiller.
Viuo viuis, vixi, victum.	viure.
Labo labas, labaui, labatum.	trebucher, vaciller.
Ludo ludis, luſi, luſum.	iouer.
Hio hias, hiaui, hiatum.	baailler.
Intereo interis, interiui, interitum.	mourir.
Accumbo accumbis, accubui, accubitum.	ſe ſeoir a table.
Sudo ſudas, ſudaui, ſudatum.	ſuer.
Pereo peris, periui, peritum.	perir, mourir.

Cado cadis, cecidi, casum. cheoir.
Valeo vales, valui, valitum. estre sain, ou malade.
Oleo oles, olui, olitum. puir.
Nato natas, nataui, natatum. nager.
No nas, naui, natum. nager.
Sono sonas, sonui, sonitum. sonner.
Occĭdo occĭdis, occĭdi, occasum. penultima breui. mourir.
Consto constas, constiti, constitum vel constatum. estre manifeste.

Quæ verba grammatici appellant neutra passiua?

Fit, solet, & gaudet, confido, atque audeo, fido. quia in præteritis perfectis & iis quæ à præteritis perfectis deriuantur retinent literaturam passiuorum, in cæteris verò neutrorum.

Fio fis, factus sum. estre fait.
Soleo soles, solitus sum. souloir, auoir de coustume.
Gaudeo gaudes, gauisus sum. estre en ioye.
Confido confidis, confisus sum. soy confier.
Audeo audes, ausus sum. estre hardi.
Fido fidis, fisus sum. confier.

Quomodo construuntur? Varie. nam fio construitur vt vapulo. Soleo, infinito semper iungitur, vt soleo legere. Gaudeo, dictum est iungi ablatiuo agenti, vt tu me esiouys, gaudeo te. Cõfido & fido datiuũ postulant, vt nõ confido tibi. Audeo accusatiuo, vel infinito iungitur, vt audeo magnum nefas, & audeo conuiciari tibi. Verg. Audétq; viris cõcurrere virgo. Ouidius, Ausus es ô nimium, nimiúmque oblíte tuorum, Thracia nocturno tãgere castra dolo.

De septima specie deponentium.

Q. Væ sunt deponentia septimæ speciei? Quæ nominatiuũ agentẽ postulant, & post se non regunt casum sine præpositione, vt, nõ nisi doctus reuertar in patriã. Nisi iungantur nominibus aduerbialiter positis. tũc enim tacemus præpositionẽ, vt reuertor Romam, proficiscor domo. Sunt quæ absolute poni possunt, vt iocarísne, an serio loqueris?

Dic aliquot deponentia septimæ speciei.

Labórque. & gradior. venor. piscórque, iocórque.
Altercor. luctor. proficiscitur. atque cachinor.
Prælior, & grassor. lachrymor. scortórque, sed inde
Nugor. conuersor spatiórque, & rusticor, adde
Digredior. conor. ratiocinor. auguror istis.
Si dederis casum, non solum iungito verbis.

Labor laberis, lapsus sum. glisser.
Gradior gradieris, gressus sum. aller, cheminer.
Venor venaris, venatus sum. chasser aux bestes.
Piscor piscaris, piscatus sum. pescher.
Iocor iocaris, iocatus sum. iouer.
Altercor altercaris, altercatus sum. noiser, debatre.
Luctor luctaris, luctatus sum. luiter.
Proficiscor proficisceris, profectus sum. aller, cheminer.
Cachinor cachinaris, cachinatus sum. fort rire.
Prælior præliaris, præliatus sum. combatre.
Grassor grassaris, grassatus sum. aller impetueusement.
Lachrymor lachrymaris, lachrymatus sum. dicitur & lachrymo. pleurer.
Scortor scortaris, scortatus sum. paillarder.
Nugor nugaris, nugatus sum. mentir.
Cõuersor cõuersaris, cõuersatus sum. conuerser auoir cõuersation.
Spatior spatiaris, spatiatus sum. spatier, pourmener.
Rusticor rusticaris, rusticatus sum. demourer es champs.
Digredior digrederis, digressus sum. aller en auant.
Conor conaris, conatus sum. efforcer.
Ratiocinor ratiocinaris, ratiocinatus sum. faire conte. vnde ratiocinator dicitur qui rend conte.
Auguror augurarís, auguratus sum. deuiner.

Et quoniam tam neutra, quàm deponẽtia septimæ speciei, iunguntur tum casibus cum præpositione, tum aduerbiis localibus, tũ nominibus positis aduerbialiter, vt eo, venio, transeo, gradior, proficiscor, & huiusmodi: operæpretiũ videtur hic de aduerbiis localibus studiosè conscribere. non poterit enim quisquam horũ verborum septimæ speciei bene scire constructionem, ipsisque vti latine loquens, si nesciat, quo nam modo iungantur aduerbiis, ac nominibus, quæ ponuntur aduerbialiter.

DE ADVERBIIS LOCALIBVS.

Q Vot sunt aduerbia localia? Sex. Vbi. quò. quà. vnde. quorsum. & quousque. Vbi, significat statũ in loco. Quò, motum ad locum. Quà, motum per locum. Vnde, motum de loco. Quorsum, locum versus. Quousque, vsque ad locum, vel vsque ad tempus.

Dic aduerbia significantia in loco.

Hic. istic. illic. intus. foris. vsquam. nusquam. ibi. ibidem. vbique.

alibi. alicubi. ſicubi. necubi. vbiuis. vbilibet. vbiubi. vbicũque. vtrobique. ſuperius. inferius. & vbi.

Quæ differentia eſt inter hic, iſtic, illic? Hic ſignificat locũ apud primam perſonã, quæ loquitur. Iſtic, locũ apud ſecũdã, quæ audit. Illic, ab vtraque remotum. Et ſic huc iſtuc illuc, hac iſtac illac, hinc iſtinc illinc. eodem modo hic hæc hoc, iſte iſta iſtud, ille illa illud. hic enim, refertur ad primã perſonã. iſte, ad ſecũdã. ille, ad tertiã.

Dic aduerbia ſignificantia ad lócum.

Huc. iſtuc illuc. intro. foras. vſquam. nuſquam. Siquó. nequó. aliquó. vtroque. quocunque. quoquó. quouis. quolibet. eó. eodem. ſupra. infra. & quó.

Dic aduerbia ſignificantia motum per locum.

Hac. iſtac. illac. intus. foris. ſiquá. nequá. aliá. aliquà. vtraq;. quacunque. ea. eadem. & quá.

Dic aduerbia ſignificantia motum de loco.

Hinc. iſtinc. illinc. intus. foris. ſicunde. necunde. aliunde. alicunde. vndique. vndecunque. vtrinque. vndeuis. vndelibet. inde. ſuperne. inferneque. cælitus. funditus. & vnde.

Dic aduerbia ſignificantia locum verſus.

Horſum. iſtorſum. illorſum. ſiquorſum. nequorſum. aliorſum. aliquorſum. ſurſum. deorſum. dextrorſum. ſiniſtrorſum. vel leuorſum. vtroque verſum. & quorſum.

Dic aduerbia ſignificantia vſque ad locum.

Hactenus. hucuſque. iſtucuſque. illucuſque. eouſq;. & quouſque.

De nominibus quæ ponuntur aduerbialiter.

Nomina vrbium, oppidorum, & pagorum in loco, in quo caſu ponuntur? In genitiuo ſi ſint primæ vel ſecundæ declinationis, vt ſum Patauii, fui Romæ. Si verò tertiæ, vel tantum pluraliter declinata in ablatiuo: vt, tu fuiſti Carthagine. ego eram Venetiis, Piſis, Senis, Locris, Puteolis, Carris.

De loco, & per locum in quo caſu ponuntur? Similiter in ablatiuo, vt ſolui Venetiis. tranſiui Roma, Brunduſio. Tu venis Florentia, Carthagine.

Ad locum in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo, vt eo Romam, Tybur, Venetias, Sermonetam, Baſſianum, Carpos.

Ad interrogationem per quorſum, in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cum verſus: quod poſtpoſitum, inclinat ſibi præpoſita nomina. vt, Cũ appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam verſus profectum te eſſe conſtaret, ſcripſi ad te has literas.

Ad interrogationem per quousque, in quo casu ponũtur? In accusatiuo cum vsque, vt vsque Romam.

Possumúsne huiusmodi nominibus propriis addere præpositionem? Maximè, vt vado ad Albam, Venio ab Roma, quod & vsu approbatorũ facile ostendi potest. Cicero in Verrinis, Ea die Verres ad Messanam venit. Sallustius in Catilinario, Iam tum Brutus ab Roma aberat. Recte ergo dicetur, Venio à Roma, & à domo: sum in Roma, & in domo. Fabius, In domo furtum factum ab eo, qui domi fuit. Plurima sibi exempla facile qui volet, inueniet, sed frequens vsus gaudet breuitate, & demit præpositionem.

Quæ appellatiua ponuntur vt propria? Domus, Humus, Rus, & Militia. Sed humus, ego non nisi in loco, & de loco memini legere: & militia, in loco tantũ. vt Stratus humi, Surgit humo: fui militiæ. Itẽ Rus in loco magis in datiuo, quàm in ablatiuo ponitur. Terentius, Ruri se continebat. Poetæ tamen propter metrũ etiam rure dicunt. Inuenies etiam belli in loco aduerbialiter. M. Tullius libro secundo de officiis, Præterea, quibuscũque rebus vel domi, vel belli poterunt, rempub. augeant, imperio, agris, vectigalibus.

Adiiciuntúrne adiectiua huiusmodi nominibus, cum ponuntur aduerbialiter? Nõ: nisi meus, tuus, suus, noster, & vester, & alien9. nam sum domi meæ, & tu es domi alienæ dicimus. sum domi magnæ, tu es domi pulchrę & regiæ, nõ dicimus: sed in domo magna, & in domo pulchra, & regia. Itẽ, eo Venetias ditiores Patauio, vel Patauiũ maius Venetiis: ego quia id genus orationes nõ memini legere, non dicerẽ, sed ad Venetias ditiores, ad Patauiũ maius. Legi tamen apud Ouidium in Heroidibus, Atque aliquis doctas iam nũc eat inquit Athenas. sed potest tacuisse præpositionẽ, vt Vergilius, Italiam fato profugus Lauináque venit. nam Propertius addidit, cũ ait, Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

Nomina prouinciarum, regionum, insularum, montium, appellatiua, & propria hominum, & belluarum: Item appellatiua rerum omnium in loco, in quo casu ponuntur? In ablatiuo cum præpositione in, vel simili, vt sum in templo, sub tecto, super lapide. Ad locum in quo casu ponuntur? In accusatiuo cum præpositione ad, vel simili, vt eo ad templum, in Cyprum: versus Italiam, quod melius postponitur, vt Italiam versus. Vsque verò, ponitur cum alia præpositione, vt eo vsque ad templum, vsque in Cretam. Ad locũ vtimur etiã supinis in um sine præpositione, & gerundiis in dum, cum præpositione, vt eo lectum, & ad legendum. De loco in quo

casu ponuntur? In ablatiuo cum ex, vel è, vel ab, vel simili præpositione, vt venio ex agro, reuertor à templo, vel è foro domũ. Per locum in quo casu ponũtur? In accusatiuo cum per, vt transeo per forum, per aream diui Marci, per Danubium.

De verborum communium constructione.

Quid est verbum commune? Quod in or naturaliter desinens, vtranque retinet significationẽ, actiuam scilicet & passiuã. Quomodo construuntur verba cõmunia quando actiuam habent significationẽ? Cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente, sicut verba actiua: vt ego criminor te, sicut ego accuso te. vt largiris mihi libros, sicut tu donas mihi libros.

Quomodo construuntur verba cõmunia in significatione passiua? Cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente cum præpositione à, vel ab, vel simili, sicut verba passiua: vt ego criminor abs te, sicut ego accusor abs te. libri largiuntur à me tibi, sicut libri donantur à me tibi.

Da verba communia.

Largior. experior. veneror. moror. osculor. hortor.
Criminor. amplector. necnon interpretor, atque
Hospitor. hæc nunc sunt communia verba, sed olim
Multa alia antiquis communia verba fuerunt,
Vt meditor. solor. frustror. reor. aggrediórque.
Fare. obliuiscor, dignor. stipulor. dominórque.
Metor, & affector. testor. detestor. abutor
Quæ actiuè quarto, passiuè iungito sexto.

Largior largiris, largitus sum.	donner ou estre donne.
Experior experiris, expertus sum.	esprouuer ou estre esprouue.
Veneror veneraris, veneratus sum.	honorer ou estre honore.
Moror moraris, moratus sum.	retarder ou estre retarde.
Osculor oscularis, osculatus sum.	baiser ou estre baise.
Hortor hortaris, hortatus sum	enhorter ou estre enhorte.
Criminor criminaris, criminat9 sum.	blasmer ou estre blasme.
Amplector amplecteris, amplexus sũ.	embracer ou estre embrace.
Interpretor interpretaris, interpretat9 sũ.	exposer ou estre expose.
Hospitor hospitaris, hospitatus sum.	loger aultruy ou estre loge.
Meditor meditaris, meditatus sum.	exerciter en pensant.
Solor solaris, solatus sum.	consoler.
Frustror frustraris, frustratus sum.	tromper.
Reor reris, ratus sum.	penser & croyre.

Aggredior aggrederis, aggressus sum. assaillir.
For quod nõ est in vsu, faris, fat⁹ sum. parler.
Dignor dignaris, dignatus sum. daigner.
Obliuiscor obliuisceris, oblitus sum. oublier.
Stipulor stipularis, stipulatus sum. interroguer, & demander.
Dominor dominaris, dominat⁹ sum. dominer.
Metor metaris, metatus sum. disposer & mettre par ordre.
Assector assectaris, assectatus sum. ensuiuir.
Testor testaris, testatus sum. tesmoigner ou faire testamẽt
Detestor detestaris, detestatus sum. abominer.
Abutor abuteris, abusus sum. mal vser.

DE CONSTRVCTIONE IMPERSONALIVM.

Q Vid est verbum impersonale? Quod nec numeros distinctos, nec personas habet.

Quot sunt genera verborum impersonalium? Duo. actiuæ vocis, & passiuæ.

Actiuæ vocis impersonalia quomodo desinunt? In t, vt pœnitet, placet, interest.

Passiuæ vocis impersonalia quomodo desinũt? In tur, vt amatur.

DE IMPERSONALIBVS passiuæ vocis.

Quibus verbis deriuantur passiuæ vocis impersonalia?

A A verbis in o, quæ nominatiuum agentẽ postulãt, id est à verbis actiuis, à neutris tertiæ, quartæ, & septimæ speciei. Ab iis autẽ, quæ habẽt nominatiuũ patientẽ vt egeo, gaudeo, vapulo, nõ deriuãtur: nec ab iis neutris, quæ præ se infinitũ admittunt, nisi à paucis. Vergilius, Sic placitũ. Plinius tamen lib. x, cap. XXVII, indigetur vsus est, Nunquã cõspectis, nisi cũ præsidio earum indigetur. Sed tu eorũ quæ nõ sunt in frequẽti vsu, abstineas.

Quomodo construuntur impersonalia vocis passiuæ? Cum ablatiuo agente cum præpositione à, vel ab: vt à me studetur, id est ego studeo. à te dormitur, id est tu dormis. Post se verò regunt casum verborum suorum, si à neutris tertiæ, & septimæ speciei deducta fuerint: vt seruio tibi, à me seruitur tibi: eo ad templum, à me itur ad templum. Nam quæ ab actiuis veniunt, ego non memini legere cum casu patiente. non enim legi vnquam apud doctos, quale est, amatur Socratem, aratur terram: sed passiuè semper, amatur Socrates, aratur terra. quod ne apud Græcos quidẽ fieri deprehendi, nec potui adhuc inuenire qui legerit. Illud enim apud Priscianum,

λέγεται Διογένην τὸν κυνικὸν, hoc est, dicitur Diogenem Cynicũ, si non subauditur ποιῆσαι ἢ τύψαι, vel aliud infinitum, Græci nõ approbant. negant enim dici apud se, ἐρᾶται σωκράτην, hoc est, amatur Socratem. Docetur verò grammaticam, & petitur gratiam ita dicitur, vt donatur tibi, turbatur agris, à me accipitur à te. nõ enim in his pati aliquid significamus. Ponuntur frequentius absolute, vt amatur, statur. Sed quare non liceat dicere amatur Socratẽ, ostendimus in fragmentis nostris.

Ante se an habere possint ablatiuum, possumúsne authoritate confirmare? Maximè. Cicero in epistolis, Sed nihil est à me inseruitum tempori. Idem in officiis, Occurritur autem nobis & quidem à doctis, & eruditis. Cæsar in commentariis, Cum ab hostibus cõstanter, & non timidè pugnaretur. Liuius, Et Roma inde frequẽter migratum est à parentibus, ac propinquis nuptarum. Sed hæc omnia sunt à neutris tertiæ, & septimæ speciei. An etiam quę ab actiuis, & neutris quartæ deriuãtur, habere possint ablatiuum, nullum occurrit exemplum, nisi quòd apud Plautum legitur, Si opulento petitur pauperioris gratiam, pauper timet. Vbi opulento datiuus est pro ablatiuo positus. sed dici posse & Donatus & Diomedes & Priscianus docent, quibus ego facile accedo.

Quam significationem habent hęc vocis passiuæ impersonalia? Actiuam semper. nã quid aliud est, à me amatur, quàm ego amo? à te curritur, quàm tu curris? Et notandum nihil id genus impersonalibus esse posse, quod patiatur.

Dic aliquot impersonalia passiuæ vocis.

Scribitur. & legitur. fertúrque. auditur. amatur.
Prandetur. bibitur. statur. seruitur. aratur.
Præ se quæ sextum, dandíve admittere casum
Debent, post casus verborum cuncta suorum.
Itur vt ad generum Cereris sine vulnere paucis
Regibus, & sicca & crudeli morte tyrannis:
Ac tacite ad gelidum miseris descenditur orcum,
Atque ibi Iunoni stygiæ seruitur ab illis,
Siqua fides, vanis sed tu ne crede poetis.
Non tamen inuenies, pulchrum certamen Orestis
Cum Pylade à nobis legitur, certamen vt hic sit
Quartus: nec, terras mihi bobus aratus, & agros.
Atque his consimilas apud egregios authores.
Sed plerunque solent non vllum admittere casum,

Vt turbatur agris, ſtatur, dormitur, amatur.
Scribitur, ſcribebatur, ſcriptum eſt, vel fuit. on eſcript.
Legitur, legebatur, lectum eſt, vel fuit. on lit.
Fertur, ferebatur, latum eſt, vel fuit. on porte.
Auditur, audiebatur, auditum eſt, vel fuit. on oyt.
Amatur, amabatur, amatum eſt, vel fuit. on ayme.
Prandetur, prandebatur, prãſum eſt, vel fuit. on diſne.
Bibitur, bibebatur, bibitum eſt, vel fuit. on boit.
Statur, ſtabatur, ſtatum eſt, vel fuit. on fareſte.
Seruitur, ſeruiebatur, ſeruitum eſt, vel fuit. on ſert.
Aratur, arabatur, aratum eſt, vel fuit. on laboure.

DE IMPERSONALIBVS ACTIVAE VOCIS.

Imperſonalia actiuæ vocis quot ſpecies habent? Sex.

DE PRIMA SPECIE imperſonalium.

Q. Væ ſunt imperſonalia actiuæ vocis primæ ſpeciei? Quæ ablatiuum agẽtem cũ præpoſitione à vel ab, & datiuum poſtulãt, vt ie fais bien a mes amys qui me ſatiſfont. per neutrum dicimus, ego benefacio amicis meis, qui ſatiſfaciunt mihi. per imperſonale verò, à me benefit amicis meis, à quibus ſatiſfit mihi. hoc eſt, bonum, id eſt bona res fit à me amicis meis.

Et aduerte huius ſpeciei verba eſſe ſemper imperſonalia. non enim licet dicere benefio, malefio, ſatiſfio: quoniã in his, bene, male, ſatis, vim habere videtur nominatiui tertiæ perſonæ, & datiuus neque agens eſſe, neque patiens.

Dic imperſonalia actiuæ vocis primæ ſpeciei.

Cum bene fit verbo, necnon male iunge, ſatiſque,
Et bene fit facies, necnon malefitque, ſatiſfit.
Quæ debent ſextum, caſumque admittere dandi.

Benefit, benefiebat, benefactum eſt, vel fuit. on faict bien.
Malefit, malefiebat, malefactum eſt, vel fuit. on faict mal.
Satiſfit, ſatiſfiebat, ſatiſfactum eſt, vel fuit. on eſt ſatiſfaict.

De ſecunda ſpecie imperſonaliũ actiuæ vocis.

Q. Væ ſunt imperſonalia ſecundæ ſpeciei? Quæ ante ſe infinitum loco nominatiui poſtulant, & poſt ſe genitiuum. vt legere bonos libros intereſt ſcholaſticorum. Excipiuntur mea, tua, ſua, noſtra, & veſtra: pro mei, tui, ſui, noſtri, & veſtri. vt docere meos ſcholaſticos intereſt mea. Dicimus etiã, Cuia intereſt, ſicut cuius. vt, hæc quoque interſunt tua, cuia, vel cuius ſtudere

maxime intereſt. Sed quando nominatiuum habent, ſunt perſonalia, vt hoc mea primum non parui refert, & tu etiam cogita quid cuiuſque interſit. Et notandum horum verborum nominatiuum ſemper neutri generis eſſe oportere, quemadmodum Laurentius Valla præſtāti vir ingenio docet, cui ego facile aſſentior, quia nuſquam aliter memini legere quàm cum nominatiuo neutri generis. Aliquādo tamen aliter inueniuntur. Plinius lib. XVIII, cap. XXI, Plurimū enim refert cuiuſque ſoli ratio. Idem in prooemio primi libri, Multúmque apparatus intereſt apud inuitatum hoſpitem & oblatum. Sed an verbū aliquod ſit imperſonale, oſtendimus abundè in fragmentis grammaticis.

Intereſt quando eſt perſonale quot modis conſtruitur? Quatuor, & quatuor habet ſignificationes. Iungitur enim genitiuo, & ſignificat quod vulgò dicimus appartenir: vt, Ceſte choſe appartient a toy ſeulement, hoc tua ſolius intereſt, id eſt ad te ſolum pertinet. Item iungitur datiuo, & ſignificat eſtre preſent. vt Iay eſte preſent a tes nopces, ego interfui nuptiis tuis. Quando verò ſic dicimus, De Rome a Naple ſont cent mille pas: & diey, ou du marche iuſque au palais ſont deux cent pas: Roma Neapolim interſunt centum millia paſſuum, id eſt centum milliaria: & hinc vel è foro ad prætorium interſunt ducenti paſſus: ſignificat diſtantiam. &, autant quil y a dung lieu a aultre. quod fit melius per diſtat, vt Roma Neapoli diſtat centum millibus paſſuum: & hic locus, vel area à prætorio diſtat ducentis paſſibus. Item & per abeſt. Plancus in epiſtola ad Ciceronem lib. X, Ventidius bidui abeſt ab eo. Lepidus ad forū Voconii caſtra habet, qui locus à foro Iulii quatuor & viginti millia paſſuum abeſt.

Eſt notandum per intereſt, milliaria & cætera id genus poni in nominatiuo, cætera verò ibi collocare nos oportere, vbi ea, quæ & de loco, & ad locum ſunt, collocamus. Per diſtat verò & abeſt ponuntur milliaria, vel paſſus, & huiuſmodi tā in accuſatiuo, quàm in ablatiuo. Res autem quæ diſtat, vel abeſt, id eſt ea vnde ſermo incipit, in nominatiuo collocanda eſt. Ea verò vnde diſtat, vel abeſt ſic ponitur, vt ea quæ de loco ſunt. Ouidius,

Sulmo mihi patria eſt, claris vberrimus vndis,
Millia qui nouies diſtat ab vrbe decem.

Valerius Maximus, Eueſtigióque Epidauri Romanorū legatos in tēplum AEſculapii, quod ab eorum vrbe quinque millibus paſſuum diſtat, perductos, vt quicquid inde ſalubre patriæ laturos ſe exiſtimaſſent, pro ſuo

iure sumerent, benignissime inuitarunt. Aliquando autem significat differentiam: & cōstruitur sic, Inter hominem, & belluam multum interest, id est magna differētia est. & inter te & me, vel nihil, vel parum interest: id est vel nulla, vel parua differentia est. Item sic, sapiens interest à stulto, & stulto: vtrunque enim dicimus. Terentius, Homini homo quid præstat? stulto intelligens quid interest? id est quæ differentia est? Item sic apud eūdem, Hōc pater, hōc dominus interest. Dicimus etiam non refert, & non interest vtrū domi sis, an foris, id est cest tout vng, & ny a nul interest. Valerius Maximus, Nihil interest an humi, an sublime putrescā. Iuuenalis, Quid refert dictis ignoscat Mutius, an non? Dicimus etiam cum genitiuo sic, magni, parui, tanti, & quanti interest & refert. Cicero, Magni enim interesse videbatur ad eam necessitudinem. Idem, Permagni interest, quo tempore hæc epistola tibi reddita sit. Et cum nonnullis aduerbiis, vt magis, minus, plus, maxime, minime, & similibus.

Præterea tua discipuli interest libros legere, sunt qui negant dici latine: sed tua, qui es discipulus. sed de his in fragmentis.

Dic impersonalia actiuæ vocis secundæ speciei.

Intererat, refert speciei verba secundæ
Ante infinitum voluerunt, post genitiuum.
Quinque tamen sexto sed erunt pronomina casu.

Interest, intererat, intèrfuit. il appartient.
Refert, referebat, retulit. il appartient.

DE TERTIA SPECIE impersonaliū actiuæ vocis.

Q. Væ sunt impersonalia actiuæ vocis tertiæ speciei? Quæ infinitum præ se loco nominatiui postulant, post se verò datiuum. vt, ludere placet pueris. Cum nominatiuo vèrò sunt personalia. vt literæ non placent stultis.

Et notandum dici posse, mihi placet esse bono, & mihi placet esse bonum. sed cum accusatiuo subauditur me, vt sit, mihi placet me esse bonū. Ouidius in Heroidibus, Quo mihi cōmisso non licet esse piam? id est me esse piā. Et in primo μεταμορφώσεων, Sed nocet esse deum, id est me esse deum nocet mihi. Martialis,

Dicunt Earinos tamen poetæ.
Sed Græci, quibus est nihil negatum,
Et quos ἄρες ἄρες decet sonare.
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui musas colimus seueriores.

Dic impersonalia actiuæ vocis tertiæ speciei.

Accidit. atque vacat. præstátque. placétque. libétque.
Euenit. & restat. conducit. sufficit. atque
Contingit. constat. cum suppetit. expetit. & cum
Conuenit. atque licet. nec non liquet. ante requirunt
Hæc infinitum, sed post voluere datiuum.

Accidit, accidebat, accidit.	il aduient.
Vacat, vacabat, vacauit.	auoir le temps & le loisir.
Præstat, præstabat, præstitit.	il vaulx myeulx.
Placet, placebat, placuit.	il plait.
Libet, libebat, libuit.	idem significat.
Euenit, eueniebat, euenit.	il aduient.
Restat, restabat, restitit.	il reste.
Conducit, conducebat, conduxit.	il est vtile.
Sufficit, sufficiebat, suffecit.	il souffit.
Contingit, contingebat, contigit.	il aduient.
Constat, constabat, constitit.	il est manifeste.
Suppetit, suppetebat, suppetiuit.	il vient en memoire.
Expedit, expediebat, expediuit.	il est vtile.
Conuenit, conueniebat, conuenit.	il conuient.
Licet, licebat, licuit, & licitum est.	il est licite.
Liquet, liquebat, licuit.	il est manifeste.

De impersonalibus actiuæ vocis quartæ speciei.

Q. Væ sunt impersonalia actiuæ vocis quartę speciei? Quæ infinitum præ se loco nominatiui postulant, post se verò accusatiuũ patiẽtem. vt, incubuisse literis iuuat me. Cum nominatiuo autem sunt actiua, vt literæ iuuant me, at te delectant diuitiæ. Oportet, rarissimè legitur personale. Terentius, Quæque solent, quæque oportent.

Dic impersonalia actiuæ vocis quartæ speciei.

Dedecet, atque decet. iuuat. & delectat. oportet.
Atque etiam offendit. lædit quoque connumerabis.
Hinc infinitum, quartum inde his adiice, sicut
Non dormire diu, populos cui cura regendi,
Consultúmque virum decet, & cui plurima curæ.
Et quod ait mulier, varium & mutabile semper,
In vento & rapida scribere oportet aqua.

Dedecet, dedecebat, dedecuit.	il ne conuient point.
Decet, decebat, decuit.	il conuient.

Iuuat, iuuabat, iuuit. il plait.
Delectat, delectabat, delectauit, il delecte.
Oportet, oportebat, oportuit. il fault.
Offendit, offendebat, offendit. il offense.
Lædit, lædebat, læsit, idem quod offendit.

Quare addidisti huic speciei, lædit, atque offendit? Quia possunt habere præ se infinitum loco nominatiui, post verò accusatiuum, vt iuuat, delectat, & cætera. vt, scribere lædit stomachum. & bibere merum sæpe offendit cerebrum. Quare quæcunque verba infinitum ante se loco nominatiui habere possunt, inter impersonalia connumeranda sunt, vt legere fecit me multa scire. scribere plurimos interemit. Item multis obest amittere tẽpus. &, studere profuit mihi. Vergilius, Sæpe etiam steriles incendere profuit agros. Item virtuti incumbere est quàm optimum. Horatius, Scribendi rectè, sapere est & principium, & fons. Item, Te imposuisse mihi non latet, non fallit me. Vergilius,

Nec me adeo fallit veritam te mœnia nostra,
Suspectas habuisse domos Carthaginis altæ.

Sic pertinet, attinet, attingit, & spectat cum infinitiuo impersonalia sunt, & post se accusatiuum cum ad præpositione requirunt, vt studere pertinet ad me. Horatius epistolarum primo,

Res gerere, & captos ostendere ciuibus hostes,
Attingit solium Iouis, & cælestia tentat.

Res gerere, est loco nominatiui. Inueniuntur etiam verba in or cum infinitiuo loco nominatiui, vt datur, permittitur. Vergilius,

Si datur Italiam, sociísque & rege recepto,
Tendere, vt Italiam læti, Latiúmque petamus.

Valerius Maximus, Si tamen acta excellentissimorum virorum humiliter æstimare sine insolentiæ reprehensione permittitur.

De impersonalibus actiuæ vocis quintæ speciei.

Q Væ sunt impersonalia actiuæ vocis quintæ speciei? Quæ genitiuum vel infinitum ante se postulant: post verò, accusatiuum. vt, peccatorũ, vel peccasse pœnitet me. Apud antiquos erant etiã personalia. Terẽtius, Hei mihi non te hæc pudẽt? Lucanus, Quem sæua pudebũt. Atque ideò dixit quidã bonorũ morum doctus magister, quẽ non legere solũ, sed ediscere quoque pueros velim, Quod pudeat socios prudens cælare memento.

Et notent hic pueri eum quem pudet, tædet, miseret, pœnitet, poni in accusatiuo: eũ verò cuius pudet, tædet, miseret, pœnitet, in

genitiuo.vt, me pudet, tædet, miseret tui. pœnitet me peccatorum, meorum, quod dicitur lingua vulgari Iay vergogne, ie suy ennuye, iay cōpassion de toy, & me repens de mes peches. & sic vno modo construuntur. Cum verò sic dicitur, Tu me ennuye, tu nas point de cōpassion de moy, variatur constructio: me tædet tui, te non miseret mei. & hoc quia me tædet tui, non est, tu me ennuye, sed iay ennuy de toy. sic me pudet tui, non est, tu me vergongne ou me fais vergogne, sed iay vergongne de toy, tu me ennuye, tu me fais vergongne, dicendum, tu afficis tædio, tu afficis me dedecore.

Dic impersonalia actiuæ vocis quintæ speciei.

Depudet. & tædet. miserétque. pigétque. pudétque.
Distædet. necnon & pœnitet. & miserescit.
Hæc infinitum poscunt, casúmve secundum
Ante, sed à tergo quartum sibi verba dederunt.

Depudet, depudebat, depuduit. on na point de honte.
Tædet, tædebat, pertæsum est vel tæduit. il ennuye.
Miseret, miserebat, misertum est. on a pitie.
Piget, pigebat, piguit, & pigitum est (vt Gellius tradit) auoir douleur de cueur.
Pudet, pudebat, puduit. on a honte.
Distędet, bat, distęduit, sicut pertędet, pertęduit. on est fort ēnuye.
Pœnitet, pœnitebat, pœnituit. on se repent.
Miserescit, miserescebat, sine præterito. dicimus & miseresco. on a pitie.
Vergil. His lachrymis vitam damus, & miserescimus vltrò.

De impersonalibus actiuæ vocis sextæ speciei.

Q Væ sunt impersonalia actiuæ vocis sextæ speciei? Quæ & ante se, & post se infinitum postulant. vt, discere bonas literas debet interesse tua. Discere incipit placere mihi. Scribere solet nocere lipposis. Furari desinet aliquādo iuuare fures. Bibere aquam modo potest prodesse, modo obesse. à quibus orationibus si remoueantur debet, incipit, solet, desinit, potest, infinitū secundū post verbum positum, transit in verbum finitum, sic, Discere bonas literas interest tua. Discere incipit placere mihi. Scribere nocet lipposis. Furari non iuuabit aliquando fures. Quare facile discent pueri latine loqui per hæc verba incipit, desinit, debet, solet, potest, si prius absque illis componant orationem, sic, Peccare displicet bonis, studere iuuat studiosos, amare deum interest omnium. deinde inserant, quod placuerit ex iis verbis, & verbum fi-

uertas, vt ego amo, me amare. ego amor, me amari. nos amauim⁹, nos amauisse. nos amati sumus, nos amatũ fuisse, vel nos amatos fuisse, sed sic per participium. Nos amabimus, nos amatum ire, vel nos amaturum esse: vel per participium, nos amaturos esse: & idem significãt, vt ostendimus in fragmentis, nos amabimur, nos amatum iri. In quibus omnibus addendũ est aliud verbũ, vt sit perfectus sensus. nã me amari, vel nos amari abs te, nisi addideris placet mihi, & huiusmodi, imperfectum est. Et sciendũ infinita eorũ verborum, quæ & à fronte, & à tergo similes casus habent, similes pariter vtrinq; casus admittere. vt, Quia tu euasisti doctus gaudeo, gaudeo te euasisse doctũ. vides euasisse, nõ habere casum verbi sui euado, id est nominatiuum, sed accusatiuum potius, quoniã & præ se habet similem casum, id est accusatiuum. Item tibi placet, quia euasisti diues, tibi placet euasisse diuiti. si autem dixeris diuitem, subaudies te, vt tibi placet te euasisse diuitem. discipuli interest, vt sit bonus: discipuli interest esse boni, & bonũ, & subaudies ipsum.

De infinitis verborum impersonalium.

1 Infinita impersonalium quomodo cõstruuntur? Et ante, & post cum casu verborum suorum, vt gaudeo equidem plurimum, quòd mihi acciderit studere bonis literis: Mihi accidisse studere bonis literis gaudeo plurimum. Lætor quòd te iuuet virtuti incumbere: Lætor te iuuare virtuti incumbere. Volo quòd à te scribatur: Volo à te scribi. Credo quod à te ibitur in Germaniam, & seruietur Maximiliano Cæsari: Credo à te itum iri in Germaniam, & seruitũ iri Maximiliano Cæsari. Illud tamen notandũ, minus latine dici, credo quòd ibis, & similia. vtimur verò nos huiusmodi interdum orationibus exempli gratia, vt facilius pueri intelligant.

Quid interest inter infinita impersonaliũ & passiuorũ? In infinitis impersonalium pati nihil significamus, vt Amari à me volo, id est ego volo amare. à te incipit legi, id est tu incipis legere. hic enim nulla est res patiens. In infinitis verò passiuorũ aliquid pati ostendimus, volo te amari à me, id est volo quòd tu ameris à me.

Spero tibi hanc rem præsidio futurum, dicitúrne congrue? Maxime. est enim futurum indefinitum, liberum vndique, & impromiscuum, neque numeris præseruiens, neque generibus, quod Græci appellãt ἀπαρέμφατον. simile est, Spero inimicos meos hoc dicturum. de hac re multa Gellius.

Regúntne infinita ante se suppositum verborum suorum? Re-

gũt pro imperfecto indicatiui posita, vt ego amare te, pro amabã, tu legere Vergilium, pro legebas. nos amare virtutem, pro amabamus. Vergilius, Nos procul inde fugã trepidi celerare recepto Supplice sic merito, tacitique incidere funem, id est nos celerabamus, incidebamus. Terentius, Inuidere omnes mihi, mordere clanculũ: ego floccipendere. pro inuidebant omnes mihi, mordebant, ego floccipendebam.

Illud non prætermittendum duxi sic finitum verbum in infinitũ cõuertere, credo quòd tu es, aut eras indoctus, credo te esse indoctũ. scio quòd tu iuisti, aut iueras Romã, scio te iuisse Romã. credo quòd nemo imponet mihi, credo neminem impositurũ esse mihi. Et eodem modo per passiuum: sed, vt dixi, minus cultè & latinè dicitur per finitum verbum cum coniunctione quòd.

DE GERVNDIIS.

Mandi, amãdo, amandũ, quæ pars orationis sunt? Libet A respõdere illud Horatii in poetica de versib⁹ elegis, Grãmatici certant, & adhuc sub iudice lis est. aliqui enim neque nomina esse volũt, quia regũt transitiue: neque verba, propter casus, quos habẽt: neq; participia, quia sunt sine tẽpore: neque aliquã ex octo orationis partibus, sed partẽ potius per se. aliqui affirmant esse verba participialia, aliqui verò nomina participialia. sed & de gerundiis, & de supinis abundè diximus in fragmentis.

Gerundia quot casus habent? Tres. genitiuũ, accusatiuum, ablatiuum, si modo sunt nomina.

Quam significationẽ habent? Tam actiuã, quàm passiuã, ab actiuis, cõmunibus, & neutris, vt aro: à cæteris vero, quam eorũ verba. Non me latet quid Laurentius, & alii senserint, quod nunc ne cõfundamus pueros, prætermittimus. in fragmentis enim mihi cum illis erit hac de re certamen. satis sit nunc vnũ exemplũ ex Iustino, Athenas quoque missus erudiendi gratia, id est vt erudiretur.

Quomodo construuntur? Ante non regunt: sed pòst volunt casus verborum suorum quæ actiuam habent significationẽ. nam in passiua absolute ponuntur. non enim legi, quale est, vrit fœmina videndo à maribus, sicut vrũtur equi videndo fœminas. Nec, eo ad videndum ab amicis, & cognatis, sicut eo ad videndum amicos. & cognatos. quod etiam per supinum dicimus, eo visum amicos dici potest & ad videndos amicos. Sed quando iunguntur substantiuis, passiuam habent significationem, & non sunt gerundia, sed nomina, quæ participia esse desiuerũt amissione temporis. Dices etiam

per gerundium, Mihi eundum est Romam, tibi scribendum est literas, Nobis legendum est hodie Homerum : pro ego iturus sum Romam, tu scripturus es literas, nos lecturi sumus hodie Homerũ. Verg. Pacémque ab rege petendum. Lucretius, Aeternas quoniam pœnas in morte timendum. Columella in epistola ad Siluinũ, Vt poeticis numeris explerẽ georgici carminis omissas partes, quas, vt ipse Vergilius significauerat, post se memorandum reliquit. Cũ vero sic dicimus, Scribendæ sunt mihi literæ, legendus est mihi hodie Homerus: item eo ad videndos amicos, vaco scribendis literis: non loquimur per gerũdium. Habeo ire, habeo legere, ad imitationem Græcorum dicimus. M. Tullius in epistolis, Tantum tibi habeo polliceri. Gellius, Et quid habet super ea re dicere. & significat possum, vt etiam apud Græcos, οὐκ ἔχω λέγειν. οὐκ ἔχω σπουδάζειν. οὐκ ἔχω πορεύεσθαι. οὐκ ἔχω ἐλθεῖν. non possum dicere. non possum studere. non possum ire. non possum venire.

Notandum gerundium in i, cũ genitiuo plurali sine vitio copulari, sic, Composui ego hunc librum instituendi puerorum gratia. Gellius lib. XVI, cap. VIII. Siue magis admonẽdi, quàm aliorum docẽdi gratia. Plautus, Nominãdi tibi istorum magis, quam edundi copia. Cicero, Dolebas etiam Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse. Liuius, Non enim vereor nequis hoc me vestri adhortandi causa magnifice loqui existimet.

DE SVPINIS, & eorum constructione.

A Matum amatu, quæ pars orationis sunt? Quintilianus, Supina in u, verba esse participialia dicit. Diomedes etiã in um.

Supina quam significationem habent? In um actiuam semper, in u verò tantum passiuam. vt eo amatum, id est vt amem, tu es dignus amatu, id est vt ameris.

Quomodo cõstruuntur? Cum casibus verborum suorum quæ in um desinunt, & semper adiunguntur verbo significanti, aut clàm indicanti motum, vt eo petitum ius postliminii, & seruitum tibi. Vergilius, Aut Graiis seruitum matribus ibo.

In u verò supinum, non regit casum, immò ipsum regitur, sed à nominibus adiectiuis nulla interposita præpositione, vt hoc est turpe dictu, id est vt dicatur. miserabile visu, id est cum videtur. sic optimum factu, id est vt fiat. tu es dignus amatu, id est vt ameris. Multa à doctis cõscripta sunt iucunda cognitu, id est vt cognoscãtur. & hæc res est obscœna aspectu, id est cum aspicitur. Inuenitur

etiam vltimum supinum regi à verbo, sed rarissime, quod ego vix semel, atque iterum legi. M. Cato in libro de re rustica, Primus cubitu surgat, postremus cubitū eat. Stathius in primo Achilleidos, Quem tunc venatu rediturum in limine primo Opperiens. In fragmentis grammaticis ostendam supinum in um, accipi etiam passiue, vt contumelia factum itur, id est datur opera vt fiat contumelia: & in u actiue, vt surgo cubitu, id est à cubatione.

DE COMPARATIVIS, & eorum constructione.

Quid est comparatiuum? Quod cū intellectu positiui, vel aliquo participe sensu positiui, magis aduerbium significat, vt albior, magis albus: sapiētius, magis, plus sapienter. vlterior, magis vltrà quàm ille qui est vltra. & debet exarari comparatiuum per a, sicut verbum comparo.

Quot sunt gradus comparationis? Tres. Positiuus, Comparatiuus, Superlatiuus. Dicitur autem positiuus id omne, vnde comparatiua & superlatiua formantur.

A quot orationis partibus deriuantur comparatiua & superlatiua? A quatuor. A nomine adiectiuo, quod possit incrementa & diminutiones accipere, vt doctus doctior doctissimus, magnus maior maximus. ab vno verbo detero: deterior deterrimus. à præpositionibus: vt post posterior postremus, citra citerior citimus, intra interior intimus, vltra vlterior vltimus, infra inferior infimus, supra superior supremus. extra exterior extrem9. ante anterior, sine superlatiuo. prope propior proximus. Ab aduerbiis, vt pridē prior primus, sæpe sæpius sæpissime, diu diutius diutissime.

A quo casu formantur comparatiua? A primo desinēte in i, addita or, vt docti doctior, forti fortior.

Nonne formantur etiam à participiis, vt amans amantior? Nō. nam si amātior deriuaretur ab eo quod est amans deū: dici posset sum amantior deum, quàm tu, quia potest comparatiuum habere omnem casum positiui sui. quod quia nō dicimus, sed potius, sum amantior dei, quàm tu, constat deriuatum ab eo quod est amans dei. Ouidius,

Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reuerentior vlla deorum.

Quæ non formant in vsu frequenti comparatiua? Quæ ante us, vel is vocalē habēt, vt pius, tenuis. & hoc aiunt quidā propter duas regulas, quarum altera alteri est contraria. regulæ autem hæ sunt, I positū inter duas vocales, efficitur cōsonās, præterquā in pau-

cis quibusdã, vt AEneius. Rhodopeius, Troius, Priamei9, Peneius.

Item comparatiuum superare debet positiuum suũ vna syllaba. Si igitur piior, egregiior, & huiusmodi dices, cõtra alteram harum necesse est facias. Nam si voles piior esse disyllabum, vbi i sit consonans, erit cõtra eã regulam, quæ vult positiuum à cõparatiuo superari: quod non fiet, si piior erit dissyllabũ, vt positiuũ pius. Rursus si voles piior esse trisyllabũ, vbi i inter duas vocales i & o sit vocalis, non seruabitur regula, quæ vult i inter duas vocales esse consonantẽ. atqui non erit, si piior trisyllabũ fuerit. ob has igitur contrarias regulas, non formare aiunt grãmaticos ab huiusmodi nominibus cõparatiua, sed assumere magis aduerbium, & complere vsum cõparatiui, vt magis pius, magis tenuis. sed ego id fieri existimo euphoniæ, id est boni soni gratia. nam inueniuntur aliquando apud authores ab huiuscemodi adiectiuis cõparatiua. M. Tullius rhetoric. lib. II. Sed illæ tenuius, & acutius & subtilius tractãtur. Plin. Secũdus, Vinũ omne dulce quò tenuius, eò odoratius. Iuuenalis, Egregius cœnat, meliusque miserrimus horum egregius pro magis egregiè, detracta i, vt sit tetrasyllabum propter metrum.

Quæ sunt anomala? Bonus melior optim9. malus peior pessim9. magnus maior maximus. paruus minor minimus. multum plus plurimum. nequam nequior nequissimus. sinister sinisterior sinistimus. dexter dexterior dextimus. & quæ à facio, dico, loquor, componuntur, vt magnificus magnificentior magnificentissimus, maledicus maledicentior maledicentissimus. magniloquus magniloquentior magniloquentissimus. quæ tamen magis à magnificens, maledicens, magniloquẽs deriuari videntur. Ocyor non habet positiuum latinum, sed græcum ὠκύς.

Quomodo construuntur comparatiua? Cum ablatiuo vtriusque numeri, vt candidior cygnis, edera formosior alba. Potest etiam alium habere ablatiuum significantem excessum, vt Polyphemus erat maior Vlysse centum vlnis. Nec non omnẽ casum positiui sui, vt Ptolemæi Philadelphi bibliotheca fuit longè plenior librorum aliis illius ætatis bibliothecis. quia plena fuit librorũ dicimus. Vergilius, Iouis omnia plena. Terentius, Plenus rimarum sum. Iuuenalis, Plus aloes, quam mellis habet. quia multum aloes dicimus. Ouidius, Reuerentior vlla deorum. quia reuerẽs deorum dicimus. Cicero, Propius vrbem mouetur. quia prope vrbem dicimus. Similiter, sum vlterior pontẽ quàm tu, & citerior alpes. quia vltra pontem, & citra alpes dicimus.

Comparatiuum regitne etiã nominatiuum cũ quàm? Minimè. nam cum dicimus, ſum doctior quàm tu, ſubauditur ſis. Sic etiam in aliis caſibus ſubintelligitur verbũ quod præcedit, vt apud Ouidium, Mitius inueni, quàm te, genus omne ferarũ. ſubauditur inuenerim. Et apud M. Tullium ad Luceium, Itaque etiam hoc fortiorẽ me puto, quàm te ipſum præceptorem fortitudinis. ſubintelligitur putem. Similiter, iudico te doctiorẽ, quàm illum: ſeruio tibi libẽtius quàm illi: indigeo tui, magis quàm illius. ſubauditur iudicem, ſeruiã, indigeam. Illud autem Vergilii, Aut grauiora timet, quàm morte Sichei, conciſum eſt, id eſt quàm ea, quæ in morte Sichei acciderunt. vel quàm abundat, vt ait Seruius. quis enim diceret, amo Catonem meliorem, quàm Cæſare?

Ad bonam comparationẽ quot requiruntur? Quinque. Res cõparata, vt Homerus. res cui cõparetur, vt Heſiodo. accidens, vt doctior. & quòd vterque terminus ſit accidentis particeps. quare mala comparatio eſt, Cygnus eſt albior coruo. Item quòd alter altero ſit magis particeps accidentis. quia omnis cõparatio id agit, vt alterum præferat. quæ æquat, ſimilitudo eſt potius, quàm comparatio. authores Seruius, & Diomedes.

Quot modis fit abuſio in comparatiuis? Tribus. Conſtructione, quando partitiue ponuntur, nec conſtruuntur more cõparatiuorũ, vt maior horum eſt charitas. Formatione, cum ſubſtantiua, & pronomina comparãtur, vt Neronior, ſenior, iunior, ipſior. vnde etiã ipſiſſimus inuenitur apud antiquos ad imitationẽ Græcorum. Ariſtophanes, ἐκεῖνος ὄντως ἐστὶ; ναί. ἐκεῖνος αὐτός; αὐτότατος. Significatione, cum tantũ ſignificant quantũ poſitiuum ſuum, vt ſenior pro ſenex. vel minus, vt triſtior, parum triſtis. vel contrariũ, vt dulcior, id eſt minus amarus, vt mare ponticũ dulcius eſt, quàm cætera maria, id eſt minus amarum.

Quando nõ ſolet cõparatiuũ iungi ablatiuo? Cum fit cõparatio inter duo: quia tũc iũgitur genitiuo, vt Aiacũ fortior Telamonius. Horatius in poetica, O maior iuuenum, dixit ad duos ſcribens.

Quando poſt comparatiuum non ſolet ſequi nominatiuus cum quàm? Cum inter duo fit comparatio, vt manuum aptior dextra, & non quàm manus. Item, cum qui quæ quod, vel negatiua dictio regitur à comparatiuo, vt Põpeius, quo Cæſar fuit fœlicior, vicit multos reges: & non quàm qui. &, nullo homine ſis peior, & non quàm nullus. Niſi cum ſic dicimus, Longe equidẽ maiora ſunt animalia, quæ in aquis degunt, quàm quæ in terris. & hoc quia ante

quæ, ſubauditur ea vel illa. M. Tullius in epiſtolis, Sed cum leuiora non multò eſſent quæ audirentur, quàm quæ viderentur, id eſt quàm ea quæ viderentur.

DE SVPERLATIVIS, & eorum conſtructione.

Q Vid eſt ſuperlatiuum? Quod ad plures ſui generis comparatum, ſuperponitur omnibus, vt, M. Varro doctiſſimus Romanorum, id eſt doctus præter Romanos omneis.

A quo caſu formantur? A primo deſinēte in i, addita s, & ſimus, vt docti doctiſſimus, forti fortiſſimus. à pulcher, matur, & ſimilibus in er deſinentibus, formantur à nominatiuo addita rimus, vt pulcher pulcherrimus, matur maturrimus. Vetus item veterrimus facit.

Quæ ſunt anomala? Bonus melior optim9, & cætera quæ diximus in cōparatiuis. Senex, iuuenis, adoleſcens, licet habeāt cōparatiuū, non tamen etiam ſuperlatiuum habēt. Item quæ à nominatiuo in bris veniunt, vt celebris celeberrimus. & pauca quæ in limus deſinunt, cū cōpoſitis, facillimus, agillimus, gracillimus, humillimus, ſimillimus, quorū poſitiua deſignāt literæ quæ ſunt in nomine fagus. ſunt qui agilliſſimus & gracilliſſimus dici tantum velint.

Quot ſunt terminationes ſuperlatiuorū? Octo: ſimus, rimus, quæ ſunt frequentiſſimæ. Limus, ximus, timus, remus, ſimus, nimus.

Quomodo cōſtruitur ſuperlatiuū? Cum genitiuo plurali vel ſingulari nominis collectiui, vt maximè Graiugenûm, & ô Danaûm fortiſſime gentis Tytide. & cum caſu poſitiui ſui, vt tu es moribus omnium ornatiſſimus, & proximè Hiſpaniam Mauri ſunt.

Eſſetne bona comparatio, Socrates eſt fortiſſimus aſinorum, & tigris eſt luporum velociſſima? Non. quia cum ſuperlatiuū redoleat naturam partitionis, in qua ſemper pars trahitur à toto, quod eſſe debet cum parte eiuſdem generis, vel ſpeciei: ſequeretur Socratem eſſe eiuſdem ſpeciei cum aſino, & per conſequens aſinum, & tigrim lupum, quod eſt falſum.

Perdoctus quomodo facit comparatiuum? Longe vel multo doctior, quam doctiſſimus.

Quare non dicimus perdoctus perdoctior perdoctiſſimus? Quia per neque iungitur cōparatiuo, neque ſuperlatiuo, ſicut quàm pro valde nunquā poſitiuo iungitur niſi poſt per, vt per quàm doctus: poſt oppido, ſane, admodum, valde, nimis, vt oppido quàm eruditus, ſane quàm pulcher, admodum quàm elegās ſcortum. Item habeo valde quàm paucos numos.

Quando vtendum est cõparatiuo? Cum aliquem vel suo, vel alieno generi comparamus, & ad vnum, & ad plures tam sui generis quàm alieni, vt fortior homo homine, & fortior homo hominib9, & velocior homine leo, & idem tigribus est nõn immanior, vt docent Donatus, Seruius, Priscianus, & vsus etiam authorum comprobat. Martialis,

Hic totus volo rideat libellus,
Et sit nequior omnibus libellis.

Plinius de marmoribus, Pretiosissimi quidẽ generis Lacedæmoniũ viride cunctisque hilarius. Ouidius in secundo μεταμορφώσεων, Tanto virginibus præstantior omnibus Herse. quæ & ipsa erat virgo. Vergilius in primo AEneidos,
Pygmalion scelere ante alios immanior omnes. ad sceleratos omnes conferẽs Pygmalionẽ, comparatiuo est vsus. Stathius in octauo, Et melior sis quæso deis, Amphiaraus dicit ad Plutonem. Nõ placet deis esse datiuũ. sibi enim orabat Amphiaraus, vt parceret Pluto, & esset melior, quàm cæteri dei, qui se absorbi à terra passi fuerant. nam quæ cura illi de deis? sibi enim timebat, nõ diis, quod sequentia indicãt, Siquando nephanda huc aderit coniunx, illi funesta reserua supplicia, illa tua rector bone dignior ira. Sis igitur melior mihi, quàm cæteri dii, & sume supplicia de Heriphyle vxore scelerata. Lactantius, Omnes sibyllæ vnum deum prædicant, & maximè Erythrea, quę celebrior, & nobilior inter cæteras habetur. Vallæ tamen ad plura sui generis comparatiuum referri nõ placet, cũ nec apud Græcos id fiat. Illi enim sic dicunt, ἀχιλλεὺς ἀνδρειότερος τοῦ αἴαντος. καὶ ὁ αὐτὸς ἰσχυρότερος τῶν τρώων, ἑλλήνων δὲ ἰσχυρότατος. nõ dicerent Græci, Achilles fuit fortior Græcis, sed Græcorum fortissimus, sicut ὅμηρος ἐγένετο σοφώτατος πάντων τῶν ποιητῶν. non etiam σοφώτερος. Sed ego in hoc refragor ingeniosissimo Vallæ, tum quia Romani inueniũtur ad plura eiusdem generis vsi comparatiuis, tum quia solent in multis initiũ capientes à Græcis ab angusto in effusum dilatare. sicut fecerunt etiã in sexto casu secundum vetustissimos Græcorum grammaticos. Sextum enim casum illi ἐμέθεν, σέθεν, ἕθεν, id est à me, à te, à se dicebant, quem Latini in omnibus ferè casualibus seruauère. Similiter impersonalia in paucis græcis accepta, apud nos frequentissima sunt. Illi spondeũ, vel dactylũ in secundo, vel quarto loco iambici versus rarò posuerunt, Latini verò sæpissime. S quoque apud Græcos rarissime vim consonantis amittit carminis necessitate: nostri

verò sed vetustissimi, subtrahebant eam frequentissime, vt opu'st pro opus est apud Plautum. quanquam nunc exoleuit. hoc idem fecisse eos arbitror in comparatiuis, vt cum Græci ad plura sui generis non nisi superlatiuo vsi inueniantur, nostri & comparatiuo, & superlatiuo vtantur.

Tanto, & quanto, & multo, & longe pro valde, & facile pro non dubie, quibus comparationis gradibus adiunguntur? Tam cõparatiuo quàm superlatiuo. Cicero, Quãto es maior, tãto te geras summissius. Catullus ad M. Tullium Ciceronem,

Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quòtque fuere Marce Tulli,
Quòtque pòst alus erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus
Agit pessimus omnium poeta,
Tanto pessimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Quintilianus, Declamandi ratio vt est ex omnibus nouissimè inuenta, ita multo est vtilissima. M. Tullius, Sed ego neque eis assentiebar, neque disputationum inuentori, & principi longe omnium in dicẽdo grauissimo, & eloquẽtissimo Platoni. Item, Totius Græciæ facile doctissimum Platonem. Amant etiam iungi cum alius, aliter, secus, ante, post, & cæteris quæ superlationem quandã significãt, quæque diuersitatem, vt præcipuus, dissimilis, alienus. vt docet Laurentius Valla. Ouidius, Quantóque ratem qui temperat anteit Remigis officiũ. Quintilianus, Quãto alius fuit ille infœlicissimi iuuenis affectus. Terentius, Verum multò aliter euenire intelligit. Sallustius, Multo præstat beneficii, quàm maleficii inuentorem esse. Inuenitur etiam tantum post quanto, & tanto post quantum. Ouidius, Quanto dux milite maior, tantum ego te supero. Vergilius, O præstans animi iuuenis quantum ipse feroci Virtute exuperas, tanto me impensius æquum est Consulere. quod fit, quia alterũ positiuo, seu verbo, comparatiuo alterum debet cohærere. Quo & eo pro tanto & quanto inueniuntur frequentissime posita. Fabius, Quo quisque ingenio minus valet, hoc se magis attollere, ac dilatare conatur. Idem, Erit eo obscurior, quo quisque deterior.

DE RELATIVIS.

Q. Vod est relatiuum? Quod rem antedictam dicit iterum.

Q. In quot partes diuiditur relatiuum? In duas: in relatiuũ substantiæ, & accidentis.

Quod est relatiuũ substantiæ? Quod refert antecedẽs substãtiuũ.
Quod est relatiuũ accidẽtis? Quod refert antecedens adiectiuũ.
Quotuplex est relatiuum substantiæ? Duplex: substantiæ similitudinis, & diuersitatis.

Quod est relatiuum substantiæ similitudinis? Quod idem cũ suo refert antecedente.

Quæ sunt relatiua substantiæ similitudinis? Qui, quæ, quod, is, suus, ipse, sui, ille, idẽ vt Plato, qui fuit doctissim⁹ suæ ipsi⁹ ætatis philosophorũ, docuit Aristotelẽ, & is idem Socratis discipul⁹ fuit.

Quod est relatiuũ diuersitatis? Quod refert antecedens diuersum à consequente cum quo cõcordat, sed sub eodem genere vel specie. Quãuis enim discordet ab antecedente, tamen eiusdem esse vel generis vel speciei cũ consequente refert. Nã si dico, amo laurũ & cæteras arbores: significo quidem laurũ esse arborem, sed diuersam à cæteris arboribus. non enim idem laurus, quod cæteræ arbores. Item, placet mihi accipenser, & alii pisces: ostendo quidem accipẽserẽ esse piscẽ, sed differre à cæteris specie. Nec dicas igitur, Iudæi crucifixerunt CHRISTVM inter duos alios latrones: quia sic loquens diceres CHRISTVM fuisse latronem. Caue igitur ne decipiaris in huiusmodi relatiuis substantiæ diuersitatis, nec vnquã eis vtaris, nisi antecedens eiusdem esse vel generis vel speciei, cum eo quod consequitur, velis ostendere.

Quæ sunt relatiua substantiæ diuersitatis? Alius, alter, reliquus, & cætera cæterum. nam cæter vel cæterus non legi.

Relatiuum substantiæ, & accidentis in quot debet cum antecedente congruere? In nullo, si accidentis fuerit. illud enim cum consequente concordat in numero, casu, & genere, vt Polyphemus erat altus, quanta est turris diui Marci. Si verò fuerit substantiæ, in duobus, in numero & in genere: præter suus & relatiua substantiæ diuersitatis, quæ cum consequẽte concordant, quemadmodum ea quæ sunt accidentis, vt cliens rogat patronum, vt defendat causam suam. antecedens huius relatiui suam, est cliens, & tamen congruit cũ substantiuo sequẽte, quod est causam, in numero, casu, & genere. Sallustius, Leones & alias feras. antecedẽs huius relatiui alias, est leones, & congruit cum feras. ex quo infertur leonem esse feram. sic apud Vergilium, Tum casia, atque aliis intexens suauibus herbis. Infertur casiam esse herbam.

Qui, quæ, quod, concordátne semper cum antecedente? Non. quoties enim inter duo substantiua ponitur, quorũ sequens sit pro-

prium nomē, ſequenti (vt Seruius docet) accommodatur, vt apud Salluſtiũ, Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur. & in ſacra pagina, Semini tuo, qui eſt CHRISTVS. Si verò ſequēs fuerit appellatiuum nomen, poteſt tam cũ conſequēte, quàm cũ antecedente congruere, vt roſa, quæ vel qui eſt flos candidiſſimus, mihi admodum placet. Marcus Tullius, Homines enim ſunt hac lege generati, qui tuerentur illum globum, quem in hoc templo mediũ vides, quæ terra dicitur: iiſque animus datus eſt ex illis ſempiternis ignibus, quæ ſydera, & ſtellas vocatis. Sed inuenitur etiam antecedenti reſpondere relatiuum, quãdo ſequēs ſubſtantiuum ſit propriũ nomen. Valerius Maximus, Antea ſenatus aſſiduam ſtationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.

DE RELATIVIS ACCIDENTIS.

RElatiua accidentis quæ ſunt? Qualis, quantus, quot, quotus, quotennis, quotenus, quotuplus, quotuplex, cuius, cuias. Sed quotuplus & quotuplex non memini legere apud authores. quotuplex tamen ego vtor interdum, quia legi aliquando apud grammaticos.

Qualis, quæ habet antecedentia? Bonus, malus, ſapiens, demens, ſtultus, intelligēs, doctus, indoctus, pulcher, turpis, albus, niger, & cætera ſignificantia qualitatē, vt virtutē, vitiũ, colorem, & ſimilia, vt tui crines ſunt nigri, qualia AEthiopũ corpora: & facies AEthiopũ eſt nigra, quales ſunt pennæ coruorum. eius redditiuũ eſt talis.

Quantus quæ habet antecedentia? Magnus, paruus, longus, breuis, latus, anguſtus, altus, profundus, & id genus cætera, vt formica eſt parua, quantus eſt culex. eius redditiuum eſt tantus.

Quæ ſunt antecedētia huius relatiui quot? Vnus, duo, tres, quatuor, quinque, ſex, ſeptē, octo, nouem, decem, viginti, centũ, mille, & reliqua numeralia. eius redditiuũ eſt tot. Dicimus & totidem.

Quotus quæ antecedentia habet? Primus, ſecundus, tertius, quartus, quintus, decimus, quinquageſimus, centeſimus, milleſimus. vt, tu es primus in hac vrbe, quotus ego domi meæ. Ponitur etiam quotus pro quot. Martialis, Dic quotus es, quanti cupias cœnare? pro quot eſtis. ſed propriè ordinem refert, quod indicant nomina ordinem ſignificantia, per quæ reſpondemus interrogati, vt quota hora eſt? prima, aut ſecunda, aut tertia. Si ſic igitur reſpondeamus neceſſe eſt, quare ſi hæc nomina præceſſerint, non licet ea referre per quotus? vt eo cubitũ hora tertia, quota, vel vt tu. hoc etſi nuſquam memini legere apud doctos, tamen quemadmodum

ei, qui dixerit, quotum annum ætatis agebat Cato, quando græcas discebat literas? licet respondere sexagesimum, & per huiusmodi nomina: sic etiam licere arbitror ex contrario hæc eadem nomina per quotus referre, sic, Incipio hyeme lucubrare ab hora octaua, quota Plinius Secundus cum tardissime surgeret cubitu, incipiebat. non tamen etiam sexta, quota ille sæpe. Incipiebat enim lucubrare à Vulcanalibus.

Quotennis (de quo meminit Priscianus, nam apud authores nō legi, sed sic vbique, quot annos natus es? quotum annum ætatis agis? quot annorum es?) quæ habere antecedētia potest? Anniculus, biennis, vel bimus. triennis, vel trimus. quadriennis, vel quadrimus. quinquennis. decennis. vlterius non legi. vt, hoc vinum est bimum, aut decenne, quotannis est filius tuus: vel melius, quot annos natus est filius tuus?

Quotenus (quo vsus est M. Tullius ad Atticū dicēs, In ripa nescio quotenorum iugerum) quæ habere antecedentia debet? Singuli. bini. terni, vel trini. quaterni, vel quatrini. quini. seni. septeni. octoni. noueni. deni. viceni. quinquageni. centeni. milleni. est autem quotenus relatiuum diuisiuum in pares numeros, vt boues bini, & quaterni trahunt aratrum, quoteni equi carrucā. Vtimur etiā his nominibus sic, Iulius Cæsar legauit viritim trecēnos sestertios, ait Tranquillus, hoc est trecentos viris singulis. Augustus verò, Cohortibus vrbanis quingenos, legionariis trecenos numos, hoc est singulis quingentos & trecentos. nā si dixisset, legauit populo trecentos sestertios, tantum trecentos toti populo esse legatos intelligeremus: sed quia trecenos dixit, singulis trecentos significauit legatos. Sic, dato discipulis tuis omnibus binos colaphos, hoc est duos singulis. Item, viri sobrii, ac modesti cū discumbunt, bibūt ad summū trinos cyathos vini, hoc est tres singuli. Præterea nomina quæ tantū in numero multitudinis inflectūtur, his nominibus coniunguntur. vt dedi ad te binas aut ternas, aut quaternas literas, cū tu vnas tātum miseris: pro duas, aut tres, aut quatuor epistolas, cū tu vnam epistolā miseris. nec dicas duas literas, aut binas epistolas. Sic binas ædes, ternas nuptias: pro duas domos, tria cōnubia dicēdū.

Quotuplus, quæ habet antecedentia? Simplus, duplus, triplus, quadruplus, centuplus. vt si dedisti obolū mendico propter Deū, accipies centuplum: quotuplum non accipies, si pro te impendisti. sed hunc postremum loquendi modum ego non memini legere, nec puto inueniri apud illustres authores.

Quotuplex, quæ habet antecedentia? Duplex, triplex, quadruplex. vt habeo triplicem vestem, id est trium generum, quotuplex non est tibi. sed neque hoc legi apud illustres.

Cuius cuia cuium, quæ habet antecedentia? Nomina, vel pronomina possessiua, vel genitiuos substātiuorum. vt Dic mihi Damœta cuium pecus? AEneium, vel meum, vel AEgonis. Cuia est hęc domus? tua, vel Reip. vel Herculea. Cuium fuisse putas hunc ensem? Hectoreum, vel Hectoris, vel tuum, sed sic non sunt relatiua, sed interrogatiua. essent autem relatiua, si sic diceres, hic ager est meus vel Cæsaris, cuia est ancilla.

Hic & hæc cuias & hoc cuiate, quæ habet antecedentia? Nomina patriæ, vt Romanus, Bassianas: vel gentis, vt Italus, Latinus. vt sũ Roman⁹, cuiates erant Catones, & Latin⁹, cuias fuit M. Tulli⁹.

Quæ sunt relatiua accidentis similitudinis? Omnia prædicta, vt sum bonus, qualis tu. similitudo est & æqualitas.

Quæ sunt relatiua accidentis diuersitatis? Aliusmodi, & alteriusmodi, vt sum albus, & coruus est aliusmodi. dissimilitudo est.

Quot modis ponuntur supradicta nomina in oratione? Multis, sed frequenter tribus. interrogatiue, vt, Sed vos qui tandē? quibus aut venistis ab oris? &, quod genus hoc hominum? Relatiue, vt Sum pius AEneas, raptos qui ex hoste penates Classe veho mecũ, fama super æthera notus. Infinite, vt Qui sint veri amici, planè ignoro. & sic Qualis, & cætera relatiua accidentis.

Animal quid, & Vergilius quis, quare non dicimus? Quia quis & quid nũquam relatiue, sed vel infinite, vel interrogatiue ponuntur.

DE INTERROGATIVIS.

QVod est interrogatiuum nomen? Quod rei dubiæ, vel tāquam dubiæ postulatiuum est.

In quot partes diuiditur? In duas: in interrogatiuum substantiæ, & in interrogatiuum accidentis.

Quæ sunt interrogatiua substātiæ? Qui quę quod, & quid, & vter

Quæ sunt interrogatiua accidentis? Qualis, quantus, quot, quotus, & cætera relatiua accidentis.

Quid interest inter quis, & vter? Si duo fuerint, dices quis & vter, tuo arbitratu. vt quis vel vter oculorum tuorũ melius videt? Si verò plures, quis tantũ: vt, quis ex tuis digitis est longior? non etiā vter.

Debemúsne semper respondere per eũdem casum, per quem interrogatio facta fuerit? Maximè. vt Quam puellam amauit Achilles in Troia prouincia? Polyxenam. Quis tibi videor? æque miser,

atque ego ſum. Cui inuidebat Thraſo, miles? Phedriæ riuali. A quo amata fuit Galathea? Ab Aci, & Cyclope. Quarum rerum non eſt vnquam ſatietas? Diuitiarum. Interdum tamen non licet reſpondere per eundem caſum: vt ſi rogeris, quotennis es? reſpondeas potius centum annorum, quam centenis, quod nuſquam legitur. Item quanti emptæ? Paruo. & Cuium pecus? AEgonis, aut Philondæ. & Quid agitur? ſtatur. Cuius dicis eſſe hos libros? meos.

DE DISTRIBVTIVIS.

Q. Vod eſt nomen diſtributiuum? Quod eſt diſtributionis nota, ſeu ſignum.

In quot diuiditur partes diſtributiuum nomē? In duas: in affirmatiuum & negatiuum, & ſunt hæc,

Quiſque ambo affirmant, quicunque, atque omnis, vterque.
Nullus, nemo negant, etiam coniungito neuter.

Quem caſum volunt? Genitiuum pluralem, vel ablatiuum, accuſatiuumve cum præpoſitione. vt, nullus diſcipulorum vel ex diſcipulis, vel inter diſcipulos legit. Dicimus etiā, nullus diſcipulus. ſic vterque parentum, & vterque parens.

DE PARTITIVIS.

Q. Vid eſt nomen partitiuum? Quod partem trahit à toto cum quo partitur, & cum eo debet in genere concordare. vt hominum aliquis alieni appetens, aliquis ſui profuſus. & ſunt hæc,

Quilibet, & quidam atque aliquis, quicunque, alius, quis,
Alter, vter, ſimul alteruter, numeralia vt vnus.

Sed diſtributiuum, partitiuū, diuiduum, ſynonyma eſſe exiſtimo.

Quot in partitione eſſe debent? Tria. pars, totum, & quòd pars regat totum, vt literarum tuarum vnæ ſunt eloquentiæ, alteræ humanitatis & amoris plenæ. fit etiam partitio per prolepſin, de qua dicemus cum de figuris tractabimus.

Quilibet, nónne ſignificat id quod omnis, ſeu cunctus? Non, ſed vnum quemuis de multis. vt, accipe quemlibet horum librorum, id eſt vnū quemuis, & nō quenque, ſeu omne. Poetæ tamen pro omnis ponere videntur. Ouidius, Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt. quilibet, id eſt vnuſquiſque. ſed propriè particularis eſt dictio. Quilibet igitur & nullus, non ſunt contraria, vt putant dialectici ætatis noſtræ: ſed omnis, & nullus.

DE CONSTRVCTIONE NOMINATIVI ET CAETERORVM CASVVM.

Nominatiuus, & cæteri casus iungūtur genitiuo possessiue, vt M. Tullius Romanæ eloquentiæ princeps, atque is idem patriæ verus pater. & T. Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem Patauinitatem quandam redolere dixit Asinius Pollio. Item adiectiua nonnulla genitiuum admittūt, vt plenus rimarum. diues opum. diues pictai vestis & auri. Peritus, doctus iuris. Ignarus, inscius, imperitus rerum. Cupidus honoris. appetens alieni. sui profusus. Non est aduersus impudentes, & improbos velitandum, quia tantisper similis, & compar eorum fies, dum paria & consimilia dicas.

Datiuo adiectiua sic. facilis, vtilis amicis. grauis, damnosus hostibus. carus, gratus, amicus omnibus. Inimicus nemini. & multa huiusmodi.

Accusatiuo iunguntur adiectiua sic, populabundus agros. osus, perosus inimicos. expectē, qui me nunquam visurus abisti. & cætera in rus, cum participia esse desinunt amissione temporis, & accusatiuo iunguntur.

Ablatiuo iunguntur substantiua sic, homo doctrina seria. florēti vir facundia. egregia indole puer. præstanti corpore nymphæ. virgo egregia forma, atque ætate integra. Hercules magna vi heros, atque cōsilio. nihil istac opus est arte. Dicimus etiā dux nobis opus est. Adiectiua sic, plenus fide. clarus, insignis fama. Ennius ingenio nobilis, arte rudis. secundus ab rege, & nulli pietate secundus. alienus à vitiis. dignus honore. indignus laude. magnꝰ doctrina. lassus labore assiduo. & lassus cura, & cōfectꝰ. & id genꝰ abūde multa.

DE PARTICIPIIS.

Quid est participium? Pars orationis declinabilis, partē nominis capiens, partémque verbi.

Quare inuētum est participiū? Vt loco verbi obliquis casibus intransitiue adiungatur. quia cum non possint obliqui casus adiungi verbis intransitiue, loco verbi subit participium, vt Priscianus ait. vt bonus homo loquebatur: boni hominis loquētis orationem audiui, bono homini loquenti dedi, bonum hominem loquentem audiui, à bono homine loquente accepi, quia non licet dicere boni hominis loquebatur: loco verbi loquebatur, subit loquētis participium. Item, vt oratio breuior sit, & dilucidior omissis relatiuis, aduerbiis, coniunctionibus. vt homo pauca loquens inter

ſapientes connumeratur, id eſt homo, qui pauca loquitur. Item, cœnatus eo cubitum, id eſt poſtquam cœnatus ſum. & legens diſce, pro lege & diſce. Item, veniens vidi, id eſt cum venirem.

Quòd autem in hac oratione, mulieres ornant ſe, ne videntes homines eas derideant, neceſſario participio ſit vtendum, vt Valla docet, & Sypontinus, qui à Valla accepit, mihi non videtur. non enim ſic ea reſoluēda eſt oratio, Mulieres ornāt ſe, ne homines eas videāt, & derideāt, quia ſic neceſſe eſſet vti participio, quoniā vidēt eas omnino homines: ſed ſic, mulieres ornant ſe, ne qui vidēt homines, vel ne cū vident homines, eas derideant: vel per paſſiuū, ne a quibus vidētur hominibus, derideātur: vel ne cū ab hominibus videtur, ſint illis ludibrio. nam ne homines vidētes, non eſt, ne homines videant: ſed, ne qui vident homines, vel ne cū vident homines.

Quot ſunt terminationes participiorū? Septem. ns, vt amans, legēs. rus, vt amaturus. tus, ſus, xus, uus, & dus, vt amatus, viſus, impexus, mortuus, amandus.

In ns participia, vnde formantur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi, mutādo bam, vel bar in ns. vt amabam amans. legebam legens. oſculabar oſculans. ſequebar ſequens. eo is cum compoſitis, mutat bam in ens, vt ibam iens, quibam quiens.

In rus, vnde formantur? Ab vltimo ſupino addendo rus, vt amatu amaturus. viſu viſurus. pexu pexurus. Orior tamen etſi habet ſupinum ortum, vnde ortus, participium tamē facit oriturus. Horatius in epiſtolis, Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.

In tus, ſus, xus, vnde formantur? Ab extremo ſupino addendo s. vt amatu amatus, viſu viſus, impexu impexus. A morior tamen debuit eſſe moritus, quod proportio magis exigebat, Priſciano teſte, quia ſupinum eſt moritum, quod etiam indicat moriturus: ſed facit mortu9 geminato u. quod in nullo alio participio inuenitur.

In dus, vnde formātur? A genitiuo ſui præſentis participii, mutando tis in dus, vt amans amantis, legens legentis, oſculans oſculantis: tis in dus fit amandus, legendus, oſculandus.

A verbo actiuo quot participia deriuantur? Duo: alterum præſentis & præteriti imperfecti tēporis in ns, vt amans, id eſt qui amat vel amabat: alterū futuri in rus, vt amatur9, id eſt qui amabit.

Quæ actiua non habent participium in rus? Quæ deficiunt ſupinis, & ſunt hæc,

Compeſco. cerno. renuóque. & reſpuo. lingo.
Sugo. refello. timet. lambo. vrgeo, & ambigo. caluo.

Viſoque cum metuo. poſco. linquo. arceo. diſco.
Et cum compoſitis, ſunt hæc ſine cuncta ſupinis.

Compeſco compeſcis, compeſcui. appaiſer, refrener.
Diſpeſco departir, mettre en pars Plinius, Africam ab AEthiopia diſpeſcens.
Renuo renuis, renui. renoncer.
Reſpuo reſpuis, reſpui. reieter, refuſer.
Lingo lingis, linxi. lecher.
Sugo ſugis, ſuxi. ſucer.
Refello refellis, refelli. nier, & monſtrer eſtre faulx.
Linquo linquis, liqui. ſupinum eſſet ſecundum analogiam lictum, vnde derelictum abandonner: de quo Priſcianus, Eandem ſeruant etiam regulam liqui lictum, & ex eo compoſita reliqui relictum.
Lambo lambis, lambi. lecher.
Vrgeo vrges, vrſi. conſtraindre.
Ambigo ambigis, ſine præterito & ſupino. doubter.
Caluo caluis, calui. tromper.
Viſo viſis, viſi. aller veoir.
Terentius, Viſam ſi domi eſt. Cætera dicta ſunt in actiuis.

A verbo paſſiuo quot participia deſcendunt? Duo: alterum præteriti perfecti & pluſquamperfecti temporis in tus, vel ſus, vel xus, vt amatus, viſus, pexus, id eſt qui amatus, viſus, pexus fuit vel fuerat: vel per actiuũ, quem amaui vel amaueram, vidi vel videram, pexui vel pexueram. Alterum futuri in dus, vt amandus, id eſt qui amabitur, vel quem amabo.

Quæ habẽt vnũ tantum participiũ, id eſt futuri in dus? Quæ deficiũt ſupinis. Quare? Quia cũ participiũ præteriti tẽporis inclinetur à ſupino, & ſupinũ non fuerit, nec participia erũt quæ à ſupino naſcũtur? & ſunt ea, quæ paulo antè carminibus cõplexi ſumus.

A verbo neutro quot participia deſcendũt? Duo: vnum præſentis & præteriti imperfecti temporis, in ns, vt ſeruiẽs, id eſt qui ſeruit, vel ſeruiebat: alterũ futuri in rus, vt ſeruiturus, id eſt qui ſeruiet, vel à quo ſeruietur.

Quæ neutra habẽt quatuor participia? Quæ habẽt paſſiuũ in tertiis perſonis, vt ſemino, tũdo, & aro, & cætera, vt ſeminãs, & ſeminatur⁹ in actiua ſignificatione, & ſeminat⁹ & ſeminãdus in paſſiua.

Quæ neutra habent tria participia? Hæc,
Prandeo, cœno, meret, nubóque, & iuro, quieſco,
Et placeo, & pateo, titubóque, & gaudeo, fido,

Fio quoque,& ſoleo,atque aſſueſco,atque audeo iunge.
Habent enim participium præſentis, præteriti, & futuri in rus,vt prandeo prandens,pranſus & pranſurus. cœno,cœnans, cœnatus & cœnaturus,& ſic reliqua:ſed prandeo, cœno, iuro etiam in dus participium habent.

Fio tamen vel nullum habet proprium participium,vel vnũ tantum fiens,quod non inueniri inquit Laurentius Valla,etſi Priſcianus ponit:& Diomedes rariſſimum dicit. Factus enim, eſt à ſupino factu,quod à facio eſt,cuius paſſiuum fuit facior apud veteres. futurus à ſum eſt potius,vt ait Diomedes: quanuis à fuo antiquo verbo eſſe videatur. Quòd verò non ſit futurus à fio, profuturus oſtendit à proſum, & defuturus à deſum. fiendus verò barbarè dicitur,pro eo docti faciendus vtuntur.

A ſum etiam ens,quo vſus eſt Cæſar.& Græci ὢν dicunt,nõ eſt in vſu frequenti, niſi apud dialecticos, & philoſophos ætatis noſtræ. A ſum verò compoſita carent participiis, præter abſum abſens,præſum præſens,poſſum potẽs, quod tamen nomen eſſe vult Diomedes.

Quæ participia præteriti temporis tam actionem quàm paſſionem ſignificant? Pranſus, cœnatus, potus, iuratus. dicimus enim ego prandi,& cœnaui,& pranſus,& cœnatus ſum ficos,& fici prãſæ,& cœnatæ ſunt à me. potaui & potus ſum aquam,& aqua pota eſt à me. ego iuraui & iuratus ſum numina : & numina iurata fuerunt à me.

Mereo,meres,merui & meritus ſum. gaigner gaiges ſoub aultruy.
Iuro,iuras,iuraui,& iuratus ſum. iurer.
Pateo,pates,patui,& paſſus ſum. eſtre manifeſte. ſed paſſus à patior etiam & à pandor eſt participium.
Titubo,titubas,titubaui,& titubatus ſum. vaciller.

Quæ neutra non niſi vnum habent participium? Quæ carẽt ſupinis,& ſunt hæc,

Strideo.ſterto.rudo.ſtridit.micat.æſtuo.gliſco.
Et conquiniſco,& quando dat parco peperci.
Scandóque cum ſcalpo.ſcabit.& pauet.horreo.mando.
Pſallo.luo,atque tremo.ſatagóque.& obedio.dego.
Micturio.horreſcóque,& cætera talia,præter
Parturio,eſurio,& per u i quæcunque ſecundæ,
Vt caleo,fuerint.ſed habent tamen iſta ſupinum,
Cum placeo.noceo.libeo.careo.pateóque.

Torret.olet.valeo.parétque.dolétque.latétque.

A luo etiam esset lutum per analogiam, vnde dilutum vinum à diluo, in quo mista est aqua.& à scalpo scalptũ Prisciano teste. nec dicas sculpo per u. non enim dicimus sculprum, & sculpellum per u, sed per a scalprum, & scalpellum, quare scalpta marmora dicendum, non sculpta.

Osus ab odi esse videtur. Sed osus, exosus, perosus nomina sunt secundum Seruium, & accusatiuo figurate coniunguntur. Plautus in Amphitrione, Osa sum inimicos meos. Vergilius, Lucémq; perosi. Ouidius, Tedas exosa iugales. Valerius Maximus de Scæuola, Perosus enim credo dexteram suam, quòd eius ministerio in cæde regis vti nequiuisset, iniectam foculo exuri passus est.

Vsurpantur à neutris quandoque in dus participia. Ouidius, Quæ venit indigne pœna dolenda venit. Idem, Virque mihi dempto fine carendus abest.

Strideo strides, stridi. grincer.
Sterto stertis, stertui. ronfler. Sternui verò est à sternuo: & significat quod vulgò dicimus estarnuer.
Properti⁹, Sternuit omen Amor. Columella, Donec sternuat ouis.
Rudo rudis, rudi. bruyre. sed rudunt etiam funes. vnde rudentes dicti, vt Stridórque rudentum
Strido stridis, stridi. idem quod strideo.
Mico micas, micui. iouer a leuer le doigt ou a baisser, vt baiuli solent. Marcus Tullius officiorum tertio, Dignum esse dicunt, qui cum in tenebris mices.
AEstuo æstuas, æstuaui, æstuatum. auoir grand chault.
Psallo psallis, psalli. chanter.
Conquinisco cõquiniscis cõquexi. encliner la teste en faisant signe.
Scando scandis, scandi. monter.
Dego degis, degi. viure.
Mando mandis, mandi. macher.
Scabo scabis, scabi. gratter.
Scalpo scalpis, scalpsi. idem est quod scabo, & tailler.
Pauco paues, paui. auoir paour.
Luo luis, lui. endurer la peine d'aucun mal que on ait faict.
Glisco gliscis, sine præterito & supino. croistre.

Lucillius apud Gellium, Luna alit ostrea, implet & echinnos: muribus fibras, & pecu addit. eadem autem ipsa quæ crescente lu-

na gliſcunt, deficiente luna contrà deficiunt.

Tremo tremis, tremui.	trembler.
Furo furis, inſaniui.	deuenir fol.
Luceo luces, luxi.	luire.
Pelluceo pelluces, pelluxi.	fort luire.
Torreo torres, torrui, toſtum.	roſtir.

A verbo cõmuni quot participia deriuãtur? Duo in actiua ſignificatione tantũ, in ns, & in rus, vt largiens qui donat, vel qui donabat: & largiturus, qui donabit. Vnũ præteriti perfecti tam in actiua quàm in paſſiua, vt largitus, qui donauit, & qui donatus eſt. Vnũ in paſſiua tantum in dus, vt largiendus, qui donabitur.

A verbo deponenti quot participia deriuantur? Tria: præſẽtis, præteriti perfecti, & futuri in rus, vt ſequẽs, ſequut⁹, & ſecuturus.

Quæ deponẽtia habent quatuor participia? Quæ cõmunia olim fuerunt, ſignificántque actionẽ, vt loquendus, ſequendus, vtendus. Ouidius, Multa rogant vtenda dari. Valerius Maximus, Etiam tribunus militũ adulandus erat. Et ſciendum inueniri aliquãdo participia præteriti temporis à deponentibus verbis actionem ſignificantibus paſſiuam habere ſignificationem. Vergilius, Vno graditur comitatus Achate. Idem, Nunc oblita mihi tot carmina. Terentius, Meditata ſunt mihi omnia mea incommoda.

Ab imperſonalibus ſúntne participia? Minimè: niſi à tædet, pertæſus. Suetonius, Quaſi pertæſus ignauiam ſuã. Leges etiam pœnitens, & pœnitendus. pudens & pudendus. pigẽdus. libens. decens, quæ tamen magis nomina. Quin & pertæſus ignauiã ſuam, auſim dicere nomen cum accuſatiuo figurate, vt Lucemque peroſi. quia non habet pertæſus caſum verbi tædet, cum dicitur, pertæſus ignauiam ſuam. non enim dicimus, ille tædet ignauiam ſuam, ſi tædet inuenitur vnquam cum nominatiuo. ſed potius, illum tædet ignauiæ ſuæ, vel, ſi licet cũ nominatiuo (ego enim non memini legere) ignauia tædet illum, vt Ne plus, minúſve faxit, quod poſtea nos pigeat, apud Terentium. &, Hei mihi nõn te hæc pudent? &, Quem neque pudet quicquam. &, An non pœnitebat te authorem flagitii, quod feciſſet adoleſcens? apud eundem. & Quem ſæua pudebunt, apud Lucanum. Quare cum accuſatiuus ignauiam non regatur à pertæſus ratione verbi tædet, quoniam nec per imperſonale licet dicere, illum tædet ignauiam: nec per perſonale, ille tædet ignauiam: quia potius eſſet dicendum, ignauia tædet illum: ſicut, quod poſteà nos pigeat, & non quod nos pigeamus, & ſic in cæte-

ris, vt oſtendimus: pertæſus non eſt participium, ſed nomē potius accuſatiuo figuratè adiunctum, vt oſus, exoſus, peroſus.

Quot modis participia tranſeūt in vim nominis? Tribus. cōſtructione, quādo nō habēt caſum ſui verbi, vt abundās lactis, nomen eſt: abundans lacte, participiū. acceptus illi, nomen eſt: acceptus ab illo, participium. Vergilius, Quàm diues pecoris niuei, quàm lactis abundans. Patiēs inediæ, nomen eſt: patiēs inediam participium. Doctus grammaticæ, nomen eſt: doctus grammaticā, participiū. Præfectus vrbis, nòmen eſt. Præfectus vrbi, participium. quare & comparationē aſciſcunt, vt abundātior, acceptior. Compoſitione, quādo componuntur cū dictionibus, cū quibus eorū verbū cōponi nō poteſt, vt indoctus, innòcens. non enim dicimus indoceo, innoceo. Tēporis vel amiſſione, cum nō ſignificāt tempus, vt amandus eſt optimus quiſque, id eſt amari dignus: vel mutatione, vt in participiis in rus, cum reſoluūtur per præteritū imperfectum ſubiunctiui. Ouidius, Expectem qui me nunquam viſurus abiſti? id eſt qui eo animo diſceſſiſti, vt me nō amplius videres? Valerius Maximus, Experiri enim volui, ſi tibi propoſitū ex ſententia parum ceſſiſſet, quam æquo animo me ferro eſſem interemptura, id eſt quàm æquo animo me ferro interimere auderem. Seneca de naturalibus quæſtionibus, Nullam autem mentionē fecit cometarum, non prætermiſſurus, ſi quid explorati apud illos comperiſſet. nō prætermiſſurus, id eſt ita affectus, vt non prætermitteret.

Participium quem caſum poſtulat ante ſe? Nullum, quoniā nulla orationis pars regit ante ſe, præter verbū. Poſt ſe quomodo conſtruitur? Cum caſu verbi ſui, vt tu, qui euadis doctus, gaudebis: tu euadens doctus, gaudebis. ego, qui indigeo doctrinæ, incumbo literis: indigēs ego doctrinæ incumbo literis. adamo te, qui mihi inſeruis: adamo te inſeruientem mihi. Non vidi quenquem, qui ſit ſtudio nihil conſecutus. Neminem vidi ſtudio nihil conſecutum. O puer, qui præſtas condiſcipulos omnes ingenio, tene memoria illud Iſocratis, ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής: O puer præſtās ingenio condiſcipulos omnes, &c. Nobis qui gaudemus virtute, multi inuident: Nobis virtute gaudētibus multi inuident. Seruire deo præter cætera, intereſt omnium, qui viuunt: viuētium omniū intereſt præter cætera ſeruire deo.

In quid reſoluitur participiū? In relatiuū, & verbum: vt amans: id eſt qui amat, vel amabat. Nonnunquā reſoluitur in verbū, & dū, vel poſtquā, vel &, vel quoniā, vel cū, & ſimilia, vt præceptore le-

gente, discipuli discũt, id est dũ præceptor legit. & hoc dicto interiit, id est postquã hoc dixit, vel cũ hoc dixisset, excessit è vita. Itẽ, legens disco, id est lego, & disco. & veniens vidi, id est cum venirẽ.

Quando participio vti non licet? Cũ in nominatiuo esse relatiuũ nõ potest, vt moy, du quel tu te esiouys, ie suis plus poure quæ Codrus: Ego quo tu gaudes, sum pauperior Codro. Et, La grammaire que ie tay enseigne te fera hõneur & prouffit, Grãmatice quam doctus fuisti à me, erit tibi honori & commodo. Item, La chemise que ton seruiteur ta despouillee, ta nourrice lira lauer au fleuue de Eridan, Indusiũ, quo tu spoliatus fuisti à tuo ministro, ibit lotũ ad flumen Eridanũ nutrix tua. Et De brief ie enuoiray en la ville de Venise ou de Rome mes liures: desquels deux mulets serõt charges par ton multier: Libros meos, quibus duo muli onerabuntur à mulione tuo, mittã breui vel ad vrbem Venetias, vel Romã. Dic per oneror quando est tertiæ speciei, vt scribor, dicor. Libros, qui onerabũtur à mulione tuo duobus mulis, mittam breui ad vrbem Venetias, aut Romã. & sic licet dicere per participium, Libros meos onerandos multis mulis à mulione tuo mittã in Germaniã. Præterea nõ licet vti participio, quando nõ est, vt Souuent iay eu compassion de Ouide, qui fut enuoye en exil en Ponte, Sæpe sum miseratus Ouidium, qui exulauit in Ponto. Item, Tu apprens volũtiers la grãmaire que ie estudie: mais tu ne fais point de fruict. Discis tu quidem non inuitus grammaticam, cui ego studui, sed nõ proficis. In his non vsi sumus participiis, quia nec exulo habet exulatꝰ, nec studeo studitus, atque ideo diximus per relatiuum & verbum.

Dic vulgaria participiorũ omniũ, Amãs, aimãt, qui aime, ou qui aimoit. Amaturus, qui est pour aimer, qui aimera & doibt aimer, estant pour aimer, & aiant a aimer. Amatus, aime, qui a este, ou qui auoit este aime, aiant este aime, Amãdus, pour estre aime, qui sera aime, aiant à estre aime, aiant a deuoir estre aime. & sic in cæteris.

Participiũ absolutè in quo casu ponitur? In septimo si reperitur, vt Quãt ie estudioie en Grec & en Hebrieu tu te pourmenois, Studente me græcis, ac Iudaicis literis, tu deãbulabas, id est dũ vel donec ego studebam. Si verò nõ reperitur, dicimus per verbũ & dum vel donec, vel postquã, vt Leste venu, beaucop sunt malades, Postquam venit æstas, plurimi ægrotant. & Liuer parti, le printemps vient. Vbi discessit hyems, ver aduenit. hic non licet dicere per septimum casum, quia venio, & discedo non habent participia præteriti tẽporis. quanquam apud vetustissimos inuenitur discessus, &

ālia, quæ nunc penitus exoleuerunt, vt interitus, obitus.

Quare etiam hic ſeptimus caſus appellatus eſt à nonnullis ablatiuus in conſequētia? Quia neceſſario huiuſmodi ablatiuos cōſequi aliquid debet, vt ſole oriēte, fit dies, id eſt ſolis ortū ſequitur dies. & Græcis Ilion obſidentibus, victi ſunt Ilienſes, id eſt propter obſidionē Græcorū ſecuta eſt victoria de Ilienſibus. Quando autē ſic dicimus, te ſedente, ego ſto, non eſt neceſſe me ſtare, dum tu ſedes: non erit igitur ablatiuus in conſequentia: niſi in conſequentia dicitur quia conſequi omnino aliquid debet, ex quo perficiatur oratio. Sed dicas tu potius vel ſeptimum caſum, vel ablatiuum abſolutè poſitum.

Quæ participia poni poſſunt abſolute in ablatiuo? Præſentis, & præteriti imperfecti, id eſt in ns. præteriti perfecti & pluſquāperfecti, id eſt in tus, ſus, xus. quæ frequētiſſime inueniūtur in ſeptimo caſu. exēpla vltrò ſe offerunt, ſiquis inquirat, vt te veniente die, te decedente canebat. & Sublata beneuolentia, amicitiæ nomen tollitur, & huiuſmodi infinita. Itē futuri in rus, vt Facturo me copiā bonorum librorū ſtudioſis omnibus, cœperunt omnes gaudere mirum in modum, id eſt cum eſſem facturus copiam. Lucanus in primo, Facile venturo Cæſare prædam Ignauæ liquere manus, id eſt, cum eſſet venturus Cæſar. Valerius Maximus libro primo, Id luce proxima conſulibus ſacrificio vel expiaturis, ſi poſſet auerti: vel, ſi certum deorum etiam monitu viſum foret, executuris, hoſtiarum exta ſomnio congruerunt. In dus quoque ſic, voluendis aſſiduè bonis libris, quàm plurima memoratu digna diſcuntur, id eſt voluēdo libros, vel dum voluuntur. Marc. Tullius in proœmio primi libri officiorum, Orationem autem latinam efficies legendis noſtris pleniorem. id eſt legendo noſtra, vel cum legentur noſtra. ſed hæc, cum amittunt tempus, non ſunt participia.

DE PATRONYMICIS.

Q Vid eſt patronymicum? Quod proprie à patre deriuatū ſecundum formam græcam, ſignificat filium, vel nepotē, filiam, vel neptē primitiui ſui, vt hic Priamides, Priami vel filius vel nepos. Hæc priamis, filia, neptiſve Priami.

Quare dicendum potius patronymicū per y ψιλὸν ny, quàm patronomicum per o μικρὸν? Quia quæ componuntur ab ὄνομα, mutant primum o μικρὸν in ω μέγα, ſecundum verò in y ψιλὸν. ſic ab ἱερὸς & ὄνομα, Hieronymus, quod ſacrum nomen interpretatur. à σὺν & ὄνομα, Synonymum.

Nónne etiã ab aliis, quàm à patribus patronymica deriuantur? Quidni? sed rarò, & abusiue, vt a matribus, sicuti est Iliades, Iliæ filius Romulus. Latoides, λητόος, id est Latonæ filius Apollo. ab auis maternis, vt Atlantides, Mercurius filius Maiæ Atlantis. A fratribus, vt Phaëthôtiades, sorores Phaëthôtis. A regibus siue conditoribus, vt AEneadæ. Romulidæ, id est Romani. Thesidæ, Cecropidæ, id est Athenieñses. Et sciẽdũ multa inueniri huius formæ gẽtilia, vt Hemonis, Thessalis, Colchis, Argolis, Cyclas, Ias, Troas. multa item propria, vt Euripides, Thucydides, Bacchis, Doris, Pithyas. 1

Possúntne deriuari patronymica à propriis patrũ latinis, vt Saturnus, Iuppiter, Mars, Mercurius, Sol? Minime. nam in his, & similibus dicendũ est filius, vel nepos Saturni, Iouis, Martis, vel per possessiuũ, Saturnius, Iouinus, Martius. nã pro patronymicis possessiua inueniũtur apud Latinos vsurpata, vt AEmilianus Scipio, id est AEmilii filius. Octauianus Cæsar, id est Augustus Octauii filius. dicitur & Octauius. Verg. Lusimus Octaui. A nominibus tamẽ patrum Latinis Romanũ poetam posse existimo, si contigerit, patronymica inclinare, si græcam habere potuerint inflexionẽ, (quia græce patronymica formari debent) nec aliter apud Græcos, quàm apud Latinos nomina illa appellentur. nam à Saturnus, Iuppiter, Mars, Mercurius, Sol, Neptunus, ideò patronymica deriuare non licet, quia non sic, sed κρόνος, ζεύς, ἄρης, ἑρμῆς, ἥλιος, ποσειδῶν græcè dicuntur. A Petrus igitur Petrides esse potest patronymicũ, quia ὁ πέτρος τοῦ πέτρου græce potest declinari, atque inde πετρίδης deriuari patronymicũ. sic ab Antonius Antoniades, à Cicero Ciceronides esse possunt patronymica, quia ὁ ἀντώνιος τοῦ ἀντωνίου, ὁ κικέρων τοῦ κικέρωνος græce licet inflectere, indéque ἀντωνιάδης, κικερωνίδης deducere patronymica.

Vtendúmne est patronymicis in prosa oratione? Nequaquã. sed in carmine dũtaxat. inueniuntur tamen vsi patronymicis etiã historiographi, quòd ipsis quoque licentia vti concessum sit. quare Herodotus apud Græcos fabulas etiam commiscet historiis. quod tamen Latini reprehendunt. Iuuenalis, Et quicquid Græcia mendax audet in historia.

Quot sunt terminationes patronymicorum masculini generis? Tres. ιδης, vt πηλείδης. ων, vt πηλείων. αδιος, vt ὑῤῥάδιος, quarũ prima, qua sola poetæ Latini vtũtur, communis est: altera Ionica: AEolica tertia. habent enim Græci quinque linguas, Communem, Ionicam, Doricam, Atticam, AEolicam.

Quomodo formantur græce? Sic. si genitiuus græcus desinit in ως, vel in ος, vel in ους, vel in ου: si nec ante ου est iota, nec quæ in ου genitiuum faciũt, primæ sunt declinationis, in ιδης communiter formatur patronymicum, vt ὁ πηλεύς, τοῦ πηλέως, ως in ιδης, πηλείδης, & per synæresin πηλείδης. Itẽ ὁ πηλεύς, τοῦ πηλῆος, ος in ιδης πηληΐδης à genitiuo Ionico. Homerus, μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. πηληϊάδεω pro πηληΐδου, ἀπὸ τοῦ πηλῆος genitiuo Ionico. ὁ δημοσθένης, τοῦ δημοσθένους, ους in ιδης, δημοσθενίδης. ὁ ἀγαμέμνων, τοῦ ἀγαμέμνονος, ος in ιδης, ἀγαμεμνονίδης. ὁ πρίαμος, τοῦ πριάμου, ου in ιδης, πριαμίδης. ὁ πάνθοος, τοῦ πανθόου, ου in ιδης, πανθοΐδης, & per synæresin πανθοίδης.

Sin autem ante ου est iota, vel in ου mittentia genitiuum primæ sunt declinationis, commutãt ου in αδης, vt ὁ μενοίτιος, τοῦ μενοιτίου, ου in αδης, μενοιτιάδης. ὁ αἰνέας, τοῦ αἰνέου, ου in αδης, αἰνεάδης. ὁ ἀγχίσης, τοῦ ἀγχίσου, ου in αδης, ἀγχισάδης: & πλεονασμῷ τοῦ ι, ἀγχισιάδης. ὁ ἱππότης, τοῦ ἱππότου, ου in αδης, ἱπποτάδης,

Cuius declinationis sunt patronymica masculina in δης? Primæ τῶν ἰσοσυλλάβων, vt ὁ πηλείδης τοῦ πηλείδου, ὁ πριαμίδης τοῦ πριαμίδου.

Patronymica fœminina quot terminationes habẽt? Tres. ας, ις, νη. quibus omnib⁹ nostri poetæ vtũtur, vt Ilias, Tyndaris, Nerine.

Quomodo formantur patronymica fœminina? In ας & in ις formantur à suis masculinis, remotas δη, vt ἰλιάδης, ἰλιάς. πριαμίδης, πριαμίς. πηλείδης sine synæresi, πηλεΐς. vel ionice, πηληΐς ἀπὸ τοῦ πηληΐδου.

In νη pauca admodũ sũt, vt νηρίνη, ἀδρασίνη, ἀκρισιώνη, αἰητίνη, ὠκεανίνη, ἀπὸ τοῦ νηρέως, ἀδράσου, ἀκρισίωνος, αἰητου, ὠκεανοῦ.

Cuius declinationis sunt patronymica fœminina? In ας & in ις, quintæ, vt ἡ πηλιάς, τῆς πηλιάδος, filia Pelię, vel neptis. ἡ πριαμίς, τῆς πριαμίδος. In νη vero, sunt secundæ τῶν ἰσοσυλλάβων, vt ἡ νηρίνη, τῆς νηρίνης.

Qui nescit græcas literas nónne à nominibus græcis latino more inflexis formare patronymica poterit? Non profecto, quanquam posse docent omnes ferè grammatici ætatis nostræ. nam quomodo Theseïs, AEneïs, penultima longa, & huiusmodi patronymica, à masculinis Theseides, AEneides deriuabunt græcarũ literarum rudes? Quòd si à Theseides, AEneides facta diæresi, Theseïs, AEneis deducent, penultima corripietur, quia est ι ψιλὸν vocalis semper

breuis apud Græcos. Quare sciat necesse est à masculinis θησηΐδης, αἰνηΐδης, quę à genitiuo Ionico θησῆος, αἰνῆος (vt suprà est dictum) formātur, deriuari θησηΐς, αἰνηΐς, δη abiectione: vnde nos Theseis, AEneis accepimus penultima longa. Nec me præterit αἰνεάδης melius ab αἰνειάδης esse ἀποβολῇ τοῦ ι, quod à genitiuo αἰνείου formatur, quàm ab αἰνῆος genitiuo Ionico. nusquam enim legitur, vt doctissimi quoque dicunt, αἰνεύς. Vnde apud Vergilium, AEneadasque meo nomen de nomine fingo. Et Quis genus AEneadū? ab αἰνεάδης est, à diphthongo ει, ι exclusa, vt Dores faciūt. Quare loco AEneis aliud pro exemplo ponatur patronymicū, vt Achilleis, Orpheis, & similia à Græcis in εὺς, quæ, si quis fuerit penitus expers literarum græcarum, nesciet formare.

Adde quòd Achillides, à datiuo Achilli latinè formaret græcarum literarū rudis, penultima correpta, sicut Antenorides. Atlātides, à datiuis Antenori, Atlanti, cum tetrasyllabum propter complexionem penultimam producat. Præterea à Latona Latonades faceret patronymicum, qui nesciret Latonam Græce ἡ λητώ, τῆς λητόος λητοῦς dici. Vnde Latoides patronymicum formari ait Priscianus. Stathius primo Thebaidos,

Dum morior, depelle globum: fors æqua merentes
Respicit, ardentem tenuit reuerentia cædis
Latoid:n. Oui. Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.

Ἀρχίου εἰς τοὺς τέσσαρας ἀγῶνας in epigrammatis.

Ζηνὸς, λητοΐδαο, παλαίμονος, ἀρχεμόροιο. λητοΐδαο pro λητοΐδου Latoidæ. Eodē modo si à Dido, Manto, Sappho, Calypso, & similibus patronymica formarit, decipietur. Nā Didonides, Mātonides, Sapphonides, Calypsonides dicet, cum sit dicendum Didoides, Mantoides, Sapphoides, Calypsoides, à græcis διδοΐδης, μαντοΐδης σαπφοΐδης, καλυψοΐδης. quæ à genitiuis διδόος, μαντόος, σαπφόος, καλυψόος formantur, mutatione τοῦ ος in ιδης.

Præterea huiusmodi nomina vix ausim ego declinare vt Iuno, sed græce. Neque enim, ait Quintilianus, Iam Calypsonem dixerim, vt Iunonem. Quāquam secutus antiquos C. Cæsar, vtitur hac ratione declinādi. Quam ob rem discendæ sunt à pueris nostris necessario græcæ declinationes.

Qui latine hæc patronymica declinare, ipsisque vti voluerit, quo modo poterit? Vertendæ sunt græcæ literæ in latinas, necnon diphthongi vel in nostras diphthongos, vel in vocales longas, & quod græci πριαμίδης, αἰνεάδης, ἠλιάδης, μενοιτιάδης, πηλείδης, θη-

σίδης, Item, πριαμίς, νηρίνη, ἡλιάς, μενοιτιάς, πηλητς, θησηίς dicunt: Nos Priamides, AEneades, AEliades, Menœtiades, Pelides, Thesides, Priamis, Nerine, Helias, Menœtias, Peleis, Theseis dicamus. Sed duo nouissima, & cætera id genus, penultimā modo producunt, modo corripiūt. Nam si à πηλεΐδης, θησεΐδης facta diæresi, πηλεΐς θησεΐς deducuntur, quæ nos in latinum vertentes Peleides, Theseides sine synæresi, & Peleis, Theseis dicimus, corripiunt: sin verò à πηληΐδης, θησηΐδης, quæ à genitiuis πήληος, θησῆος Ionice formātur, vt suprà est dictum, πηλνηίς, θησηΐς deriuātur, producunt. Sed penultima breui rarò legi apud Romanos huiusmodi patronymica, Penultima verò longa sæpissime. Stathius,

Viue precor, nec tu diuinam AEnēida tenta. Ouidius,
Et tamen ille tuæ fœlix AEnēidos author,
Transtulit in Tyrios arma, virúmque toros. Idem,
Sumpserit AEnēidem, genitrix ibi prima requiret,
AEnĕadum genitrix vnde sit alma Venus. Idem,
Res quoque tanta fuit, quantæ subsistere summo
AEnĕidos Vari grande fuisset onus. Idem,
Vtque celer venias, viridas Nereidas oro. Idem,
Nerĕi te vereor, tua fulmine sæuior ira est. Martialis,
Lusit Nerĕidum facilis chorus æquore toto. Stathius,
Tum visa procul de littore mater Nerĕis.

In his AEneis, Nereis penultima & producta & correpta deprehenduntur. Sed de AEneis (vt suprà dixi) alia ratio est. nam cum corripitur, est quia ει diphthongus diuiditur per diæresin ab αἰνεΐδης, quod est ab αἰνειάδης remota α. cū vero producitur, fit, quia ει in ι conuertitur ἰωνικῶς, sic αἰνεΐς, αἰνηΐς, vnde nos æneis penultima correpta. Plerunque tamen legi penultima producta. Iuuen.

Semper ego auditor tantum, nunquámne reponam?
Vexatus toties rauci Thesēide Codri? Mart.
Brisēis vultum quanuis auersa iaceret. & sic ferè vbique.

Præterea quæ apud illos primæ sunt declinationis, apud nos itidem primæ sint, vt ὁ θησείδης τοῦ θησείδου, hic Thesides huius Thesidæ. Quæ item apud illos secundæ declinationis sunt, apud nos græcè declinantur, commutatis tantum literis græcis in nostras, vt ἡ νηρίνη τῆς νηρίνης, hæc Nerine huius Nerines. Quanquam ἦτα, duplex ε ψιλὸν: sicut ω μέγα, duplex ο μικρὸν esse existimo: & non i, sed e sonare debere. Quare dictiones græcas, in quibus est η litera, perperam nunc pronuntiari ostendemus in frag-

mentis grammaticis. Item quæ apud Græcos quintæ ſunt declinationis, nos in noſtrã tertiã transferamus, vt ἡ προιτὶς τῆς προιτίδος, hæc Prœtis huius Prœtidis. Quare hinc etiã colligimus neceſſariam eſſe literarum græcarum cognitionem hominibus noſtris.

Inueniuntúrne poetæ & addere, & detrahere ſyllabas patronymicis? Maximè. Vergilius, Tum Phaetontiadas muſco circundat amaræ Corticis, pro Phaetontidas. Ouidius, Sedit Atlãtiades, pro Atlãtides. Vergilius, Scipiadas duros bello, pro Scipionidas. Idem, Sit ſatis AEnide telis impunè Numanum oppetiiſſe tuis, pro AEneade. nam AEneus, à quo deriuari videtur, non inuenitur.

Quare poetę modo detrahunt, modo addunt patronymicis ſyllabas? Propter metrum, & maxime quando breuis ſyllaba inter duas longas cõperitur, quæ eſſe in heroico verſų non poteſt, vt in Atlantides, Phaetontides, quod & Græci faciunt. Homerus, μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. pro πηλεΐδου. Si quiſquam eſt qui vbi nõ niſi latinè inſtituimus pueros, græce formaſſe patronymica nos accuſet, ne ſit neſcius id nobis neceſſario factum eſſe, quia latine formari non poſſunt, vt ſuprà eſt dictum: tum quia volumus, & græce & latine ſimul inſtitui adoleſcẽtulos, ita tamen, vt à ſermone latino ætate noſtra incipiant, nec multo poſt, vnà & Romanis literis & Græcis incumbãt, ſed nunc potiſſimũ, vbi eas orationis partes, quæ inflectuntur, declinare latine didicerint. quod ſi aſſeruarit diligenter, cum ad patronymica noſtra ventũ fuerit, quæcunque ibi à nobis conſcripta ſunt, facile intelligent. Vtrum autem ſic inſtitui pueros ſit neceſſarium nécne, viderint docti. Nos certe perneceſſarium non arbitramur ſolum, ſed etiam contendimus.

De Figuris.

Acturus etiam operæpretium mihi videor, ſi de figuris hoc loco, quæ à Græcis σχήματα appellãtur, breuiter ſcripſero, atque id tantum attigero, quod ad puerorum inſtitutionem facere videatur.

Quid eſt figura? Quintilianus inquit, Figura eſt, ſicut nomine ipſo patet, confirmatio quædam orationis remota à communi. Idem, Sit ergo figura aliqua arte nouata forma dicendi. Poſſumus etiam ſic definire, Figura eſt vitium cum ratione neceſſitatis, ornatúſve gratia permiſſum.

In quot parteis diuiduntur figuræ? In duas. nam aut τοῦ λόγου sunt, id est verborum, vel dictionis, vel elocutionis, vel sermonis, vel orationis: aut τῆς διανοίας, id est cogitationis & sensus. Τῆς διανοίας figuras, quorũ esse aiunt? Oratorum tantum. Τοῦ λόγου; Grammaticorum. Et diuiduntur τοῦ λόγου in treis parteis, in figuras dictionis, elocutionis, constructionis. Illud nõ esse silentio prætereundum censeo, figuras omneis penes quinque Græcorum linguas attendi, ἰάδα, δωρίδα, ἀτθίδα, αἰολίδα, κοινήν. Ias enim relictis propriis versatur in tropis. Doris, in singulis partib⁹ orationis nunc adiectioni, nunc breuitati studens, facit barbarismos. Atthis breuitate gaudens, admittit solœcismos. AEolis supra modum copiosa est, amátque per circuitum verba proferre, cuius vitiũ σχῆμα διανοίας appellãt. Cõmunis est, in qua omnes idẽ sentiũt.

Sed aduertendum in primis est, vt Barbarismus & Solœcismus euitentur.

Quid est barbarismus? Pars orationis vitiosa in cõmuni sermone, In poemate vero metaplasmus dicitur. Ante Augusti Cæsaris ętatem an barbarismũ dixerint qui purè atque integre locuti sunt, se non inuenisse Gellius scribit: Apud antiquos enim nõ barbare, sed rusticè loqui dicebantur. quos nunc loqui barbare dicimus: & rusticus sermo, qui nunc barbarismus appellatur.

Quid est solœcismus? Impar & inconueniens compositura partium orationis. σχῆμα λόγου, si eum docti fecerint, dicitur. ab Asinio Capitone, & eiusdem ætatis aliis, imparilitas, à vetustioribus latinis stribiligo dictus est. nam στρεβλοῦν, deprauare est, & στρεβλὸς prauus. Gellius vero neque solœcismum, neque barbarismum, sed sicut βάρβαρον, ita σόλοικον legisse se Apud Gręcos in Noctibus refert. Idem antiquiores nostros solœcum facile dixisse meminit, solœcismum verò haud scire an vnquam dixerint. Quod si ita est, neque apud Græcos, neque apud Latinos probe dici solœcismum putat, sed aut imparilitatem, aut solœcum, sed nunc & barbarismũ & solœcismum dicimus.

Vnde Solœcus dictus? A Solis vrbe Ciliciæ, quòd eius incolæ Atheniensibus vitiosè loqui visi sint: & σολοικίζειν, qui ita loquerentur, dicti.

Quomodo rustice & barbare quis loquetur? Si barbaris vocabulis vsus fuerit. Vt si dixerit treguam, & guerram pro induciis & bello. Item si dictiones inuertat, vt si pro disciplina, displicinam dixerit, & stexæ fillæ, pro stellæ fixæ: & aliquibus penultima lon-

ga, cum debeat corripi. & Annŏna, & idŏlum penultima breui, cum ſit producenda.

Vitia oris & linguæ in quibus eſſe literis poſſunt? In ſingulis. nam ſi craſſe iota pronuntiauerit quis, Iotaciſmum faciet. Si verò L, lambdaciſmum. Item ſi m plus æquo pronuntiarit, faciet metaciſmum. Præterea à vocis gracilitate Iſchnoteſia eſt. à nimio verò hiatu vocis, Platiaſmós.

Chiloſtomia autem fit cum in ſummis labiis vox ſcinditur. Omnia igitur quæ plus æquo, minuſve ſonantia ab eruditis auribus reſpuuntur, euitanda ſunt.

Quomodo Solœcum, aut vt nunc dicimus, ſolœciſmum quis faciet? Si loquetur incongruè, vt ſi dixerit quale eſt, pater mea, mater meus. Vergilius ſcripſerunt. ego doceo tibi grammaticam.

In quo à ſolœciſmo differt barbariſmus? Hic in dictione tantum fit. ille verò in oratione.

DE FIGVRIS DICTIONIS.

Syncopa de medio tollit, quod epentheſis auget.
Extinxti vt te méque ſoror magna induperatrix,
Troiugenúmque dolos noſtri Mauortis in antro.
Apocope eum tollit finem, quem dat Paragoge,
Vt ſat erit magicas me inuitam accingier artes
Troius heu do meæ miſeram me occiderit hoſpes?
Apponit Protheſis caput id, quod Aphæreſis aufert,
Gnate renarro tuam mittas heu linquere matrem.
Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere Diuos.
Corripit vt ſtetĕrunt ducendam Syſtola vocem.
Ectaſis Ītaliam producit corripiendam,
Dicit &, inſanis vitam dederītis in vndis.
Romane at dices & dederĭtis & dederītis.
Aulaï in medio libare Diæreſis, atque
Virgilius cecinit rus, ſyluăſque, duces.
Et qui magna fuit Pelignæ gloria gentis,
Nunc quoque te ſaluo perſolüenda mihi.
Eſtque Synæreſeos deiectus fulmine Phæthon.
Fixerit AEripedem ceruam Tyrinthius heros.
Gramma tibi Antitheſis pro grammate ponit, vt olli
Inquit ſubridens hominum ſator, atque deorum.
M necat Ecthlipſis, vocalem ſed Synalœphe.

Littora mult' ill' & terris iactatus & alto,
Atq' ea diuersa penitus dum parte geruntur.

Metathesis est ordo mutatus litterularum.
Vt tibi Timbre caput Euandrius abstulit ensis.

DE FIGVRIS CONSTRVCTIONIS.

Prolepsis, quæ latine dicitur præsumptio, est pronũtiatio rerum ordine secutarum. vel est, cum ante numerus redditur, quàm personæ definiantur. vt,

Continuò reges, ingenti molle Latinus,
Quadriiugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis sex radii fulgentia cingunt,
Solis aui specimen, bigis it Turnus in albis,
Bina manu lato crispans hastilia ferro:
Hinc pater AEneas, Romanæ stirpis origo,
Sydereo flagrans clypeo, & cælestibus armis,
Et iuxta Ascanius, magnæ spes altera Romæ:
Procedunt Castris.

Per hanc autem figuram, si plurale verbum præponitur ante vtrunque quod sequitur, nominatiuum præcedere in congregatione oportet, vt, duæ aquilæ deuolauerunt, hæc ab oriente, illa ab occidente. vel, Altera ab ortu solis, altera ab occasu. Sin ad ea quæ diuiduntur, singulare verbum sequitur genitiuũ, singulare diuidendo præcedere oportebit. vt, Duarum aquilarum, altera deuolauit ab oriente, altera ab occidente. Præterea singulare modo in singularia, modo in pluralia licet diuidere. vt humanum genus, aliquod bonum, aliquod malum est. humani generis, aliqui boni, aliqui praui. Et rursus plurale nunc in pluralia, nunc in singularia. hominum, aliqui boni, aliqui mali. duarum auium, altera volatilis, altera non. Si nominatiuus igitur præcedit, verbum in congregatione ponitur: sin autem genitiuus, in iis quæ diuiduntur. Quòd si & congregationem, & eius partes obliquè proferre volumus, necesse est loco verbi vti participio obliqui casus, & ad aliam personam facere transitionem. vt aquilarum volantium, alterius ab oriente, alterius ab occidente similis est celeritas. Et per datiuum, Aquilis volantibus, huic oriens, illi relinquitur occidens. Et per accusatiuum, aquilas volantes, hanc oriens, illam misit occidens. Veteres tamen interdum pro genitiuo plurali nominatiuum legimus proposuisse. Homerus ὀδυσσέας μ', οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀδυσσεῦ, hoc est, Duo scopuli, alter ad

cælum vſque latum peruenit, alterum verò ſcopulum humiliorem videbis Vlyſſe. vbi ſecundum artem genitiuo vtendum fuiſſet τῶν δὲ δύω σκοπέλων. σολοικοφανὲς igitur fecit. Quemadmodum ἰλιάδος γ. Ἄμφω δ᾽ ἑζομένω γεραρώτερος ἦεν ὀδυσσεύς, hoc eſt, ambo vero ſedentes, honoratior Vlyſſes erat. ἀντὶ τοῦ, ἀμφοῖν δ᾽ ἑζομένοιν, amborum autem ſedentium, honoratior Vlyſſes erat. quale eſt apud Horatiũ in poetica, ô maior iuuenum. ad duos enim Piſones ſcribebat. de hoc verò abundè in comparatiuis. Item ἰλιάδος π. Νεστορίδαι δ᾽, ὁ μὲν οὔτασ᾽ ἀτύμνιον ὀξέϊ δουρί Ἀντίλοχος, λαπάρης δὲ διήλασε χάλκεον ἔγχος. Ἤριπε δὲ προπάροιθε. μάρις δ᾽ αὐτοσχεδὰ δουρί Ἀντιλόχῳ ἐπόρουσε κασιγνήτοιο χολωθείς, Στὰς πρόσθε νέκυος, τοῦ δ᾽ ἀντίθεος θρασυμήδης Ἔφθη ὀρεξάμενος πρὶν οὐτάσαι. Neſtoridæ autem, Antilochus acuto telo percuſſit Atymniũ, ferro adacto in ilia. cecidit verò ille coràm. ſed Maris propinquus lancea inuaſit Antilochum ira, germani cauſa percitus, aſtans ante mortuum, hunc autem deo ſimilis Thraſimedes celeriter percuſſit, ante quàm ille feriret. pro τῶν νεστοριδῶν, ὁ μὲν ἀντίλοχος οὔτασ᾽ ἀτύμνιον, μάριν δὲ ἀντίθεος, θρασυμήδης, Neſtoridarũ Antilochus percuſſit Atymnium, Deo verò ſimilis Thraſymedes Maridem. Similiter ſi quis dicat, Duo fratres, alter facilis, alter durus eſt, vitium facit: cum ſit dicendum, Duorum fratrum, aut è duobus fratribus alter facilis, alter durus. Tale eſt etiã illud Liuii vt Priſcianus refert, Periti religionum, iuriſque publici, quando duo ordinarii conſules eius anni, alter morbo, alter ferro periiſſet, ſuffectum conſulem negabant rectè comitia habere poſſe. cum ars ſic exigeret, Quãdo duorum ordinariorum conſulum, aut ex duobus ordinariis conſulibus alter morbo, alter ferro periiſſet. aut ſic, Quando duo ordinarii cõſules eius anni periiſſent, alter morbo, alter ferro. quę eſt pręſumptio frequentiſſima, vt illa ὀδυσσείας α. ἀλλ᾽ ὁ μὲν αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ᾽ ἐόντας, αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν, οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ᾽ ἀνιόντος, Sed ille AEthiopas petiit qui procul ſunt. AEthiopas, qui diuiſi ſunt in duas partes vltimi hominum, alteri in occidente, alteri in oriente. Et illa in Iphigenia in Aulide κατεῖδον δύ᾽ αἴαντε συνέδρω, τὸν τε οἰλέως, τελαμῶνος τε γόνον τῆς σαλαμῖνος στέφανον, Vidi duos Aiaces conſidentes, alterum Oilei, alterum Telamonis filium Salaminæ decus. Apollonius in primo περὶ συντάξεως, illud Homeri, οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, ſic mutat, οἱ δὲ

δύο σκόπελοι ἱκάνουσιν, ὁ μὲν ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ ἄχρι τοῦ ὀλύμπου. duo perueniunt ſcopuli, alter vſque ad cælum, alter vſq; ad olympum. quod poeta noſter præſumptione dimiſſa ſic mutauit in primo AEneidos, Geminíque minantur in cælum ſcopuli. In huiuſmodi igitur conſtructione tam diuiduorũ, quàm κατὰ πρόληψιν, Græci articulis ſubiunctiuis vtũtur, vt ἀετοὶ διέπτησαν δύο, ὁ μὲν ἀπ' ἀνατολῶν ὁ δὲ ἀπὸ δυσμῶν. καὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν εἰσὶν ἀγαθοὶ, οἱ δὲ πονηροί. καὶ τοῖν δυοῖν αἰάντοιν, ὁ μὲν τελαμώνιος, ὁ δ' ὀϊλέως υἱὸς ἐγένετο. Nos verò aut pronominib9, aut nominibus, vt duæ Aquilæ deuolauerunt, hæc ab ortu ſolis, illa ab occaſu: vel altera ab ortu ſolis, altera ab occaſu. & hominũ hi boni, illi mali ſunt. vel aliqui boni, aliqui mali ſunt. & duorum Aiacum hic Telamonius, ille Oilei filius fuit: vel alter Telamonius, alter Oilei filius fuit.

In prolepſi quinque eſſe plerunq; oportet, Cõgregationẽ, vt Reges. Partes, vt Latinus Turnus, AEneas Aſcanius. Verbũ, vt procedunt. Partiũ determinationes, vt Latinus Turnus ab vna parte, AEneas Aſcanius ab altera. Ordo, vt præcedat congregatio, vt reges: ſequãtur partes, vt Latinus Turnus, & AEneas Aſcanius.

Eſt autem prolepſis duplex, Explicita in qua omnia inueniuntur quæ in prolepſi eſſe oportet, vt equi concurrunt, hic à dextra, ille à ſiniſtra parte hippodromi. Implicita eſt, in qua tacetur aliquid, vt homines inuident alter alteri, deeſt & alter alteri. Item, alter alterius onera portate, deeſt & alter alterius, vt portate onera alter alterius, & alter alterius. hoc eſt, tu face onus portes illius, ille tuũ. & apud Ouidium, Alter in alterius iactantes lumina vultus, Quærebãt taciti noſter vbi eſſet amor. Deeſt & alter in alterius.

Aliam eſſe prolepſin dicit Diomedes, cum id quod poſterius accedit, ante tẽpus aſcribitur, vt Lauinia venit litora. Lauiniũ enim nondum erat cũ in Italiam venit AEneas. Et apud Salluſtiũ, Montem ſacrum, atque Auentinum inſedit, qui mons ob hoc, quòd illum plebs inſederat, poſtea ſacer dictus eſt.

DE SYLLEPSI.

Syllepſis quæ latinè conceptio, & comprehenſio dici poteſt, eſt diuerſarum clauſularum vel per vnum verbum, vel per adiectiuum pluralis numeri conglutinata cõcluſio, vt ſunt nobis mitia poma, caſtaneæ molles, & preſſi copia lactis, id eſt poma mitia, caſtaneæ molles, & copia lactis preſſi ſunt nobis, vt pluralis numerus concipiat ſingularem, ita tamen vt pluralis præcedat. nam aliter eſſet

zeugma.vt, Amaryllidi & lac & castaneæ placuerunt.& Nihilne te nocturnum præsidium palatii,nihil horũ ora, vultúsque mouerũt? quod exemplũ in zeugmate ponit Diomedes, & hypozeugma appellat. Dices etiam per Syllepsin,Ferdinandus rex & Elisabeth regina Hispaniæ homines quamiustissimi Bethycã, quæ Granata nũc dicitur,vrbem, & maximam, & munitissimam, & bellicosissimã, opulentissimámque decem ab ipsis annos obsessam,& nunquã antea à Christianis debellatam,atque ideo summis laudibus summóque honore dignissimi,Anno à natiuitate IESV CHRISTI DEI Opti.Max.millesimo quadringẽtesimo nonagesimo secundo,quarto nonas Ianuarias expugnauerunt.

In syllepsi quinque esse oportet,Dictionem concipientẽ. dictionem conceptam.coniunctionem.verbum, vel adiectiuum pluralis numeri.& quod respondeatur dictioni concipienti.vt Rex & Regina Hispaniæ principes optimi.Dictio concipiens,Rex.cõcepta, Regina.adiectiuum pluralis numeri,optimi. cõiunctio,&.respõsio adiectiui ad regem.

Quot sunt species syllepseos? Septẽ. Est enim prima syllepsis in genere,quæ fit cũ masculinũ genus concipit fœmininũ & neutrũ, vt rex & regina iustissimi.Dominus & mancipia pugnaces.Aut cũ fœmininum concipit neutrum,vt Hinc leges & plebiscita coactæ.

Secunda,syllepsis est in numero, cum pluralis numerus concipit singularem,vt milites & imperator fortissimè pugnauerunt.

Tertia,syllepsis est in persona,nã prima & secunda persona possunt concipere tertiam. neutram verò harum tertia . Ego enim & ille deambulamus, & tu & ille deambulatis,dicimus: Ille autem & ego deambulant,aut ille & tu deambulant, non dicimus.& quemadmodum prima,& secunda possunt concipere tertiam,ita prima secundam: sed non contrà.nam ego & tu deambulamus dicimus, non etiam deambulatis.

Quarta,syllepsis est in casu,quæ fit cũ nominatiuus comprehendit ablatiuum cũ præpositione cum. vt, Remo cũ fratre Quirinus Iura dabunt,id est,Quirinus,& frater Remus.

Quinta,syllepsis est indirecta, quæ fit quando verbum cõcordat cum ablatiuo cum præpositione cum, & ablatiuus concipit nominatiuum,vt hãc tecum genitor cũctis celebrabitur annis.&, Iphitus & Pelias mecum diuellimur inde.

Sexta, syllepsis est implicita, quæ fit quando demonstratis mare & fœmina per distributiuum & partitiuum nomen masculini ge-

neris, comprehēditur etiam fœmina, vt Vterque horum est iustus. & apud Vergiliū, Est mihi nanque domi pater & iniusta nouerca, Bisque die numerāt ambo pecus, alter & hœdos. alter, id est nouerca. Eodē modo nullus homo currit est syllepsis implicita, vbi nullus cōprehendit etiam fœminā. quare qui dicūt, omnis homo currit, & nullus homo currit, nō esse contraria, errāt, quoniam nullus cōplectitur etiam fœminam in hac oratione, nullus homo currit: quemadmodum omnis, in ea quæ dicit, omnis homo currit.

Septima, syllepsis est in male cohærentibus, seu in impropriè cōprehensis, quæ fit quando plura concipit verbum, ita tamen vt vni tantum conueniat, cætera verò impropriè complectatur, vt apud Vergilium, Sacra manu, victósque deos, paruúmque nepotem Ipse trahit. trahit licet nepotis tantum sit, tamen & superiora concludit, sed καταχρηστικῶς. Eadem est figura apud Homerum ἰλιάδος ι. ὡς δ' ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα, βορέης, καὶ ζέφυρος, τώτε θρήκηθεν ἄητον. vt duo venti piscosum mare concitant, Boreas, ac Zephyrus, qui spirant à Thracia. vbi quod Boreæ tantum est, Zephyro quoque attribuit, qui flat ab occasu. Item ἰλιάδος τ. τὼ δὲ δύο σκάζοντε βάτην ἄρεος θεράποντε, τυδείδης τε μενεπτόλεμος, καὶ δῖος ὀδυσσεύς, ἔγχει ἐρειδομένω. ἔτι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά, Duo autem claudicantes ibant ministri Martis, Tydidésque bellicosus, & diuus Vlysses, hasta firmātes gressum. adhuc enim molesta erāt illis vlcera. Quod erat igitur Diomedis, Vlyssi quoq; attribuit. solus enim Diomedes claudicabat, pedis plantam vulneratus. Vlysses autem in latere vulnus acceperat. Sunt fortasse & aliæ syllepseos species, sed ego non plures septem inueni, & ne has quidem quæsiuissem, nisi legissem apud Seruium, Sacra manu, victósque deos, paruúmque nepotem Ipse trahit, septimam esse syllepsin. & apud Fabium multas præsumptiones. Primam item, secundam & tertiam reticentiam apud Donatum, & vsque ad sextum Parelcon apud eundem. An autem aliter, atquè ego scripsi, accipiantur Syllepseos species, nescio. sic equidem tandiu sentiā, donec aut ipse melius inuenero, aut ab alio didicero.

DE ZEVGMATE.

Zeugma, est vnius verbi vel adiectiui viciniori tam singularis, quàm pluralis numeri respondentis conclusio, ita coniuncta diuersis, vt necesse sit per supplementum singulis respondeatur. vt, cæli & terra mouenda est, vel cæli mouendi sunt & terra, id est cæli mouendi sunt, & terra mouenda est. Item, Hebræi sunt, & ego. id

est, ipsi Hebræi sunt, & ego sum Hebræus. Item, erraui ego & vos. id est, & ego erraui, & vos errastis. Et, nihilne te nocturnũ præsidium palatii, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil cõcursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus senatus habendi locus, nihil horum ora, vultúsque mouerunt? id est præsidium mouit, vigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, munitissimus habendi senatus locus mouit, ora & vultus mouerũt. Fabius συνεζευγμένον appellat, quod fieri dicit, cum vnum ad verbum plures sententiæ referuntur, quarum vnaquæque desyderaret illud, si sola poneretur. Volunt etiam esse zeugma cum remotiori verbum, adiectiuúmve respondet, si sit id quod remotũ est, numeri tantum singularis, vt ego & tu & præceptor erraui, id est, ego erraui & tu errasti, & præceptor errauit. quẽ loquendi modum apud approbatos non memini legere.

Tribus autem modis fit zeugma. in persona, vt non ego solum, sed etiam tu errasti Præceptor. in genere, vt cæli & terra mouenda est. in numero, vt nihilne te hic munitissimus senatus habendi locus, nihil horum ora, vultúsque mouerunt?

Quinque esse oportet in zeugmate, diuersa substãtiua, vt cæli & terra. coniunctionem, vt &. verbum, adiectiuúmve tam singularis, quàm pluralis numeri, vt mouenda est. & quòd verbum, vel adiectiuum viciniori respondeat, vt cæli, & terra mouenda est, vel cæli mouendi sunt, & terra.

In quo differt zeugma à syllepsi? In zeugmate verbũ vel adiectiuum ita viciniori respondet, vt singulis postea reddendum sit, & tam singularis, quàm pluralis numeri esse potest. Per syllepsin verò contrà, nam nec viciniori respondet, nec numeri esse singularis potest, nec vt singulis, vt in zeugmate reddatur oportet, sed omnia ab vno verbo vel adiectiuo concipiuntur, atque ideo σύλληψις à Græcis, à nostris Conceptio appellatur. Dices enim per zeugma, Sociísque, & rege recepto, & rege recepto & sociis, & recepto rege & sociis, & rege sociísque receptis, id est rege recepto, & sociis receptis. Item, Hic illiꝰ arma, hic currus fuit, & hic currus fuit & arma, & hic fuit currus & arma, & hic currus & arma fuerunt, id est hic currus fuit, & arma fuerunt. Per syllepsin verò, Sociísque & rege receptis: &, hic illius arma, hic currus fuerunt. Illud autem Valerii libro primo, capite vltimo, De motu, & voce Deorum immortaliũ humanis oculis, auribúsque percepto: legẽdum est vt etiam antiqui habent codices, De voce, & motu percepto. est enim zeugma.

Quot sunt species zeugmatis? Tres, hyperzeugma, cum verbum præponitur. vt, si erraui ego, & tu. Mesozeugma, cum interponitur, vt si ego erraui, & tu. Hypozeugma, cũ postponitur, vt si ego, tu quoque errasti.

DE SYNTHESI.

Synthesis fit in vitio vocali, cum verbum vel adiectiuum discordat in voce ab eo, cui redditur, & concordat in significato, vt pars in frusta secant, vt gens armati. Tria esse oportet in synthesi. vnũ subiectum. verbum, vel adiectiuum. & quòd id ipsum verbum vel adiectiuum ita respondeat subiecto, vt ab eo discordet in voce, & concordet in significato, vt Anser fœta.

Fit autẽ synthesis in genere tantum. in numero tantum. in genere, & in numero simul. In genere tantum, vt Præneste sub ipsa, In Eunuchum suam, Centauro vehitur magna. In numero tantum, vt turba ruunt. pars in frusta secãt. In numero & in genere simul, vt gens armati. turba proterui. Verg. Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi.

DE ANTIPTOSI.

Antiptōsis fit cum casus pro casu ponitur, vt sermonẽ quem audiuistis non est meus sermonem pro sermo. Item Populo vt placerent, quas fecisset fabulas. fabulas pro fabulæ. Et, Vrbem quam statuo vestra est. vrbem pro vrbs.

In antiptōsi autem, tria esse oportet. vnum subiectum, vt vrbẽ. vnum verbum, vt est. & quòd casus pro casu ponatur, vt vrbẽ pro vrbs. & nota produci ptō in antiptōsi, sic enim scribitur Græce, ἀντίπτωσις. eodem modo in monoptōtum, diptōtum, triptōtum, & huiusmodi penultima producitur.

DE EVOCATIONE.

Euocatio fit cum prima persona vel secunda euocat ad se tertiã, vt ego Vergilius scribo, tu Cicero oras. Nos homines erramus, vos pueri nõ legitis. Et, Troes te miseri ventis maria omnia vecti Oramus. id est nos Troes oramus.

In euocatione quatuor esse oportet, dictionem euocantẽ primæ, vel secundæ personæ. dictionem euocatam tertiæ personę. verbum primæ vel secundæ personæ. & absentiam coniunctionis.

DE APPOSITIONE.

Appositio est immediata cõiunctio substantiuorum cum alterum ponitur ad declarationem alterius, vt Ignauum fucos pecus a præsepibus arcent.

Tribus modis fit appositio, restringendæ generalitatis gratia, vt

animal equus currit. ad remouendam æquiuocationem, vt comedi canem piscem. ad proprietatem attribuendam, vt Cæsar vir, magno ingenio.

DE SYNECDOCHE.

Fit Synecdoche, cum ponitur pars pro toto, vt AEthiops albus dentes. mulier trunca manum. Fit etiam per verba, vt expleri mẽtem nequit Dido. Item, doleo caput. Cum verò ex vno plures intelligimus, ex parte totum, ex specie genus, ex præcedentibus sequentia, vel contrà, est alia Synecdoche, quæ est significatio pleni intellectus capax, cũ plus, minúsve pronuntiat. Aut enim pars tota, parua de parte cognoscitur, vt Puppésque tuæ, pubésque tuorũ: à puppibus enim naues significat, à pube verò iuuentutẽ omnem. Aut pars de toto, vt Ingens à vertice pontus in puppim ferit. non enim totũ pelagus, sed pars pelagi ferit in puppim. Item, fontémq; ignémque ferebant. In hac figura plurimum valet numerorũ illa libertas, vt ait Fabius. nam & Liuius sæpe sic dicit, Romanus prælio victor, & Vergilius, Hostis habet muros. Idem, Et armato milite cõplent. pro Romani victores. hostis pro hostes. milite pro militibus. Et contrà, Cicero ad Brutum, Populo inquit imposuimus, & oratores visi sumus. cum de se tantum loqueretur.

Tria esse oportet in synecdoche, cũ est figura constructionis. totum, vt AEthiops. partem, quæ semper sit casus accusatiui, vt dentes. adiectiuum, vt albus. Inuenitur etiam pars in ablatiuo, vt Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus.

Et notandum quòd cum dicimus, Oculos suffusa nitentes, & id genus per participium, non est synecdoche, sed Græca constructio.

Aldi Manutii Romani INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIB. IIII.

IN TENVI re esse laborem hunc nostrum, & vilis pompæ futuram gloriam, vt de se Terentianus ait, cum de literis, & syllabis, ac metris scripturus esset, certo scio: sed mihi tantummodo curæ est, quocũque possim modo, prodesse studiosis bonarũ literarum. Quod si nulla, aut perparua inde gloria, οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. Quamobrem hoc libro quædam non inutilia de metricis pedibus primùm perbreuiter, deinde de syllabarum quantitate, inde denuò de pedibus copiosius, postea de quibusdam metrorũ generibus scripturi sumus. quibus absolutis nonnihil de accentibus, ac distinctionibus attingemus.

DE PEDE IN METRO.

Pes, est sublatio, ac positio duarũ, aut trium, ampliúsve syllabarum spatio cõprehẽsa. dicitur autẽ pes in metro, quia pedis officio fungitur. sicut enim corpora pedibus mouẽtur, ita metra ipsa cum scãdũtur, quibusdã quasi pedibus incedere videntur. hinc etiã scandi dicuntur metra, quia tractando singulos metri cuiusque pedes, veluti scalarũ gradus videmur ascendere, ac gradatim vicissim incedere mouendis pedibus. Scansionẽ præterea definiunt esse legitimã metri in singulos pedes distinctionem, & dimensionem.

Ex pedibus, alii legitimi, alii nothi. legitimi sunt, ex quibus maxime vnumquodque metrum constat, súntque metri cuiusque proprii, & peculiares, vt spondeus & dactylus in heroico. Nothi verò qui rarissime metrum ingrediuntur, vt anapestus, & proceleusmaticus in eodem heroico.

Pedes omnes poeticos duodetriginta numero esse cõstat, ex quibus disyllabi quatuor, trisyllabi octo, tetrasyllabi sedecim. Quoniã autem duobus signis, quæ græce μακρὰ & βραχεῖα dicũtur, quantitas syllabæ ostenditur, sciendum breuẽ syllabam hoc signo ostendi ∪, longam verò hoc – quibus etiam singuli pedes notantur in hunc modum,

DE PEDIBVS DISYLLABIS.

Pyrrhichius conſtat ex duabus breuibus	u u	Deă.
Spondeus ex duabus longis	— —	Muſæ.
Iambus ex breui, & longa	u —	Dies.
Trochæus ex longa & breui.	— u	Aldus.

DE TRISYLLABIS PEDIBVS.

Tribrachus ex tribus breuibus	u u u	Dominus.
Trimacrus ex tribus longis	— — —	Virtuti.
Anapeſtus ex duabus breuibus, & longa	u u —	Veneri.
Dactylus ex longa, & duabus breuibus	— u u	Carmina.
Bacchius ex breui, & duabus longis	u — —	Quirino.
Palimbacchius ex duabus longis, & breui	— — u	Auguſtus.
Amphimacrus, vel cretic⁹ ex extremis lōgis	— u —	Demophon.
Amphibrachus ex extremis breuibus.	u — u	Eraſmus.

DE TETRASYLLABIS PEDIBVS.

Proceleuſmaticus ex quatuor breuibus	u u u u	Ariete.
Diſpondeus ex quatuor longis	— — — —	Fortunati.
Antiſpaſtus ex iambo & trochæo	u — — u	Alexander.
Choriambus ex trochæo & iambo	— u u —	æthereo.
Diiambus ex duobus iambis	u — u —	Platonici.
Ditrochæus ex duobus trochæis	— u — u	Dulciora.
Ionicus à minore ex pyrrhichio & ſpōdeo	u u — —	Diomedes.
Ionicus à maiore ex ſpōdeo & pyrrhichio	— — u u	Perterritus.
Pæon primus ex trochæo & pyrrhichio	— u u u	Lætitia.
Pæon ſecundus ex iambo & pyrrhichio	u — u u	Horatius.
Pæon tertius ex pyrrhichio & trochæo	u u — u	Aleander.
Pæon quartus ex pyrrhichio & iambo	u u u —	Celeritas.
Epitritus primus ex iambo, & ſpondeo	u — — —	Ariſtarcho.
Epitritus ſecundus ex trocheo, & ſpondeo	— u — —	Arcimedes.
Epitritus tertius ex ſpondeo, & iambo	— — u —	Demoſtenes.
Epitritus quartus ex ſpondeo, & trochæo	— — — u	Matutinus.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Πυῤῥίχιος ἐκ δύο βραχειῶν	∪ ∪	θεὸς.
Σπονδεῖος ἐκ δύο μακρῶν	– –	ἥρως.
Ἴαμβος ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς	∪ –	ἔρως.
Τροχαῖος ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας	– ∪	ἄλλος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ

Τρίβραχυς ἢ χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν	∪ ∪ ∪	πρίαμος.
Μολοττὸς ἐκ τριῶν μακρῶν	– – –	ἡρώδης.
Ἀνάπαιστος ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς	∪ ∪ –	ἐκάβη.
Δάκτυλος ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν	– ∪ ∪	ἥλιος.
Βακχεῖος ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν	∪ – –	ἀχιλλεύς
Παλιμβάκχειος ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας	– – ∪	ἥφαιστος.
Ἀμφίμακρος ἢ κρητικὸς τούτῳ ἐναντίος	– ∪ –	ἡγεμών
Ἀμφίβραχυς ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας	∪ – ∪	ἐρασμός. Sic uoluit occupare suo lib?

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Προκελευσματικὸς ἐκ τεσσάρων βραχειῶν	∪ ∪ ∪ ∪	φιλόσοφος
Δισπόνδειος ἐκ τεσσάρων μακρῶν	– – – –	ἡρακλείδης
Ἀντίσπαστος ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας	∪ – – ∪	ἀλέξανδρος.
Χορίαμβος ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν καὶ μακρῶν	– ∪ ∪ –	εὐφρόσυνη:
Διίαμβος ἐκ βραχείας μακρᾶς, καὶ βραχείας μακρᾶς	∪ – ∪ –	κορίνθιους.
Διτρόχαιος ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας	– ∪ – ∪	δημόφωντα.
Ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος ἐκ δύο βραχειῶν καὶ δύο μακρῶν	∪ ∪ – –	διομήδης.
Ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος ἐκ δύο μακρῶν καὶ δύο βραχειῶν	– – ∪ ∪	δημήτριος.
Παίων πρῶτος ἐκ μόνης πρώτης μακρᾶς	– ∪ ∪ ∪	στησίχορος.
Παίων β, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς.	∪ – ∪ ∪	φιλόστρατος.
Παίων γ, ἐκ μόνης τρίτης μακρᾶς	∪ ∪ – ∪	κλεόβουλος.
Παίων δ, ἐκ μόνης τετάρτης μακρᾶς	∪ ∪ ∪ –	δορύμεδων.
Ἐπίτριτος πρῶτος ἐκ μόνης πρώτης βραχείας	∪ – – –	ἀριστείδης
Ἐπίτριτος β, ἐκ μόνης δευτέρας βραχείας	– ∪ – –	εὐρυμήδης.
Ἐπίτριτος γ, ἐκ μόνης τρίτης βραχείας	– – ∪ –	δημοσθένης.
Ἐπίτριτος δ, ἐκ μόνης τετάρτης βραχείας	– – – ∪	μισάνθρωπος.

Ante, quàm de syllabarum quantitate scribere incipiamus, admonere volumus discipulos, vt literarum diuisiones, ac diphthongos, & quicquid de literis, & syllabis in primo harum institutionum libro à nobis scriptum est, & sæpe, & accuratè legant. Nam quantum inde emolumenti sit futurum, ex his Quintiliani verbis licet cognoscere, Nequis igitur tanquam parua fastidiat grammatices elementa de literis, non quia magnæ sit operæ consonantes à vocalibus discernere, ipsásque eas in semiuocalium numerum, mutarúmque partiri, sed quia interiora velut sacri huius adeuntibus apparebit multa rerum subtilitas, quæ non modo acuere ingenia puerilia, sed exercere altissimam quoque eruditionem, & scientiam possit. Hæc ille & verè, & doctè, vt omnia. Sed iam de ipsa syllabarum quantitate tractemus: nõ vt a ante b, ante c, & huiusmodi minutiores regulas doceamus (Id enim tum quia difficillimum est regulis comprehendere, tum etiam quia perterrere potius, & cõfundere ingenia videtur, prætermittimus) sed generales tantum regulas, & quæ facilè teneri memoria possint, conscribemus.

DE SYLLABIS.

Syllabarum aliæ breues, aliæ longæ, aliæ communes, quæ etiam ambiguæ, & ancipites dicuntur. Breues sunt, quæ correptam vocalem habent, & non desinũt in duas consonantes, vel in aliud, quod possit producere. Longæ verò, quæ longam, & sunt aut natura, aut positione. Communes, quæ vocalem habent ancipitem, hoc est, quæ & longa, & breuis esse in metro potest. nam in prosa oratione non itidem. De quibus suis locis abundè dicemus.

DE PRIMIS SYLLABIS.

Syllabæ omnes aut primum, aut medium, aut vltimum locũ tenent. Quæ in primo loco positæ sunt, octo cognoscuntur modis, Positione, Vocali ante alteram vocalem, Deriuatione, Cõpositione. Præpositione, Diphthongo, Regula, Exemplo.

Positione syllaba semper longa est. Fit autem syllaba positione longa modis septem. Primo cum correpta vocalis in duas desinit consonantes, vt, est in Carpathio Neptuni gurgite vates. ēst in, spondeus. Altero, cum correpta vocalis excipitur à duabus cõsonantibus, vt, āgrĭcŏla incuruo terram molitus aratro. āgrĭcŏ, dactylus. Tertio, cum correpta vocalis desinit in duplicem consonantem. vt, Nōx ĕrăt, & terris animalia somnus habebat. nox

ĕrăt, dactylus. Quarto, si sequens syllaba à duplici incipiat, vt, āxem hŭmĕro torquet stellis ardentibus aptum: ax' hŭmĕ, dactylus. Quinto, si desinit in consonantē, & excipiatur ab i vel u non vocalibus, vt, āt Vĕnŭs obscuro gradientes ăere sepsit. āt Vĕnŭs, dactylus. Et, āb Iŏuĕ principium. Musæ. āb iŏuĕ, dactylus.

Sexto, cum correpta vocalis desinit in consonantem, & sequens item a consonante incipit tam in eadem dictione, quàm in diuersa. In eadem, vt, ārmă, vĭrúmque cano. ārmă vĭ, dactylus. In diuersa, vt, āt Regina graui iandudum saucia cura. āt rĕ, spondeus.

Septimo, si inter duas vocales i fuerit vim habens duplicis cōsonantis, vt Troiāquĕ nunc stares. Idem etiam facit u in præteritis perfectis, vt amāui, replēui, petīui, audīui, & in deductis ab eis, vt amāueram, replēueram, petīueram, audīueram, & sic in id genus cæteris. Notantur bĭiŭgus, & quadrĭiŭgus, & huiusmodi, in quibus i consonans inter duas vocales non facit positionem.

Notandum liquidas mutis subditas, nec non x duplicem, & s semiuocalem c p t mutis præpositam, in eadem posse dictione positionem facere. vt āgricola, rēpleo, cāpreolus, āxis, rēstiti, rēscii, rēspui. In diuersa verò non posse eas ex trochæo spondeum facere, præter s mutis præpositam sequente vocali vel natura vel positione longa, vt, undē scire potes, percussā spumat arena. Sed de his plura dicemus, vbi de communium syllabarum modis tractabimus. Quē tamen coniunctio sæpe inuenitur producta apud Vergilium in principio secundi pedis, quod videtur factum positione mutæ, & liquidæ, quæ sequuntur statim in altera dictione, vt Lappæquē trĭbŭlīque, & Trĭbulāque trăhĕæquē. Et fontēsquē flŭuiosquē voco, & Terrásquē tractúsquē maris. Et, Drymóquē Xanthóque, Ligeáque, Phyllodocéque. quē trĭbŭ, quē tră hĕ, quē flŭuĭ, tres dactyli. quē trā, quē Xān, duo spondei, ídque ad imitationem Græcorum. Hesiodus, δωτώ τε, πρωτώ τε, φέρουσά τε, δυναμένη τε. τε, πρῶ, spondeus. Homerus, οὐδ' ἄρ' τ' αὐτὸς ἔην, θάνε δὲ ξανθὸς μελέαγρος. δὲ ξαν, spondeus. Idem, ἄργος τε, σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια μυκήνη. τε, σπαρ spōdeus. Idem εἴσατο δὲ φθογγὴν υἷι πριάμοιο πολίτῃ: δὲ φθογ, spondeus. Seruius autem super eo versu AEneidos tertio, Limináquē laurúsque dei: sic ait, Quĕ, breuis est pro longa posita, quod hac ratione defenditur, aut quia omnia monosyllaba ad artem non pertinent, & his licenter vti possumus: aut certe, quia omne μόριον, id est particula, quæ sui substantiam non habet, membrum putatur superioris orationis. quod si est, Limi-

naque, quasi vna pars orationis est. Potest etiam que, finalitatis ratione vel produci, vel corripi. Hæc Seruius. Sed & id potuit fecisse Vergilius Græcos imitatus, apud quos liquētes etiam aliquādo inueniuntur producere antecedentem breuem. Homerus, πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν ἡρώων, αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν. τοῦς δὲ. spondeus. Idem, ἱμερόεν κονάβησε θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄεισε. μέλος ἄ, dactylus, ε producta ratione λ liquidæ. Theocrit⁹, ἁδὺ μὲν ὁ μόσχος γαρύεται, ἁδὺ δὲ χ' ἁ βῶς, ἁδὺ δὲ χ' ἁ σύριγξ, χ' ὠ βωκόλος, ἁδὺ δὲ κἠγών. ὁμō, spondeus producta prima sequente μ liquida. nec placet, vt legatur ἁ μόσχος fœminine, tum quia ὁ μόσχος masculine, quoscunque vidimus, codices habent: tum etiam, quia in præcedenti Ecloga masculine legitur, ἁδὺ δὲ χ' ὠ μόσχος γαρύεται, ἁδὺ δὲ χ' ἁ βῶς. Id Persi⁹ quoque videtur imitatus in illo Choliambo, Cantare credas pegaseium melos, vbi melos producit primam ratione liquidæ. Quanquā Politianus in Miscellaneis, Nectar, non melos legendum censet, tum quia sic in antiquissimo codice scriptum legerit, tum etiam, quia non meminerit vnquam legere apud Græcos μέλος prima producta. cui etiam accedit Iocundus Veronensis homo accuratus, ac doctus, & qui nō vrbes solum, sed & prouincias peragrauit inueniendi, conferendique librorum gratia, est enim studiosissimus bonarum literarum, & amātissimus antiquitatis, & propterea multa tulit, fecitque senex, sudauit, & alsit, multa etiam legit, multos libros, eosdémque castigatos nuper reportauit è Gallia, quos mihi, quæ hominis est erga studiosos beneuolentia, imprimendos dedit. is in quibusdam Persii antiquis codicibus nectar legisse dicit, ad méque vnū attulit in mēbrana miræ antiquitatis, vbi scriptum est pegaseium nectar, & supra scriptum minutioribus literis, vel melos. Sed si, vt plurimi habent codices, melos legatur, non repugnat syllaba.

TERENTIANVS DE POSITIONE.

Syllaba prima breuis, quæcunque pedem generabit,
Longa fit à geminis quibus indita consona vis est,
Seu pariter iunctæ, suberúntve in parte sequenti,
Seu sunt diuisæ, finémque, capútque tenentes.
Exemplis manifesta magis reddenda videntur.
POST quam res, prior est iunctis adiuta duabus.
Subiectis æque fiet, cum dicimus AGROS.
AT TU sume pedum, diuisas cernis vtrasque.

Dactylon hæc eadem poterit toties dare forma
Quando breuem mediam, breuis æque tertia claudet.
Nunc ăgĕ, nēscĭō quis, necnon & bēlgĭcă collo.
Vda etiam quocunque loco ſeu ſubdita detur,
Libera ſeu, verbo quaſi conſona curret in vno.
ārmă, vĭrumquĕ cănō, dūris agreſtibus ārmă.
Si ſit longa prior, mox hanc correpta ſequatur.
Vocalis verbi pariter cum fine reſiſtens.
Syllabáque adiaceat geminis exorta ſonoris,
Non ſemper videas ſpondeon poſſe creari,
Quia mutas ita coniungi natura recuſat,
Vt pariter poni poſſint in parte ſequenti,
Vdas nec poſſis vnquam præponere mutis,
Nec tempus præſtant vdæ cum ſubiiciuntur
Nominis in capite, aut verbi. Supereſt igitur quid?
Vt ſint diuiſæ, ſubduntur quando Trochæo,
Vnam detineat ſequitur qua ſyllaba primam,
Atque ita vocalis ſuperet non ſola trochæo,
Altera ſuccedat, qua proximus exoritur pes,
Ēt quīs cuique dolor victo, quæ gloria palmæ.
Poſtquam res Aſiæ, geminum hoc exemplar habebis.
Ergo vt vocalis remanens in fine trochæi,
Et verbi finem faciat ſpondeon & edat,
Vnicus efficiet caſus, ſi, qui ſequitur pes,
Naſcatur certis, quas debet habere, ſonoris,
Dum caput obtineat fortiſſima littera verbi.

DE VOCALI ANTE ALTERAM VOCALEM

Vocalis ante alteram vocalem in latinis dictionibus ſemper ferè corripitur. Vergilius, Magnă lŭes commiſſa tibi. Idem, Sūm pĭŭs AEneas. Idē, fŭĭmūs Troēs, fŭĭt Ilium. In græcis verò nominibus ſæpe inuenitur producta. Vergilius, Pīerĭdes vos hæc facietis maxima Gallo, Dicite Pīerĭdes. Dīă Cămilla, AEgle Nāĭădum pulcherrima. Heſiodus, μοῦσαι πιερίηθεν. πιερί, dactylus. Homerus, δῖος ὀδυσσεύς. δῖος ἀχιλλεύς. δῖ ος ὀρέστης. ὡς ἄλλα δῖαν. δῖός ο. δῖός α. δῖός ο, tres dactyli: δῖαν trochæus. Theocritus, ἃ νύμφαν ἀκρηθος ἰὼν ἔτι ναΐδα γάμεν. ναΐδα, dactylus. Sic āer, Iapetus, Īapetionides, Laodamia, Io, Laertes, Thyas, pīerus, & alia id genus multa producunt primam, quia græca ſunt. ἀήρ. ἰάπετος. ἰαπετιονίδης. λαοδάμεια. ἰώ. λαέρτης. θυας. πίερος. Notandum ſi in

fio produci. Martialis, Esse vides lignum, ferues nisi lumina, fiet De candelabro magna lucerna tibi. Iuuenalis, Sic fiunt octo mariti. Nisi cum post e sequitur r, tunc enim corripitur fi. Iuuenalis, Quid fieri non posse putes.

DE PRIMIS SYLLABIS DERIVATIONE COGNOSCENDIS.

Deriuatiui tanta est syllaba, quanta & primitiui. amor corripit primam, quia deriuatur ab amo, cuius etiam prima corripitur. Vergilius, Nymphæ nostĕr ămor Libethrides. Idem, Et me Phœbŭs ămat. Sed hic modus habet exceptiones duas, Quarum prima est, A breuibus deducta primam producũt, Vox vōcis, à vŏco. Lex lēgis, à lĕgo. Sēdes, à sĕdeo. Rēgula, & rex rēgis, à rĕgo. Tēgula, à tĕgo. Lāterna, à lăteo. Sēculum, à sĕquor, vel vt alii, à sene. Vōmer, à vŏmo. Iūmentum, à iŭuo. Vēna, à vĕnio. Pētus, à pĕto. Fōmes & fōmentum, à fŏueo. Rēmus, rēmex, rēmigium, à rĕmeo. Rāpum, à răpio. Vīres, à vĭreo. Mōbilis, à mŏueo. Iūnior, à iŭuenis. Vītupero, à vītium, quod à vĭto. Hūmanus, hūmor, ab hŭmus. Iōcundus à iŏcus: vel si per u placet scribere, à iŭuo. Bīnus, a bĭs. Nōnus, à nŏuem. Dēnus, à dĕcem. Vīginti, à bĭs decem. Brāchium à βραχύς. Cēpa, vel à κεφαλή, vel à căput. Tōtus, à tŏt. Trīnus, à tribus. Ītalia, ab ἰταλός. Mācero, à măcer. Nēquam, à nĕqueo. Sēcius, à sĕcus. Cēritus, à Cĕres. Pēdor, à pĕde. Fēralis, à fĕro fers. Iūgerum, à iŭgo. Grādiuus à grădu. Rēte, à rĕtineo.

Secunda est, A longis deducta primam corripiunt, Dux dŭcis, à dūco. Dĭcax, maledĭcus, causidĭcus, à dīco. ărena, & ărista ab āreo. Lŭcerna, à lūceo. fĭdes, à fīo, & dicitur vt fiat. quod dictũ est. perfĭdus, à fīdo. Stăbulum, & stăbilis, à stō. Tĭtulus, à tūtando. nã tutulus antiquis. Mănus, à māno. Sŏpor, à sōpio. Dĭsertus, à dīssero. Frăgor, & frăgilis, à frango. Vădum, à vādo. Nŏto, à nōtu. Năto, à nātu. Vir vĭri, à vīs. Mămilla, à mamma. Sĭquidem, à sī, & quidem. Bŭbulcus, à būbus. Sĭgillum, à signum. Pŏsui, à pōno. Gĕnui, à gigno. Tĭgillus, à tignum. Strĭgilis, à stringo. Fărina, à farre. ŏfella, ab offa. Săgax, à sāga. ăcerbus, ab ācer adiectiuo. Lŏtium, à lōtu. Fătuus, à fātu. Cŭrulis, à currŭ. Lĭgula, à lingua. Martialis, Quamuis mē lĭgŭlam dicant equitésque patrésque, Dicor ab indoctis lingula grammaticis. Vitiũ à vīto. ŏdiũ, ab ōdi.

DE PRIMIS SYLLABIS COMPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Compositio syllabarum quantitatem demonstrat accentu. nã

ſi neſcias in pŏtens & pĭus quanta ſit prima, cognoſces ex compoſitis impŏtens, atque impĭus eſſe breuem, quod oſtendit accentus in antepenultima, quia in polyſyllabis dictionibus apud Latinos, ſi penultima breuis fuerit, accentus in antepenultima eſſe debet, qui locus eſt acuti dúntaxat. in ămo igitur, & lĕgo lĕgis cognoſces primã eſſe breuẽ, ex ádămo, ,deămo, pérămo, rédămo , pérlĕgo, rélĕgo, quoniã acuunt antepenultimã . Cõtra Sōlor, Clāmo Lēgo lēgas ſi componantur, penultima longa pronuntianda ſunt, vt conſōlor, exclāmo, relēgo, allēgo, quod oſtendit accentus in penultima, quia ſi penultima longa fuerit vel poſitu , vel natura, in ea eſſe accentus debet aut acutus, aut circunflexus, exceptis quibuſdam perpaucis dictionibus, quæ in vltima accentum habent, vt dicemus in hoc eodem libro, cum de accentibus tractabimus. Nam quanta eſt ſimplicis ſyllaba, tanta & compoſiti eſſe debet, præter innŭba, prónŭba, deiĕro, peiĕro, *cognĭtus, ágnĭtus, infĭo, ſuffĭo, maledĭc⁹, * Prisc. 126.2 — cauſidĭcus penultima correpta, à nūbo, iūro, nōtum, fīo, dīco, quæ primam producunt . Notatur ſemiſŏpitus antepenultima breui, quæ in ſōpitus longa eſt. Ouid. Theſea præſumit ſemiſŏpita manus. Vergilius, Hunc ego ſōpitum ſomno. Ambĭtus præterea penultimã producit. Ouidius, Iuſſit & ambītæ circúndare littora terræ. ad differentiam nominis ambĭtūs. Lucanus, Letaliſque ambĭtūs vrbis. ſic comĭtium antepenultimam producit ex con & ĭtūm compoſitum. & Conuītium, ex con & vĭtium . quanquam alii à vocibus quaſi cōuotium: alii a vicis, in quibus primo habitum eſt, dictum conuitium tradunt. quòd ſi eſt, per c ſcribendum eſt.

DE PRIMIS SYLLABIS PRAEPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Præpoſitione cognoſcitur ſyllaba modis ſex. Primò, Præpoſitio quanta eſt in appoſitione, tanta etiam in compoſitione eſſe debet. vt ĭn hoſtem, ĭnermis: ſūb Ilio alto, ſŭbigit. Secundo ab, ad, ob, ſub, in, re, con , cum iacio compoſita producuntur, vt ābiicio, ādiicio, ōbiicio, ſūbiicio, rēiicio, cōniicio, a in i mutata, ſicuti fit in verbis inſilio, incipio. Vergilius, Rēiicē, ne maculis infuſcet vellera pullis. Idem , Quantum verè nouo viridis ſe ſūbiĭcit alnus. Idem, Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terram iniicē . Illud autem eiuſdem, Tityre paſcentes à flumine rĕicē căpellas , rĕ correpta in rĕicē, factum eſt abiectione alterius i, vt fiat proceleuma

ticus rĕicĕ că. Quotiescunque igitur huiusmodi præpositiones cum verbo iacio compositæ corripiuntur, fit abiectione alterius i, vt apud Lucanum, Cur ŏbĭcis Magno tumulū. Stathius, Tela manū rĕicitque canes. Silius, Arietat in primōs, ŏbĭcitque immania membra. Quòd autem non componantur ab icio seu ico, (vtrunque enim verbum legitur apud grammaticos) sed ab iacio, ostendit præteritū in eci, vt rĕieci, ĭnieci, subieci. (Nā ab icio, seu ico composita, reici, ĭnieci. subieci facerent, quod nusquam legitur.) Vergilius, Strepitúsque Acherontis auari sŭbiecit pedibus. Terentius, inieci scrupulum. Præterea non liceret eas vnquam producere, cū ferè semper producātur positione. Obiices etiam, & subiices gemino ii debere scribi ait Gellius super eo Vergilii versu, Qua vi maria alta tumescant obiicibus ruptis. Tertio, E, de, præ, se, in cōpositione producuntur, vt ēdisco, dēdoceo, prǣfero, sēduco. nisi interdum sequente vocali, vt apud Vergilium, undā dĕhiscens. & subibusvĕ prǣustis. & Donā dehinc auro grauia. Notandum prĕmo, precor, deprĕcor, prĕces, interprĕs, interprĕtor, pretium, prehendo, comprĕhendo, vnde per synæresin prendo, comprendo, non esse à præ præpositione, & propterea corripi. Quarto, Di, vbique producitur, vt dīduco. præterquam in dĭrimo, & dĭsertus. Vergilius, Dixĭtque, & prælia vŏce dĭremit. Horatius, Fœcundi calices quem non fecĕrĕ dĭsertum? Quinto, Prō, semper producitur, vt, Prō dulci Ascanio veniat. Et super Garamantas, & Indos Prōferĕt imperium. Excipiuntur, Prŏcella prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏficiscor, prŏcuro, prŏpero, prŏfecto, prŏfundo, prŏfanus, prŏfundum, profiteor, prŏfessus, prŏpago, prŏfusus, prŏpino, prŏfugio. Vergilius, Creberquĕ prŏcellis Africus. Idem, Italiam fatō profŭgus Lauinia venit. Idem, Imperium Dido tyria regit ūrbĕ profecta. Ouidius, Risit, & his inquit facito mea telá prŏcures. Idem, Solăque formosam cŭlpā professa facit. Item, si componātur cum dictione incipiente à vocali. Vergilius, Oramūs, prŏhĭbe infandos à nauibus igneis. Prŏpheta corripitur, quia Græcum est, προφήτης. Sexto, Rĕ vbique corripitur, vt Fĕrtquĕ, rĕfĕrtque soror. Excipitur refert cum distare, aut interesse significat. Iuuenalis, Quid rēfert, dictis ignŏscat Mutius, an non? nec mirum tunc produci, non enim à re præpositione, sed nomine componitur. Repperi, reppuli, rettuli, relligio, relliquiæ in metro gemina scribenda sunt consonante, vt re breuis præpositio. positu intendatur. In prosa verò oratione non itidem. Inueniuntur etiam redduco, & rella-

tus, re positione producere. Horatius, Dii tibi dent capta classem redducere Troia. Lucretius, Redducit Venus, et redductā Dædala tellus. Terentius in Phormione, Quod ab illo allatū est, sibi esse id rellatū putet. vbi Donatus ait, Et geminauit ll, vt Relliquias Danaûm. est enim senarius iambicus. Lucretius, Id rursum cæli rellatū mēbra receptāt. Sic puto, littera, littus, quattuor, terra in metro geminant consonantes, vt producant primam positione, quæ naturaliter breuis est. nam in litera, vel à lino liui litum, vel quasi legitera dicta sit, quia legenti iter præbeat, li breuis est. Litus à litando dicitur, quod corripit primam. Quatuor simplici t debere scribi, ostendit quater ab eo aduerbiū. Vergilius, ô terque, quaterque beati. Tera à terendo dicta est, prima correpta. Quamobrē in prosa oratione, simplici, meo iudicio, consonante scribenda sunt quatuor hæc, litera, litus, tera, quatuor, vt præseferant à breuibus deducta esse, etsi omnes ferè aliter sentiant. qui error hinc ortus est, quia cum in carmine geminent consonantem, idem etiam in prosa faciendum existimant. Adde quòd in augurum libris tera simplici r scribi solebat. ut inquit Var. de lingua Latina.

DE PRIMIS SYLLABIS DIPHTHONGO COGNOSCENDIS.

Diphthongo syllaba longa est semper. Vergilius, Phœbe grauis Troiæ semper miserate labores. Idem, Siquis mihi paruulus aula luderet æneas. Idem, audiit eurotas, iussitque ediscere lauros. Interdum verò sequente vocali corripitur, vt præuro, præeo. Quade re multa dicturi sumus in communium syllabarum modis.

DE PRIMIS SYLLABIS REGVLA COGNOSCENDIS.

Regula cognosci possunt primæ syllabæ modis septem. Primo, omne præteritū disyllabum producit primam. vt ēmi lēgi lāui fōui. præter bibi, à bibo. Dedi, à do. Fidi, à findo. Scidi, à scindo. Steti, à sto. Tuli, à tollo, cum suis compositis. Quæ duobus his tribrachis comprehenduntur, vt facilius memoria teneri possint, Bi Dě Fi. Sci Stě Tu. Fui autē, & Rui, & similia, quia vocalem ante vocalem habent, corripiunt primam, vt suprà diximus. Illud hoc loco nolui præterire, disyllaba præterita ideò producere primā, ne minorum temporū sit præteritū, quàm præsens, quod rarissime inuenitur Prisciano authore. Debet enim præteritum vel pluriū tēporum esse, quàm præsens, vt lěgo, lēgi: vel totidem, vt věnio vēni. Pauciorum autem rarissime inuenitur, vt findo, fidi, Scindo scidi: 127.33

Verg. Diffĭdĭt, & multa porrectum oſtendit arena. Luc. Qua mare tellurem ſubitis aut obruit vndis, aut ſcĭdĭt. Mart. vnguentūm făteŏr bŏnūm dĕdĭſtī Conuiuis hĕrĕ, ſed nĭhil ſcĭdĭſtī. Antiqui etiam ſcicidi protulerūt. Ennius in Menalippa, vt Priſcianus citat. Cum ſaxum ſciciderit. Langueo & liqueo, langui & licui pares habēt in præſenti, & in præterito ſyllabas. Corripiūt enim penultimā præteriti, idque vſus comprobat. Ouid. Impoſito fratri moribunda relănguit ore. Idem, Nectare corpus dĕlĭcŭit. Idem, Dēlĭcŭit, ſtagnúmque ſuo de nomine fecit.

Secundo, præterita geminantia, primam corripiunt, vt cĕcĭdi à cădo, cecīdi à cædo. pĕpendi, tĕtendi, tŏtondi, mŏmordi, pĕpĕri fĕfelli, tŭtŭdi, tĕtĭgi, pŭpŭgi, & ſimilia, à pendo, tendo, tondeo, mordeo, pario, fallo, tondo, tāgo, pungo, diſco. Et notādum, compoſita ſeruare ſimplicium tempora, vt cădo cĕcĭdi, cŏcĭdo cŏcĭdi, occĭdo occĭdi, penultima correpta. cædo cecīdi, concīdo concīdi, occīdo occīdi, penultima producta. Antiquiſſimi tamen à tundo compoſitum præteritum etiam producebant, ne à præſenti temporibus vinceretur. Ennius vt Priſcian⁹ citat, Viróſq; valētes Contūdit crudelis hyems. Nā hic corripuit, Infit ô ciues quæ me fortuna fero ſic Contŭdit, indigno bello confecit acerbo. Sed huiuſmodi à tundo præteritū nō memini legere, niſi correpta tū ſyllaba. Vergilius, & lapſa ancilia cælo ēxtŭdĕrat. Horat. Quod regum tumidas contŭdĕrit minas. Idem, Non auſpicatos contŭdit impetus. contŭdĕrit choriambus. contŭdit dactylus.

Tertio, omne ſupinum diſyllabum producit primā, vt mōtum, crētum, lātum. præter à queo quiui quĭtum. Terentius, Nām cūm compreſſā ſt nātā, fōrma īn tĕnĕbris nōſcī nōn quĭtā ſt. quĭtā ſt iambus. eſt enim quaternarius iambicus. A ſino ſiui ſĭtum. Vergilius, Sed te victā ſĭtu. A cieo cies ciui, cĭtū. Stathius, ēxcĭtŭs, & lōgam pridem indignātia pacem Corda tumor. Nam à cio cis quartæ, producitur ci. Vergilius, Ēxcītum ruit ad portum. A ſero ſeui ſātum. Ouidius, Sōlē ſătus Phaeton. A lino liui lĭtū. Vergilius, Et paribūs lĭtā corpora guttis. Ab eo iui ĭtum. Idem, Mōrte ŏbĭta. A Do dedi dătum. Idem, Hoc mihi ſōrtē dătum. A Reor, rătum. Idem, Nos abiīſſē răti. A Ruo rui rŭtum. Ouidius, Dirŭtā marte tuo. Quæ vt facilius teneri memoria poſſint, comprehēdi quatuor pyrrhichiis, & ſyllaba, ſic, Qui Si, Ci Sa, Li I, Da Ra, Ru. Sunt qui addunt, A ſto ſteti ſtatum. Quod tamen producitur ſecundum Priſcianum. Sic enim præcipit, Stĕti verò Stătum ſupinum

penultima producta debet facere. Vnde Lucanus in secundo, Cōstātura fides superûm. Deinde addit, Est tamen in hoc quoque notandum, quòd nomina ab eo deriuata, ā penultimam corripiunt, & antepenultimam, vt Stătus stăta stătum. Stăbilis. Lucanus in x, Quorum stătă tempora flatus. Idem in v, Quā non ē stăbili. Hæc ille. Notandum præterea à Statum composita, i penultimam corripere, astĭtum, præstĭtum, constĭtum, a verò producere, Astātum, præstātum, constātum, tāquam illa à Stĕti, stĭtum, hæc à Stāui stātum veniant. Quemadmodum à Sonŭi Sonĭtum, à Sonāui Sonātum. licet Staui præterito, & Stĭtum supino non vtamur. Prisc. uid. 29.

Quarto, Quanta est præsentis prima syllaba, Quanta item præteriti perfecti, ac supini, tanta etiam eorum est, quæ ab illis nascūtur. Sed notandum quinque hæc producere. Dē, a Do das, Dēmus, dētis, Dētur, dēmur, dēmini: Dă verò tam penultimam, quàm antepenultimam vbique corripere, Dămus, dătis, dăris, dăre, dătur. Prisc. 117. 8
232 Dămur, Dăbam, Dăbar, Dăbo, Dăbor, Dăte, Dăto, Dărem, Dărer, Dătus, Dăturus, Dător, id quod manifestius accētu, qui in antepenultima est, composita ostēdunt, circúndămus, circúndăbam, circúndăbo, circúndăte, circúndăre, circúndătus, sic pessúndămus, pessúndăbam, pessúndăbo, pessúndăre. Genui, genitum, & posui, positum cum deductis, primam corripiunt, etsi gigno, & pono producunt.

Quinto. propriorum nominum primæ, & mediæ syllabæ ponuntur indifferenter, vbi non fuerit certa regula, aut si non aliter eis poetæ approbati vsi fuerint.

Sexto, Bĭ, & Trĭ in compositione corripiūtur, Bĭuium, Bĭmater, Bĭdens, Bĭceps. Trĭuium, Trĭcorpor, Trĭdens, Trĭcuspis.

Septimo. Dictiones per synæresin, aut crasin producuntur, vt Nīl à nĭhĭl. Mī, à Mĭhi, Cōgo, à Cŏăgo, Phæthōn, à Phăĕthon. Nā detrimentum literæ, syllabæve, productione compensatur.

DE PRIMIS SYLLABIS COGNOSCENDIS EXEMPLO.

Exemplo cognoscuntur primæ syllabæ, si deficiēte regula, ad approbatos poetas confugiamus. vt si nescias in Pecus atque Apis quanta sit prima, scies esse breuem ex approbato aliquo, vt ex illo Vergilii, Quis cultus habendo Sit pĕcŏri, ātque ăpĭbus quanta experientia parcis. Eodem modo, Si nescias quāta sit iu in Iuniperus, & fru in Fruges, cognosces esse longam ex illo Vergilii, Iūnĭpĕri grauis vmbra, nocent & frūgĭbŭs vmbræ. Tenendi sunt igitur

memoria quamplurimi optimorum poetarum versus, vt Vergilii, Horatii, Ouidii & aliorum illustrium, ad quos recurramus, vt quemadmodum illi vsi fuerint syllabis, & nos vtamur. Et quoniam infinitum propè esset, quas semper aut corripuerint, aut produxerint poetæ, colligere, eas tantum, quibus indifferenter vsi inueniuntur, quotquot potuimus, hic subiunximus. hæ verò sunt, Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathis, Criticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradiuus, Hinulus, Hymen, Italus, Lycas, Liquor, Liquidus, Orion, Obicio, Obiicio, Pachinus, Palatia, Propago, Pyrene, Procuro, Profundo, Propino, Rubigo, Rutilius, Rudo, Reduco, redduco, Relatus, rellatus, Reperi, repperi, Retuli, rettuli, Repuli, reppuli, Reiicio, Sychæus, Sicani. sed hæc primam syllabam indifferentem habere inueniuntur: mediam verò hæc, AEgeon, Bebryces, Bathaui, Cybele, Cyane, Connubium, Contudi, Ficedula, Lecythus, Malea, Orionis, Porsena, Porsenna, Pharsalia, Syphacē. Id ita esse ostendatur approbatorum exemplis.

PRIMARVM SYLLABARVM COMMVNIVM AVTHORITATES.

Et penitus toto diuisos orbe Britannos.	Verg.
Nam quid Britannis cælum differre putamus?	Lucr.
Quanquam & Capadoces faciāt equitésque Bithyni.	Iuue.
Bithyno, phrygióve satum, sed quem sua noto.	Val. flac.
His Cacus horrendum Tiberino gurgite monstrū.	Ouid.
Cacus auentinæ timor, atque infamia syluæ.	Idem.
Fertilis est Melite sterili vicina Cosyræ	Idem.
Et bellare Tabas docilis, Cosyráque parua.	Sil.
Huc Licus, huc sagaris, Peneúsque, Hispanisque, Crathísq;.	Ouid.
Crathis, et hinc Sybaris vestris conterminus oris.	Idem.
vt Critici dicunt, leuiter curare videtur.	Hor.
AEqualis liber est Critice qui malus est. alii tamen Cretice.	Mar.
Illic bellaci confisus gente Curetum.	Lucan.
Celme Ioui, largóque satos Curetas ab imbri.	Ouid.
Tergeminámque Hecatem, tria virginis ora Dianæ.	Verg.
Exercet Diana choros, quam mille secutæ.	Idem.
Hi tibi Nomentum, & Gabios, vrbémque Fidenam.	Idem.
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno.	Iuue.
Et genus à magno ducentem forte Gradiuo.	Ouid.
Gradiuúmque patrem, Geticis qui præsidet aruis.	Verg.
Atque Hinuli pellis totos operibat amantes.	Prop.

Vitas Hinuleo me similis Cloe.	Hor.
Hymen ô Hymenææ Hymen, ades ô Hymenææ.	Cat.
Hinc Augustus agens italos in prælia Cæsar.	Verg.
Coniecto sternit iaculo, volat itala Cornus.	Idem.
Fiet vti cibus omnis & aridus et liquor ipse.	Lucr.
Pondus vti saxis color ignis, liquor aquarum.	Idem.
Crassáque conueniunt liquidis, & liquida crassis.	Idem.
Inde Lycam ferit exectum iam matre perempta.	Verg.
Protinus Antæum, et Lycam prima agmina Turni.	Idem.
Cum subito assurgens fluctu nimbosus orion.	Idem.
Ensifer orion æquore mersus erit.	Ouid.
Cur obicis Magno tumulum, manésque vagantes.	Luc.
Obiiciunt portas tamen, & præcepta facessunt.	Verg.
Præstat Trinacrii metas lustrare Pachini.	Verg.
E quibus imbriferos versus Pachinus ad austros.	Ouid.
Haud metuam magni dixisse palatia cæli.	Idem.
Quam tanti fuerit cadere, ut palatia cernas.	Sil.
Syluarúmque aliæ flexos propaginis arcus.	Georg. 2
Esse sinent nimium vobis Romana propago.	Verg. 6.
Non sine me est tibi partus honos tua bella Pyrene	Tib.
Nubiferæ colles, atque aëriam Pyrenen.	Luc.
Risit, & his inquit facito mea tela procures.	Ouid.
Procurate viri, & pugnam sperate parati.	Verg.
Impia dementis vulgi, & vix tota profudit	Sil.
Has postquam mœsto profudit pectore voces.	Cat.
Hiscere, tanq habeas tria nomina, quando propinat.	Iuue.
Cœnat, Propinat, poscit, negat, innuit, vna est.	Mart
Vteris ore aliter, nimia que rubigine captus.	Idem.
Exesa inuenies scabra rubigine pila.	Verg.
Soláque culminibus ferali carmine bubo.	Verg.
Hanc quia iuxta ferunt, dixere feralia lucem.	Ouid.
Et graue magnanimi robur mirare Rutili.	Ouid.
Famæ Rutilium suæ relinquas.	Mart.
Vincla recusantum, & sera sub nocte rudentum.	Verg.
Findor, vt Arcadiæ pecuaria rudere dicas.	Pers.
Eiectam classem, socios à morte reduxi.	Verg.
Redducit Venus, & redductum Dædala tellus.	Lucr.
Esse fidem, digitis ad fontem sæpe relatis	Ouid.
Id rursum cæli relatum membra receptant.	Lucr.

Quod ab ipso allatu' est, sibi esse id rellatum putet. Ter.
At qui condiderat, postquam non repperit aurum. Auson.
Aptauit collo, quem reperit laqueum.
Quæque feros repuli doctis medicatibus ignes. Ouid.
Reppulit à Libycis immensum syrtibus æquor. Lucr.
Tityre pascentes à flumine reice capellas. Verg.
Reiice ne maculis infuscet vellera pullis. Idem.
Anna (fatebor enim) miseri post fata Sychæi. Idem.
Huic coniux Sychæus erat ditissimus agri. Idem.
Fida reor fraterna Erycis, portusque Sicanos. Idem.
Sicano prætenta sinu iacet insula contrà. Idem.

MEDIARVM SYLLABARVM.
communium authoritates.

Hæc centum gemini strictos AEgæonis enses. Claud.
AEgæona suis immania terga lacertis. Ouid.
Bebrycis & Scythici procul inclementia sacri. Val. flac.
Possessus Baccho sæua Bebrycis in aula. Sil.
Vagiones, Bathauique truces, quos ære recuruo. Luc.
Hic petit Euphratem iuuenis domitique Bathaui. Iuue.
Hinc viduæ Cybeles, illinc sacraria Vestæ. Mart.
Vel tu quæ tardam mouisti fune Cybellen. Prop.
Connubio iungam stabili, propriamque dicabo. Verg.
Cuique loci leges dedimus, connubia nostra. Idem.
Speratum meritis diram qui contudit Hydram. Hor.
Virósque valentes contudit crudelis hyems. Ennius.
Mergere ficedulas didicit nebulone parente. Iuue.
Cerea quæ patulo lucet ficedula lumbo. Mart.
Ionióque mari, Maleæque sequacibus vndis. Verg.
Destinet, & raucæ circunsonat ira Maleæ. Stath.
Aut Helicen iubeo, nitidúmque Orionis ensem. Ouid.
Ensiferi nimium fulget latus Orionis. Lucan.
Hanc spectare manum porsena non potuit. Mart.
Nec non Tarquinum eiectum Porsenna iubebat. Verg.
Pharsaliam coeunt, pharsalia tecta frequentant. Cat.
Copulimus dirum Syphacem, fractúmq; Metello. Claud.
Tolle tuũ precor Annibalẽ, victúmque Syphacem. Iuue.
Sidoniásque ostentat opes, vrbémque paratam. Verg.
Obstupuit primo aspectu Sidonia Dido. Idem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Syllaba, quæ in medio loco posita est, septē modis cognosci potest. Positione. Vocali ante alterā vocalē. Deriuatione. Diphthongo. Declinatione. Regula. Exemplo.

Positione producitur media syllaba vt prima, vt Capillus, fortissimus, pulcherrimus. Vbique enim positio producit syllabam. Quonam modo autem id fiat, in primis syllabis diximus.

Vocali ante alteram vocalem & in media dictione semper corripitur syllaba. Verg. Mollia luteola pingit vacinia caltha. Idem, Addam cerea pruna. Idem, Castaneasque nuces mea quas Amaryllis amabat. Ouid. Filius ante diem patrios inquirit in annos. Priscianus tamen refert antiquissimos produxisse etiam penultimā præteritorū in u i syllabas, quæ à præsenti in u o syllabas desinēte proficiscūtur, vt eruo erui, arguo argui, annuo annui. Ennius, Annuit sese mecum decernere ferro. Vergilius cōtrà corripuit, Annuit, & totum nutu tremefecit olympum. Id quod & nobis semper faciendum. Sed hic modus habet exceptiones tres. Quarum prima est, Genitiui, & datiui quintæ declinationis e vocalem puram producunt. Horat. Quarta iam parte diei præterita. Secunda, Genitiui in ius communem habent penultimam in metro. Vergil. Hic illius arma. Idem, Quàm nostro illius labatur pectore vultus. Idem, unius ob noxam, & furias Aiacis Oilei. Idem, Nauibus, infandum, amissis vnius ob iram. Sic ipsius, solius, totius, & huiusmodi, præter alius genitiuum semper longum, & alterius correptum. Terentianus tamen alterius penultima longa protulit, Sesquplo vel vna vincet alterius singulum. Idem, Sub alterius consonat vocabulo. Idem, Nec alterius indigēs opis veni. Sunt enim duo extremi senarii Iambici, in quibus esse debet in secundo loco iambus vel tribrachus. primus vero est trochaicus, in quo rius in sexta sede iambus esse non potest, quoniam trochaicum metrum nō recipit iambum. præterea, producere hic alterius penultimam, sic fit manifestius, si ex eo ipso versu amoueas creticum, id est sescuplo, & facias iambicum, vt Terentianus præcipit. remanebit enim vel una vincet alterius singulum. vbi si alterius correpta penultima dixeris, te ri, esset pyrrhichius. Sed de his infrà dicem⁹ suo loco. In prosa vero oratione penultima producta semper pronuntiari debent, præter alterius vbique correptū. Tertia, possessiua in IVS, IA, IVM, producunt antepenultimam. Verg. Implerunt montes, flerunt Rhodopeiæ arces. Idem, Ecce trahebatur passis Priameia

Virgo Crinibus. Idem, Tu quoque littoris nostris AEneiā nutrix. Mart. Venit ob Orpheo cultor rhodopeius hæmo.

DE MEDIIS SYLLABIS deriuatione cognoscēdis.

Deriuatione media cognoscitur syllaba, si quanta sit in primitiuo consideraueris. Nam si nescias cto in Victorinus quanta sit. Itē sti in Iustinianus, cognosces ex Victoris & Iustinus primitiuis, in quibus cto & sti producuntur. Eodem modo, si nescias, Venereus, & Hectoreus quantam habeant antepenultimā, cognosces ex Veneris, & Hectoris primitiuis, in quibus ne & cto corripiūtur, quod accentus facile ostendit. Sed quomodo penultimæ & antepenultimæ in deriuatiuis dignosci possint, infrà, vbi de regula tractabitur, clarius patebit.

DE MEDIIS SYLLABIS diphthongo cognoscēdis.

Diphthongo media semper producitur syllaba, quemadmodū & prima. Horatius, Interdum tamen & vocē Comœdiā tollit. Idem, Effutire leuas indigna tragœdiā versus. Vergil. O Melibœe, Deus nobis hæc ocia fecit. Idem, Damonis musam dicemus, & Alphesibœi. Idem, Prouehimur pelago vicina cerauniā iuxta. Idem, Quas dira Celæno, harpyiæque colunt aliæ. Sed ų diphthōgo impropria apud Græcos, vtimur dūntaxat in dictionib9 græcis. Catullus Vellera virgati custodeibant, calathisci custodeibant, pro custodiebāt, per ei diphthongum melius scribitur more antiquo.

DE MEDIIS SYLLABIS regula cognoscendis.

Regula cognosci possunt mediæ syllabæ tribus modis. Primo, incrementa nominum A E O producuntur, vt musarum, deabus, quarum, dierum, diebus, rerum, rebus, dominorum, quorum, maiorum doctiorum, ambobus, duobus. I verò & V corripiuntur, vt tribus, manibus, verubus, tribubus. Excipiuntur Samnis, samnitis. delphin, delphinis. tellus, telluris. salus, salutis, & huiusmodi, in quibus I & V incrementa producuntur secundum vltimam nominatiui sui. Secundo, Incrementa verborum A E producuntur, Amamus, amabam, amabo, amarem, amare, amamur, amabar, amabor, amarer, amari, Doceamus, videamus, & alia id genus. Præter Damus, datis, dabam, dabo, & reliqua à do das, & compositis, in quibus A incrementum corripitur, vt suprà diximus in quarto modo de primis syllabis, quæ regula cognoscūtur. Item, Amemus, demus, detur, docemus, docetis, docebam, docebo, legebam, audiebam, ameris vel amere, doceris vel docere, docerer, doceremur, audiretis, audiremur, legereris, le-

geretur, legeremur, legeremini, amauerunt, vel amauere, docuerunt, vel docuere, legerunt vel legere, audiuerũt, vel audiuere. Sed cum sequitur R post E in deriuatiuis à præterito perfecto indicatiui, corripitur E, amaueram, amauerim, amauero, docueram, docuerim, docuero, legeram, audiueram. Et in futuris in bor, amaberis, doceberis. Et in optatiuo actiuo tertiæ coniugationis in toto singulari, & in tertia plurali, legerem, legeres, legeret, legerent. & in prima duntaxat persona passiui eiusdem optatiui, legerer, & in infinitiuo legere. I verò & V corripiuntur, legimus, cupimus, quærimus, volumus, possumus. præterquam in quarta cõiugatione, audimus, auditis, audiris, audirer, audire. & in volo, & sum cum cõpositis, velimus, simus, possimus, in quibus I producitur. Prima tamen persona pluralis præteriti perfecti quartæ coniugationis corripit penultimam audiuimus. Item in omni cõiugatione, primæ & secundæ personæ plurales præteriti perfecti subiunctiui in rimus & ritis corripiunt I penultimam: amauerimus, amaueritis: docuerimus, docueritis, Legerimus, legeritis, Audiuerimus, audiueritis. Eæ ipsæ verò futuri eiusdem modi producunt, Amauerimus, amaueritis. Docuerimus, docueritis. Legerimus, legeritis. Audiuerimus, audiueritis, quod fit, vt ait Diomedes grammaticus, vt accentu præteritum à futuro distinguatur. hinc illud apud Ouidium, Haustus aquæ mihi nectar erit, vitámque fatebor Accepisse, simul vitam dederitis in vndis. Et in obscœno carmine, Vtilis hæc, aram si dederitis, erit. Ennius, Non mi aurum posco, non mi pretiũ dederitis. Ouidius, Cum gelidam Thracen, & opertum nubibus Hæmum, Et maris Ionii transieritis aquas. Idem, Copia nec vobis vllo prohibente videndi, Consulis, vt limen contigeritis, erit. Sed an liceat etiam eam ipsam penultimam RI in rimus, & ritis corripere, differemus in vltimis syllabis in is desinentibus. Præterea cum post i subit u digamma in præteritis perfectis indicatiui, & ab his deductis, producitur I, cupiui, cupiueram, Audiui, audiueram. Idem etiam corripitur abiecto u per syncopam, Cupii cupieram, Audii, audieram. Tertio, Supina in atum & itum, à præteritis perfectis in aui, & iui producunt penultimam, amaui, amatum. Vocaui, vocatum, Cupiui, cupitum. petiui, petitum. audiui, auditum. sepeliui. sepelitum.

Quarto I in compositione mediũ corripitur, Agricola, Ensifer, Centimanus, Omnipotens, Multiuola est mulier, Magnificus, Causidicus, identidem, & similia. Cat. Nullum amans verè, sed identi-

dem omnium, Ilia rumpens. Quanticunque, & qualicunque I producũt ratione genitiui, aut datiui in i.nõ enim seruatur I in cæteris casibus, vt in omnipotens, & aliis suprà dictis, sed in genitiuo tantum quanticunque, & in datiuo vel ablatiuo qualicunque dicimus, vt in quantus, & qualis. nam sicut quantus quanti quanto quãtum, & qualis in nominatiuo & genitiuo, quali, qualem: sic quantuscunque, quanticunque, quantocunque, quantuncunque, & qualiscunque in nominatiuo & genitiuo, qualicunque qualencunque dicimus. Iuue. Quanticunque domus constet. M. Manlius, Omne quidem signum sub qualicunque figura. Vbique quoque, & plerique producunt I, Vndique verò corripit. Quinto. Media syllaba cum penultima est, accentu, quanta sit, cognosci potest. nã si in ea fuerit accentus, producitur, Romānus, Diuīnus, Idolum, Theodōrus, Annōna, Poēta. Sinautem in antepenultima, corripitur, Dóminus, prófugus, Littóra, littóribus contrária, flúctibus vndas. Piétas. Ergo in disyllabis dictionibus si nescias quanta sit prima, accẽtu cõponendo cognosces. lĕgo pérlego: āmo, rédamo, peramo: lĭgo, rélĭgo. Fĕro, adfĕro, réfero. Plĭco, multiplĭco. Pŏtens omnipŏtens, Clamo, exclamo, proclāmo, conclamo. Prīmus, apprīmé. Dōno, Condōno. Scrībo, descrībo, Lĕgo lĕgas, relĕgo relegas.

Sexto, Penultima syllaba in deriuatiuis, ante TAS corripitur, bonĭtas, Piĕtas. DVS, Florĭdus, Candĭdus. LVS, la, lum in diminutiuis, vrceŏlus, vnciŏla, aureŏlum. LIS in verbalibus, ūtilis, stĕrilis à Græco στερεῖσθαι, amabĭlis, fūtĭlis. MEN, à secunda & tertia coniugatione, mŏnimen, vnde monĭmentum, rĕgimen. nam à prima & quarta producuntur, oblectāmen, munīmen. Item ante CEN Tūbĭcen, lyrĭcen, fidĭcen, præter tibīcen, pro tibiĭcen. Ante AL seruatur penultima primitiui, & ante TVS penultima participiorum: ceruical, à ceruicis, tribūnal, à tribūs genitiuo. Anĭmal, ab anĭmus. hic ornatus, posĭtus, sĭtus, terrĭtus. Vectigal etiam producit penultimam à vehendo dictum.

Septimo, Penultima in deriuatiuis ante GO producitur, Carthāgo, Virāgo, Calīgo, Lanūgo, Erūgo. præter lĭgo. Ante DO, dulcēdo, libīdo, fortitūdo. Ante AR, Lacūnar, Puluīnar, Lupanar. Ante NAS, arpīnâs capenâs. Ante RIS, vel RE, militāris, militāre, Ante TIS, samnītis, vestrātis. præter cēritis. Ante NVS, Romānus, terrēnus, Iustīnus, parietīnus, arietīnus, clandestīnus, mediastīnus. Silius, Ceu clandestīno traheretur fœdere bellũ. Marc. Manlius, Et clandestīnis surgentia fraudibus arma. Hor. Tu mediasti-

nus tacita prece rura petebas. Præter Ianthinus, hyacinthinus, myrrhinus, chrystallinus, adamantinus, bombycinus, Sandycinus, amethistynus, & huiuscemodi Græca in ινος. Item, Diutinus, Pristinus, Crastinus, Ornotinus, Serotinus, oleaginus, faginus. Mart. Coccina famosæ donas & ianthina mœchæ. Persius, Hic aliquis, cui circa humeros hyacinthina lena est. Iuuenalis, Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus Myrrhina. Proper. Colchis flagrantes adamantina sub iuga tauros. Iuuenalis, Causidicum vendunt amethistyna. nec scribas sine t. est enim verbale à præterito passiuo μεμέθυσμαι, μεμέθυσαι, μεμέθυσαι, vnde μέθυσος, & cum α priuatitiua ἀμέθυσος, à quo ἀμεθύσινος,

Octauo, Ante BILIS, quacunque præcedēte vocali si à supino formentur, sequuntur illius penultimam, amatum, amabilis. delectatum, delectabilis. fletum, flebilis. deletum, delebilis. scitum scibilis. auditum, audibilis. petitum, petibilis. cupitum, cupibilis. venditum, vendibilis. motum, mobilis. notum, nobilis. volutum volubilis. solutum, solubilis. Excipitur à statum, stabilis. habilis sequitur verbum habeo, vt docilis, doceo. debilis, debeo. facilis, facio. A genitiuo verò participii corripiunt antepenultimā, visi, visibilis. sensi, sensibilis. intellecti, intellectibilis, acsi medium i haberent composita, vt magnificus, centimanus, omnipotens, igniuomus. Eodem modo si à secunda & tertia coniugatione aliundè quàm à supino deducta fuerint, corripiunt antepenultimā. horribilis, terribilis, legibilis, dicibilis, conducibilis, concupiscibilis.

Ante BVNDVS, item à supino deducta, sequuntur illius penultimam erratum, errabundus. vagatum, vagabundus. populatū, populabundus. cogitatum, cogitabundus. sititum, sitibūdus. moritum, moribundus. A secunda verò & tertia coniugatione aliunde quàm à supino deducta, corripiunt antepenultimam, Rideo ridet, ridibundus. gaudeo, gaudes, gaudibundus. ludo, ludis, ludibūdus. furio, furis, furibundus. In vniuersum, si quis volueris subtilius indagare, inueniet omnia secuta supinorum penultimam analogice tanquam à legitum, legibilis. horritum, horribilis. doctum, docibilis. furitum, furibundus. riditum, ridibundus. rubitum, rubibundus, pro quo rubicundus b in c cōuersa vocalitatis gratia. gauditum, gaudibundus, & id genus alia, licet non vtamur.

Præterea producitur a ante BVLVM, conciliabulum. præter stabulum. Ante CVNDVS, Iracundus: & hæc quoque sequuntur supinum. sic iucundus à iutum, experimentum ab experitum.

rudimentum à ruditum, ornamentum ab ornatum. miraculum à miratum. verecundus autem producit e antepenultimam aliunde quàm à supino deductum. Item, A ante C E V S, vel C I V S producitur. ordeaceus, gallinaceus. C V L V M, miraculū. R I V S, ria, rium, sagittarius, librarius, stataria, armarium. Denarius & cætera à numerorum nominibus communem habere inueniuntur. Martialis, Denariis tamen hanc non emo Basse tribus. Et illud, Dilige denarium. Mart. Hanc volo, quam redimit totam denarius alter. Item E ante C V L A in diminutiuis Diecula, vulpecula. ante M E N T V M, incrementum. ante F A C I O vero cōmunis est calefacio, tepefacio, liquefacio. Cat. alta tepefaciet commista sanguine cæde. Oui. Thura liquefaciunt, indutaque cornibus aurum Victima vota facit. Claud. Sanguine quam largo Græcos calefecerit amneis. Idem, Interior glacies, quo liquefacta noto. Item o ante R I V S ria rium producitur, Vxorius vxoria, Prætorium.

Nono, ante C V L V M, corripitur antepenultima, verriculum. C I E S, canicies. T I V S, tia, tium. tribunitius, iustitia, sodalitiū. C V L V S, cula, culum in diminutiuis, igniculus, anicula, reticulū. Notantur, Multitius, Nouitius, Redimiculum, Cuticula, Canicula, Tegeticula, Craticula, Supposititius, antepenultima producta. Iuuenalis, Quid facient alii, cum tu multitia sumas? Idem, Iam sedet in ripa, tetrumque nouitiis horret. Idem, Accipient te paulatim qui longa domi redimicula sumunt. Idem, Semper & assiduo curata cuticula sole. Persius, Scire erat in voto, damnosa canicula quantum Raderet. Mart. Dat tibi securos vilis tegeticula somnos. Idem, Parua tibi incurua craticula sudet ofella. Idem, Hermes supposititius sibi ipsi. Quotidianus quoque ti producit in hendecasyllabo illo apud Martialem, Cultus sindone non quotidiana. Diluuium quoque, proluuies, illuuies, & cætera à luo corripiunt L V. Præterea Strimonius, Palladium, Adagium, hæc Adagio fœmininum. Præsidium, officium, iudicium, consilium, Exilium, Remigium, Augurium, Municipium, Monimentum, Munimentū, Contagium, Præsagium, Periculum, Solatium, suauium. vestigium, fastidium, conuiuium. Iunonius, & id genus multa in I V S, I A, I V M, sequuntur sua primitiua. Strymonis Palladis, ăgo ădigo. nā Adagium, quasi ambagium, & circum agium dicitur, quòd per ora hominum circumagatur, vt illud, ὀυ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἐσθ' ὁ πλοῦς, Non omnium est Corinthon ire nauibus. Præsidis, efficis, iudicis, Consulis, Exulis, Remigis, Auguris, Municipis, Mo

nimen, Munimen. contingis, præſagis, periris, Solaris, Suauis, Veſtis, Faſtidis, Conuiua, Iunonis. Notantur Sidonius, ſidonia, ſidonium, & connubium, quorum alterum contra primitiui ſui penultimam, N V, communem habet, vt diximus in exemplis mediarũ communium. Nam nubo primam ſemper producit, alterum verò græcum eſt σιδόνιος. Homerus, ὀδυσσείας δ. αἰθίοπας θ' ἱκόμην, καὶ σιδονίους καὶ ἐρεμβούς, quod & per ω magnum ſcribitur, vt σισόνιος. Eurip. in Helena, σιδωνίαμ δὸς, καὶ ρετμὸμ ἐπίσατας. De quo Stephanus, σιδώνιος διὰ τοῦ ω μεγάλου, καὶ διά τοῦ ο μικροῦ. Idem, ἐκτείνεται δὲ, καὶ λέγεται σισωνίς διὰ τοῦ, ω, καὶ σισάνιος ποιητικῶς.

DE MEDIIS SYLLABIS declinatione cognoſcendis.

Declinatione mediæ ſyllabæ cognoſci poſſunt, ſi antepenultima ſyllaba declinando fiat penultima. nam ſi neſcias, quanta ſit antepenultima in Amauĕrimus, legĕremus, carmĭnibus, tempŏribus, genĭtore, altitŏnante, domĭnorum, clandeſtĭnorum, perlēgerunt, confŏdiſtis, flectendo cognoſces, ſi ex antepenultima penultimam feceris hoc modo, amáuĕrim, legĕrim, legĕrem, carmĭna, tempŏra, genĭtor, altitŏnans, domĭnus, clandeſtĭnus, perlēgi, confŏdi.

DE MEDIIS SYLLABIS COGNOSCENDIS exẽplo.

Exemplo cognoſces medias ſyllabas, quemadmodum & primas. Nam ſi neque regula, neque aliquo ex prædictis modis, quanta ſit media ſyllaba cognoſci poteſt, ad alicuiꝰ approbati poetæ authoritatem recurrendum eſt. Medias verò modo breues, modo longas authoritate, ſuprà, vt quæque ad manus erant, connumerauimus. Sed iam de vltimis ſyllabis dicere incipiamus.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Syllabæ quæ in vltimo loco poſitæ ſunt, iiſdem ferè modis cognoſci poſſunt, quibus & primæ, & mediæ. Poſitione, amānt, legunt, ăt tū ſume pedum, undē ſciſſa coma. Diphthongo, poetæ, hæc, heū. Declinatione, ſi declinaueris. nam ſi neſcias in nominatiuo quanta ſit vltima, cognoſces plerunque accentu in genitiuo creſcẽte. nã in latinis dictionibus, ſi in penultima genitiui creſcentis fuerit accentus, longa erit vltima nominatiui, Tellūs, Salūs, Virtūs, Delphīn, Samnīs, & huiuſmodi producunt vltimam, quia penultima genitiui creſcentis producitur. Tellūris, Salūtis, Virtūtis, Delphīnis, Sānītis. Aduerſatur huic regulæ palūs, quod licet in genitiuo palūdis penultimam producat, tamen vltimam nominatiui

corripit, quod obseruauit etiam Seruius in libello de syllabis, citãs illud Horatii, Regis opus, sterilisque diū pălūs, aptaque remis. aliqui tamen sistolen fecisse Horatium dicunt: quod si esset, non præteriissent Acron, & Porphirius diligentissimi interpretes. Item in Carmen, miles, sanguis, corpus, si nescias quanta sit vltima, cognosces in genitiuo cărmĭnis, mīlĭtis, sănguĭnis, cŏrpŏris, esse breuem accentu in antepenultima. Excipiuntur masculina, & fœminina in or, Doctŏr, doctōris. Sorŏr, sorōris. decŏr, decōris. honŏr, honōris. Item, neutra in AL, vt Animăl, animālis. ceruicăl, ceruicālis. Et in AR, vt Puluinăr puluinārịs, lupanăr, lupanāris, & similia, quorum vltima nominatiui corripitur, licet penultima genitiui crescentis producatur accentu. Contrà pār, păris. lār, lăris. vās, vădis. pēs, pĕdis. Cerēs, cerĕris. compōs, compŏtis. impōs, impŏtis. bōs, bŏuis. sūs, sŭis. grūs, grŭis: producunt vltimam nominatiui, licet penultima genitiui crescentis corripiatur. In Græcis autem dictionibus plerunque in genitiuo crescente accentus est in penultima, & tamen & vltima nominatiui, & penultima genitiui est breuis, Amaryllĭs amaryllĭdos, AEneĭs, æneĭdos, Pallăs pallădos.

DE VLTIMIS SYLLABIS REGVLA cognoscendis.

Regula cognoscuntur vltimæ syllabæ modis vndecim: Primo, A finita producuntur, amā, contrā, præterea, à poetā, à musā. Sed hic modus habet exceptiones tres, Prima est. Nominatiui, Accusatiui, Vocatiui in a, corripiuntur, hæc & ô fabulă, Priameĭă virgo. hic & prophetă, Poetă. præter vocatiuos à nominatiuis græcis in as, hic AEneās ô AEneā: & Græca in a productum, Nemeā, tegeā, in quibus ā producitur, Vergilius, Vigilásne deûm gens AEneā vigila. Stathius, Te Nemeā tibi lerna comas: larissáqua supplex poneret. Idem, Non Tegeā nōn ipse Deo vocat alite fœlix Cyllene. Secunda, Numeralia in ginta, finalem habent indifferētem. Mart. Sexagintă tēras cum limina mane Senator. Verg. Trigintā māgnos vol uendis mensibus orbes. Tertia, Pută, ită, quiă corripiuntur.

Secundo, B. D. M. T finita corripiūtur, vt ăb, ăd, militŭm, capŭt. nisi aut positio, aut diphthōgus, aut syncopa prohibeat, vt amant, legūnt, aut, haud, fumāt, obīt, pro fumauit, obiuit. Iuuenalis, Magnus ciuis obīt, et formidatus Othoni.

Tertio, C finita producuntur, fāc, dīc, dūc, halēc. præter Nĕc, Donĕc, Lăc breuia. Ouidius, Paruĕ (nec inuideo) sine me liber ibis in vrbem. Idem, Dōnĕc ĕrunt fontes, sydera dōnĕc ĕrunt. Hic pro-

260. nomen commune est. Sed de hic & hoc, differemus in sexto modo communium syllabarum.

Quarto, E finita corripiuntur, Millĕ, omnĕ, scribĕ, penĕ, ritĕ, ponĕ, impugnĕ, & huiusmodi aduerbia. Oui. Penĕ pŭer cæsis abducta armenta recepi. Vergilius, Rĭtĕ sĕcundarent visus. Sed hic modus habet quinque exceptiones. Quarū prima, In E, à Græcis in η producuntur πηνελόπη Penelope, πασιφάη Pasiphāe, ὢ ἀγχίση, ὢ ἀχίλλη, ὀρφῆ, ὀδύσση, ô Anchisē, ô Achillē, Orphē, Vlyssē.

Secunda, Genitiui, Datiui, Ablatiui quintæ declinationis in E producuntur, vt huius, huic & à diē, fidē. Ouidius, Prima fide vōcisque ratæ tentamina sumpsit. Item, ab hac famē. Tertia, imperatiua singularia secundæ coniugationis producuntur, Monē, Docē, Manē. Valĕ verò, & cauĕ, cum corripiuntur, sunt à valo, & cauo tertiæ coniugationis. Ouidius, Idque quod ignoti faciunt, vălĕ dicere saltem. Idem, Tū căuĕ defendas, quamuis mordebere dictis. Quarta, monosyllaba in e producuntur, tē, mē, sē, præter quĕ, vĕ, nĕ pro an: nam quæ relatiuum, & væ interiectio, diphthongo producuntur. nota in tutĕ, & tutĕmet, corripi tĕ. Lucretius, Accipe præterea quæ corpora tūtĕ nĕcesse est. Idem, Tūtĕmet à nostris iam quouis tempore vatum. Ennius, ô Tite, tūtĕ Tāti tibi tanta Tyrāne tulisti. Alphius Auitus, vt citat Priscianus, Seū tūtĕ mălis hŏspĭtes, seū tūtĕ căptiuos hăbes. sunt enim dimetri iambici. Quinta aduerbia in e à datiuo in o, producuntur, doctē, pulchrē, valdē pro validēferē, à docto, pulchro, valido, fero. præter benĕ & malĕ correpta. Ouidius, Læta ferē lætus cecini tibi tristia tristis. Fermē etiā producitur, eiusdē cui⁹ & FERE significationis. Iuuen. Mobilis, & varia est ferme nātura malorum. Et componitur à χοὶς quæ declin: ut Tridie: Sodie: postridie: meridie: Prisc 169.20–

Quinto, I finita producuntur, Deī, Amarī, Dixī. Sed hic modus habet duas exceptiones. Quarum prima, Datiui & vocatiui in i, quorū genitiuus singularis in os correptam apud Græcos desinit corripiuntur, huic Palladĭ, Minoidĭ, ô Phillĭ, Amaryllĭ, Parĭ, Alexādrĭ. Stathius, Pallădĭ littoreæ celebrabat Scyros honorē. Cat. Morte ferox Theseus qualem Minoidĭ luctum. Ouidius, Phyllĭ făce expectes Demophoonta tuum. Vergilius, Mirabar quid mœsta deos Amaryllĭ vŏcares. Ouidius, Bella gerant alii, tū Părĭ semper ama. Vergilius, Te Corydon ô Alexĭ, trăhit sua quenque voluptas. Idem, Dăphnĭ, tŭum pœnos etiam ingemuisse leones Interitum. Quos casus à Græcis mutuati semper corripimus. Theocritus, Δάφνιδι τῷ χαρίεντι συνάντετο βουκολέοντι Μάλα νέμων, ὡς

fame Prisc. 62.4– 89.32–

Prisc 147.22–

Prisc. 169.5–

Prisc 80.29–

φαντί, κατ' ὤρεα μακρὰ μενάλκας. Idem, κ' ἦφα, δάφνῐ τάλαν, τίτυ τάκεαι, ἀδέ τε κώρα πᾶσαν ἀνὰ κράναν πάντ' ἄλσεα ποσσὶ φορεῖται. Idem, κῦπρῐ νεμεσατὰ, κύπρι θνατοῖσιν ἀπεχθής. Homerus, αὐτὰρ ὁ αὖτε πέλοψ δῶκ' ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν, Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι θυέστῃ, αὐτὰρ ὁ αὖτε θυέστ' ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι. Idem βάσκ' ἴθι ἶρι ταχεῖα ποσειδάωνι ἄνακτι. In quibus δαφνῐδῐ, ἀτρεῐ, ποιμενῐ, ἀρνιθῠ, μεμνονῐ, datiui in i breuem desinunt, est enim tertia dactyli. Idem, δάφνῐ τᾰ, ἶρῐ τᾰ, κῦπρῐ νε, vocatiui sunt, in i breuem desinentes. est enim secunda dactyli. Cum igitur apud Latinos Dapnidi, Tyndaridi & huiuscemodi datiui producunt i, fit per communem modum, cum dictio in breuem desinit, & est pedis principium, quod est frequentissimum apud Homerum. Sed de hoc differemus, vbi de communium syllabarum modis tractabimus. Secunda exceptio est, mĭhi, tĭbi, sĭbi, ŭbi, ĭbi, modo pyrrhichii sunt, modo iambi. prima enim semper breuis est, vltima verò indifferens. in nĭsĭ & quăsĭ vtraque corripitur. sunt enim duo pyrrhichii.

Sexto L finita corripiuntur, animăl, Annibăl, Vigĭl, mĕl, Consŭl. Præter Sōl, Pōl, nīl à nihil per synæresin, vt mī à mihi, & barbara in el syllabam, vt Daniēl, quæ producuntur.

Septimo, N finita producuntur, Pæān, hymēn, ēn, quīn, Xenophōn, delphīn. Sed hic modus habet exceptiones tres. Quarum prima est, forsăn, forsităn, tamĕn, attamĕn, ĭn, vidĕn, ăn corripiuntur. Vergilius, Forsăn ĕt hæc olim meminisse iuuabit. Idem, Errabunda bouis vestigia, forsităn illum. Martialis, Quid ergo casta facit? Nō dat. Nōn tămĕn illa negat. Ouidius, Nil mihi rescribas, āttămĕn ipse veni. Vergilius, Quo te Mœri, pedes, an quo via ducit ĭn vrbem? Catul. Sic certe vidĕn, vt perniciter exiluere. Horatius, Colchŭs ăn Assyrius, Thebis nutritŭs, ăn Argis.

Secunda est, Neutra in EN vt nomĕn, carmĕn corripiuntur, quod ostendit accentus in antepenultima in genitiuo crescente, nōmĭnis, cārmĭnis. Tertia Nominatiui, accusatiui græci in on per o paruum, vt peliŏn, pylŏn, caucasŏn corripiuntur. Ouid. Et quas Ossa tulit, quasque altus Pēliŏn, herbas. Idem, Nōs pўlŏn, antiqui Neleia Nestoris arua Misimus. Idem, Caucăsŏn appellant. Item accusatiui in IN vt Alexin. Mart. Tu licet & nostrum dixit Alexin ămes. Et in AN à Græcis in A, vt Iphigeniăn, æginăn. Ouidius, Nescio quam dicunt Iphigeniăn ĭter. Stath. Nāque ferūt raptam patriis æginăn ăb vndis. Nam à nominatiuo in as produci-

tur, vt hūc æneān. Verg. AEneān, alacris palmas vtrasque tetēdit.

Octauo, O finita & corripi & produci possunt, vt Amo, scribo, amando, virgo, Cato. Sic hic modus quinque habet exceptiones. Quarum prima est, Datiui, & ablatiui in o, producuntur. vt huic & ab hoc Dominō, Templō. Secunda, Monosyllaba in o, producuntur, Stō, Dō. Tertia, Græca in ω magnū producūtur, Didō, Mantō, Iō, Echō. præter Egŏ à græco ἐγώ, quod nusquā memini legere productum apud approbatos, sed vbique aut correptum, vt ille ĕgŏ qui quondam. aut per synalœphan, vt Stultus ego huic nostræ similē. Nam Ouidii illud in epistolis, legendū sic est, Sed quid ego hæc reuoco, dictis his omen abesto. Item apud Propertiū illud, Thuscus ego, à Thuscis orior. Et apud eundem, Cū tibi nec frater, nec sit tibi filius vllus, Frater ego, & tibi sim filius vnus ego. Sic itē & illud, Sed quid ego hæc, fessósque optatis demoror vndis? Quòd si in iis ipsis exemplis nō fiat collisio, defenditur magis vno ex modis cōmunium syllabarum, quàm quod producatur o, licet Probus produci posse dicat secundum naturam o literæ vocalis quæ in vltimo frequentius producitur, quàm corripitur.

Quarta, Duŏ & sciŏ cū compositis corripiuntur. Vergil. Præterea dŭŏ nec tuta mihi valle reperti Capreoli. Idem. Si dŭŏ præterea tales Idea tulisset Terra viros. Idem, Nūnc sciŏ quid sit amor. Idem, Nesciŏ quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

Quinta, Illicŏ, modŏ, citŏ corripiuntur. Serò autem, quando, ergo, profectò, indifferenter poni inueniūtur. Stathius, Serŏ mĕmor thalami. Mart. Dic mihi cras istud Posthume quandŏ vĕnit. Idem, dic bene, dic neutrum, Dic aliquandŏ mălē.

Nono, R finita corripiūtur, Cæsăr, torculăr, pĕr, vĭr, amŏr, turtŭr. Sed hic modus duas habet exceptiones. Quarū prima est, fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr, pār, cum compositis dispār, compār, producuntur, cor verò commune est. Secunda, In er à Græcis in ηρ producuntur. vt aēr, cratēr, æthēr, charactēr. Græce enim ἀήρ, κρατήρ, αἰθήρ, χαρακτήρ dicuntur. Præter pater & matĕr, quæ semper corripiuntur, licet a Græcis veniāt πατήρ, μήτηρ.

Decimo, S finita in quinque diuiduntur partes. as. es. is. os. us.

As finita producuntur, maiestās, puellās, amās. Sed hæc regula duas habet exceptiones, quarum prima est, Nominatiui in as quorum genitiuus in dos desinit, corripiūtur, vt Pallăs ĕt inflexo quæ terret Menala cornu. Et, Quattuor autumnos plēiăs ōrta facit.

Secunda, Accusatiui græci in as eorum nominū quæ per os mit-

tunt genitiuum, corripiuntur, vt aõnăs in montes vt duxerit vna sororum. Et, Permistos hēroăs ět ipse videbitur illis. Et, Super Garamantăs, ět Indos Proferet imperium.

Es finita producūtur, vt pariēs, patrēs, docēs. Hæc regula habet exceptiones tres. Quarum prima est, Corripientia penultimā genitiui crescētis, corripiūtur, vt diuěs, milěs, legěs. Verg. Diuěs inaccessos vbi solis filia lucos. Idem, Impius hæc tā culta noualia milěs hăbebit. Ouidius, Iām sěgěs est vbi Troia fuit. Præter, Ariēs, abiēs, Cerēs, fidēs, rēs, pēs, pariēs, spēs, terēs, quæ producuntur.

Secunda est, Nominatiui græci plurales in es, corripiuntur. Vergilius, Naīděs, indigno cū Gallus amore petiret. Idem, ărcăděs ô mihi tum quàm molliter ossa quiescent. Idem, Infandi Cyclōpěs, ět, altis montibus errāt. Idem, Thrācěs ărant. Tertia, ěs à sum cum cūpositis potěs, aděs modi tam indicādi, quàm imperandi, & peněs, & inquiěs, corripiūtur. Persius Fur ěs ăit Pedio. Iuuenalis, Si pōtěs illa pati. Vergilius, Hūc ăděs ô Melibœe. Horatius, Quēm pēněs arbitrium est & ius, & norma loquēdi. Nam ab edo ēs producitur differentiæ causa.

Is finita corripiuntur. ignĭs, Parĭs. Hæc regula habet exceptiones septē. Quarū prima est, Datiui, & ablatiui, & accusatiui in is producuntur, his & ab his Dominīs, quīs pro quibus. hos fontīs, manīs, has partīs, hos & has omnīs, leuīs. sed quis & accusatiui in is, tum vt differant à nominatiuo singulari, tū etiam vt diphthongo longos esse significetur, per ei melius scribuntur, quod & antiquos fecisse legim⁹. Illud igitur sic, Tu calamos inflare leueis, ěgō dicere versus. Item, Queis ante ora patrum. Item, Treis nōtūs arreptas in saxa latentia torquet. Secunda, producētia penultimam crescentis genitiui, producūtur, Delphīs, delphinis. Samnīs samnitis.

Tertia, in is à Græcis in eis per ei diphthongum producuntur. vt Pyroeis, Simoeis. Ouidius, Interea volucres Pyroeis, ēous, & æthon. Idem, Hac ibat Simoeis, hīc est sigeia tellus. quæ licet penultimam corripiant, tamen in ea accentus est acutus, quia integræ ad nos veniūt. sed de his dicemus, vbi de accētib⁹ tractabimus.

Quarta monosyllaba in is producuntur, vt vīs, sīs. Præter, ĭs, quĭs nominatiuos, mĭs, tĭs, bĭs, quæ corripiuntur. Iuuena. Satyra quinta corripuit possis in eo versu, Tam ieiuna fames? cum possĭs hōnestius illic. melius tamē defenditur extremis abiectione, vt corripiatur i per communem modum.

Quinta, Secundæ personæ singulares in IS quartæ coniugationis

producuntur, vt audis, nescis. Mart. Nescis heu nescis dominæ fastidia Romæ. quod ostendit circunflexo accentu penultima primæ & secundæ personæ pluralis nescîmus, nescîtis. audîmus, audîtis. Quod si apud poetas aliquādo I S correptam inuenias (quod ipse non memini legere. nā illud apud Ouidium sic legendū est, Nescio, an exciderint mecū loca) non propterea dixeris, cōmunem eā esse syllabā. Nec, quia Vergili⁹ dixit, obstupuit, stĕtĕrūntq; comæ, propterea dicendum fuerit in steterunt penultimam esse cōmunem.

Sexta, Velis cum compositis malis, nolis, producuntur: quare in plurali penultima in prima, & secunda persona producitur, velimus, malimus, nolimus, velitis, malitis, nolitis.

Septima, Secundæ personæ singulares futuri subiunctiui producuntur. vt dedero dederis, audiero audieris. Ouidius, Da mihi te facilem, dederis in carmine vires. Horatius, Audieris hæres ergo nunc Damna sodalis. Idem, Miscueris elixa, simul conchylia turdis, Dulcia se in bilem vertent. vnde in plurali, vt suprà diximus in tractatu de mediis syllabis, producunt penultimam primæ, & secundæ personæ, dederimus, dederitis, audierimus, audieritis. præteriti verò perfecti eædem singulares corripiuntur, vt dederim dederis, audierim audieris. vnde in plurali prima & secunda corripiunt penultimam, vt dederĭmus, audiuerĭmus: id quod ex Diomede grammatico licet cognoscere sic enim inquit, Et in hac subiunctiua numero plurali vniformem declinationem præteriti, & futuri temporis, accentus distinguit. Perfectum enim acuto accentu declinatur, futurum circūflectitur. sic, Præterito cum dixerimus, Futuro cum dixerîmus. Sed notandum inueniri apud authores I S futuri vltimam in singulari, & R I penultimam in plurali etiam correptas. Verg. in sexto, Cum tu supplex in rebus egenis, Quas gentes Italûm, aut quas non orauĕris vrbes? Iuuenalis, Græculus esuriens in cælum iussĕrĭs, ibit. Idem, Si dīxĕrĭs, æstuo, sudat. orauĕris, iusseris, dixeris, futuri sunt temporis, & R I S corripitur. Horat. in arte poetica, In verbis etiam tenuis, cautúsque serendis, Dixĕrĭs egregiè. hic dixeris futuri est tēporis, pro dices, aut dicere poteris, & tamen corripitur R I S. Idem in sermonibus, Nam frustra vitium vitauĕrĭs illud, Si te alio prauum detorsĕrĭs. Vitauĕrĭs, & Detorsĕrĭs, futuri sunt temporis, & R I S in vtroque corripitur. Est enim sensus, frustra laboraueris vitando aliquod vitium, si prauus in aliud deflectes. vt si dixeris, frustra vitaueris Charybdim, si in Scyllam incideris, id est frustra pote-

ris vitasse Charybdim, si in Scyllam incides. Quod in prima persona fiet manifestius, Frustra vitauero Charybdim, si in Scyllam incidero. Si quis autem diceret sub persona C. Cæsaris, Frustra subegerim Gallias, nisi & Pompeium vicero, alia est figura loquēdi: quod quia nō facit ad rem, prætermimus. Satis fuerit ostendisse secundam personā futuri subiunctiui vltima correpta etiā inueniri apud authores. Vnde Lucretius in primo, penultimā primæ personæ futuri in numero multitudinis corripuit, Quas ob res vbi vīdērim⁹ nil posse creari de Nihilo, tum quod sequimur, iam rectius inde perspiciemus. Illud autem Vergilii in sexto, Nanque vt supremam falsa inter gaudia noctem ēgĕrĭmus, nosti. rĭ in ēgĕrĭmus bene correpta est, quia non futuri est, sed præteriti temporis. Cōcludimus igitur, in præterito IS & RI corripi semper: in futuro verò & corripi, & produci posse. exēpla cū RI producitur in futuro, adduxim⁹ suprà, vbi de mediis syllabis regula cognoscendis, disseruimus. Veruntamen in prosa oratione illas ipsas IS & RI in præterito corripiendas, in futuro producendas censeo, vt sicut lego legīs vltima correpta, legĭmus legĭtis penultima pronūtiamus: ita legerim legerĭs vltima, legerĭmus legerĭtis penultima breui pronuntiemus. eodē modo quia in amauerim amauerĭs, docuerim docuerĭs, audiuerim audiuerĭs, IS vltima corripitur, in amauerĭmus amauerĭtis, docuerĭmus docuerĭtis, audiuerĭmus audiuerĭtis, RI penultima corripietur. Præterea sicut amo amās vltima, amāmus amātis penultima: doceo docēs vltima, docēmus docētis penultima, audio audīs vltima, audīmus, audītis penultima longa dicimus: ita contigero contigerīs vltima, contigerīmus contigerītis penultima: dedero dederīs vltima, dederīmus, dederītis penultima: docuero docuerīs, vltima, docuerīmus, docuerītis penultima: Trāsiero transierīs vltima, transierīmus, trāsierītis penultima producta dicamus. Quidam tamen RIS tunc produci aiunt à poetis, cum est principium pedis, nec aliter, & defendi vno ex modis syllabarum cōmunium: RI autem in plurali produci regula, Quia cum inueniuntur simul quatuor breues, licet vnam producere propter metrū. Sed vt vidimus, Diomedes aliter sentit, vult enim omnino produci eas in futuro, corripi in præterito.

Os finita producuntur, vt dōs, honōs, dominōs. Sed hæc regula duas habet exceptiones. Quarum prima est, ŏs ossis, corripitur.

Secunda, græca in os per o paruum, vt Delŏs, Iliŏs, Chaŏs, huius AEneidŏs, Terecŏs, corripiuntur. Ouidius, in chăŏs antiquum

confundimur. Idem, Attamen ille tuæ fœlix æneidōs author. Martialis, Flet Philomena nefas incæsti Tereōs, & quæ Muta puella fuit, garula fertur auis. Nam in os per ω magnũ, ſemper producũtur, vt herōs, Minōs, Androgeōs.

Vs finita corripiuntur, Deŭs. Sed hæc regula habet exceptiones quatuor. Quarũ prima eſt, Genitiui ſingulares, & nominatiui, & accuſatiui & vocatiui plurales producuntur, vt huius, hæ, has, & ô manūs. Secunda, Producẽtia penultimam genitiui creſcẽtis, producuntur, tellūs tellūris, virtūs, virtūtis, ſalūs ſalūtis. Notatur, vt ſuprà dixi, palūs palūdis, in poetica, Regis opus, ſterilíſque diū pălūs, aptáque remis. quod defendi poteſt excluſione s literę correpta u, quemadmodũ Inſulæ Ionio in magno. Tertia, Monoſyllaba in vs producuntur, plūs, thūs. mūs autẽ & ſūs nõ ſolum quia monoſyllaba, ſed etiã quia Græce μῦς σῦς dicuntur, & υ ψιλὸν lõga eſt, id quod etiam accentu circunflexo oſtenditur. Quarta, Græca in ūs vt panthūs, melampūs, Sappūs, amathūs producuntur. A pus tamen composita etiã corripiuntur. Horatius in epodis, Pōlўpŭs, an grauis hirſutis cubet hircus in alis. Idem in ſermonibus, Delectăt, veluti Balbinum Pōlўpŭs Agnæ. ſed tũc à Græcis in os ad nos veniũt, nam Græce & πολύπους & πόλυπος, ὀιδίπους & ὄιδιπος, & & τρίπους, & τρίπος dicitur. nam Attici πολύπους, AEolici πόλυπος dicunt, vt alterum ſit per ſynæreſin πολύποος πολύπους. vt νόος νοῦς: alterũ abiectione, πολύποος πόλυπος. cõponitur enim à πούς, & πους à πορὸς ὀξυτόνως, vnde πόος πους cum acuto accẽtu. vide Etymologicon in dictione πούς. Multa de Polypo apud Athenæum habentur, in quibus & hæc, τὴν δὲ αἰτιατικὴν πολύπουν φασὶν, ὡς καὶ ἀλκίνουν, καὶ οἰδίπουν, καὶ τρίπουν δὲ λέγηται αἰσχύλον εἰρηκέναι ὂν ἀθάμαντι ἀπὸ ἁπλοῦ τοῦ πούς, ὡς νόος νούς, τὸ δὲ πόλυπον λέγειν, αἰολικὸν, ἀττικοὶ γὰρ πολύπουν λέγουσιν. Αριστοφάνης δαιδάλῳ, ταῦθ' ἑκόντα πολύπους, καί σηπίας, καὶ πάλιν πολύπουν μοι ἔθηκε. καὶ πάλιν, πηγαὶ λέγονται πολύπου πιλουμένου. ἀλκαῖος ἀδελφαῖς μοιχευομέναις, ἠλίθιον εἶναι νοῦν τε πολύπου ἔχειν. ἀμειψίας κατεσθίοντι, δεῖ μὲν, ὡς ἔοικε, πολλῶν πολύπων. πλάτων παιδὶ, ὥσπερ τοὺς πολύποδας, πρώτιστα σοί. ἀλκαῖος, ἔδων δ' ἐμαυτὸν, ὡς πολύπους, οἱ δὲ πολύποδα, προφέρονται ἀνάλογον τῷ πους ποδὸς ποδὶ πόδα. Paulo poſt ſubiũgit, ἐπίχαρμος δ' ἐν ἥβας γάμῳ, πώλυποί τε, σηπίαι τε. καὶ ποτ' ἀιναὶ τευθίδες χαλυσώδεις βολβίτις γραῖαι τ' ἐριθακώδεις. ἀρχέστρατος δέ φησι, πώλυποι ἔν τε θάσῳ, καὶ κα-

ρία ἀσὶν ἄρισοι, & κίρκυρα τρέφει πολλοὺς, μεγάλους τε, τὸ πλῆθος. δωριᾶς δ' αὐτὸν διὰ τοῦ ω μεγάλου καλοῦσι πώλυπουν, ὡς ἐπίχαρμος. καὶ σιμωνίδης δ' ἔφη, πώλυπον διζήμενος, ἀττικοὶ δὲ πολύπουν. Itidem etiã legitur in epigrammatis ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ, πώλυπος ἀνελίη πότ' ἐπὶ προβλῆτι τανυσθεὶς ἠελίῳ ψύχειν πολλὸν ἄνηκε πόδα. ΙΣΙΔΩΡΟΥ, πώλυπον ἀγρεύσας ποτὶ γύννιχος, ἐξ ἁλὸς ὡς γῆν ἔρριψεν, δήσας θηρὸς ἱμαντοπέδην. Homerus quoque in os vsus est nominatiuo in dictione ἄρτιπος, ait enim ἰλιάδος ι, ἡ δ' ἄτη, σθεναρή τε, & ἄρτιπος οὕνεκα πάσας. vbi notãdum in illo Horatii, Polypus an grauis: & in illo eiusdem, Balbinũ Polypus Agnæ, po produci posse doricè, à πώλυπος per ω magnum. eadem ratione etiam Polydamas apud Persium. Quãquam aliqui & Pulypus & Pulydamas per u legunt, P V, quoniam & πουλυδάμας, πούλυπος per ου diphthõgũ apud Græcos cũ πο producturi sunt, inuenitur.

Vndecimo, v finita producuntur omnia, fluctū, manū, tū, diū, cornū, genū, amatū. Sed notandum neutra in u in nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo corripi, in reliquis vero produci, id quod Max. Victorinus de nominatiuo scribens, sic testatur, v terminatus corripitur, vt cornŭ, genŭ, tonitrŭ. Quanquam Priscianus refragatur his verbis, In u neutrorũ, quę indeclinabilia sunt in singulari numero, vt hoc genu, huius genu, hoc cornu, huius cornu. In quibus quamuis quibusdam artium scriptoribus videatur temporũ esse differentia (Dicunt enim nominatiuum quidem, & accusatiuũ, & vocatiuum corripi, reliquos vero produci) Ego in vsu pariter in omnibus produci inueni casibus hæc nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim in quacũque parte terminatio in u desinens, producitur, vt fluctū, panthū, tū, diū. Ouid. in octauo Met. Dextráque à poplite leuũ Pressa genū, digitis inter se pectine iunctis. Ecce enim hic accusatiuus est sine dubio, & producitur. Apud Vergilium quoque in primo AEneidos, Nuda genū, nodóque sinus collecta fluctus. quomodo enim sinus collecta accusatiuum iũxit nominatiuo, sic etiam nuda genu, hæc Priscianus. Cui ego nõ accedo: primum, quia eã regulã, quòd omnis in quacũque parte terminatio in v desinens producatur, ipse sibi videtur finxisse. Nam, qui ante eũ fuerunt, grammatici, vt Max. Victorinus, Marius, Seruius, aliter sentiunt, vt & ipse Priscianus testatur. Deinde quia pressa genū apud Ouidium, & Nuda genū apud Vergiliũ, potest produci ratione cõmunis syllabæ, per eam regulam, quæ dicit, In heroico versu cuius-

cunque pedis syllaba prior, cum à superiore verbo remāserit, promiscuè longa erit, aut breuis, vt poeta voluerit, quoniam in ea pars orationis impletur, vt Vergilii illud in Georgicôn tertio, Inualidūs, ĕtiamque tremēs, etiā inscius æui. Ecce dūs natura breuis, producitur, quia est in fine dictionis, & pedis prima syllaba. Præterea præter Grammaticorū Victorini, & Seruii authoritatem, potest etiam v in nominatiuo corripi ad imitationem Græcorum, qui ὑ ψιλὸν in huiusmodi nominibus corripiunt, vt γόνυ apud Theocritum in in eo versu, ἀλλ' ἰνθὺς μυθεῦται, ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνήμας. ἢ γόνῠ, dactylus. sic πρόχνυ apud Homerum Ἰλιάδος I, πρόχνυ καθεζομένη, δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλποι. πρόχνυ pro πρὸ γόνυ, pro ἐπὶ γόνυ, & abiectione ο πρόγνυ, καὶ πρόχνυ, & corripitur νῠ, πρόχνῠ καὶ, dactylus. ὑ ψιλὸν enim apud nos sæpe in v mutatur, vt τύ tu. μῦς mus, κῦμαι, Cumæ. δύο duo. γόνυ genŭ. Adde quòd ibi Nūdă gĕnū, potest genu esse septimus casus. Nam, etsi vni dictioni non licet diuersos casus coniungere, duabus tamen & pluribus licet. Alba enim crinibus, & dentes mulier, non licet dicere, Alba autē crinibus, & nigra faciem, licet. Sic in verbis, & si me amas, tamen mihi semper noces. Item, Sed vos qui tandem? quibus aut venistis ab oris? Quóve tenetis iter? non igitur necesse est genu casus esse accusatiui, quia sequitur sinus collecta fluentes. potest enim simul per nomen esse synecdoche cū casu septimo: per participiū verò, Græca figura cum accusatiuo, ac si dixisset, Rubra genis, nodóque sinus collecta fluentes. Esse præterea septimum casum nuda genu colligitur etiam ex Probo, vbi ait, Nominatiuum singularē aptoti nominis neutri generis V litera terminatum in poemate aliquo, non facilius inuenies, vt si facias hoc cornu, hoc genu, vel hoc gelu. Nā hæc nomina apud Vergilium in septimo casu inueniuntur.

DE SYLLABIS NATVRA LONGIS

Syllabæ natura longæ quinque modis esse possunt. Primus est, cū vocalis sola est, & producitur vt ō ănĭmam, & mores, cum qua dii nocte loquuntur. & Spem gregis, āh sĭlice in nuda cōnixa reliquit. & dicitur, is modus constat natura. Secundus est, cū diphthongus fuerit, de qua dicitur, constat diphthōgo, vt æ, œ, au, eu, ei. Tertius est, cū præponitur consonāti, vt ēn ĕgŏ victa situ. de qua dicimus, incipit. Quartus est, cum postponitur vt, Nē pĕtĕ cōnubiis natam sociare Latinis. de qua dicimus, sic terminatur. Quintus est, cū inter duas, pluresve ponitur consonantes, vt, Sōl, qui terrarum.

DE SEPTEM MODIS COMMVNIVM SYLLABARVM.

Communium syllabarum modi sunt septem. Primus est, cū correpta vocalis excipitur à duabus consonantibus. quarum prior sit muta, sequens verò liquida, vt cy in Cyclops. Est enim hic breuis apud Vergilium, vastósque ab rupē Cy̆clopas. longa verò hic apud eundem, At genus è syluis Cȳclopū & montibus altis. Et pa in patres, est enim hic breuis, Albaniquē pătres, atque altæ mœnia Romæ. hic longa, Perpetui soliti pātres cōsidere mensis. vt A item in Atlas, est enim breuis, Viribus inferior (quis enim par ēssĕt ătlantis viribus) hic longa, Constitit hesperio regnīs ātlantis in orbe. idque tantum in eadem dictione, vt in superioribus exemplis. In diuersis autem dictionibus muta cum liquida nō potest producere antecedentem breuem, sed breuis, vt erat, remanet, vt Summa pete, aut summas defringe ex ărbŏrĕ plantas. Item, Et coniuratos cælum rescindĕrĕ fratres. Et, Tū multa in tectis crepitans, salit hŏrrĭdă grādo. Et, Quam circum extremæ dextra, leuăquĕ trăhuntur. id quod Terentianus sic præcipit,

Si mediam vocalis habet, quam consona, & vda
Excipiunt, nequeunt geminæ vexare priorem.
Vndē trĕmor terris, aut hoc percŭssă trĭdenti,
Dactylus efficitur. nam longa est reddita prima,
Et mediam nil vda iuuat, quæ subdita currit,
Sic manet ūndĕ brĕuis, sic & percŭssă trĭdenti.
Syllaba si contra fortísque & viuida detur,
Vndē scire potes percūssā spumat arena,
Reddet spondeos iusta ratione locatos.
Nec modo quia verbo finem facit ūndē pūtato
Sic cecidisse, magis sermone notabis in vno
Congruere, vt cassæ pariter sint consona, & vda.
Et solem geminum, et dŭplĭces se ostendere Thebas.
et dŭplĭces mediam non possint reddere longam.
Respicis vdarum, quamuis modo fiet inanis,
Subiectæ quoties, & iuris sunt alieni. Non posse ait mutā cum liquida producere antecedentis dictionis breuem, s verò literam posse, c t p scilicet mutis præpositā, quod ostendit eo versu ūndē scīrē pōtes, percūssā spūmāt ārena, vbi ūndē, cūssā spondei sunt. Idem etiā colligitur ex his eiusdem versibus, in quibus docet præcedentis dictionis trochæum nunquam exire in spondeum adiu-

mento consonantium, quæ sequuntur, sed in dactylum semper,
Quippe vbi sola manet verbi vocalis in imo,
Et breuis hæc abscissa, aliam, comitémque requirens,
Nulláque consona iuncta parat dare temporis auctum,
Nil iam spondeo videas superesse relictum.
Vel tu ruricolæ primum decurre Maronis.
Liber & alma ceres. & ferte simul Dryadésque.
Munera vestra cano. & studium cui prima frementem
Fudit equum magno tellus percussa tridenti.
Ipse nemus. Tegeæe fauens, oleæ que Minerua.
Dique Deæque omnes, studium quibus arua tueri.
Quique nouas, & quique satis, & quæque sibi mox.
Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.
Anne nouum. tunc ipse tibi plus parte relinquit.
Vere nouo gelidus canis cum montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris se gleba resoluit.
Et quid quæque ferat regio, & quid quæque recuset.
Bis decies, vnúmque suprà, nisi fallimur, ecce
Dactylon efficiet talis, quem dico, trochæus,
Spondeum & nullum potuit dare versibus iisdem. Non nisi in eadem dictione inueniri liquidam post mutam producere antecedentem breuem, sic idem Terentianus,
Vda igitur nunquam præbebit subdita tempus,
Præbebit verbo deprensa, aut nomine eodem,
Replet cum dico subiecta est vuida mutæ.
Atlas vt græca, sic profero voce latina.
Vda secunda vtinam nostra sic voce sederet.
Exemplo sat erit, qui dixit membra pyrachmon
Tertia tum cycnus, & quarta frequentior his est,
Nam mutis docui subiectam hanc omnibus esse.
Fabricium dixit, sacrum, qui limite quadret.
Agricola, et vepres dixit saluere per utres.
Tempora sic præbent vdæ, cum subiiciuntur.

M tamen & N liquidas post mutas in Græcis tãtum dictionibus inuenimus, vt sic dixerim, liquescere, & cassas fieri, quanquam M ne in dictione quidẽ græca apud nostros memini legere, sed N duntaxat. Ouid. Piscosámque Gnidon, grauidámque Amathunta metallis. Martialis, Delectat Mariũ si perniciosus ichneumon. Idem, Quæ capta est alio nupta Lacæna cycno? Seneca in Hercule furen-

teMundus puellæ ſerta Cnoſiacæ gerit. In quibus verſibus ſam quē Gnī,ō ſūs ĭ,cæ nă cy̆,tres eſſe dactylos videmus,& tă cnō iambum in quarto loco,atque N vdam nihil iuuare antecedentem breuem. Quod factū eſt ad imitationem Græcorum, apud quos μ & ν frequenter poſt mutas effluunt.Euripides in phœniſſis, Ισότης ἔταξε, καὶ ἀριθμὸν διώρισεν.Idem in iiſdem, κλεινάς τε θήβας, τοῖν δ' ἴλου δυοῖν πότμοιν τὸν ἕτερον, ἢ γὰρ παῖδας σῶσον, ἢ πόλιν. In iiſdem, τὰ μὲν παρ' ἡμῶν πάντ' ἔχεις, ἢ γοῦ τέκνον Πρὸς οἶκον, ὃς τις δ' ἐμπύρῳ χρῆται τέχνῃ. In iiſdem, ἀπωλόμεσθα δύο κακῶ σπεύδας τέκνον.Idem in Hecuba, ἔπλευσ', ὅπως δ' ἔπλευσα θεομανῆ πότμῳ. In eadē, τὸ πᾶθ', ἔχεις δὲ πρόφασιν, ἐσὶ γὰρ τέκνα. Callimachus, Νύμφης, ὡς μεγαρέων οὐ λόγος οὐδ' ἀριθμός. Theocritus, ἄμμες δ' οὔτε λόγω τινὸς ἄξιοι, οὔτ' ἀριθμητοί. Cratinus in cleobulimis, vt citat Hepheſtion, ἐσὶν ἀκμῶν, καὶ σφυρὰ νεάνια ἐν τρίχι πώλῳ. Idē in Panoptis, κεάνια διοσὰ φορᾶν, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθματοί. In horis, οὐδὲ πρὸς ἄλλος, ἀρ' ἦν οὐδὲν προσιδόντι τεκμαρτόν. In quibus, ἀριθμοῖν n quarta ſede ſenarii verſus Iambici, & πότμοιν & bis τέκνον, & τέχνη, & πότμῳ in ſexta, ſex ſunt iambi. Item ἐσῖνα, dactylus in prima ſede heroici verſus. Item δ' οὐκ ἀρι, οὐδ' ἀρι, οὔτ' ἀρι. δόντι τε, bis duo dactyli.

N etiam poſt M inuenitur apud Græcos ſyllabam facere indifferentem. Cratinus, ἀλλοτριογνώμοις ἐπιλήσμοσι μνημονικοῖσι. λήσμοσι, dactylus. Epicharmus in Megaride, ὕμνος, καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος ἠχή. ἐὺῦ trochæus. Eſt enim metrum trochaicum, quod in locis imparibus non niſi trochæū, vel tribrachyn ſuſcipit. In ὕμνος, Υ ſequentibus μ ν, communis eſt. Callimachus vt citat Hepheſtion, τὼς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφη ξένος. τὼς μὲν ὁ dactylus. vbi μν in μνημονικοῖσι, & in ὕμνος, & μνησάρχειος non producunt antecedentes breues ι. υ. ο. Quos imitatus Horatius in prima ode, dixit, Euterpe prohibet, nec Pŏly̆mnēia, vbi L y in Polymneia corripuit, licet ſequātur m & n, quæ poterāt poſitione producere, vt in illo Heſiodi, Τερψιχόρη τ' ἐρατώ τε, πολύμνιά τ', οὐρανίη τε. λυμνιᾶ dactylus. eſt enim Euterpe cohibet, nec polymneia, metrum choriambicum Aſclepiadeum tetramentum conſtans ſpondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio ſic, Eūtēr, ſpondeus. pē cŏhĭbēt, choriambus. nēc pŏly̆mnē, iterum choriambus. ĭ ă, pyrrhichius. Idem quoque ſenſiſſe videtur Ouidius quinto faſtorum, vbi ait, Diſſenſere Deæ, quarum Pŏly̆mneia cœpit. rum pŏly̆, dactylus. quanquam hic & pulymnia legi poteſt, vt ſit ſpondeus rum

 180

pū. vt illud apud Persium, Nec mihi Pūlydămas, nec troiades Labeonem, pro Polydamas, quod ab Homero accepit, qui Iliados χ, ita Hectorem inducit loquentem, ὤ μοι ἐγὼ, ἢ μίνει. πύλας, καὶ τείχεα δύω, πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει. πουλυδάμας pro πολυδάμας propter metrum, vt illud Vergilii, Venit & ūpilio, tardi venere subulci. vpilio pro opilio. eodem modo fortasse apud Ouidium Pulymnia tetrasyllabum, pro polymnia. Quāquam πωλύμνια, πωλυδάμας & huiusmodi per ω magnum scribūt Dores, vt πωλύπους Athenæo teste, vt suprà diximus in vlti- 295.
mis syllabis, quę in us desinūt, vnde Polymnia, Polydamas primam possunt producere secundum Dores: sed magis placet, vt sit pentasyllabum polymnēia, ad imitationem Horatii, cuius fuerat familiarissimus, de quo sic scripsit in Tristibus, Detinuit nostras numerosus Horati⁹ aures, Dū ferit Ausonia carmina culta lyra. Aliqui tamen vtrobique legunt polyhymnia, quod non placet. nō enim cōponitur ex πολὺ, καὶ ὕμνος, sed ex πολὺ καὶ μνάα, vt à memoria dicatur, cuius filias esse musas testatur Hesiodus, μοῦσαι ὀλύμπιάδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο, τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα μνημοσύνη. & licet Græci per vnū υ ψιλὸν, & per iota μνι, & carmine, & prosa oratione scribāt, sic πολύμνια προπαροξυτόνως sicut & Hesiodus eo versu protulit, πολύμνιά τ' οὐρανίη τε, & Gaza in tertio, vbi dicit, διαιροῦνται τὰ εἰς μνια, ἐν τρία, πολύμνια ψάλτρια, τῷ ι γάρ: tamē puto factū magis διαιρέσει τοῦ ε ex ει diphthongo, quàm vel gemini υυ in vnū υ συναιρέσει. nā nusquā legitur geminū υυ in vnū υ cōtrahi, vel alterius υ abiectione, quoniam quę cōponūtur ex πολὺ, seruāt υ, vt πολυειδὴς, πολύαινος, πολυωδία, πολυίστωρ. ex ει verò, modo ι, modo ε auferri κατὰ διάλεκτόν τινα legitur. nā Iones ἀσθενία pro ἀσθένεια, & εὐγενία, pro εὐγένεια διαιρέσει τοῦ ε, dicunt, vt in eodē libro de orthographia Gaza refert. Iones etiā ἱρεὺς pro ἱερεὺς proferūt. Idē igitur in Polymnia factū dixerim, vt διαιρέσει τοῦ ε proferatur ἰωνικῶς, receptúmq; vt per ι ab omnib⁹ scribatur. Quod autē μνάα per ει diphthōgū scribatur, testis est Theodorus in eo ipso de orthographia libro, vbi ait, ἡ μνι πρὸ φωνήεντος μὲν μνίον τῷ ι, μνεία τῇ ει. & etymologicon vbi legitur, μνάα, μνέω, μνεία, καὶ καθ' ὑπερβιβασμὸν, μνῆα, ἐν συναιρέσει, μνᾶα. Ex πολὺ igitur, & μνάα πολύμνεια: & dissoluta ει diphthongo, polymnēia πεντασυλλάβως protulit Horatius propter metrum, quemadmodū in elegia factum legimus. quod quia per ει scribitur in penultima apud Græcos sic ἐλέγεια, nostri interdū dis-

Ouidius de Horatio.

ii. cli. 26.

ſoluta ει diphthongo, elegeia πεντασυλλάβως proferunt, antepenultima producta. Ouidi⁹, Flebilis indignos Elegeia ſolue capillos. Idem, Blenda pharetratos Elegeia cantet amores. Sed plerunque elegia τετρασυλλάβως dicitur. Martialis, Detineat cultis aut elegia cōmis. Stathius, Quas inter vultu petulans elegia propinquat. A quo elegidiū diminutiuū. Perſius, Sed ſiqua elegidia crudi Dicta runt proceres. & vbique E & LE primæ ſyllabæ corripiuntur, & I a diphthōgo ει producitur, ſic elegus ſemper corripit primas ſyllabas. elegi igitur in eo verſu, Flēdus amor meus eſt, elegi flebile carmen, non nomen eſt, ſed verbum. Sunt præterea qui volunt legendū apud Horatiū. Neq; polymnia, licet repugnet ſyllaba, præſertim cum præcedat, ſi neque tibias, quaſi nō liceat NEC poſt NEQVE ſubiungere, quod facile inuenitur. Vergilius, Sed neque Medorum ſyluæ ditiſſima terra, Nec pulcher Ganges. ſed non rectè iudicant, primùm quia non eſt quiſquam obſeruantior ſyllabarum Horatio. Deinde quia cum in cæteris fuerit diligentiſſimus, non eſt credendum fuiſſe hic tam negligentem, vt abuſus fuerit ſyllabam. Silius quoque corripuit R A in theramneo, cum dixit, Ecce inter primos thĕrămneo à ſanguine clauſi. mōs thĕră, dactylus. Phornutus, qui de natura deorū ſcripſit, de Polymnia hæc inquit, πολύμνια δὲ ἐςι πολυύμνητος ἀρετή. ἢ μᾶλλον ἡ πολλὰς ὑμνοῦσα. ἢ ὅσα περὶ τῶν προγενεςέρων ὑμνῆται παι ρηληφῆα, καὶ τῆς ἐκτε τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπιμελουμένη. vult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολὺ, καὶ ὕμνος, componi Polymnia. vtcunque igitur ſcripſeris, aut Polymneia aut Polyymnia apud Horatiū (nam eſſe alterum neceſſe eſt) rectè ſcripſeris.

Duæ præterea mutæ inueniuntur aliquando non producere antecedentem breuem, vt M & N liquidæ. Mart. Sardonica ſmărăgdos, adamātas iaſpidas vno portat in articulo Stella Seuere meus. cās ſmără, dactylus. aliqui tamen putant legendum ſmarados abiecto g propter metrum, quod non placet. ſic Homerus ὀδυσσείας δ, ὃς ἐναὶ ἐνὶ θήβης αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖςα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται. μοῖς ἐνῐ. dactylus. nec obſtant κτ in dictione κτήματα. Idem αἰγύπτίη τῇ πλεῖςα φέρει ζείδωρος ἄρουρα φάρμακα. αῖγῠπτῐ vtrobique dactyl⁹, licet id per συνεκφώνησιν ſeu συνίζησιν eſſe poſſet, quæ fit modis quatuor, quorū vnus eſt, cum ſyllaba breuis & lōga pro vna longa accipiuntur, vt hic, τῖη τῇ. & alibi ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες. μὲν θεοῖ ſpondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληιάδεω ἀχιλῆος. δεῶᾰχῐ dactylus. Theocritus, Θωρηχθῆς

ἐπὶ βουσὶν ἀνάρσιος αἰγυπτίοισιν. αἰγύπτι, dactylus. AEſchylus in ſupplicibus, ἤγῦδε βωμοὺς ἀσ'κτους θεῶν ἴδρας. σἴκτους iambus in quarta ſede ſenarii iambici. Herodianus etiam μέμνηκα πέπτωκα κέκτηκα ideo inquit duplicare principium præteriti perfecti per conſonantem præſentis, & ι, quia μν, πτ, κτ inueniuntur in metris ſæpe efficere communẽ ſyllabam. vt facit muta cum liquida.

Illud obſeruandum, quod quotieſcunque in carmine inueniuntur muta cum liquida indifferentem facere antecedentem ſyllabam, eſſe eam ſyllabam natura breuẽ, & propterea in proſa oratione ſemper eſſe corripiendam, vt lŭgubris, fŭnĕbris, mulĭĕbris à mŭlĭĕrĭs penultima correpta. Terent. Neque ſatis digna, cui committas primo partu mŭlĭĕrĕm. ĕrĕm pyrrhichius. Item, impĭgre, pŏdăgra, chirăgra, tenĕbræ, latĕbræ, volŭcris, pharĕtra, & huiuſmodi. Præterea notandum vocales natura longas non poſſe vnquam corripi ſequẽte muta cum liquida, ſed produci ſemper & proſa & carmine, vt salūbris, lauacrū, arātrum ſimulāchrum, ambulācrum, candelābrum, volutābrum, delūbrū, mātres, & huiuſmodi, quia apud poetas nũquam leguntur penultima breui. aratrum tamen quidam putant corripere penultimam, quia græce τὸ ἄροτρον ὸ μικρῷ ſcribitur. ego tamen ſemper legi penultima longa tanquam à ſupino deductum, vt lauācrum, delubrum, ſimulāchrum & cætera. quæ ſuprà diximus. Quòd autem ſaluber producat penultimam, probatur hoc verſu Ouidii, Phœbe salūbĕr ădes. quem etiam Priſcianus citat.

Secundus modus eſt, cum ſyllaba vocali longa, vel diphthongo finita in fine dictionis, vocalis ſequitur nulla interpoſita conſonãte. Eſt enim hic breuis, Te Corydōn ŏ ālexi, trahit ſua quenque voluptas. & hic, Credimus, ān quĭ amant ipſi ſibi ſomnia fingunt. & hic, īnſŭlæ Ionio in magno, quas dira Celæno, Harpyiæque colunt aliæ. & hic, Victor apud rapidum Simoenta ſub īliŏ alto. hic autẽ longa, Stant & iuniperī, ĕt caſtaneæ, hīrſutæ. & hic, Et ſuccus pecorī, et lac ſubducitur agnis. Item hic, Túne ille AEneas, quẽ Dardaniō ānchiſe. & hic, ō ĕgŏ quantum egi, quàm vaſta potentia noſtra eſt. Quod ad Græcorum facimus imitationem, qui & vocales longas, & diphthongos in fine dictionis ſequẽte vocali, modo corripiunt, modo longas ſeruant. Homerus ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. hic enim & οἱ in ἄνδρα μοι corripitur ſequente ε in dictione ἔννεπε, & η in πλάγχθη ſequente ε in ἐπεὶ, ſunt enim duo dactyli, ſic ἄνδρᾰ μοῐ, πλάγχθη ἐ. Idem, τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο

θεοὶ. οἶκονδε νέεσθαι ἐς ἰθάκην. Et ὦ πάτερ ἡμέτερε κρονίδη ὕπατε κρειόντων. hic enim neque οι in θεοὶ corripitur sequēte vocali υ in ὕπατε, neque η in κρονίδη, quāuis sequatur οι in οἶκονδε. sunt enim duo spondei. Idem, ἡμετέρῳ ἐν οἴκῳ ἐνὶ ἄργει τηλόθι πάτρης, in ἡμετέρῳ ω lōga remanet, in οἴκῳ autem corripitur, scanditur enim sic, ἡμέτε dactylus, ρῳ ἐνὶ dactylus, οἴκῳ ἐν dactylus, ἄργει spondeus, τηλόθι dactylus, πάτρης spondeus. Sed Græci in media quoque dictione tam simplici, quàm composita idem facere inueniuntur, sed rarò. οι enim in hoc versu apud AEschylum in Niobe, corripitur, ἴρος τοιαύτας παρθένους λοχεύεται, est enim versus trimeter iambicus, & scanditur sic, ἴρος spondeus, τοιαυ Iambus, τας παρ spōdeus, θένους iambus, λοχεύ iambus, εται iambus. suscipit enim in locis paribus Iambum, tribrachyn, anapæstum. Citant autem hunc versum Hephestion, & Priscianus. Item in hoc apud Theocritum, ὑψηλὰς ἐς πόντον ὁρῶν, ἃ δὲ τοιαῦτα, & in hoc apud eundē νύμφα, καὶ προγένειος ἀπαγγέλλεσθαί μοι ποίησας. Et Οὔ τι περὶ ταλάρῳ πανίσδεται ἔργα τοιαῦτα. Item apud Homerum οἶδ' ἀρετὴν οἷος ἐσσί, τίσι χρὴ ταῦτα λέγεσθαι, in quibus versibus, ἀδὲ τοι, σθαι μοι ποι, ργα τοι, την οἷος, dactyli omnes. Hic autem longa remanet οι apud Homerum, παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται. μοιοι spōdeus in quarta sede. Item αι hic apud Homerum corripitur, συνναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι. Idem hic, ἔδμεναι οἷα σύες χαμαιευνάδες αἰὲν ἔδουσιν. δες χαμαι, dactylus. ες χαμαι etiam dactylus. hic verò longa remanet apud eundem, λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν ὀϊλῆος ταχὺς αἴας μείων, οὔτι τόσος γε, ὅσος τελαμώνιος αἴας. αιας in vtroque spondeus. η etiā corripitur hic Apud Homerū. ἕκτορ, υἱὲ πριάμοιο, τίη δὲ σὺ νόσφιν ἀπ' ἄλλων. ἕκτορ υἱ, dactylus. hic verò longa apud eundem, τῶν ἦρχ' ἀσκάλαφος, & ἰάλμενος, υἷες ἄρηος, υἷες ἄ, dactylus. Sed, vt dixi, rarissimè inueniuntur in media dictione correptæ syllabæ longæ, præsertim in Heroico hexametro.

Tertius modus est, cum correptam vocalem in fine dictionis duę sequuntur consonantes, Quarum prior est s litera mutis c p t præposita. Est enim hic breuis apud Vergilium, Pōnitĕ spes sibi quisque suas. & hic apud Horatium, Linquimus insani ridentes præmia scribæ. Item hic apud Catullum, Testis erit magnis virtutibus ūndă Scămandri. pōnitĕ, prāmĭă, ūndă scă, tres dactyli. Eodē modo etiam apud Græcos, Homerus, ἀκλεὴς ἀΐδηλος ὑπαὶ νεφέεσσι σκίδασθη. Idem, τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ἀμφὶ σκάμανδρον. 219. 240.

Idem, ὃν ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quib9 s & p in dictione ſpes, & s & c & r in dictione ſcribæ, nõ obſtãt, quin antecedentes pedes põnitẽ, & præmiã ſint dactyli. Item s, & c, in dictione ſcamadri, & σ & κ in σκιδάσθη & σκάμανδρον in vtroque verſu, non obſtãt trochæis, qui præcedunt ũndã & ἐστὶ & ἀμφὶ, & δρες δὲ, quin adiunctis ſca, & σκι, & σκα ſyllabis, fiant dactyli, ũndã ſcã, ἐστὶ σκί, ἀμφὶ σκᾶ, δρες δὲ σκᾶ. hic autem, Quiſquẽ ſcire cupit, aut quiſque ſcribere curat, Et hic, ãntẽ Steſichorum vatẽ natura creauit, Et hic, ũndẽ ſciſſa coma eſt, aut ũndẽ ſpiſſa corona apud Terentianum, (nam apud alios non memini legere,) lõga eſt. Quinque enim trochæi quiſquẽ, & quiſquẽ, & ãntẽ & undẽ, & ũndẽ adepti, quod deerat, tempus poſitione s ſemiuocalis, & c, & t, & p mutarum, ſequente vocali longa, tranſiere in ſpondeos. Interdũ igitur s litera cõiuncta mutis c, p, t, vt diximus, iuuat præcedentẽ breuem, interdum non iuuat. Sed cum non iuuat, fit quia s litera vim ſuam frequenter amittere inuenitur apud vetuſtiſſimos tã ſequente vocali, quàm conſonante, vt apud Luciliũ, quem citat Gellius, Campanus ſonipes ſuccuſſor, nullus ſequetur: nũllũs iſẽ, pro nũllũ ſẽ, dactylus. Item apud Ennium, quem idem citat Gellius, Doctus, fidelis: ſuauis homo, facundus, ſuóque Contentus, atque beatus, ſcitus, ſecunda loquens, in Tempore commodus, & verborum vir paucorum. Doctũ ſĩ. cũndũſũ, t' ãtquẽ bẽ. ſcitũ ſẽ, quatuor dactyli. Et apud Lucretium, Nam fierent iuuenes ſubito ex infantibus paruis. fãntibũ, dactylus. Item in illo Alcinoi epigrammate, Longe erit à primo quiſquis ſẽcundus erit, Quiſquĩ ſẽ, dactylus. Nam quiſquis ſecundus erit, legi in antiquis codicibus. Et apud Catullum, Affixus noſtris tũ dãbis ſupplicium. tũ dãbĩ, dactylus. In illo etiam Vergilii abiicitur s cum ſua vocali, Aut ouium fœtus, aut vrentes culta capellas. t' aũt ũ, ſpondeus. Et in illo eiuſdem, Inter ſe coiiſſe viros, & decernere ferro, r' ẽt dẽ, ſpondeus, quemadmodum etiam citat Priſcianus. aliqui tamen legunt, & cernere ferro, in quibus & Anneus Seneca. Nec mirum s interdum ſic vim ſuam amittere, cum aſpirationem etiam loco ipſius in quibuſdam dictionibus Bœotes poſuerint, muha pro muſa dicentes, vt Priſcianus refert: quemadmodum contrà, ipſa pro aſpiratione ſæpe inuenitur poſita, vt ſemis, ſex, ſeptem, ſe, ſi, ſal, à. Græcis ἥμις, ἕξ, ἑπτὰ, ἑ, ἵ, ἅλς. Idẽ quoque patitur s m vdę præpoſita in principio dictionis, nihil enim iuuat antecedentem breuem,

vt apud Ouidium, Velatus veste sedebat In solio Phœbus charis lucente smăragdis. centĕ smă, dactylus. Lucanus, Et suffixa manu foribus testudinis inde Terga sedent crebro maculis distinctă smăragdo. stin ctă smă, dactylus. Stath. Sudor ibi arcano florentes ignĕ smăragdos. ignĕ smă, dactylus. Terentianus tamen s semiuocalem mutæ præpositam non iuuare inquit antecedentem breuem, cum vocalis, cui vna cum muta adiungitur, breuis fuerit: contrà, cum longa vel natura, vel positu fuerit, iuuare. vnde si trochæus præcedat, spondeum fieri dicit, tertia vocali, quæ sequitur, producta: nō fieri verò, si breuis illa fuerit, sed transire in dactylum. Siquis igitur dixerit, smyrnā, Strepsă, Spădā, Scōlus, Struthĕă, Scŏtussa. smȳrnā, erit spondeus, nam producitur nā, quia tertia, quæ sequitur, vocalis, longa est. strepsă spă, dactylus. psă enim correpta remanet, quia tertia, quæ sequitur, vocalis, corripitur. dā scō, spondeus. dā enim producitur, quia scō in scōlus longa est. theă scŏ, dactylus, nam ă corripitur, quia scŏ in scŏtussa breuis est. hæc græce sic scribuntur (sunt enim vrbium, locorúmve nomina apud Stephana.) ἡ σμύρνα, ϛρέψα, τὰ σπάδα, ἡ σκῶλος, ϛρούθεια, σκότουσα.

Sed libet hic Terentiani ea de re versus subiungere.

Hæreat ergo animo sexta hæc tibi viuida, pársque
Littera de numero, quam dixi semisonantum,
Quæ tibi tres tantum poterit subiungere mutas,
Si quando scūtum, spūmas, vel stamina dico,
Hæc sola efficiet, nudo vt remanente trochæo,
Spondeum geminæ possint firmare sonoræ.
Exemplis an praua sequar, vel recta probabo.
Quisquē scirē cūpit, vel quisquē s c r ibĕrĕ curat.
Antē s tarĕ dĕcet, cum dico, & separo verbum.
antē s tĕsichŏrum vatem natura creauit.
Vltima vocalis remanens, finísque trochæi,
Excipitur geminis, quas proximus exoritur pes,
Quæ quanquam capite alterius verbi teneantur,
Sufficiant retro vires, & tempus oportet,
Consona quod debet geminata referre priori.
Nam cur spondeo credas non reddere tempus,
Quæ tali positu, cum dactylus incidit, obstant?
Incipe si dicas, & scire, & scribere iungas,
Creticus efficitur. Quas viribus ergo nocebit,
Subdita præteritæ cur iisdem viribus æque

Tempora non præstet, cum sit subiecta priori?
Quin mirum magis inuenias, vt tempore duplo
Semisonans istæc paritérque, & muta cohærens,
Correptam retro nequeant augere Trochæi.
Nam nisi vocalis producta sequatur vtrasque,
Tertia, quas dixi, nullum poterunt dare tempus.
Scire etenim cum dico, & stāre spūmĕūs amnis,
Tertia vocalis producta adiungitur illis,
Atque inde accipiunt vires prosúntque priori:
Si fuerit correpta, nihil præstare valebunt,
Cum scăpulam, spătium, stĭmulum subiungo trochæo.

Si quis igitur dicat, īncĭpē scīte puer, iámque īncĭpē scrībere versus, Incipe in prima, & quarta sede non dactylum, sed creticum, id est amphimacrum faciet, secundum Terētianum, propter ī longum in scīte, & scriberepost s, & c. idque illud in heroico hexametro vitium dicit: non quòd id nō fiat aliquando, sed quòd raro: de arte enim ille scribit, non de licentia: nam fecisse id antiquos, eosdémque approbatos constat. Vergil. Pōnĭtē spes sibi quisque suas. nam pōnĭtē, vt ille ait, est creticus, quia sequitur s cum p muta & vocali longa, vt in dictione spes. Horatius, Linquimus insani ridentes præmĭā scrībe. hic quoque creticus, quia sequitur scri syllaba longa. Ouidius, Spes bona dat vires, animūm quŏquē spes bona firmat, Vīuĕrē spē vidi, qui moriturus erat. in vtroque versu est creticus, quoniam sequuntur s & p cum vocali producta. Idem vitiari temporibus dactylum, & creticum fieri, his etiam versibus ostendit manifestius,

Consona si gemina est, qua proximus incipiet pes,
Cuius principium sexta hæc, quam dico tenebit,
Dactylus ille prior, quamuis sermone peracto,
Discretus, libérque pedis compage secundi,
Sentiet accessum momenti, & temporis auctum.
Exemplo versus vnius vtrunque probabis,
Ante supinatas Aquiloni ostēndĕrē glebas,
Tēndĕrē cum verbi finem simul & pedis explet.
Nil obstant pedis alterius modo consona, & vda,
Syllaba si contra veniat, qualem modo dixi,
Temporibus vitiatus erit pes integer ante,
Ante supinatas Aquiloni ostēndĕrē strāges.
Tertia si longa efficitur, pes creticus exit.

Id em vitiari metrum heroicũ ab Anapæsto refert, & tamen inuenitur interdum in heroico Anapæstus. Vergilius, flŭuĭōrum rex Eridanus. flŭ uĭ ō, Anapæstus. Vitãdum ergo est, quod vitiũ fuerit, quódque ipsi quoque poetarum principes rarissimè licere sibi voluerunt.

Illud præterea operæpretium subiungere visum est, s literã ἀρκτικὸν στοιχεῖον appellari à Græcis, quòd omnibus ferè mutis, atque etiam M liquidæ præponatur, vt σβεννύω, σπάρθη, σκῆπτρον, στίγμα, σθένος, σφίγξ, σχῆμα, σμάραγδος. ab aliquibus vero ἄσημον & μοναδικὸν, quòd suæ cuiusdam sit potestatis. ἄσημον enim obscurum significat, & sine nota, seu signo. μοναδικὸν autem, solitarium. Nam cum cæteræ semiuocales in quatuor liquidas L M N R, trésque duplices diuidantur, ipsa sola quasi innominata & solitaria semiuocalis remanet. Sed quare à Terentiano modo vegeta, modo viuida, modo fortissima litera dicitur? An quia præter cæteras consonantes, & præponi potest aliis consonantibus in principio dictionis, vt scutum, spatium, stamen, scribo, strues, stlembus, splendidus: & supponi in fine, vt scrobs, frons, hyems, ars, puls, stirps, laus, Theseus? An quia in heroico hexametro potest ex trochæo spondeum facere, vt suprà est dictum, cum id mutæ liquidis adiunctæ non queant? An quia apud Græcos tantæ est potestatis, vt cũ mutis præponitur, nõ possit fieri reduplicatio in præteritis perfectis per consonantem præsentis, quemadmodum fit cum incipit verbum à muta cum liquida, vt à γράφω γέγραφα, à πλύνω πέπλυκα, à τρέφω τέτροφα. vel etiã à πτ κτ mutis, atque μ ν liquidis, quod tamen in his tantum præteritis fieri memini legere, κέκτημαι, à κτάομαι. πέπταμαι, à πτάομαι. πέπτωκα, à πτόω. μέμνημαι, à μνάομαι: sed tantũ ε ψιλὸν præteriti imperfecti augmẽtum, adsumant, quod à σίγμα & muta statim sequentibus sic producitur, vt nõ liceat vnquã esse breue, vt σπείρω ἔσπειρον ἔσπαρκα. στρέφω ἔστρεφον ἔστραφα. eodẽ modo in iis quæ à ζ ξ ψ incipiũt, propter σίγμα, quæ illis inest, vt ζάω ἔζαον ἔζηκα, ξέω ἔξεον ἔξεκα, ψάλλω ἔψαλλον, ἔψαλκα.

Quartus modus est, cum correpta vocalis partem terminat orationis, quæ in vnam desinit consonantem, & est principium pedis, vt hic apud Vergilum, Inualidūs ĕtĭamque tremens, etiam inscius æui. & hic apud Lucanum, Dum sanguĭs ĭnerat, dum vis materna. & hic apud Vergilium, Pleiadās, hўădas, clarámque Lycaonis arcton. licet ab Homero acceperit, πληϊάδας θ' ὑάδας τε. τότε

θίνος ἀρίωνος. Item hic apud eundem, Pectoribūs ĭnhians ſpirantia conſulit exta. dūs ĕ tĭ, guīs ĭ ĕ, dās hȳ ă, būs ĭn hĭ, quatuor dactyli. Quod ſi poſt duos pedes, & ſemis, aut tres, & ſemis fiat, pēthemimeri, atque hephthemimeri datur, vt hic apud Vergilium, Omnia vincit Amōr, ĕt nos cedamus amori. & hic apud eundem, Oſtentans artem paritēr, ărcúmque ſonantem. Sed de penthemimeri, & hephthemimeri dicemus, cum de heroico metro tractabimus. Quòd autem correpta vocalis in nullam deſinens conſonantem, partem orationis terminet, & producatur, nullum occurrit exemplum, nec puto inueniri: præſertim, quia neminem legi, ex iis, qui de arte ſcripſerunt, qui huius rei meminerit apud Latinos. Nam Græci id faciunt, Homerus, οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες ἀχαιῶν. Et, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε. Et, ἀλλὰ τάγ' ὄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται. γαῖᾰ, τοῖᾰ, τᾱκαῖ ᾰ, tres dactyli. Illud verò, Νέσορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, in ι & υ deſinit conſonantem, vt illud, καὶ μὲν οἱ λύκιοι τέμονος τάμον ἔξοχα πάντων, θεν ἰᾰ, dactylus, & καὶ μεν, ſpōdeus: licet μεν, & pedis, & dictionis ſit finis contra regulā, niſi quis legat καὶ μήν. Illud obiter hic admonuerim, apud Priſcianum in primo libro, vbi dicit, Apud Græcos tamen o quoque, i ſequente producere licet antecedētem breuem, pro νέσορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, reponendum eſſe carmen illud, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε, vt ἰῶτα ſequatur O breuē, eámque producat, ſic τοῖᾰ, vt Priſcianus ait. nam in θεν ἰᾰ, etſi θεν producitur ſequente I, per communem regulam, quæ talis eſt apud grammaticos Græcos, de cōmuni ſyllaba ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην: tamen nō reſpondet verbis Priſciani, qui de o loquitur. vbi notandum non quacunque ſequente vocali produci dictionis antecedentis extremam ſyllabam, ſed ἰῶτα tantum. legitur enim apud grāmaticos, τῶν δὲ τὴν βραχεῖαν εἰς μακρὰν ἀναφερόντων πρῶτος οὗτος τρόπος, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην, οὐ τοῦ τυχόντος φωνήεντος, ἀλλὰ τοῦ ἰῶτα. Quod eſt, Ex modis, quibus breuis ſyllaba in longam vertitur, primus hic eſt, Cum breuis ſyllaba partem terminat orationis, & quæ ſequitur dictio, à vocali incipit, non quacunque vocali, ſed iota.

Quintus modus eſt, cū correptam vocalem ſuſcipit z, quæ cum poſſit præcedentem vocalem breuem producere, interdum pro

ſimplici accipitur conſonante, vt apud Vergilium, nemorōſă ză-cynthos. rōſă ză, dactylus. nam in hoc producit, Mezenti ducis exuuias. Quod ad Græcorum imitationē factum eſt. nam hic pro ſimplici accipitur conſonāte apud Homerum, οἱ δὲ ζάκυνθον ἔχον. hic verò pro duplici apud eundem, νῖσάν τε ζαθέην. οῖ δὲ ζă, τε ζă-θĕ, duo dactyli: ſed in primo dactylo δὲ breuis remanet, licet ſequatur ζ: in ſecūdo verò τε̄, quæ natura breuis eſt, producitur ſequēte ζ. Theocritus autē primā in ζάκυνθος produxit, & pro duplici poſuit, αἰνέω τάν τε κρότωνα, καλὰ πόλις ἁ ζάκυνθος. ᾱ ζᾱ, ſpōdeus. X quoque inuenitur pro ſimplici conſonante poſitum. Lucanus, Talis fama canit tumidum ſuper ǣquŏră Xerxem. Terentianus,

Nanque etiam duplex, quæ nobis vna relicta eſt,
Principium verbi quoniam proferre Latini
Non valet, & tantum vocalis ſubdita currit,
Cum græcum inciderit nomen, quo poſſumus vti,
Si poſt dactylon accedat, nil tempora duplo
Officiet, gemini poterunt oſtendere verſus.
Pontibus inſtratis coniunxit līttŏră Xerxes.
Sanguine turbatus miſcebat līttŏră Xanthus.
Līttŏră pes longa conſtat, breuibúſque duabus:
Tempora nec lædit duplex, quin dactylos extet.
Pro duplici contrà gemina eſt ſi conſona, lædit.
Pontibus inſtratis coniunxit līttŏră SCIRON.

Sextus modus eſt, cum pronomen hīc c litera terminatum vocalis ſtatim ſequitur, Eſt enim breuis in hoc apud Vergilium, Sōlŭs hĭc inflexit ſenſus. & in hoc apud eundem, Hīc vĭr hĭc eſt, tibi quē promitti ſæpius audis. Sōlŭs hĭc, dactylus. hīc vĭr hĭc, dactylus. Longa in hoc apud Martialem, Hīc eſt pāpineis viridis modo Veſtius vmbris. Terentianus tamen Sōlŭs hīc, Creticum eſſe dicit, & per cc geminum, & e ſcribendum, excludíque E, nō etiam c, Quoniam nulla conſonans excluditur, præter M cum inter duas ponitur vocales, quam per circuitum duodecimum Alphabeti locū tenere inquit. Idem quoque de neutro hoc ſentit. hocce enim ſcribēdum cenſet, Verba eius ſunt,

Creticus in noſtris, ſi leuia carmina pangas,
Raro inuenitur, qualis hic Maronis eſt,
Īnſŭlǣ ionio in magno, quas dira Celænó.
Creticus offendit pes primus, & aſperat aures.
Dabo & latentem, ſed notandum creticum,

Sōlūs hīc inflexit sensum, nam primus & istic
Pes longiorem tertiam dat syllabam,
cc geminum quoniam sermonis regula poscit,
Vt fiat hicce plena vox. excluditur
Vocalis, dabitur. nec consona pellitur vlla,
Nisi quæ duabus obstat vna vocibus,
Cum venit in medium, vocésque oblimat adhærens,
Bissenus istam litteram monstrat locus.
Aut geminum in tali pronomine si fugimus cc,
Spondeus ille non erit, qui talis est,
Hōc illud germana fuit, sed &, Hōc ĕrăt alma.
Iambus ille fiet, iste Tribrachys.

Cui sententiæ accedit Priscianus, qui in decimotertio de casibus pronominum, sic ait, Quamuis reliquis quoque casibus vetustissimi addebāt eandem CE syllabam, hicce huncce hocce. Vnde vocali quoque sequente per synalœpham manentibus duobus cc, solebant producere hoc, vt Vergilius in secundo AEneidos, Hocc' erat alma parens, quòd me per tela, per hostes Eripis. Sed scriptorum negligentia prætermisit vnum c. Hæc ille. Quod siquis voluerit hic & hoc ab hicce & hocce fieri per apocopen, & cum corripiuntur sequente vocali, vt Sōlūs hīc inflexit sensum. & cum præcedunt dictionem à consonante incipientem, vt Hic pietatis honos? & Hoc Riphæus, hoc ipse Dymas esto. nam hoc idem & Terentianus sentire videtur. Sed cum præponuntur dictioni, quæ à vocali incipit, & producuntur, per cc geminum scribenda sunt, exclusa E per synalœpham, vt apud Ouidiū, En ait, en hicc' est nostri contemptor. & apud Vergilium, Hocc' opus, hic labor est. nam si essent per apocopam, corriperentur, &, Hic est, non spondeus esset, sed iambus. Et Hŏc ŏpŭs, non dactylus foret, sed Tribrachys, quos pedes non recipit metrum Heroicum. Rectè igitur Terētianus pro metri ratione vel duplicem haberi, vel simplicem dicit. Nam si corripitur, vel præcedit dictionem ab vocali incipientem, fit per apocopen. cū verò producitur sequēte vocali, fit tantum synalœpha. quanquam Seruius primo AEneidos aliter sentit.

Septimus modus est, cum correpta vocalis in vnam desinit consonantem sequente aspiratione, quæ tanquam litera positionem facere posse nonnullis videtur, vt in illo Vergilii, Terga fatigamus hasta, vt mūs hā, fit spōdeus, & mus producatur propter aspirationem quæ sequitur, cum potius id cæsuræ semiquinariæ dandum

sit. Item apud eundem, Graius homo infectos linquens profugūs Hy̆mēnæos, &, Ille latus niueum molli fultūs hy̆ăcintho, vt gūs & thūs producantur sequente aspiratione in hymenæo, & hyacintho, cum potius producantur, quoniam u vocalis desinit in consonantē in fine dictionis, & est principiū pedis in vtroque dactylo, gus hy̆me̅, & tūs hy̆ă per quartum modum. Quare facile accedo iis, qui septimum modum superfluum dicunt.

Hæc de syllabarum quantitate occupatissimi scripsimus, & propterea multa consulto prætermisimus, quæ ad rem facere videbātur. Quanquam siqui hæc quoque accuratè legerint, adeò se profecisse sentient, vt quod didicerint, nunquam pœniteat. Nunc autem de pedibus iterum plura quædam dicamus non inutilia studiosis.

DE PEDIBVS ET ACCIDENTIBVS VNICVIQVE PEDI.

omedy lib. 3°. c. 2°

PEs in metro, est compositio syllabarum cum certa obseruatione, temporum sublationem, & positionem recipiens quæ ἄρσις, ac θέσις græcè dicuntur. Fit autem pes è duabus pluribusve syllabis. Nam ex vna syllaba etiam si longa fuerit, pes fieri non potest, quia duobus ictibus fit, non gemino tempore. nam bis ferire oportet etiam duas breues, quod pulchrè sic Terentianus, 215.

Vna longa non valebit edere ex sese pedem,
Ictibus quia fit duobus, non gemello tempore.
Breuis vtrinque sit licebit, bis feriri conuenit.
Parte nam attollit sonorem, parte reliqua deprimit.
ἄρσιν hanc Græci vocarunt, alteram contrà θέσιν.

Pedi accidūt septem, Sublatio. Positio. Proportio. Numerus syllabarum. Tempus. Resolutio. Figura. ἄρσις, & θέσις, quæ Latine sublatio, & positio dicuntur, accidunt pedi, quoniam sustollere primam partem pedis, deprimere secundam oportet.

sed Cicero sic legit, ut ... notam. 265.

Proportio in pede aut est æqua, aut dupla, aut sesquipla, quā & sesquialterā nūc dicūt, sed nō rectè: aut tripla, aut epitrite, aut superbipartiēs tertias, aut epitetarte, aut epipēpte, aut dupla epitrite.

AEqua est in iis pedibus, qui soluti tot tēpora habent in sublatione, quot & in positione, vt sunt pyrrhichius, spondeus, dactylus, Anapæstus. Pyrrhichii enim ἄρσις vnum tēpus habet, & θέσις vnū, vt dĕŭs. spondei autem, & dactyli, & anapæsti sublatio duo habet tempora, & positio totidem, vt hērōs, Tīty̆rŭs, flŭŭīos.

Dupla proportio est, quoties altera pars alterā duplo vincit, vn-

de & nomen accepit, vt in iambo, & trochæo, & ambobus ionicis. Iambi enim ſublatio vnum tēpus habet, poſitio duo. Trochæi verò contra, ſublatio duo habet tempora, poſitio vnum. Ionici item minoris ſublatio duo tempora habet, poſitio quatuor. Ionici autē maioris contrà, ſublatio quatuor habet tēpora, poſitio duo. vt dĭēs, mātĕr. Dĭŏmēdēs. Prŏſērpĭnă.

Seſquipla proportio eſt, quoties altera pars alterā cōtinet & eius dimidium, id eſt totum & ſemis, vt in pæanibus, qui habent quinque tempora, quorum altera pars ſunt duo, tria altera. tria igitur, & duo in ſe cōtinent, & alteram duorum partem. vt Cæcĭlĭŭs, Hŏrātĭŭs. Mĕnĕlāŭs, Prĭămĭdēs. hæc à Græcis ἡμιόλιος dicitur, de qua Ariſtoteles in rhetoricis ſic, ἔστι δὲ τρίτος ὁ παιὰν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων, τρία δὲ πρὸς δύ' ἐστίν. ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἓν πρὸς ἕν, ὁ δὲ δύο πρὸς ἕν, ἐνδέχεται δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ ἡμιόλιος. οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ παιάν. Huic fingere nomē Latinos noluiſſe inquit Gellius decimo ſeptimo libro, quoniā id abſurde futurū erat. ait enim, Quale fieri nomen hemiolio poſſet? Eſt autem hemiolios, qui numerum aliquem totū in ſe habet, dimidiúmque eius, vt tres ad duo, quindecim ad decem, triginta ad viginti.

Tripla proportio eſt, quoties vna pars ter alteram continet, vt in amphibracho, cuius ſublatio vnum tempus habet. Poſitio tria, vt lătīnŭs. Epitrite proportio eſt, quoties vna pars continet alterā, & tertiam partem eius, vt in epitritis, quorū vna pars quatuor habet tēpora, altera tria. vt ărīſtīdēs ∪ – – –. ārchĭmēdēs. – ∪ – –. Dēmōſthēnēs – – ∪ –. Cōnſtāntīnŭs. – – – ∪. Gellius autem ſic de hac proportione dicit, Epitritos autem eſt, qui habet totum aliquem numerum, & eius partem tertiam, vt quatuor ad treis, duodecim ad nouem, quadraginta ad triginta.

Superbipartiens tertias proportio eſt, cum vna pars continet alterā, & duas tertias eius, vt in anticyprio pede ſyllabarum quinque, & octo tēporum, cuius ſublatio tria tempora habet, poſitio quinque vt vērbĕrātūrŭs – ∪ – – ∪.

Epitetarte proportio eſt, cum vna pars continet alterā, & quartam partem eius, vt in meſobrachy ſyllabarum quinque, & temporum nouem, cuius ſublatio quatuor habet tēpora, poſitio quinque vt cōnuērbĕrātōs – – ∪ – –.

Epipempte proportio eſt, cum vna pars continet alteram, & quintam partem eius, vt in caniocretico ſyllabarum quinque, temporum vndecim, cuius θέσις ſex tempora habet, ἄρσις quinque, vt

ārmāmēntāriīs – – – – υ –.

Dupla ſuper tertia proportio eſt, cum maior pars continet minorem bis, & alteram eius partem, vt in Muſico è ſyllabis quinque, penultima & antepenultima longis, cæteris breuibus temporũ ſeptem: cuius ſublatio duo tempora habet, poſitio quinque, vt pŏpŭlābūndūs υ υ – – υ.

215.39. Hæc nos de proportionibus, quæ pedibus accidunt. Sed M. Tullius in libro de perfecto oratore tres tantum eſſe pedum proportiones dicit his verbis, Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria, vt neceſſe ſit partem pedis aut æqualem eſſe alteri parti, aut altero tanto, aut ſeſqui maiorem. Ita fit æqualis dactylus, duplex iambus, ſeſqui pæan. Et paulò inferius, Sed ita factos eos pedes eſſe, vt in eis ſingulis modus inſit, aut ſeſquiplex, aut duplex, aut par. Idem quoq; Fabius Quintilianus ait, his verbis, Rhythmus aut par eſt, vt dactylus: aut ſeſquiplex, vt pæan: cuius vis eſt è longa & tribus breuibus, quique ei cõtrarius, è tribus breuibus, & longa, vel alio quoquo modo: tempora tria ad duo relata, ſeſquiplum faciunt. aut duplex, vt iambus: nam eſt è breui & longa, quique eſt ei contrarius. Sergius etiam inquit, omnes pedes tres diuiſionum habere formas, quæ pertineant ad grammaticos, æquam, duplam, ſeſquiplam. nam amphibrachyn, & epitritos ait excipi à Donato. Sed eos intelligit tantum, qui non ſunt maiores quatuor ſyllabis, hoc eſt duarum ſyllabarum, quatuor pedes, trium, octo, quatuor, ſedecim. Idem videtur ſentire Terentianus, cum ait,

Vna porro bis feriri quando poterit ſyllaba,
Temporum momenta ſane lege certa diuidunt,
Aut enim quantum eſt in ἄρσει, tantum erit tempus θέσει.
Altera aut ſimplo viciſſim temporis duplum dabit,
Seſquiplo vel vna vincet alterius ſingulum. Vbi obiter notãdum 231.
accepiſſe ſyllabã in eo verſu, Vna porrò bis feriri, quãdo poterit ſyllaba, pro cõplexione non literarũ, ſed ſyllabarũ, id eſt pro pede. In cõmẽtariis Hepheſtionis, tres eaſdẽ proportiões pedes habere ſcribitur his verbis, τὰ δὲ μέτρα ἀπὸ ποδῶν τινῶν εἰσι, τῶν ἐχόντων ἢ ἴσον λόγον, ἢ διπλασίονα, ἢ ἡμιόλιον. καὶ τοῦ μὲν ἴσου εἴη ἂν δάκτυλος – υ υ. μία γαρ μακρὰ, καὶ δύο βραχεῖαι τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον: τοῦ δὲ διπλασίονος τροχαῖος – υ, μακρὰ γὰρ τῆς βραχείας διπλασίων. τοῦ δὲ ἡμιολίου, βακχεῖος υ – –, βραχεῖα γὰρ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν μακρὰν λόγον ἔχουσιν ἡμιόλιον. ἴσος igitur λόγος, latine æqualis ratio, διπλασίων duplaris, ἡμιόλιος ſeſquipla,

ſiue, vt Capella inquit, ſuperdimidia dici poteſt. Harum autē prima proportio dactylica, ſecunda iambica, tertia pæanica nominatur. Illud non præterierim, Seſqui non ſignificare vnquam totum, ſeu integrū neque per ſe, neque compoſitum, ſed dimidium tantū. Cum igitur componitur, cum eo, cui adiungitur, ſignificat etiam ſemis, vt ſeſquipes, ſeſquilibra, ſeſquimēſis. Varro lib. 1. de re ruſtica, Annus eſt diuiſus in quatuor parteis totus, & idem ſubtilius ſeſquimenſes in octo. Idem in eodem, Vt nuces integras vno modio cōprehendere poſſis, quod putamina ſuo quæque habeant loco natura compoſita, cum eaſdem ſi fregeris, vix ſeſquimodio comprehendas. Caue igitur dicas ſeſquialtera, ſeſquitertia, ſeſquiquarta, & huiuſmodi: ſed vel græcis vtere nominibus, vt Gellius dicit, & Macrobius facit: vel ſuperdimidium, ſupertertium ſuperquartum, & deinceps, vt traducit Martianꝰ Capella. Nō me latet, quid Hermolaus, quid Politianus ſuper ea re ſenſerint. Illud Ciceronis me magis mouet, cum dicit, vt ſuprà recitaui, partem pedis aut æqualem eſſe alteri parti, aut altero tanto, aut ſeſqui maiorem. ſeſqui, id eſt dimidio. Apud Vitruuium igitur & ſeſquialterum, & ternarium & quintarium, & huiuſmodi latina, puto perperam legi, nec eſſe Vitruuii. Boetius etiam meo iudicio in his dictionibus lapſus eſt.

Numerus ſyllabarum accidit pedi, quia aut duarum ſyllabarum pes eſt, vt dĕŭs. aut trium, vt dŏmĭnŭs. aut quatuor, vt īmpĕrātŏr. aut quinque, vt ālphĕſībœŭs. aut ſex, vt Măxĭmĭlĭānŭs.

Tempora pedi accidunt ad minimum duo, ad ſummum duodecim. Duo enim tempora habet Pyrrhichius, ∪∪. Tria iambus, ∪∪∪. Quatuor ſpondeus, ∪∪∪∪. Quinque Pæanes, ∪∪∪∪∪. Sex Ionici, ∪∪∪∪∪∪. Septem Daſius ∪∪∪∪∪∪∪. Octo Amebæus ∪∪∪∪∪∪∪∪. Nouem Probrachys. ∪∪∪∪∪∪∪∪∪. Decem Moloſſoſpondeus ∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪. Vndecim Creticomoloſſus, ∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪. Duodecim Dimolortus. ∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪.

Solutio accidit pedi, cum longa ſyllaba ſoluitur in duas breuas. vnde ſpondeus – – recipere poteſt treis ſolutiones. nam ſi ſoluas primam, facies anapæſtum ∪∪–. ſi ſecundam, dactylum –∪∪. ſi vtrāque, proceleuſmaticum ∪∪∪∪. Dactylus verò vnā tantum. ſoluendo enim primam, facies proceleuſmaticum.

Figura accidit pedi, quia pedes aut ſimplices, aut duplices, aut heteroplici ſunt. ſimplices ſunt quatuor diſyllabi, octo triſyllabi, qui nullam alterius pedis admiſtionem habent. Duplices verò ſunt

ſedecim, qui è diſyllaborum pedum geminatione conſtant, qui & combinati, & quadrati dicuntur. Heteroplici autem è diſyllabis, cum triſyllabis compoſiti, ſunt duo & triginta: è triſyllabis autem cum triſyllabis, quatuor & ſexaginta habentur numero, de quibus deinceps tractabimus.

DE QVATVOR PEDIBVS DISYLLABIS.

Pyrrhichius, qui & dibrachys, & bibreuis, & tripudians, & cineſias, & pariambus, & hegemon, & ductor dicitur, conſtat è duabus breuibus temporum duûm, vt dĕŭs ∪ ∪. Recipit proportionē æquam vnius ad vnum, & nullam ſolutionem, quia ſyllaba breuis reſolui non poteſt. Dictus eſt autem pyrrhichius ἀπὸ τῆς πυῤῥίχης ſaltationis genere. vel ἀπὸ τοῦ πυῤῥίχου Curetū deo, de quo meminit Pauſanias in libro tertio. Tripudians autē, quia tripudiis aptus: vnde & Cineſias cognominatus eſt, quia velox eſt παρὰ τὸ κινῶ moueo, græce κινησίας dicitur. Pariambus dictus eſt, quia iambum aſſequitur. frequenter enim in vltimo loco verſus iambici inuenitur: ἀπὸ τοῦ παρὰ καὶ ἴαμβος, παρίαμβος. Hegemon autem, quia omniū primus eſt. ἡγεμὼν enim, ductor: pro quo male egæon, legitur à quibuſdam. Et notandum ideò à Pyrrhichio breui pede incipere, qui de arte metrica ſcribunt, quoniā ante breue eſt factum quàm longum, ſicut vnus numerus antè, quàm duo inuentus eſt.

Spondeus qui & Pontificius dicitur, pyrrhichio contrarius, conſtat è duabus longis temporum quatuor, vt hæres – –. Recipit proportionē æquam duorum ad duo, & ſolutiones tres. Soluitur enim in anapęſtū ∪ ∪ –. in dactylū – ∪ ∪, in proceleuſmaticū ∪ ∪ ∪ ∪ dict⁹ παρὰ τὴν σπονδὴν, id eſt à libatione, quia in tēplis, ſpōdaicis carminibus vtebātur, ne libātes ſonū abominoſæ vocis audirent.

Iambus qui & Daunius, & Gradarius dicitur, conſtat è breui, & longa temporum trium, vt dĭēs ∪ –. Recipit proportionem duplā vnius ad duo, & ſolutionem vnam in tribrachyn ∪ ∪ ∪. dictus παρὰ τὸ ἰαμβίζειν, τὸ ὑβρίζειν, quod eſt cōtumelioſum eſſe, quòd Iambe puella Cererem de filia ſolicitam male tractarit. eſt autem verſui maledico habilis. alii παρὰ τὸ ἰὸν βάλλειν iambū appellatū putant, id eſt ab emittenda ſagitta: quoniam ii, qui iaculantur è breui receſſu, in extenſum paſſum proferuntur, vt fortiore nixu teli ictum confirment, ideóque iambū è breui & longa eſſe compoſitū.

Trochæus qui & Chorius, & Cordax, & Rutilus dicitur, conſtat è longa & breui, temporum trium, vt mātĕr – ∪. Recipit proportionē duplam duorum ad vnum, & ſolutionē vnam in tribrachyn

υ υυ. Dictus trochæus παρὰ τὸ τρέχειν, quod est currere, quia metra trochaica volubiliter incedunt, ac in orbem, vt trocus. simili ratione rutilus dictus est. Chorius autem, χορεῖος græce dicitur, quòd choreis: Cordax, quòd lasciuæ saltationi aptus sit.

270. Sed notandum Choreum eundem esse & cum trochæo, & cum tribracho apud antiquos. Cicero enim de perfecto oratore, Dichoreus inquit vocatur, cum duo extremi chorei sunt, id est è singulis longis, & breuibus. Contrà paulò inferius inquit, Ne iambus quidem, qui est è breui, & longa, aut par choreo, qui habet tres breues, sed spatio par, non syllabis. Quintilianus in nono de compositione inquit, Tres breues Choreũ, quem tribrachyn dici volunt, qui choreo trochæi nomen imponunt. Illo etiam argumento apparet, nomen chorei trochæo quoque inditum, quòd choriambus è chorio, & iambo compositus, è quatuor syllabis constat, prima & vltima longis, cæteris breuibus. Quapropter cum pro trochæo ponitur, videtur differentiæ caussa, scribendũ per I, excluso E, quod & Terentianus fecit in eo versu. χόριος idem nuncupatur à magistris plurimis. Item in eo, Nã qui χόριος dicitur, & τροχαῖος idem est. χόριος in primo versu, est tribrachys: est enim metrum trochaicum, quod in prima sede admittit vel trochæum, vt tribrachyn. in secundo autem, est anapæstus, est enim metrum sotadicum, quòd in secunda sede non nisi anapæstum suscipit. Idem quoque facit in hoc hexametro heroico, Præmonuĩ chorion dici, quem sæpe trochæum Dicimus.

217.34 – 210.26 –

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Dactylus, quem & πολιτικὸν Græci appellant, constat è prima longa, & duabus breuibus, temporum quatuor, vt Rōmŭlŭs. – υ υ. Recipit proportionem æquam, duorum ad duo, & solutionem vnam in proceleusmaticũ υ υ υ υ. dictus ἀπὸ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς, hoc est à manus digitis, quia quemadmodũ digitus tres habet articulos, primum longiorem, breuiores cæteros, ita dactylus tres habet syllabas, longiorem primam, breuiores cæteras.

Anapæstus, qui & antidactylus dicitur, quòd sit dactylo contrarius, cõstat è duabus breuibus, & longa, temporum quatuor, vt nĕbŭlæ υ υ –. Recipit proportionem æquam duorum ad duo, & vnam solutionem in proceleusmaticum υ υ υ υ. dictus παρὰ τὸ ἀναπαίειν, id est παρὰ τὸ ἀνάπαλιν ἀντικρούειν πρὸς τὸν δάκτυλον, quia recurrendo, sono reciproco, repercutit dactylum.

Tribrachys, qui & brachysyllabus, & choreus dicitur, constat

è tribus breuibus, temporum trium, vt dŏmĭnŭs ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem subduplam vnius ad duo. Dictus ὅτι ἔχει τρεῖς βραχείας συλλαβάς.

Molossus qui & canius, & hippēus, & vertunnus, & extensipes, & trimacrus dicitur, tribracho contrarius, constat ex tribus lõgis, temporum sex, vt ǣnēās, – – –. Recipit porportionẽ subduplam, duorum ad quatuor, & solutiones septem in ionicum à minore ∪ ∪ – –. ionicum à maiore – – ∪ ∪, in choriambum – ∪ ∪ –. in mesomacrum ∪ ∪ – ∪ ∪. in parapæona – ∪ ∪ ∪ ∪. in pyrrhichanapæstum ∪ ∪ ∪ ∪ –. in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. Dictus molossus, quia Molossi, id est Thessali ad bellum procedentes, huius modulata compositione vtebantur. hippēus verò ἀπὸ τῶν ἵππων. equestri enim pugnæ conueniens modulabatur. & producit penultimam, quia Græce sic scribitur ἱππεῖος. trimacrus, ὅτι ἔχει τρεῖς μακρὰς συλλαβάς.

Amphibrachys, qui & scolius, & ianius, & amphibreuis dicitur, constat ex extremis breuibus, & media longa, temporum quatuor, vt lĭbēllŭs ∪ – ∪. Recipit proportionem subtriplam vnius ad tria, & solutionem vnam in proceleusmaticum ∪ ∪ ∪ ∪. dictus amphibrachys, ὅτι ἔχει δύο βραχείας συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν μακράν. media enim longa vtrinque breui includitur syllaba. Scolius autẽ, quia habiliter componitur scolio, quæ est species citharæ, vel μέλος τι ὀλιγόστιχον apud Sudam.

Amphimacrus qui & mensalis, & fescenninus, & creticus dicitur, constat ex extremis longis, media breui, tẽporum quinque, vt hērcŭlēs – ∪ – Recipit proportionem subsesquiplam duorum ad tria, & solutiones tres in pæana primũ – ∪ ∪ ∪. in pæana quartum ∪ ∪ ∪ –., in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. dictus amphimacrus ὅτι ἔχει δύο μακρὰς συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν βραχεῖαν, id est à duab⁹ vtrinque longis breuem mediam amplectentibus. Creticus verò, quia Cretenses saltando, eius rhythmica compositione vtebantur.

Bacchius, qui & œnotrius dicitur, constat è breui, & duabus longis, temporum quinque, vt ăthēnǣ ∪ – –. Recipit proportionem sesquiplam triũ ad duo, vel contrà, & solutiones tres, in pæana secundum ∪ – ∪ ∪. in pæana quartum ∪ ∪ ∪ –. in orthiũ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪: Dictus ἀπὸ τῆς βακχείας, aptus enim bacchantibus. Fabius tamen & Terentianus, Bacchium contra, è duabus longis, & vltima breui constare dicunt, vt infrà post Terentiani carmina de pedibus, ostendemus. hic autem sequimur communem scriptorum

opinionem tam Græcorum quàm Latinorum.

Palimbacchius qui & Latius & Antibacchius dicitur, constat è duabus longis, & breui, temporum quinque, vt Rōmānŭs – – ∪. Recipit proportionem subsesquiplam, duorum ad tria. vel contrà, & solutiones tres in pæana primum – ∪ ∪ ∪. in pæana tertium ∪ ∪ – ∪. in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. Dictus palimbacchius, quia cōtrarius est bacchio. πάλιν enim hoc loco contra significat, vt παλινῳδία ἐναντία ᾠδὴ, ἢ τὸ τὰ ἐναντία ᾄδειν τοῖς προτέροις. à nobis recantatio dici potest, cum quæ diximus, retractamus. & παλίντονα τόξα arcus, qui cū tenduntur, in contrariam partē vertūt cornua. significat etiam rursus, & retro, vnde Palinurus. Mart. Minxisti currente semel Pauline carina, Meiere vis iterum, iā palinurus eris. & παλινάγγελος, ὀπίσω ἐπανελθὼν ἄγγελος.

DE SEDECIM PEDIBVS QVATVOR SYLLABARVM.

Proceleusmaticus constat è duobus pyrrhichiis, id est è quatuor syllabis breuibus, temporū quatuor, vt phĭlŏsŏphŭs ∪ ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem æquam duorū ad duo, & nullam solutionē. dictus παρὰ τὸ παρακελεύειν, id est à cohortatione, & iussu nautico, cui ob celeritatem est aptissimus.

Dispondeus constat è duobus spondeis, id est è quatuor lōgis, temporum octo, vt ōrātōrēs – – – –. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor, & solutiones decem, in spondeodactylū – – – ∪ ∪. in ameboeum – – ∪ ∪ –. in choriobacchiū – ∪ ∪ – –. in diphyem ∪ ∪ – – –. in latiochoreum – – ∪ ∪ ∪. in politicanapæstum – ∪ ∪ ∪ ∪ –. in choreobacchiū ∪ ∪ ∪ ∪ – –. in didactylum – ∪ ∪ – ∪ ∪. in diantidactylum ∪ ∪ – ∪ ∪ –. in anapæstodactylum ∪ ∪ – – ∪ ∪. Si soluas igitur singulas longas dispondei, fient pedes quatuor è quinque syllabis: si binas, fient sex, è sex syllabis: plures autem duabus non licet soluere, ne fiat pes pluriū,
272 quàm sex syllabarum, & transeat in solutam orationem. vnde molossospōdeus non nisi quinque admittit solutiones. hac eadem quoque ratione, hexasyllabi pedes non soluuntur, quia cum sint sex syllabarum omnes, si soluas, creabitur pes maior sex syllabis: quod, vt suprà dixi, non licet.

Diiambus constat è duobus iambis, id est è quatuor syllabis, prima, & tertia breuibus, cæteris longis, temporum sex, vt prŏpīnquĭtās ∪ – ∪ –. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & solutiones tres in periambum ∪ – ∪ ∪ ∪. in pyrrhichanapæstum

⏑ ⏑ ⏑ ⏑ –. in dichoreum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑.

Ditrochæus qui & dichorius à Cicerone dicitur, constat è duobus trocheis, id est è quatuor syllabis, prima & tertia longis, cæteris breuibus, temporum sex, vt cantilenă – ⏑ – ⏑. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & solutiones tres, in Parapæona – ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. in Hegemoscolium ⏑ ⏑ ⏑ – ⏑. in dichoreum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. 267.

Antispastus constat ex iambo, & trochæo, id est è quatuor syllabis, prima & vltima breuibus, & mediis longis, temporum sex, vt ălexandĕr ⏑ – – ⏑. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & solutiones tres, in periambum ⏑ – ⏑ ⏑ ⏑. in Hegemoscolium ⏑ ⏑ ⏑ – ⏑. in dichoreum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. dictus παρὰ τὸ ἀντισπᾶν, quod est distrahere, quia iambus, & trochæus, ex quibus componitur, inter se contrarii sunt.

Choriambus constat è chorio, id est trochæo, & iambo hoc est, è quatuor syllabis, prima & vltima longis, & mediis breuibus, temporum sex, vt nōbĭlĭtās – ⏑ ⏑ –. Recipit proportionem æquã trium ad tria, & solutiones tres, in parapæona – ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. in pyrrhichanapæstum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ –. in dichoreum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. dictus, quòd ex chorio, & iambo constet.

Ionicus à minore constat ex pyrrhichio, & spondeo, id est ex quatuor syllabis, duabus primis breuibus, cæteris longis, temporũ sex, vt Dĭŏmēdēs ⏑ ⏑ – –. Recipit proportionem subduplam duorum ad quatuor, aut contrà, & solutiones tres in mesomacrum ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑. in pyrrhichanapæstum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ –. in dichoreum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑.

Ionicus, à maiore constat è spondeo, & pyrrhichio, id est è quatuor syllabis, primis duabus longis, cæteris breuibus, temporũ sex, vt Dēmētrĭŭs. – – ⏑ ⏑. Recipit proportionem duplã quatuor ad duo, & solutiones tres in parapæona – ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. in messomacrum ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑. in dichoreum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑.

Pæan primus constat è trochæo, & pyrrhichio, id est è quatuor syllabis, prima longa, & cæteris breuibus, temporum quinque, vt āmbrŏsĭŭs – ⏑ ⏑ ⏑. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, vel contrà, & solutionem vnam, in orthium ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. dictus pæan, quòd eo laudes Apollinis canerent, quem pæana nuncupabant: vel ab inuentoris nomine. dicitur & pæon per o: sed apud Aristotelem & Ciceronem & Quintilianum, & Pollucem pæan per a legitur.

Pæan secũdus constat ex iambo & pyrrhichio, id est è quatuor syllabis secunda longa, & cæteris breuibus, temporum quinque, vt

pŏtĕntiă ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem ſeſquiplam trium ad duo, vel contrà, & ſolutionem vnam in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pæan tertius conſtat pyrrhichio, & trochæo, hoc eſt è quatuor ſyllabis, tertia longa, & cæteris breuibus, temporum quinque, vt ălĕāndĕr ∪ ∪ – ∪. Recipit proportionem ſeſquiplam duorũ ad tria, vel contrà, & vnam ſolutionem in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pæan quartus conſtat è pyrrhichio, & iambo, hoc eſt è quatuor ſyllabis, vltima longa, & cæteris breuibus, temporum quinque, vt Dŏmĭnĭcī ∪ ∪ ∪ –. Recipit proportionem ſeſquiplam duorum ad tria, vel contrà, & ſolutionem vnam, in orthium. ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Epitritus primus conſtat ex iambo, & ſpondeo, id eſt è quatuor ſyllabis, prima breui, & cæteris longis, temporum ſeptem, vt pŭēllārēs ∪ – – –. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, vel cõtrà, & ſolutiones ſex, in iambodactylum ∪ – – ∪ ∪. in cyprium ∪ – ∪ ∪ –. in daſium ∪ ∪ ∪ – –. in ſcoliochoreum ∪ – ∪ ∪ ∪ ∪. in choreodactylum ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪. in choreantidactylum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ – ∪. dictus, quoniam ex iambo & ſpondeo conſtat, id eſt è quatuor, & tribus, inter quæ eſt proportio ſupertertia, quæ græce ἐπιτρίτη dicitur.

Epitritus ſecundus conſtat è trochæo, & ſpondeo, id eſt è quatuor ſyllabis, ſecunda breui, & cæteris longis, temporum ſeptem, vt cōndĭtōrēs. – ∪ – –. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam triũ ad quatuor, & ſolutiones ſex, in choreodactylum – ∪ – ∪ ∪. in ſtrophum – ∪ ∪ ∪ –. in daſium ∪ ∪ ∪ – –. in dactylochoreum – ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. in choreodactylum ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪. in choreantidactylum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ –.

Epitritus tertius conſtat è ſpondeo & iambo, id eſt è quatuor ſyllabis, tertia breui, & cæteris longis, temporum ſeptem. vt cōncōrdĭæ – – ∪ –. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiã, quatuor ad tria, & ſolutiones ſex, in ſymplectum – – ∪ ∪ ∪. in ſtrophum – ∪ ∪ ∪ –. in Dochimum ∪ ∪ – ∪ –. in dactylochoreum, – ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. in choreantidactylum, ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ –. in anapæſtochoreum ∪ ∪ – ∪ ∪∪.

Epitritus quartus conſtat è ſpondeo, & trochæo, id eſt è quatuor ſyllabis, vltima breui, & cæteris longis, temporum ſeptem, vt cōnſtāntīnŭs – – – ∪. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam quatuor ad tria, & ſolutiones ſex, in ſymplectum – – ∪ ∪ ∪. in doriſcũ – ∪ ∪ – ∪. in muſicũ ∪∪ – – ∪. in dactylochoreũ – ∪ ∪ ∪ ∪. in choreoſcoliũ ∪ ∪ ∪ ∪ – ∪. in anapæſtochoreũ ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪.

DE DVOBVS ET TRIGINTA PEDIBVS PENTASYLLABIS.

Diomed. 47.23-

Orthius constat è pyrrhichio, & choreo, id est è quinque sylla-bis breuibus, vt phĭlŏsŏphĭam ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. Recipit proportionē sub-sesquiplam duorum ad tria, & nullam solutionem.

Molossospondeus constat è spondeo, & molosso, id est è quin-que syllabis longis, temporum decem, vt fāstīdīuīstī – – – – –. Re-cipit proportionem subsesquiplam quatuor ad sex, & solutiones quinque, in caniodactylum – – – – ∪ ∪. in caniantidactylum – – – ∪ ∪ –. in latiobacchium – – ∪ ∪ – – –. in dactylocanium – ∪ ∪ – – –. in antidactylocanium ∪ ∪ – – – –. plures quinque non re-cipit solutiones, quia si quis soluat duas longas, excedet pes sex syl-labas. quod, vt suprà diximus, non licet. 267

Probrachys constat ex iambo, & molosso, id est è quinque syl-labis, prima breui, cæteris longis, temporum nouem, vt hŏnōrāuī-stī, ∪ – – – –. Recipit proportionem subduplam trium ad sex, & solutiones non plures quatuor, in bacchiodactylum ∪ – – – ∪ ∪. in bacchiantidactylum ∪ – – ∪ ∪ –. in scoliobacchium ∪ – – ∪ ∪ – –. in choreocanium ∪ ∪ ∪ – – –.

Hyperbrachys constat ex trochæo, & molosso – ∪ – – –: id est è quinque syllabis, secunda breui, & cæteris longis, temporum nouem, vt vērbĕrāuīstī – ∪ – – –. Recipit proportionem sub-duplam triū ad sex, & solutiones quatuor in cretidactylū – ∪ – ∪∪, in creticantidactylum – ∪ – ∪ ∪ –. in dactylobacchium – ∪ ∪ ∪ – –. in choreocanium ∪ ∪ ∪ – – –.

Mesobrachys cōstat è spondeo & bacchio, id est è quinque syl-labis, media breui, & cæteris longis, temporum nouem, vt dīuēr-bĕrāstī – – ∪ – –. Recipit proportionem hypepitetarten, siue subsuperquartā, quatuor ad quinq;, & solutiones quatuor, in latio-dactylum – – ∪ – ∪ ∪. in latiantidactylum – – ∪ ∪ ∪ –. in dactylo-bacchium – ∪ ∪ ∪ – –. in anapæstobacchium ∪ ∪ – ∪ – –.

Spondeocreticus constat è spondeo, & cretico, hoc est è quinq; syllabis, quarta breui, & cæteris longis, temporum nouem, vt cōn-clāmāuĕrānt – – – ∪ –. Recipit proportionem hypepitetartē qua-tuor ad quinque, & solutiones quatuor, in caniochoreum – – – ∪ ∪ ∪. in latiantidactylum – – ∪ ∪ ∪ –. in dactylocreticum. – ∪ ∪ – ∪ –. in anapæstocreticum ∪ ∪ – – ∪ –.

Calotibus constat è spondeo, & palimbacchio, hoc est ex vlti-ma breui, & cæteris longis, temporum nouem, vt cōnclāmāuērĕ

-Ortographia ad Pont. Max. Nicolaum Quintū, cui à secretis stabat, praecepit dicens, Rursus et nonnunquam ipsum H. in sona. ī. xpi, et literam transcribimus, potiusquam paracliti cum ii latino scribimus et proferimus quam per, e, traducamus, simili modo, et in kyrielésion licet in utroque in pan.a sit. H. apud grecos.

– – – – ∪. Recipit proportionem ſubſuperquartam, quatuor ad quinque, ſolutiones quatuor in caniochoreum – – – ∪ ∪ ∪. in latioſcolium – – ∪ ∪ – ∪. in dactylolatiū – ∪ ∪ – – ∪. in anapaſtolatiū ∪ ∪ – – – ∪. Sed hic pes, fortè meli⁹ calotypos, quòd ſit oblõgus in ſpeciē funis. κάλως enim, funis, & τύπος. & λω per ω magnum ſcribendum καλώτυπος.

Parapæon conſtat è trochæo, & choreo, id eſt è quinque ſyllabis prima longa, & cæteris breuibus, temporum ſex, vt multilõquium – ∪ ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem æquam, trium ad tria, & vnam ſolutionem, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. Et dicitur παράπαον quòd ſit plus quàm pæon, qui conſtat quatuor ſyllabis, prima longa, cæteris breuibus: Parapæon verò quinque, prima longa, cæteris breuib⁹. παρὰ enim hoc loco ſignificat præter, quòd ſit præter pæonem, id eſt ſupra pæonem, & pluſquam pæon. vnde & παραφρονεῖν & deſipere eſt, & pluſquam ſapere: παραβαίνειν præterire. ſic apud nos præter Terentius. Quæ mihi tum lamentari præter cæteras viſa eſt. & quia erat forma præter cæteras honeſta, & liberali, id eſt ſupra cæteras.

Periambus conſtat ex iambo, & choreo, id eſt è quinque ſyllabis, ſecunda longa, & cæteris breuibus, temporum ſex, vt Ăriſtŏtĕlĭs ∪ – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & vnam ſolutionem, in dichoreum. ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Meſomacrus conſtat è pyrrhichio, & dactylo, id eſt è quinꝗ ſyllabis, antepenultima longa, & cæteris breuibus, temporum ſex, vt Hĭĕrōnўmŭs ∪ ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem ſubduplam, duorũ ad quatuor, & ſolutionem vnã, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Hegemoſcolius conſtat è pyrrhichio, & amphibracho, id eſt è quinque ſyllabis, penultima longa, & cæteris breuibus, temporum ſex, vt fămĭlĭārĭs ∪ ∪ ∪ – ∪. Recipit proportionem ſubduplam, duorum ad quatuor, vel contra, & ſolutionem vnam, in dichoreũ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pyrrhichanapæſtus cõſtat è pyrrhichio, & anapæſto, id eſt è quinque ſyllabis, vltima longa, & cæteris breuibus, tẽporũ ſex, vt phĭlŏſŏphĭæ ∪ ∪ ∪ ∪ –. Recipit proportionem ſubduplam duorũ ad quatuor, & ſolutionem vnam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Diphyes conſtat è pyrrhichio, & moloſſo, id eſt è quinque ſyllabis, prima & ſecunda breuibus, & cæteris longis, temporũ octo, vt pĕrămāuīſtī ∪ ∪ – – –. Recipit proportionem ſubtriplam duorum ad ſex, vel contrà, & ſolutiones tres in anapæſtodactylũ

∪∪−−∪∪. in diantidactylum ∪∪−∪∪−. in choreobacchium ∪∪∪∪−−.

Choriobacchius constat è trochæo, & bacchio, id est è quinq; syllabis, secunda, & tertia breuibus, & cæteris longis, tēporum octo, vt bellĭgĕrāntēs −∪∪−−. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, & solutiones tres in didactylum −∪∪−∪∪. in politicanapæstum −∪∪∪∪−. in choreobacchiū ∪∪∪∪−−.

Ameboæus constat è spōdeo, & anapæsto, id est è quinq; syllabis, penultima, & antepenultima breuibus, & cæteris longis, temporū octo, vt cœnātŭrĭūnt −−∪∪−. Recipit proportionē æquā, quatuor ad quatuor, & solutiones tres, in latiochoreum. −−∪∪∪∪. in polyticanapæstum −∪∪∪∪−. in diantidactylum ∪∪−∪∪−.

Spondeodactylus constat è spondeo, & dactylo, id est è quinque syllabis, vltima & penultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo; vt cōnclāmāntĭbŭs −−−∪∪. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor, & solutiones tres, in latiochoreum −−∪∪∪∪. in didactylum −∪∪−∪∪. in anapæstodactylum ∪∪−−∪∪.

Symplectus constat è spondeo, & choreo, id est è quinque syllabis, prima & secunda longis, & cæteris breuibus, temporū septem, vt hērēdĭpĕtă −−∪∪∪. Recipit proportionem epitriten, quatuor ad tria, & solutiones duas, in dactylochoreum −∪∪∪∪∪. in antidactylochoreum ∪∪−∪∪∪.

Iambodactylus constat ex iambo, & dactylo, id est è quinque syllabis, secunda & tertia longis, & cæteris breuibus, temporū septē, vt hŏnōrārĭŭs ∪−−∪∪. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, & solutiones duas, in scoliochoreū ∪−∪∪∪∪. in choreodactylum ∪∪∪−∪∪.

Musicus constat è pyrrhichio, & palimbacchio, id est è quinque syllabis, penultima, & antepenultima longis, & cæteris breuibus, temporū septem, vt pŏpŭlābūndŭs ∪∪−−∪. Recipit proportionem altero tanto, & sesquimaiorem, duorum ad quinque, & solutiones duas, in anapæstochoreum ∪∪−∪∪∪. in choreoscolium ∪∪∪∪−∪.

Dasius constat è pyrrhichio, & bacchio, id est è quinque syllabis, vltima & penultima longis, & cæteris breuibus, temporum septē, vt ŏpĭtŭlāntēs ∪∪∪−−. Recipit proportionem altero tanto, & sesquimaiorem duorum ad quinque, & solutiones duas in choreo-

dactylum ∪∪∪–∪∪. in choreantidactylum ∪∪∪∪∪–.

Dochimus constat è pyrrhichio, & cretico, id est è quinque syllabis, vltima, & antepenultima longis, & cæteris breuibus, temporũ septem, vt hyăcinthinās ∪∪–∪–. Recipit proportionem altero tanto, & sesquimaiorem, duorum ad quinque, & solutiones duas, in anapæstochoreum ∪∪–∪∪∪. in choreantidactylum ∪∪∪∪∪–.

Choreodactylus constat è trochæo, & dactylo, id est è quinq; syllabis, prima, & tertia longis, & cæteris breuibus, temporum septẽ, vt verberantibus –∪–∪∪. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, & solutiones duas, in dactylochoreum –∪∪∪∪∪. in choreodactylum ∪∪∪–∪∪.

Spondeoscolius constat è spõdeo, & amphibracho, id est è quinque syllabis, vltima, & antepenultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, vt diuerberantur ––∪–∪. Recipit proportionẽ æquam, quatuor ad quatuor, & solutiones tres, in latiochoreum ––∪∪∪∪. in dactyloscolium –∪∪∪–∪. in anapæstoscolium ∪∪–∪–∪.

Periambodes constat ex iambo, & bacchio, id est è quinque syllabis, prima, & tertia breuibus, & cæteris longis, temporum octo, vt imaginantes ∪–∪––. Recipit proportionẽ superbipartientem tertias, trium ad quinque, & solutiones tres, in scoliodactylũ ∪–∪–∪∪. in scoliantidactylum ∪–∪∪∪–. in choreobacchium ∪∪∪∪––.

Cyprius constat ex iambo, & anapæsto, id est è quinque syllabis, secunda & vltima longis, & cæteris breuibus, temporum septem, vt aristoteles ∪–∪∪–. Recipit proportionẽ hypepitriten trium ad quatuor, & solutiones duas, in scoliochoreum ∪–∪∪∪∪. in choreantidactylum ∪∪∪∪∪–.

Anticyprius constat è trochæo, & palimbacchio, id est è quinque syllabis, secunda, & vltima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, vt verberabamur –∪––∪. Recipit proportionẽ superbipartientem tertias, trium ad quinque, & solutiones tres, in creticochoreum –∪–∪∪∪. in dactylobacchium –∪∪∪––. in choreocanium ∪∪∪–––.

Iambocreticus constat ex iambo, & cretico, id est è quinque syllabis, prima, & penultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, vt imaguncülis ∪––∪–. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, & solutiones tres

in bacchiochoreum ∪ – – ∪ ∪ ∪. in ſcolianapæſtum ∪ – ∪ ∪ ∪ –. in choreocreticum. ∪ ∪ ∪ – ∪ –.

Doriſcus conſtat è trochæo, & amphibracho, id eſt è quinque ſyllabis, prima, & penultima longis, & cæteris breuibus, temporum ſeptem, vt pigmalionis – ∪ ∪ – ∪. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum – ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. in choreoſcolium ∪ ∪ ∪ ∪ – ∪.

Periodicus conſtat ex iambo, & amphibracho, id eſt è quinque ſyllabis, ſecunda & penultima longis, & cæteris breuibus, temporũ ſeptẽ, vt imaginamur ∪ – ∪ – ∪. Recipit proportionẽ hypepitriten triũ ad quatuor, & ſolutiones duas, in ſcoliochoreũ ∪ – ∪ ∪ ∪ ∪. in choreoſcolium ∪ ∪ ∪ ∪ – ∪.

Antiperiodicus conſtat è trochæo & cretico, id eſt è quinque ſyllabis, ſecunda & penultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, vt liberalitas – ∪ – ∪ –. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias trium ad quinque, vel contrà, & ſolutiones tres in creticochoreum – ∪ – ∪ ∪ ∪. in politicanapæſtum – ∪ ∪ ∪ ∪ –. in choreocreticum ∪ ∪ ∪ – ∪ –.

Strophus conſtat è trochæo, & anapæſto, id eſt è quinque ſyllabis, prima, & vltima longis, & cæteris breuibus, temporũ ſeptem, vt multiloquii – ∪ ∪ ∪ –. Recipit proportionem hypepitriten, triũ ad quatuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreũ – ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. in choreantidactylum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ –.

Antiſtrophus cõſtat ex iambo, & palymbacchio, id eſt è quinque ſyllabis, prima, & vltima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, vt amauiſſemus ∪ – – – ∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque & ſolutiones tres, in bacchiochoreum ∪ – – ∪ ∪ ∪. in diſcolium ∪ – ∪ ∪ – ∪. in choreolatium ∪ ∪ ∪ – – ∪.

DE QVATVOR ET SEXAGINTA PEDIBVS HEXASYLLABIS.

Pedes hexaſyllabi, qui heteroplici dicuntur, naſcũtur è triſyllabis geminatis. ſunt autẽ numero quatuor, & ſexaginta. horũ nullus reſoluitur, quoniam pedes non amplius quàm ſex ſyllabas habẽt.

Dichoreus conſtat duobus choreis, id eſt è ſex ſyllabis breuibus, temporum ſex, vt reſecueritis ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. Recipit proportionẽ æquam, trium ad tria.

Dicanius conſtat è duobus moloſſis, id eſt, è ſex ſyllabis longis, temporum duodecim, vt circumualauerunt – – – – – –. Re-

cipit proportionem æquam, ſex ad ſex.

Diantidactylus conſtat è duobus anapæſtis, id eſt è ſex ſyllabis, tertia, & vltima longis, & cæteris breuibus, tẽporum octo, vt ăgămĕmnŏnĭās ∪∪–∪∪–. Recipit proportionem æquam quatuor ad quatuor.

Didactylus conſtat è duobus dactylis, id eſt è ſex ſyllabis, prima, & quarta longis, & cæteris breuibus, temporum octo, vt bēllĭgĕrāntĭbŭs –∪∪–∪∪. Recipit proportionem æquam, quatuor contra quatuor.

Diſcolius conſtat è duobus amphibrachys, id eſt è ſex ſyllabis, ſecunda, & penultima longis, & cæteris breuibus, temporum octo, vt căcātŭrĭēbăm ∪–∪∪–∪. Recipit proportionẽ æquam quatuor aduerſus quatuor.

Dicreticus conſtat è duobus amphimacris, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecunda, & penultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, vt ōccŭpātiſſĭmō –∪––∪–. Recipit proportionem æquam quinque ad quinque.

Dibacchius conſtat è duobus bacchiis, id eſt è ſex ſyllabis, prima & antepenultima breuibus. cæteris lõgis, temporum decem, vt rĕdārgūtĭōnēs ∪––∪––. Recipit proportionem æquam quinque aduerſus quinque.

Dilatius cõſtat è duobus palimbacchiis, id eſt è ſex ſyllabis, tertia, & vltima breuib[9], cæteris lõgis, vt prōnūntĭābāmŭs ––∪––∪ Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Choreocanius conſtat e tribracho, & trimacro, id eſt è ſex ſyllabis, tribus breuibus, totidem longis, tẽporũ nouẽ, vt ſŭbŏnĕrāuērūnt ∪∪∪–––. Recipit proportionẽ ſubduplã triũ contra ſex.

Caniochoreus conſtat è trilongo, & tribreui, id eſt è ſex ſyllabis, tribus longis, totidem breuibus, temporum nouem, vt cōnſĕrŭāuĕrĭmŭs –––∪∪∪. Recipit proportionem dublo maiorem ſex, aduerſus tria.

Choreantidactylus cõſtat è tribreui, & anapæſto, id eſt, è ſex ſyllabis, vltima longa, cæteris b. tẽporum ſeptem, vt ărĭĕtĕ lăbānt, ∪∪∪∪∪–. Recipit proportionẽ ſupertertiam, trium ad quatuor.

Anapæſtochoreus conſtat ex anapæſto, & tribreui, id eſt, è quinque ſyllabis, tertia longa, & cæteris b. temporum ſeptem, vt vălĭtūdĭnĭbŭs ∪∪–∪∪∪. Recipit proportionem ſupertertiam, quatuor ad tria.

Choreodactylus cõſtat è tribreui, & dactylo, id eſt è ſex ſyllabis,

quarta longa, cæteris breuibus, temporum ſeptem, vt vărĭĕtātĭbŭs ᴗ ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſupertertiam, trium ad quatuor, vel contrá.

Dactylochoreus cõſtat è dactylo, & tribreui, id eſt è ſex ſyllabis, prima longa, cæteris breuibus, temporum ſeptem, vt dīſſĕcŭĕrĭtĭs – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionẽ ſupertertiam, quatuor ad tria, vel contrá.

Choreoſcolius conſtat è tribreui, & amphibracho, id eſt è ſex ſyllabis, penultima longa, cæteris breuibus, temporum ſeptem, vt rĕſĕcŭĕrāmŭs ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ – ᴗ. Recipit proportionem ſubſupertertiã, trium ad quatuor, vel contrá.

Scoliochoreus conſtat ex amphibracho, & tribreui, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecunda longa cæteris breuibus, temporũ ſeptem, vt ămārĕ pătrĭăm ᴗ – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſupertertiam, quatuor ad tria, vel contrá.

Choreocreticus cõſtat è tribreui, & amphimacro, id eſt è ſex ſyllabis, antepenultima, & vltima lõgis, cæteris breuibus, temporum octo, vt ſĕcŭĭt ărbŏrēs ᴗ ᴗ ᴗ – ᴗ –. Recipit proportionẽ ſupertertiam trium ad quatuor, vel contrá.

Creticochoreus conſtat ex amphimacro, & tribreui, id eſt, è ſex ſyllabis, prima, & tertia longis, cæteris breuibus, temporũ octo, vt īnſŭlæ ſpŏrădēs, – ᴗ – ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, quinque ad tria, vel contrá, maior enim continet minorem, & duas partes eius.

Choreobacchius conſtat è tribreui, & bacchio, id eſt, è ſex ſyllabis, vltima & penultima longis, cæteris breuibus, temporũ octo, vt lĕgĭtĕ lĭbēllōs ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ – –. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, vel contrá.

Bacchiochoreus cõſtat è bacchio, & tribreui, id eſt è ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia longis, cæteris breuibus, temporũ octo, vt ăchīllēs vălĭdŭs ᴗ – – ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, quinque ad tria, vel contrá.

Choreolatius conſtat è tribreui, & palimbacchio, id eſt è ſex ſyllabis, penultima, & antepenultima longis, cæteris breuibus, tẽporũ octo, vt mŭlĭĕr ōrnātă ᴗ ᴗ ᴗ – – ᴗ. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, vel contrá.

Latiochoreus conſtat è palimbacchio, & tribreui, id eſt, è prima & ſecũda longis, cæteris breuibus, temporũ octo, vt fōrmōſă mŭlĭĕr – – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſuperbipartientẽ tertias

quatuor ad tria, vel contrà.

Caniantidactylus constat è trilongo, & anapæsto, id est, è sex syllabis, penultima, & antepenultima breuibus, cæteris longis. tēporū decem, vt Rōmānōs dŏmĭnōs – – – ∪ ∪ –. Recipit proportionem sesquiplam, sex ad quatuot, vel contrà.

Antidactylocanius constat ex anapæsto, & trilongo, id est, è sex syllabis, prima, & secunda breuibus, cæteris longis, temporum decem, vt cŏrȳdōn īnfœ̄līx ∪ ∪ – – – –. Recipit proportionem sesquiplam, quatuor ad sex, vel contrà.

Caniodactylus constat è trilongo, & dactylo, id est è sex syllabis, vltima & penultima breuibus, cæteris longis, temporū decem, vt Rōmānī Cǣsărĭs – – – – ∪ ∪. Recipit proportionē sesquiplā, sex ad quatuor, vel contrà.

Dactylocanius cōstat è dactylo, & trilongo, id est, è sex syllabis, secunda, & tertia breuibus, cæteris longis, temporū decē, vt cāndĭdă lĭbērtās – ∪ ∪ – – –. Recipit proportionem sesquiplam, siue superdimidiam, siue ἡμιόλιον, quatuor ad sex, vel contrà.

Canioscolius constat è trilongo, & amphibracho, id est, è sex syllabis vltima, & antepenultima breuibus, cæteris lōgis, temporum decem, vt māiēstās Cătōnĭs – – – ∪ – ∪. Recipit proportionem sesquiplam, sex ad quatuor, vel contrà.

Scoliocanius constat ex amphibracho, & molosso, id est è trimacro, seu trilōgo, seu hippio, id est, è sex syllabis, prima, & tertia b. cæteris longis, temporum decem, vt Mărōnĭs ǣnēās ∪ – ∪ – – –. Recipit proportionem sesquiplam, quatuor ad tria, vel contrà.

Caniocreticus cōstat è molosso, & cretico, hoc est è sex syllabis, penultima breui, cæteris longis, temporum vndecim, vt cōncōrdēs prīncĭpēs – – – – ∪ –. Recipit proportionem epipempten seu superquintam, sex ad quinque, vel contrà. maior enim cōtinet minorem, & quintam eius partem.

Creticocanius constat ex amphimacro, & trimacro, id est è sex syllabis, secunda breui, cæteris longis, temporum vndecim: vt prīncĭpēs cōncōrdēs – ∪ – – – –. Recipit proportionem superquintam, quinque ad sex, vel contrà.

Caniobacchius constat è molosso, & bacchio, id est è sex syllabis, antepenultima breui, cæteris longis, temporum vndecim, vt cōnstāntēs Cătōnēs. – – – ∪ – –. Recipit proportionem superquintam, sex ad quinque, vel contrà.

Bacchiocanius constat è bacchio, & molosso, id est, è sex syllabis,

prima breui, cæteris longis, temporum vndecim, vt ăthēnīs vĭrtūtēs ⏑– – – – –. Recipit proportionem superquintam, ad sex quinque, vel contrá.

Caniolatius constat è molosso, & palimbacchio, id est, ex vltima breui, longis cæteris, temporum vndecim, vt māiēstās rēgālĭs – – – – – ⏑. Recipit proportionem superquintam, quinque, ad sex, vel contrá.

Latiocanius constat è palimbacchio, & molosso, id est, è sex syllabis, tertia breui, longis cæteris, temporum vndecim, vt rōmānă māiēstās – – ⏑ – – –. Recipit proportionem subsuperquintam, quinque ad sex, vel contrá.

Anapæstodactylus cōstat ex anapæsto, & dactylo, id est, è sex syllabis, tertia & quarta longis, cæteris breuibus, temporum octo, vt flŭuĭōs trāĭcĭt ⏑⏑– – ⏑⏑. Recipit proportionem æquam quatuor ad quatuor.

Politicanapæstus constat è dactylo, & anapæsto, id est è sex syllabis, prima & vltima longis, cæteris breuibus, temporum octo, vt nōbĭlĭs ătăuīs –⏑⏑⏑⏑–. Recipit proportionem æquam quatuor ad quatuor.

Anapæstoscolius constat ex anapæsto, & amphibracho, id est è sex syllabis, tertia & penultima longis, cæteris breuibus, temporū octo, vt pŏpŭlōs rĕgēbăt ⏑⏑–⏑–⏑. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Scoliantidactylus constat ex amphibracho, & anapæsto, id est è sex syllabis, secunda & vltima longis, cæteris breuibus, temporum octo, vt Cătōnĭs ănĭmōs ⏑–⏑⏑⏑–. Recipit proportionē æquā, quatuor ad quatuor.

Anapæstocreticus constat ex anapæsto, & amphimacro, id est è sex syllabis, prima, secūda, penultima breuibus, cæteris longis, tēporum nouem, vt vĕnĕtī prīncĭpēs ⏑⏑– – ⏑–. Recipit proportionem subsuperquartam, siue, vt Græce dicam, ὑπεπιτετάρτηυ, quatuor ad quinque, vel cōtra. maior enim pars continet minorē, & quartam eius partem.

Creticantidactylus constat ex amphimacro, & anapæsto, id est è sex syllabis, secunda, penultima, antepenultima breuibus, cæteris longis, temporum nouē, vt prīncĭpēs vĕnĕtī. –⏑–⏑⏑–. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quatuor, vel contrá.

Anapæstobacchius constat ex anapæsto, & bacchio, id est è sex syllabis, prima, secunda, antepenultima breuibus, cæteris longis,

temporum nouem, vt vĕnētos pŏtentes ∪ ∪ – ∪ – –. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinque, vel contrá.

Bacchiantidactylus constat è Bacchio, & anapæsto, id est, è sex syllabis, secunda, tertia, vltima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt Mĕnalcās rĕcŭbāns ∪ – – ∪ ∪ –. Recipit proportionē superquartam, quinque ad quatuor, vel contrá.

Anapæstolatius constat ex anapæsto, & palimbacchio, id est, è sex syllabis, tertia, penultima, antepenultima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt flŭuiī trānāntŭr ∪ ∪ – – – ∪. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinque, vel contrá.

Latiodactylus constat è palimbacchio, & anapæsto, id est, è sex syllabis, prima, secunda, vltima longis, cæteris breuibus, temporū nouem, vt rīdēntŭr ĭnŏpēs – – ∪ ∪ ∪ –. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quatuor, vel contrá.

Dactyloscolius constat è dactylo, & amphibracho, id est, è sex syllabis, prima, & penultima longis, cæteris breuibus, temporum octo, vt prǣmĭă pĕtēndŭm – ∪ ∪ ∪ – ∪ Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Scoliodactylus constat ex amphibracho, & dactylo, id est, è sex syllabis, secunda, & antepenultima longis, cæteris breuibus, temporum octo, vt Plătōnĕ dōctĭŏr ∪ – ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Dactylocreticus constat è dactylo, & amphimacro, id est, è sex syllabis, prima, vltima, antepenultima longis, cæteris breuibus, tēporum nouem, vt Māxĭmŭs Hērcŭlēs. – ∪ ∪ – ∪ –. Recipit cōditionem superquartam, quatuor ad quinque.

Creticodactylus constat ex amphimacro, & dactylo, id est, è sex syllabis, prima, tertia, quarta longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt Hērcŭlēs īnclÿtŭs – ∪ – – ∪ ∪. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Dactylobacchius constat è dactylo & bacchio, id est, è sex syllabis, prima, penultima, vltima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt cāllĭdŭs ŭlȳssēs – ∪ ∪ ∪ – –. Recipit proportionē superquartam, quatuor ad quinque, vel contrá.

Bacchiodactylus constat è bacchio, & dactylo, id est, è sex syllabis, secunda, tertia, quarta longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt ŭlȳssēs cāllĭdŭs ∪ – – – ∪ ∪. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quatuor, vel contrá.

Dactylolatius constat è dactylo, & palimbacchio, id est, è sex syllabis, prima, penultima, antepenultima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt fīlĭŭs āldĭnūs – ∪ ∪ – – ∪. Recipit proportionem superquartam quatuor ad quinque, vel contrá.

Latiodactylus constat è palimbacchio, & dactylo, id est, è sex syllabis, prima, secunda, quarta longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt āldĭnă fīlĭă – – ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quatuor, vel contrá.

Scoliocreticus cōstat ex amphibracho, & amphimacro, id est, è sex syllabis, secunda, antepenultima, vltima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt ămīcŭs Hērcŭlēs ∪ – ∪ – ∪ –. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinque, vel contrá.

Creticoscolius constat ex amphimacro, & amphibracho, id est, è sex syllabis, prima, tertia, penultima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt pōrtĭæ cătōnĭs – ∪ – ∪ – ∪. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quatuor, vel contrá.

Scoliobacchius constat ex amphibracho, & bacchio, id est, è sex syllabis, secunda, penultima, vltima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt cătōnĕ mĭnōrī ∪ – ∪ ∪ – –. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinque, vt contrá.

Bacchioscolius constat è bacchio, & amphibracho, id est, è sex syllabis, secunda, tertia, penultima lōgis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt lĭbēllī plătōnĭs ∪ – – ∪ – ∪. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quatuor, vel contrá.

Scoliolatius constat ex amphibracho, & palimbacchio, id est, è sex syllabis, secunda, antepenultima, penultima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, vt pŭēllă fōrmōsă ∪ – ∪ – – ∪. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinque, vt contrá.

Latioscolius constat è palimbacchio, & amphibracho, id est, è sex syllabis, prima, secunda, penultima longis, cæteris breuibus, tēporum nouem, vt fōrmōsă pŭēllă – – ∪ ∪ – ∪ Recipit proportionem superquartam, quinque ad quatuor, vel contrá,

Creticobacchius constat ex amphimacro, & bacchio, id est, è sex syllabis, secunda & antepenultima breuibus, cæteris longis, tēporum decem, vt īnsŭlæ mărīnæ – ∪ – ∪ – –. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Bacchiocreticus constat è bacchio, & amphimacro, id est, è sex syllabis, prima, & penultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, vt pŭēllæ cāndĭdæ ∪ – – – ∪ –.

Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Creticolatius constat ex amphimacro, & palimbacchio, id est, è sex syllabis, secunda, & vltima breuibus, cæteris longis, temporũ decem, vt Hercŭlēs fōrmōsŭs – ∪ – – – ∪. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Latiocreticus constat è palimbacchio, & amphimacro, id est, è sex syllabis, tertia & penultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, vt Rōmānĕ pōntĭfēx – – ∪ – ∪ –. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Bacchiolatius constat è bacchio, & palimbacchio, id est è sex syllabis, prima, & vltima breuibus, cæteris longis, temporum decem, vt ăchīllēs fōrmōsŭs ∪ – – – – ∪. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Latiobacchius constat è palimbacchio, & bacchio, id est, è sex syllabis, tertia, & quarta breuibus, cæteris longis, temporum decẽ, vt lōngæuă Săcērdōs – – ∪ ∪ – –. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Etymologiam, causámque nominis quorundam ex suprà dictis pedibus quæsiui diligenter apud authores, sed nihil inueni præter nomen. Nam Pygmon, siue, vt aliqui scribunt, Pygmæon, Diphyes, Periambodes, Periodicus, Strophus, Doriscus, Amebœus, Symplectus, Cyprius, Dochimus, Canius, Latius, habentur quidem apud Diomedem, Dochimi autem Cicero etiam, & Quintilianus meminere, Sed nullam dicunt causam nominis. An igitur aliqui ex ipsis aliter scribãtur, quàm nos excudendos curauimus, videãt doctiores. Nos quod potuimus dedim⁹, meliora daturi si habuissem⁹.

SIMPLICES PEDES DISYLLABI. IIII.

Pyrrhichius, qui & Pariambus, & Dibrachys, & Cinesias, & Hegemon, & Ductor, & Bibreuis, & Tripudians dicitur. ∪ ∪ Dĕŭs.

Spondeus, qui & Bilongus, & Dimacros & Pontificius dicitur. – – Mūsæ.

Iambus, qui & Daunius dicitur ∪ – Sălūs.

Trochæus. qui & Corius, & Cordax, & Rutilus dicitur. – ∪ āldŭs.

SIMPLICES PEDES TRISYLLABI VIII.

Tribrachys qui & Choreus, & Trochæus & Pygmon, & Brachisyllabus, & Tribreuis dicitur ∪ ∪ ∪ gĕnŭă.

Molossus, qui & Hippius, & Trimacrus, & Trilongus, & Extensipes, & Vertunnus, &
Canius dicitur. — — — alcides
Bacchius, qui & OEnotrius dicitur ∪ — — achilles.
Palimbacchius, qui & Antibacchius, & Propompicus, & Saturnius, & Latius dicitur — — ∪ Heroas.
Dactylus, qui & Politicus dicitur — ∪ ∪ Tityrus.
Anapæstus, qui & Antidactylus dicitur ∪ ∪ — recubans
Amphibrachys, qui & Ianius, & Scolius dicitur ∪ — ∪ Latinus
Amphimacrus, qui & Creticus, & Mensalis, & Fescenninus dicitur — ∪ — Hercules.

DVPLICES PEDES QVADRAT I. XVI.

Proceleusmaticus	∪ ∪ ∪ ∪	cole deum.
Dispondeus	— — — —	vere iura.
Pæan Primus	— ∪ ∪ ∪	viue pius.
Pæan Secundus	∪ — ∪ ∪	Time deum.
Pæan Tertius	∪ ∪ — ∪	Fuge scorta.
Pæan Quartus	∪ ∪ ∪ —	cole pios.
Epitritus primus	∪ — — —	Dies festos
Epitritus secundus	— ∪ — —	usque serua.
Epitritus tertius	— — ∪ —	sodes caue.
Epitritus quartus	— — — ∪	dicas falsa.
Ionicus à minore	∪ ∪ — —	Fuge litus.
Ionicus à maiore	— — ∪ ∪	Vita malum.
Antispastus	∪ — — ∪	ama pacem.
Choriambus	— ∪ ∪ —	Volue libros.
Diiambus	∪ — ∪ —	ama pios
Ditrochæus, qui & Dichorius, & Catatrochæus dicitur	— ∪ — ∪	Mente Christum.

HETEROPLICI PEDES PENTASYLLABI. XXXII.

Orthius	∪ ∪ ∪ ∪ ∪	bona sequere.
Molossospondeus	— — — — —	Leges obserua
Parapæan	— ∪ ∪ ∪ ∪	Pauca loquere.
Periambus	∪ — ∪ ∪ ∪	Lupas iuuenis
Mesomacrus	∪ ∪ — ∪ ∪	Fuge sedulus.
Hegemoscolius	∪ ∪ ∪ — ∪	Sacra fidelis
Pyrrhichanapæstus	∪ ∪ ∪ ∪ —	Face veluti

Probrachys	u – – – –	patres monstrarunt.
Hyperbrachys	– u – – – –	Semper obseruans
Mesobrachys	– – u – –	Caros parentus
Paralegobrachys, qui & Spondeo creticus dicitur	– – – u –	Sancti ceu iubent.
Hypobrachys, qui & Calotibos dicitur	– – – – u	Viues longæuus.
Symplectus	– – u u u	Fœlix populus
Iambodactylus	u – – u u	Bono principe.
Musicus	u u – – u	Pius albertus.
Dasius	u u u – –	Bona monenti.
Periambodes	u – u – –	Patri sodali.
Diphyes	u u – – –	Bonus ausculta
Choriobacchius	– u u – –	Cede potenti.
Amebœus	– – u u –	Pare dominis.
Spondeodactylus	– – – u u	Ventri primitus.
Antiperiodicus	– u – u –	Inde luxui.
Spondeoscolius	– – u – u	Iræ res iste.
Choriodactylus	– u – u u	Cuncta turpia
Periodicus	u – u – u	Caue modestus
Dochimus	u u – u –	Cupe litteras
Strophus	– u u u –	Bella fugias
Antistrophus	u – – – u	Malos vitandum.
Cyprius	u – u u –	Mali pereant
Anticyprius	– u – – u	Furta vitandum
Iambocreticus	u – – u –	Tuos erudi.
Doriscus	– u u – u	usque studendum.

HEXASYLLABI PEDES EX TRISYLLABIS COMPOSITI. LXIIII.

Dichoreus	u u u u u u	Placuit Helena.
Dicanius	– – – – – –	Troiano fomoso,
Diantidactylus	u u – u u –	Genito priamo
Didactylus	– u u – u u	Leuia carmina
Discolius	u – u u – u	Canebat Homerus.
Dicreticus	– u – – u –	Milites inclyti
Dibacchius	u – – u – –	Latini fuerunt.
Dilatius	– – u – – u	Virtute lætare
Choreocanius	u u u – – –	Nimia libertas
Caniochoreus	– – – u u u	Romanis nocuit.

Bacchiodactylus	∪ – – – ∪ ∪	Hōnōrēs īmprŏbūs.
Dactylolatius	– ∪ ∪ – – ∪	Dāt lăbŏr, ālgēndūm.
Latiodactylus	– – ∪ – ∪ ∪	sūdāndūm, īnclȳtŭs.
Scoliocreticus	∪ – ∪ – ∪ –	ĭd ēgĭt Hērcŭlēs.
Creticoscolius	– ∪ – ∪ – ∪	Hērcŭlēs ŏlȳmpūm
Scoliobacchius	∪ – ∪ ∪ – –	Lăbōrĕ pĕr īgnēs,
Bacchioscolius	∪ – – ∪ – ∪	Pĕr ūndās părāuĭt
Scoliolatius	∪ – ∪ – – ∪	Dŏcērĕ dēbēmŭs.
Latioscolius	– – ∪ ∪ – ∪	quōscūnquĕ lĭbēntĕr
Creticobacchius	– ∪ – ∪ – –	maxĭmē prŏpīnquōs
Bacchiocreticus	∪ – – – ∪ –	ămīcōs lĭbĕrōs.
Creticolatius	– ∪ – – – ∪	Fīlĭās īnclūdĕ
Latiocreticus	– – ∪ – ∪ –	ōmnēsquĕ nēscĭānt.
Bacchiolatius	∪ – – – – ∪	Sŏrōrēs ūxōrēm
Latiobacchius	– – ∪ ∪ – –	Vīx crēdĕ părēntī.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ .δ.

Δίβραχυς, ὁ καὶ		
Πυῤῥίχιος, καὶ		
Παρίαμβος, καὶ		
Κινησίας, ὁ καὶ		
Ἡγεμὼν λέγεται	∪ ∪	θεός.
Σπονδεῖος, ὁ καὶ		
Δίμακρος λέγεται	– –	μοῦσαι.
Ἴαμβος	∪ –	ἔρως.
Τροχαῖος, ὁ καὶ		
Χορεῖος, ὁ καὶ		
Κόρδαξ λέγεται	– ∪	ἄλλος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. η'

Τρίβραχυς, ὁ καὶ		
Χορεῖος, καὶ		
Βραχυσύλλαβος λέγεται	∪ ∪ ∪	ἔλενος.
Μολοττός, ὁ καὶ		
Ἱππεῖος, ὁ καὶ		
Τρίμακρος λέγεται	– – –	ἀλκείδης
Βακχεῖος	∪ – –	ὀδυσσεύς.
Παλιμβάκχειος, ὁ καὶ		
Ἀντιβάκχειος	– – ∪	ἥφαιστος.
Δάκτυλος, ὁ καὶ		
Πολιτικός	– ∪ ∪	ἥλιος.
Ἀνάπαιστος, ὁ καὶ		

Choreantidactylus	u u u u u –	Mĕdĭcŭs hŏmĭnēs
Anapæstochoreus	u u – u u u	Pĕrĭmens, pĕrĕāt.
Choreodactylus	u u u – u u	Mĕdĭcŭs optĭmŭs
Dactylochoreus	– u u u u u	Præmĭă rĕfĕrĕt.
Choreoscolius	u u u u – u	Pŏpŭlŭs ĭnīquŭs
Scoliochoreus	u – u u u u	ĭnīquă pătĭtŭr.
Choreocreticus	u u u – u –	Vălĭdŭs Hercŭlēs
Creticochoreus	– u – u u u	occidens dŏlŭĭt
Choreobacchius	u u u u – –	Părĭdĭs ăchillēs
Bacchiochoreus	u – – u u u	Săgittă pĕrĭĭt.
Chereolatius	u u u – – u	Prĭămŭs armātŭs
Latiochoreus	– – u u u u	ēmīsĭt ănĭmăm.
Caniantidactylus	– – – u u –	Laērtē gĕnĭtī
Antidactylocanius	u u – – – –	Băcŭlō Thersītēs
Caniodactylus	– – – – u u	aurātō vāpŭlăt.
Dactylocanius	– u u – – –	hunc quŏquĕ Thersītēn
Canioscolius	– – – u – u	Pēlīdæ pĕrēmĭt
Scolioscanius	u – u – – –	Pŭgillŭs īrātī
Caniocreticus	– – – – u –	Clāmābant mīlĭtēs.
Creticocanius	– u – – – –	optĭmē fēcistī.
Caniobacchius	– – – u – –	Rīdēbant ăchīuī
Bacchiocanius	u – – – – –	Vīdentēs Thersītēn
Coniolatius	– – – – – u	infractā ceruīcĕ
Latiocanius	– – u – – –	Mīrātŭr ænēnās
Anapæstodactylus	u u – – u u	Hĕlĕnī rēgĭăm
Politicanapæstus	– u u u u –	Mœnĭă prŏfŭgī
Anapæstoscolius	u u – u – u	Cŏrydōn cănēbăt
Scoliantidactylus	u – u u u –	ălexĭn ădămāns.
Anapæstocreticus	u u – – u –	Pŭĕrōs ērŭdī
Creticanapæstus	– u – u u –	Rēgŭlōs fŭgĭās.
Anapæstobacchius	u u – u – –	Pĕrĕānt ĭnīquī.
Bacchiantidactylus	u – – u u –	ĭnīquī pĕrĕānt.
Anapæstolatius	u u – – – u	Pĕrămă virtūtĕm.
Latiantidactylus	– – u u u –	incumbĕ stŭdĭīs.
Dactyloscolius	– u u – u	expĕtĭt hŏnōrĕm
Scoliodactylus	u – u – u u	lătīnă gens mĕă.
Dactylocreticus	– u u – u –	Discĭtĕ littĕrās.
Creticodactylus	– u – – u u	Cōdĭcēs vŏluĭtĕ.
Dactylobacchius	– u u u – –	ō mĕă iuuentūs

Bacchiodactylus	⏑ – – – ⏑ ⏑	Hŏnōrēs īmprŏbŭs.
Dactylolatius	– ⏑ ⏑ – – ⏑	Dāt lăbŏr, ālgēndŭm.
Latiodactylus	– – ⏑ – ⏑ ⏑	sūdāndŭm, īnclȳtŭs.
Scoliocreticus	⏑ – ⏑ – ⏑ –	ĭd ēgĭt Hērcŭlēs.
Creticoscolius	– ⏑ – ⏑ – ⏑	Hērcŭlēs ŏlȳmpŭm
Scoliobacchius	⏑ – ⏑ ⏑ – –	Lăbōrĕ pēr īgnēs,
Bacchioscolius	⏑ – – ⏑ – ⏑	Pĕr ūndās părāuĭt
Scoliolatius	⏑ – ⏑ – – ⏑	Dŏcērĕ dēbēmŭs.
Latioscolius	– – ⏑ ⏑ – ⏑	quōscūnquĕ lĭbēntĕr
Creticobacchius	– ⏑ – ⏑ – –	măxĭmē prŏpīnquōs
Bacchiocreticus	⏑ – – – ⏑ –	ămīcōs lĭbĕrōs.
Creticolatius	– ⏑ – – – ⏑	Fīlĭās īnclūdĕ
Latiocreticus	– – ⏑ – ⏑ –	ōmnēsquĕ nĕscĭānt.
Bacchiolatius	⏑ – – – – ⏑	Sŏrōrēs ūxōrĕm
Latiobacchius	– – ⏑ ⏑ – –	Vīx crēdĕ părēntī.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ .δ.

Δίβραχυς, ὁ καὶ		
Πυῤῥίχιος, καὶ		
Παρίαμβος, καὶ		
Κινησίας, ὁ καὶ		
Ἡγεμὼν λέγεται	⏑ ⏑	θεός.
Σπονδεῖος, ὁ καὶ		
Δίμακρος λέγεται	– –	μοῦσαι.
Ἴαμβος	⏑ –	ἔρως.
Τροχαῖος, ὁ καὶ		
Χορεῖος, ὁ καὶ		
Κόρδαξ λέγεται	– ⏑	ἄλλος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ή

Τρίβραχυς, ὁ καὶ		
Χορεῖος, καὶ		
Βραχυσύλλαβος λέγεται	⏑ ⏑ ⏑	ἕλενος.
Μολοττός, ὁ καὶ		
Ἱππεῖος, ὁ		
Τρίμακρος λέγεται	– – –	ἀλκείδης
Βακχεῖος	⏑ – –	ὀδυσσεύς.
Παλιμβάκχειος, ὁ		
Ἀντιβάκχειος	– – ⏑	ἥφαιστος.
Δάκτυλος, ὁ καὶ		
Πολιτικός	– ⏑ ⏑	ἥλιος.
Ἀνάπαιστος, ὁ καὶ		

Μουσικὸς	∪∪––∪	καλὸς ἔνδοξος
Δάσιος	∪∪∪––	κακὸς ἀκλεὴς
Διφυὴς	∪∪–––	χάρις ἐνδόξοις.
Χορειοβάκχειος	–∪∪––	αἰὲν ὀπηδεῖ.
Ἀμοιβαῖος	––∪∪–	τιμᾶν ἀγαθούς.
Σπονδειοδάκτυλος	–––∪∪	χρὴ τοὺς σώφρονας.
Περιαμβώδης	∪–∪––	φίλοις βοήθει.
Ἀντιπεριόδικος	–∪–∪–	κοινὰ τῶν φίλων.
Σπονδειοσκόλιος	––∪–∪	αἰδῶ φύλαττε.
Χορειοδάκτυλος	–∪–∪∪	εἶκε μάζοσι.
περιοδικὸς	∪–∪–∪	ξένους ξένιζε.
Δόχιμος	∪∪–∪–	θεὸς ἵλεως.
Στρόφος	–∪∪∪–	εἶκε μεγάλοις.
Ἀντίστροφος	∪–––∪	φίλους εὔφραινε.
Κύπριος	∪–∪∪–	φέρειν πενίαν.
Ἀντικύπριος	–∪––∪	ζωὸς ἔλπιζε.
Ἰαμβοκρητικος	∪––∪–	κρατεῖν ἡδονῆς
Δόρισκος	–∪∪–∪	ἄρχε γυναικός.

ΠΕΡΙ ΕΞΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ξδ.

Διχόρειος	∪∪∪∪∪∪	ἀγαθὸς ὁ θεός
Διμόλοττος	––––––	ἀνθρώπους εὖ ποιεῖ.
Δακτυλοχόρειος	–∪∪∪∪∪	ἄλκιμος, ἄφθιτος.
Σκολιοχόρειος	∪–∪∪∪∪	τύχ' τὰ σφαλερά.
Ἀναπαιστοχόρειος	∪∪–∪∪∪	κρατερῶς τέτλαθι.
Χορειοδάκτυλος	∪∪∪–∪∪	ψίθυριν ἔκβαλε.
Χορειοσκόλιος	∪∪∪∪–∪	φρόνημα νόμιζε.
Χορειαντιδάκτυλος	∪∪∪∪∪–∪	γονίας ἀγάπα.
Βακχειομόλοττος	∪–––––	μαθητὰς παιδεύσῃς.
Κρητικομόλοττος	–∪––––	ἀσμένως ἀσπάζου..
Ἀντιβακχειομόλοττος	––∪–––	καὶ πάντας εὖ ποίει.
Μολοττοβάκχειος	–––∪––	τῷ πλήθει ἀρέσκων.
Μολοττοκρητικος	––––∪–	ζήλωσαι τοὺς σοφούς.
Μολοτταντιβάκχειος	–––––∪	βάλλ' οὕτως βάλλ' ἄλλει.
Ἀντιβακχειοχόρειος	––∪∪∪∪	μὴ πρᾶττε τὰ κακά.
Βακχειοχόρειος	∪––∪∪∪	ἐπαίνει τὰ καλά.
Ἀναπαιστοδάκτυλος	∪∪––∪∪–	βασιλεὺς τίμιος.
Χορειαντιβάκχειος	∪∪∪––∪	γονίας εὔφραινε.
Χορειοβάκχειος	∪∪∪∪––	ἀγαθὰ νοήσας.

Ἀναπαισομόλοττος	⏑⏑––––	ἀγαθῶν κοινωνεῖς.
Δακτυλομόλοττος	–⏑⏑–––	ἄγριος αἰχμητής.
Γαλιμβακχειοβάκχειος	––⏑⏑––	φεύγοντα δίωκε.
Μολοττανάπαισος	–––⏑⏑–	εἰρήνην ἀγάπα.
Μολοττοδάκτυλος	––––⏑⏑	ὠφέλειν μηδενί.
Κρητικοχόρειος	–⏑–⏑⏑⏑	σωφρονῶν ὅπιδα.
Κρητικοδάκτυλος	–⏑––⏑⏑	ἄκουε κ᾽ αἴδεο.
Ἀναπαισοκρήτικος	⏑⏑––⏑–	πολιοῦ ἔθειραν.
Χορειοκρήτικος	⏑⏑⏑–⏑–	ἀνέρος ἀσμένως.
Σκολιομόλοττος	⏑–⏑–––	παλαιὰ τήρησαι.
Κρητικοβάκχειος	–⏑–⏑––	τὰς βίβλους διέρχου.
Ἀντιβακχειοκρήτικος	––⏑–⏑–	μνήμην τε τῶν πάλαι.
Κρητικοσκόλιος	–⏑–⏑–⏑	ὀφθαλμοῖς πρόβαλλε.
Δακτυλανάπαιστος	–⏑⏑⏑⏑–	μηδενὸς ὑφορῶ.
Βακχειαντιβάκχειος	⏑––––⏑	μαθητὰς παίδευε.
Δακτυλοσκόλιος	–⏑⏑⏑–⏑	ἤια κόλαζε.
Βακχειοκρήτικος	⏑–––⏑–	παρόντων οἰκετῶν.
Σκολιανάπαισος	⏑–⏑⏑⏑–	ὅμηρος ὁ πάλαι
Κρητικαντιβάκχειος	–⏑–––⏑	πηλέως ἤεισεν
Δισκόλιος	⏑–⏑⏑–⏑	τὸν υἱὸν ἄμεμπτον.
Δικρήτικος	–⏑––⏑–	Δαρδάνου θ᾽ ἱερὰν
Βακχειοδάκτυλος	⏑–––⏑⏑	παλαιοῦ τὴν πόλιν
Ἀναπαισαντιβάκχειος	⏑⏑–––⏑	δεκέτη πάσχουσαν
Χορειομόλοττος	⏑⏑⏑–––	πόλεμον ἀργείων.
Δακτυλοβάκχειος	–⏑⏑⏑––	δεύτερον ἄειδε
Ἀντιβακχειανάπαισος	––⏑⏑⏑–	πλαχθέντα πολιοῦ
Μολοττοχόρειος	–––⏑⏑⏑	λαέρτου ἐν ἁλὶ
Βακχειοκρήτικος	⏑–––⏑–	τὸν υἱὸν, ἡλίου.
Κρητικοσκόλιος	–⏑–⏑–⏑	οὖδος ὡς ἔπερσεν.
Ἀναπαισοκρήτικος	⏑⏑––⏑–	μινυῶν τόν τε πλοῦν,
Γαλιμβακχειοσκόλιος	––⏑⏑–⏑	ἀργώ τε λέγουσιν
Βακχειανάπαισος	⏑––⏑⏑–	ἆσαι λιγυρῶς
Δακτυλαντιβάκχειος	–⏑⏑––⏑	ὀρφέα τὸν θρᾶκα.
Ἀναπαισοβάκχειος	⏑⏑–⏑––	γενεὰν δ᾽ ἀνάκτων
Γαλιμβακχειοδάκτυλος	––⏑–⏑⏑	ἀσκραῖος ἔνθεος
Σκολιοβάκχειος	⏑–⏑⏑––	ἔγραψεν ἀᾶσας
Κρητικοδάκτυλος	–⏑––⏑⏑	ἡμέρας, ἔργα τε.
Σκολιαντιβάκχειος	⏑–⏑––⏑	θάλεια θάλλουσα
Κρητικανάπαισος	–⏑–⏑⏑–	πινδάρου μεγάλους.

Βακχειοσκόλιος	∪ – – ∪ – ∪	ἀέθλα ἀγῶνας
Δακτυλοκρήτικος	– ∪ ∪ – ∪ –	ἑλλάδος ἱερούς.
Διαντιδάκτυλος	∪ ∪ – ∪ ∪ –	ἀγέλας ἀθύρας,
Διαντιβάκχειος	– – ∪ – – ∪	βουτῶν τε σύριγγας,
Διδάκτυλος	– ∪ ∪ – ∪ ∪	ἄσματε, θεύκριτε
Διβάκχειος	∪ – – ∪ – –	ἀηδὼν ἀρούρης.

Viſum eſt gratia exercendi ingenia ſtudioſorum, pedes omnes, ſignis dúntaxat notatos, ſubiūgere, vt ſecuti figuras pedis cuiuſq;, cum nomen dixerint, ipſi ſibi exemplum fingant. quod cum quis præſtare poterit, ſciat ſe iam callere ſyllabas. Illud etiam cēſeo frequenter faciendum, vt quouis accepto libro tam proſa oratione, quàm carmine, curſim, vt ſe offerunt dictiones, dicat, quo ſingulæ pede à diſyllabis vſque ad hexaſyllabos cōſtare poſſint. verbi gratia in epiſtolis M. Tullii. ĕgŏ, Pyrrhichius. ōmnī, ſpōdeus. ōffīcĭō, choriambus. āc, ſyllaba lōga. pŏtĭŭs, tribrachys. pĭĕtātĕ, pæan tertius. ērgā, ſpondeus. tē, ſyllaba longa. cætĕrĭs, creticus. ſātĭſfăcĭō iambantidactylus, vel iambochoreus. ōmnĭbūs, dactylus, & ſic in cæteris.

IIII.	– ∪ ∪ ∪	∪ – ∪ ∪ ∪	– – ∪ – ∪
∪ ∪	∪ – ∪ ∪	∪ ∪ – ∪ ∪	– ∪ – ∪ ∪
– –	∪ ∪ – ∪	∪ ∪ ∪ – ∪	∪ – ∪ – ∪
∪ –	∪ ∪ ∪ –	∪ ∪ ∪ ∪ –	∪ ∪ – ∪ –
– ∪	∪ – – –	∪ – – – –	– ∪ ∪ ∪ –
	– ∪ – –	– ∪ – – –	∪ – – – ∪
VIII.	– – ∪ –	– – ∪ – –	∪ – ∪ ∪ –
∪ ∪ ∪	– – – ∪	– – – ∪ –	– ∪ – – ∪
– – –	∪ ∪ – –	– – – – ∪	∪ – – ∪ –
∪ – –	– – ∪ ∪	– – ∪ ∪ ∪	– ∪ ∪ – ∪
– – ∪	∪ – – ∪	∪ – – ∪ ∪	LXIIII
– ∪ ∪	– ∪ ∪ –	∪ ∪ – – ∪	∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪
∪ ∪ –	∪ – ∪ –	∪ ∪ ∪ – –	– – – – – –
∪ – ∪	– ∪ – ∪	∪ – ∪ – –	∪ ∪ – ∪ ∪ –
– ∪ –		∪ ∪ – – –	– ∪ ∪ – ∪ ∪
	XXXII.	– ∪ ∪ – –	∪ – ∪ ∪ – ∪
XVI.	∪ ∪ ∪ ∪ ∪	– – ∪ ∪ –	– ∪ – – ∪ –
∪ ∪ ∪ ∪	– – – – –	– – – ∪ ∪	∪ – – ∪ – –
– – – –	– ∪ ∪ ∪ ∪	– ∪ – ∪ –	– – ∪ – – ∪

∪∪∪–––	–––∪∪–	∪∪–∪–∪	–∪∪––∪
–––∪∪∪	∪∪––––	∪–∪∪∪–	––∪–∪∪
∪∪∪∪∪–	––––∪∪	∪∪––∪–	∪–∪–∪–
∪∪–∪∪∪	–∪∪–––	–∪–∪∪–	–∪–∪–∪
∪∪∪–∪∪	–––∪–∪	∪∪–∪––	∪–∪∪––
–∪∪∪∪∪	∪–∪–––	∪––∪∪–	∪––∪–∪
∪∪∪∪–∪	––––∪–	∪∪–––∪	∪–∪––∪
∪–∪∪∪∪	–∪––––	––∪∪∪–	––∪∪–∪
∪∪∪–∪–	–––∪––	–∪∪∪–∪	–∪–∪––
–∪–∪∪∪	∪–––––	∪–∪–∪∪	∪–––∪–
∪∪∪∪––	–––––∪	–∪∪–∪–	–∪–––∪
∪––∪∪∪	––∪–––	–∪––∪∪	––∪–∪–
∪∪∪––∪	∪∪––∪∪	–∪∪∪––	∪––––∪
––∪∪∪∪	–∪∪∪∪–	∪–––∪∪	––∪∪––

Quoniam autem de pedibus à diſyllabis vſque ad tetraſyllabos culte & erudite ſcripſit Terentianus tum trochaico, tum ſotadeo carmine, nõ inutile viſum eſt, illius de pedibus verſus ſubiungere, vt eos potius, quàm noſtra, diſcipuli memoriæ mandent.

TERENTIANVS DE PEDIBVS TRO-CHAICO CARMINE.

Primus ille eſt iure primus, ἡγεμὼν qui dictus eſt, ÷ 266.
Author, & ductor melorum, qui duas breues habet:
Ante enim breue eſt creatum, redditum longum dein,
...to in Cratyl. 63. 20 – Sicut Vnum numerus ante, quàm Secundum prodidit.
Ergo natura repertus, princeps iure dicitur,
Ante quem non eſt creatus, quem ſequuntur cæteri.
Δίβραχυν dixere Græci, quòd ſit ambabus breuis.
Πυῤῥίχιος idem vocatur, quippe & aptus pyrrhichæ.
Tam cito motu recurſat, quàm breues hi ſunt ſoni.
Tertium detrectõ nomen, lege nam metri vetor:
Γχϱίαμβος nanque dicunt, ſi probaris ἔκτασιν.
Ars vetat primæ negare ſpatia bina ſyllabæ.
Reddere autem pedibus iiſdem plura cogor nomina,
Ne quis erret, quando nomen aliud alibi inuenerit;
Ac putet pigrum, vel artis vſque ad iſta neſcium.

Huius exemplum videbis esse, cum dices honor.
Est huic aduersus ille, qui duas longas habet,
Syllabis compar priori, temporis duplum merens.
Qui quod in templis canorus à sono vocis malæ,
Auribus libantis obstat, & fauet, σπονδεῖος est.
Hunc sonabis, siue reges, siue ciues dixeris.
Verum vterque quantum in ἄρσει, tantum habebit in θέσει.
Temporum mensura dispar, lex soni communis est.
Qui breuem primam tenebit, deinde longam syllabam,
Erit ἴαμβος pes virilis, acer, & raptim citus.
Nec minus currit τροχαῖος lege versa temporum,
Syllaba longus priore, parcior nouissima.
Χορεῖος idem nuncupatur à magistris plurimis.
Terna rite partientur ambo vicibus tempora.
Ἄρσις vnum possidebit, quando ἴαμβον partior.
Fiat alternum, necesse est, cum τροχαῖον diuides.
Vis ἴαμβον, dic părens. vis tu τροχαῖον, Rōmă dic.
Hactenus vicissitudo vertitur δισυλλάβων.
Nam quater reciprocantur, nŭmĕrŭs, & tempus dŭplex.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Octo porrò procreantur, quos vocant τρισυλλάβους,
Τρίβραχυν primo loquemur, tunc sequentur cæteri,
Vt pedes sibi recursant temporum aduersi vice.
Nanque huic aduersus ibit, qui tribus longis patet.
Hunc μολοττὸν nominarunt, hunc & ἱππεῖον vocant.
Temporum tria ille habebit, iste duplo tenditur.
Quæ tamen cum partieris, simpla duplis reddito,
Forma talis est minoris ănĭmă quando dicimus.
Hic trilongus tunc sonabit, quando Rōmānōs loquor.
Qui breues primas habebit, atque longam tertiam,
Is erit ἀνάπαιστος, vides quot iste pes sit temporum.
Versus hic nunquam văcillat, hoc suo reddam loco.
Huius exemplum tenebis, quando pōpŭlōs nominas.
Δάκτυλον post hunc loquemur. nam priori aduersus est.
Ordinis situ repugnans temporum consors modo.
Nam breues longam sequuntur, quando dico Rōmŭlŭs.
Horum vterque tempus æquum librat ἄρσιν cum θέσει.
Cum duas longas sequetur vna breuior syllaba,
Pēs ĕrit βακχεῖος. ἀντιβάκχειος autem tunc erit,

Quin & ambas sæpe soluens, quinque componit breuas,
Versus est vt ille noster, quem probare debeo.
Regulam reddemus omnem debito metri loco.
Nulla enim non longa solui per duas breuas potest.
Dum suo pedi reseruet præstituta tempora,
Syllabarum nil nocebit longior progressio.

DE DVPLICIBVS PEDIBVS VERSV SOTADICO.

Nunc incipiam bis geminos pedes referre,
Quasi si repetam, quos docui διςυλλάβους iam.
Vnum vt faciant duo pariter pedes iugati.
Προκελευσματικὸς primus erit, breuas habebit
Hic quatuor omnes, duo quia sunt pariambi.
Hunc efficiet Minutius vt quis vocitetur.
Versum dabo, quo regula nota fiat omnis,
Pĕrĭt ăbĭt ălĭpĕdĭs ănĭmŭlă lĕpŏrĭs,
Hunc nos pedibus scandere conuenit iugatis.
Tĕtrămĕtrŭs ĕrĭt. τρίβραχυς in fine resistet.
Παρίαμβον habebit simul & semipedem imum.
κατάληξις enim dicitur ea clausula versus,
Detracta sit vt quarta pedi syllaba quarto,
Quam syllaba vel pes numeri datus minoris
Ita terminat, vt discrepet id, quod inde præstat.
Aduersus huic tempora bis quaterna sumet
Διςπόνδειος hic dicitur, ecce nomine ipso
Debent duplici tempora singuli quaterna.
Rhythmis magis hic iugiter inuenitur aptus.
Anapæstica necnon variantur inde metra:
Quasi si duo sint tempora qui quaterna reddunt.
Cum prima breuis, longa dĕin, tertia longa,
Pŏst quarta breuis syllaba continebit omnes,
Hunc promit ἴαμβος, geminum facit τροχαῖος,
Pes nomen habebit, quod in hoc referre metro
Longæ prohibent ordine tres simul locatæ.
Αντίσπαστον enim mage lex heroica promet,
Est forma, Tărēntīnă velūt mœnĭă dicas.
Claudunt medias quando breuas vtrinque longæ,
Est ante τροχαῖος, sequitur dĕhinc ἴαμβος,
Idcirco gemellum vocitarunt χορίαμβον.

Nam qui χόρειος dicitur, & τροχαῖος idem eſt.
Exemplar in iſto facile eſt locare verſu,
Si rōmŭlĭdās dicere quis velit quirites.
Sin prima breuis, longa ſequens, itémque rurſus
Sibi conſimiles, ordine quo duas locaui,
Hunc rite vocant, quia geminatur, διίαμβον,
Duplicémque τροχαῖον vocitarunt διτρόχαιον.
Eſt forma prioris quaſi ſi Cŏrĭnthĭōs quis,
Itidémque ſequentis quaſi gāllĭcānĕ dicat.
Nunc reddo duos nomine, quos ἴωνας ambos
Diſcrimine ſignant, dedit ordo quod locorum,
Longas ſiquidem quando prius locamus ambas,
Deinde breues ſubdimus, vt putes priorem
Σπονδεῖον oriri, comitem mox παρίαμβον.
Ἀπὸ μείζονος illum memorant ionicorum.
At qui breuibus præpoſitis, dĕinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent vocari.
Nomen tibi, quod deligo, quo notes priorem?
Cum verſibus iſtis toties recurrat hic pes?
Longas geminat qui prius, & iugat minores,
Lāuīnĭa cum dicimus. hæc tamen figura eſt,
Metrúmque facit, Σωταδικὸν quod vŏcitarunt,
Qui multa ferunt hoc pede Σωτάδην locutum.
Ἀπ' ἐλάσσονος autem cŭī nomen indiderunt.
In nomine ſic eſt Δῖŏμῆδης. μέτρον autem
Non verſibus iſtud, numero aut pedum coarctant,
Sed continuo carmine quia pedes Gemelli
Vrgent breuibus tot numero iugando longas,
Idcirco vocari voluerunt συνάφειαν.
Anapæſtica fiunt itidem per συνάφειαν.
Verſus tamen & non minus inde comparatur,
Qui ſæpe pedes tres habeat vel ille plures.
καταληκτικὰ quos ſyllaba terminat frequenter.
Solet integer Anapæſtus & in fine locari.
Ἀπ' ἐλάσσονος vnquam numero non cohibetur,
Senſum quoties terminat, aut carmina finit.
Longas ratio eſt ponere, non breues in imo,
Pes integer vt ſit geminus, ſimúlque in aure
Dulcem ſonitum tempora longiora linquant.

Ἀπὸ μάζονος autem breuior quod est secundus,
Versus malè ne desinat, adhibentur in imo,
Quas prima pedis portio, longas habet ambas,
Ita versus erit de tribus & semipede vno.
Tres dico iugatos fieri & semipedem vnum,
Vt pæonici nominis ambo sint quaterni.
Is primus, erit longa cui locata prima est,
Quam continuò tres aliæ breues sequuntur,
Tu pone τροχαῖον prius, & mox πυῤῥίχιον.
Cæcilius erit consimilis pedis figuræ.
Παιῶνα secundum faciet secunda longa,
Hinc fiet ἴαμβος prior, & δίβραχυς alter,
Dicat quasi siquis magis hunc Horatius vult.
Hoc ordine fit tertius vt sit πυῤῥίχιος
Prior, & socium post sibi copulet τροχαῖον.
Menelaus ei nomen erit simile locatum.
Quartum quoniam quarta facit syllaba longa,
Subiungit ἴαμβον prior hic pes πυῤῥίχιος,
Apto similes nomine Pelopidæ sonabunt.
Et ἐπίτριτος æque genus est pæonicorum,
Totidem pedibus quia varius tempore differt:
Septena etenim tempora singuli tenebunt.
Cum pæonici possideant quina priores.
Cum prima breuis syllaba, longæ veniunt tres,
Hic primus habetur, pedibúsque post secutis,
Ex ordine sunt nomina, quem breues tenebunt.
Σπονδεῖος ἴαμβον sequitur quando priorem,
Si prima breuis, ἐπίτριτος hic primus habetur.
Migrante breui, consequitur pedem τροχαῖον.
Idcirco secundus vocitatur alter hic pes.
Vt tertius ille est, breuis ubi tertia currit.
Σπονδεῖος in hoc fit prior, est sequens ἴαμβος.
Idémque manet, cum faciet quarto τροχαῖον.
Quartum quoniam perspicis hunc ἐπίτριτον esse.
Versus similes non sinit hic dari figuras,
Vt quibo tamen disparili notabo metro.
Primus ăgillīnōs pes efficit, altĕr ἀρχίμηδην.
Δημοσθένης fit tertius. quarto loco
Qui currit, poterit quasi Λακεδαιμόνιος haberi.

ἄρσιν quoties in geminis, θέσιν ve quæres,
Sex æqua pedes tempora diuidant oportet,
Binas pariles qui sibi syllabas habebunt.
Προκελευσματικὸς bina dabit sequens quaterna.
Qui sena tenent tempora, terna partientur.
At quando genus funditur hoc ionicorum,
Longis dare nos tempora conuenit quaterna,
Et bina duabus breuibus dari necesse est,
Seruare vices admonet ordo longiorum.
Impar numerus pæonicis vtrisque coget
Aptare duobus tria, vel quaterna ternis.
Sesquata ferè quod numeros pars secat istos.
Perspecta pedum regula si satis videtur,
Iam possumus ipsis animum adplicare metris.

Hæc Terentianus de pedibus. vbi aduertendum aliter eum sentire de Bacchio, & Palimbacchio, quàm cæteri ferè omnes, quos ego quidem legerim, grammatici sentiãt: id quod his versibus manifestè ostendit, Cum duas longas sequetur vna breuior syllaba, Pes erit βακχεῖος. ἀντίβακχος autem tũc erit, Cum breuem primam locabis, & duas longas dein. Sed manifestius his de phalæcio choriambico, Nūllă mēō – ∪ ∪ – īam sĕdēat – ∪ ∪ – turbā prō fā – ∪ ∪ – nă lūcō ∪ – –. Nūllă mēō – ∪ ∪ – pes efficitur geminatus vtroque. Iām sĕdēat, – ∪ ∪ – choriambus item. Mox, tūrbă prōfā, – ∪ ∪ – pes tertius accidit similis. Pars illa, nă lūcō, ∪ – – Bacchio aduersus fiet pes, nam breuis ante est, & geminæ longæ. Item his paulò inferius, Tŭbāter ∪ ∪ – rĭbĭlem ∪ ∪ – sŏnĭtūm ∪ ∪ – dēdĭtæ ∪ ∪ – rĕcūruō, ănăpæstŭs inest quătērŭl tĭmŭsăn tĭbācchōs. vides, nă lūcō & rĕcūruō antibacchios eum appellare eodem metro phalæcio choriambico. solet enim eo genere carminis scribere, de quo tractat. vnde carmen illud, Anapæstus inest quater, vltimus antibacchos, cõstat quatuor anapæstis, & antibacchio. Nec te perturbet, quòd antibacchos, pro antibacchios dixerit: factum id est propter metrum vel συνεκφώνησιν, vel ἀποβολή. sed placet ἀποβολή magis, cum suprà idem fecerit in eo versu, Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit, vbi βακχος necesse est esse trochæum propter metrũ. Quintilianus etiã Bacchium è duabus longis, & vltima breui constare dicit his verbis, Longis breuem præcedentibus Bacchius, cui contrarius Palimbacchius erit. Idem quoque habetur apud Atilium Fortunatianum, &

in fragmentis illis antiquis sine authoris nomine, Quæ Ianus Parrhasius homo vtriusque linguæ doctissimus, cum Mediolani publice bonas literas profiteretur, edidit. Cæteri verò omnes, quos ipse quidem legerim, tam Latini quàm Græci, prima breui Bacchium, vltima Antibacchium, & cæteris longis cōstare docent. Sed prætermissis Latinis, quæ de pedibus Hephestion tradidit, subiungemus.

HEPHESTIONIS DE PEDIBVS QVATVOR DISYLLABIS.

Εκ τῶν συλλαβῶν, εἰσὶν οἱ πόδες, ὧν δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες. δίχρονος μὲν εἷς ἐκ δύο βραχειῶν ὁ πυῤῥίχιος ∪ ∪. τρίχρονοι δὲ δύο, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ὁ τροχαῖος – ∪. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἴαμβος ∪ –. τετράχρονος δὲ εἷς, ἐκ δύο μακρῶν, ὁ σπονδεῖος.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Τρισύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες, ὀκτώ. τρίχρονος μὲν ἐκ τριῶν βραχειῶν, εἷς, τρίβραχυς, ὁ καὶ χορεῖος ∪ ∪ ∪. τετράχρονοι δὲ τρεῖς, ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, ὁ δάκτυλος – ∪ ∪. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἀμφίβραχυς ∪ – ∪. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀνάπαιστος ∪ ∪ –. πεντάχρονοι δ' ἴσοι τούτοις, τρεῖς, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ὁ βακχεῖος ∪ – –. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀμφίμακρος, ἢ κρητικός – ∪ –. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ παλιμβάκχειος – – ∪. ἑξάχρονος δὲ, εἷς, ἐκ τριῶν μακρῶν, ὁ μολοσσός – – –.

DE PEDIBVS TETRASYLLABIS. XVI.

Τετρασύλλαβοι δ' οἱ τούτων διπλασίονες δεκαέξ, ὧν τετράχρονος εἷς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν, ὁ προκελευσματικός, ∪ ∪ ∪ ∪. πεντάχρονοι δὲ τέσσαρες, ἐκ μακρᾶς, καὶ τριῶν βραχειῶν, παίων α, – ∪ ∪ ∪. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, παίων β. ∪ – ∪ ∪. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, παίων γ ∪ ∪ – ∪. ἐκ τριῶν βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, παίων δ, ∪ ∪ ∪ –. ἑξάχρονοι δὲ ἕξ, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ δύο μακρῶν, ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος ∪ ∪ – –. ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ ἀντίσπαστος ∪ – – ∪. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ δύο βραχειῶν, ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος – – ∪ ∪. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, τροχαϊκὴ ταυτοποδία, ἢ διτρόχαιος – ∪ – ∪. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἰαμβικὴ ταυτοποδία, ἢ διίαμβος ∪ – ∪ –. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ χορίαμβος – ∪ ∪ –. ἑπτάχρονοι δὲ, τέσσαρες, ἐκ βραχείας, καὶ τριῶν μακρῶν, ἐπίτριτος α ∪ – – –. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ἐπίτριτος β. ἢ καὶ τροχαϊκὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μακαρικός

— ∪ — —. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἐπίτριτος γ. ἢ ἰαμβικὴ ἐπιπλάσημος, ὁ καὶ ῥόδιος — — ∪ —. ἐκ τριῶν μακρῶν, καὶ βραχείας, ἐπίτριτος δ. ἢ ἀντισπαστικὴ ἐπιπλάσημος, ὁ καὶ μονογενὴς — — — ∪. ὀκτάχρονος δὲ ἐκ τεσσάρων μακρῶν, σπονδειακὴ ταυτοποδία, ἢ δισπόνδειος — — — —.

Ecce vides ex prima breui Bacchium, vltima Palimbacchium constare apud Hephestionem. Sed manifestius id ostenditur apud eundem de metro choriambico. dicit enim choriambicum mistum desinere interdum in Bacchium, vt in hoc metro dimetro, quod ipse appellat ἀριστοφάνειον, ἐκ δράματος καλουμένου ἀιολοσίκωνος. ὀυκ ἐτὸς ὦ — ∪ ∪ — γυναῖκες ∪ — ∪ ὅμοιον. Πᾶσι κακοῖ — ∪ ∪ —. σιν ἡμᾶς ∪ — — ὅμοιον. φλῶσιν ἑκά — ∪ ∪ sοτ᾽ ἄνδρες ∪ — ∪ ὅμοιον. Δεινὰ γὰρ ἔρ — ∪ ∪ — γα δρῶσαι ∪ — — ὅμοιον. Λαμβάνομες — ∪ ∪ — θ᾽ ὑπ᾽ ἀυτῶν ∪ — —. primi pedes in singulis dimetris sunt choriambi, secundi vel amphibrachi pro bacchiis, (nam in fine, breuis pro longa in omni metro ponitur) vel Bacchii. Idem quoque ostenditur, vbi de pæonico Bacchiaco tetrametro tractat, quod & rarum dicit, & sicubi accidat, perbreue. quale est, ὁ ταῦρος ∪ — — δ᾽ ἔοικεν ∪ — — κυρίξειν ∪ — — τὴν ἀρχὰν ∪ — —. ὅμοιον. φθάσαντος ∪ — — δ᾽ ἐπ᾽ ἔργοις ∪ — — προπηδᾷ ∪ — — σιταίνιν ∪ — ∪. hic omnes pedes sunt Bacchii, & propterea bacchiacum metrum appellat. pæonicum verò, quia è quinque temporibus constat, vt pæon. Apud alios præterea Græcos, quos ipse viderim, idē legitur de Bacchio & Palimbacchio, quod ab Hephestione traditur. Ego igitur in tanta doctissimorum hominum controuersia dicam Vergilianum illud, Non nostrum inter vos tantas componere lites. Quanquam nos, vt suprà scripsimus, hac in re Græcos sequimur. Sed de pedibus hactenus.

Nunc autem, vt vtar verbis Terentiani, Perspecta pedum regula si satis videtur, Iam possumus ipsis animum adplicare metris, Non tamen metris omnis generis, (non tantum enim mihi datur otii) sed solum, vt in fronte libri pollicitus sum, Heroico, Elego, Iambico, dimetro, trimetro, tetrametro, hēdecasyllabo, phalæcio, & sapphico. & quoniam trochaicum iambico est contrarium, tum quia, si quis è trochaico creticum auferat, versus remanebit integer iambicus, de trochaico etiam tractabimus. Præterea quia Sotadeo metro scripsit potissimum de metris Terentianus, quem nos in hoc libro sæpe citamus, de Sotadeo quoque metro scribemus. Sed iam de re dicere incipiamus.

DE METRO, ET QVID À RHYTHMO DIFFERAT.

Metrum est structura & copulatio vocum numero, modóque finita. est autem idem quod versus: qui ideò sic dicitur, quòd tandiu verti debeat, quoad rectè constituatur. μέτρον Græcum est, latinè dimensio dicitur, metimur enim versum certis pedibus, pedes têporibus. Differt autem à rhythmo, quem numerũ esse vult Fabius, quòd metrum certum, ac finitum habet spatium, rhythmus neque finem habet certum, nec vllam in contextu varietatem, sed qua cœpit sublatione ac positione ad finem vsque decurrit. præterea metrum in verbis est tantum, rhythmus etiam in motu corporis. vnde cum histrio indecenter signum aliquod egit, ἄρυθμος: cum decêter, εὔρυθμος dicitur. Sunt & illa discrimina, quòd metrum circa pedum diuisionem, Rhythmus circa sonũ versatur. tum metrum, etiam si absque cantu proferatur, suam retinet proprietatem, Rhythmus sine cantu, nihil valebit, debet enim rhythmis inesse câtus. qui vt dixi, idem sunt, quod numeri. hinc Vergilius, Numeros memini, si verba tenerem, id est psalma ipsum, & cantum, sed exciderunt verba. Horatius de Pindaro, Numerísque fertur lege solutis.

DE IIS, QVAE ACCIDVNT METRO.

Metro accidunt præcipuè nouem, Genus. Species. Compositio. Cæsura. Figura. Depositio. Scansio. Synecphonesis. Collisio.

Genus accidit metro, quia metrum omne aut principale est, aut deriuatum. Principalium metrorum genera, quæ μονοειδῆ, ac ὁμοιοειδῆ appellat Hephestion, sunt nouem, Iambicum, Trochaicum, Dactylicum, Anapæsticum, Choriambicum, Antispasticum, Ionicum à maiore, Ionicum à minore, Pæonicum. Deriuatiuorum verò, multa, quæ vel additione, vel immutatione fiunt, & ad principale aliquod referuntur, vt sub Antispasticum Anocreontion, ac Glyconicum. Denominâtur autem vel à pedibus, è quibus constant, vt Dactylica. vel ab inuentoribus, vt Phalæcia. vel ab iis, qui frequenter his vsi sunt, vt Asclepiadea. vel ab vsu, vt Priapea. vel à numero syllabarum, vt Hendecasyllaba. vel à numero pedum, vt senaria, quæ sex constant pedibus, quæ græce ἑξάμετρα dicuntur. vel à passionibus, vt Miura, Clauda. nam versus, quorum penultima pro longa breuis est, μειούρους dicimus, de quibus, cum de heroico metro tractabimus, dicturi sumus. Qui vero pro iambo spôdeum in sexto loco admittunt, σκάζοντας Græci & χωλιάμβους, nos claudos dicimus.

Species accidit metro, quia ſub vno genere metri, multæ ſunt ſpecies, vt Adonium, Archilochium, Simonidium, Alcmanium, & cæteræ ſpecies quindecim ſub dactylo. Sed quia de ſpeciebus, quæ ſub ſingulis generibus continentur, longus fore tractatus videbatur, eas conſulto prætermiſimus. Præterea non erat propoſiti noſtri, de omnib⁹, quæ pertinēt ad artē metricā, hoc libro cōſcribere.

Compoſitio autem accidit metro, quia ex diuerſis metrorum generibus verſus componi poſſunt, quales multi habentur apud Horatium.

Cæſura quæ & inciſum, & inciſio & ſectio latinè dicitur, græcè autem κόμμα, & τομή, eſt decora terminatio in medio verſuum. Diuiditur autem trifariam. alia enim eſt ſemiquinaria, quæ græcè πενθημιμερὴς dicitur: alia ſemiſeptenaria, quæ ἑφθημιμερὴς: alia Trochaica, quæ κατὰ τρίτον. Penthemimeres fit, cum poſt duos primos pedes ſyllaba relinquitur dictionem terminans, vt Tĭtўrĕ – ∪ ∪ tū pătŭ – ∪ ∪ læ – , ecce læ ſyllaba remanet reciſa à dictione pătŭlæ, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis. & quoniam tenet de quinque dimidium (nam duo & ſemi bis, quinque conſtituunt) penthemimeres appellatur. Hephthemimeres autem fit cum poſt treis primos pedes ſyllaba ſimiliter relinquitur dictionem terminans, vt Tĭtўrĕ – ∪ ∪ tū pătŭ – ∪ ∪ læ rĕcŭ – ∪ ∪ bāns –, ecce bāns remanet abſciſa à dictione rĕcŭbāns, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis. & quoniam habet de ſeptem dimidium (nam bis tria, & dimidium, ſeptem conſtituunt) Hephthemimeres dicitur. vbi obiter notandum ρης per ἦτα ſcribi debere, & declinari ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ὁ & ἡ ἑφθημιμερὴς, & τὸ ἑφθημιμερὲς, vt ὁ καὶ ἡ ἀληθὴς, καὶ τὸ ἀληθὲς. quod & Terentianus oſtendit eo verſu, Hoc πενθημιμερὲς, mediū de quinque vocatur. πενθημιμερὲς enim neutraliter protulit: & Hepheſtion, & cæteri, quos ipſe legerim, per ρης maſculinum & fœmininum, & per ρες neutrum dicunt. Tum analogia quoque ſuffragatur, nam ſicut ὁ καὶ ἡ ὁμοιομερὴς καὶ τὸ ὁμοιομερὲς, ab ὅμοιος & μέρος: ὁ καὶ ἡ εὐειδὴς, καὶ τὸ εὐειδὲς ab εὖ & εἶδος & id genus multa à neutris in ος compoſita, ſic ὁ & ἡ πενθημιμερὴς, ἑφθημιμερὴς, & τὸ πενθημιμερὲς, ἑφθημιμερὲς. alterum enim à πέντε & ἥμις, & μέρος: alterum ab ἑπτὰ ἥμις. ſimiliter & μέρος componitur, vnde τ in θ tranſit propter aſpirationem, quam inuenit ſupra ἥμις. Perperam igitur puto hæc nomina ſcribi per ἰῶτα: erroremque inde natum, quia ætate noſtra ἦτα & ἰῶτα eo-

dem sono pronuntiantur. quanquam ne hoc quidem probo. sed de hoc in fragmentis nostris. Versum ergo illum apud Terentianum censeo scribendum, Hanc πενθημιμερῆ numeri de parte vocarunt. Trochaica autem fit cū post duos primos pedes trochæus remanet dictionem terminans, vt Nīl nō – – strī mĭ sĕ – ∪ ∪ rē rĕ – ∪. ecce rē rĕ, trochæus est, abscisus à dictione miserere post duos pedes, simúlque finit dictionem, & incipit pedem, dactylum scilicet, nam alium non potest. is verò est, rērĕ mō – ∪ ∪. Sunt qui quartā addunt Bucolicam, quam τετραποδίαν dicunt. Sed ea non est cæsura: nam neque secat dictionem, neque post quatuor pedes relinquitur syllaba dictionem terminans, sed est qualitas Bucolici carminis, vt pes quartus sit dactylus dictionem terminans, atque ideò τετραποδίαν appellant, vt Quō tē – – Mœrī pĕ – ∪ ∪ dēs ān – – quō vĭā – ∪ ∪. Dicta est autem bucolica, quia peculiaris est bucolici carminis. Ea sic frequenter Theocritus vsus est, vt paucos apud illum inuenias versus, in quibus non sit dactylus in quarta sede dictionem finiens, quales hi sunt statim in principio, ἁδύ τι τὸ ψιθύρισμα, καὶ ἁ πίτυς αἰπόλε τήνα, ἁ ποτὶ ταῖς παγαῖσι μελίσδεται, ἁδὺ δὲ καὶ τὺ συρίσδες. μετὰ Πᾶνα τὸ δεύτερον ἆθλον ἀποισῇ. sic cæteri ferè omnes. id quod manifestius ostendemus scandendo ἁδύτι – ∪ ∪ τοψιθύ – ∪ ∪ ρισμάκαὶ – ∪ ∪ ἁπίτυς – ∪ ∪ αἰπόλε – ∪ ∪ τήνα – –, ἁποτὶ – ∪ ∪ ταῖς πα – – γαῖσιμε – ∪ ∪ λισδέ ταὶ, ἁδὺδὲ – ∪ ∪ καὶ τὺ – ∪ τὺρις – – δες μετὰ – ∪ ∪ πᾶνα τὸ – ∪ ∪ δεύτερον – ∪ ∪ ἆθλονὰ – ∪ ∪ ποισῇ – –. ecce in tribus continuis versibus dactylus in quarta sede dictionem terminat. De quo Seruius, Carmen autem Bucolicū debet quarto pede terminare partem orationis: qui pes si sit dactylus, meliorem efficit versum, vt, Nos patriæ fines. & dulciā linquimus arua. Primus etiam pes secundum Donatum, & dactylus esse debet, & terminare partem orationis. quam legem Theocritus vehementer obseruat, Vergilius non adeò. Ille enim in paucis versibus ab ista ratione deuiauit. hic etiā in paucis secutus est. hæc Seruius. Terentianus de hoc metro sic inquit, vbi etiam duos ex prædictis Theocriti versibus Latinos fecit.

Pastorale volet cum quis componere carmen,
Tetrametrum absoluat, cui portio demitur ima,
Quæ solido à verbo poterit connectere versum.
Bucolicon siquidem talem voluere vocari.

Plurimus hoc pollet ſiculæ telluris alumnus.
Ne græcum immittam verſum, mutabo latinum.
Dulce tibi pinus ſubmurmurat en ibi Paſtor,
Proxima fonticulis, & tu quoque dulcia pangis.
Iugiter hanc legem toto prope carmine ſeruat.
Noſter rarus eo paſtor Maro, ſed tamen inquit,
Dic mihi Damœta, cuium pecus? an Melibœi?
Non, verum AEgonis: nuper mihi tradidit AEgon.
In tragicis iunxere choris hunc ſæpe diſerti
Annæus Seneca, & Pomponius ante Secundus.
Tale dedit nobis Pomponius,
Pendeat ex humeris dulcis chelys.
Et numeros edat varios, quibus
Adſonet omne virens nemus,
Et torris errans qui flexibus.

In quibus omnibus, vides in quarto loco dactylon perficere dictionem. Non eſt igitur cæſura, ſed peculiare Bucolici carminis. Hanc Priſcianus de duodecim carminibus paſſionem quandam appellat. Sunt Præterea qui in quarto etiam loco trochæum collocant, quod vix vnquam inuenias. Terentianus tamen videtur ſibi finxiſſe hunc verſum, quem & Diomedes citat, Quæ pax longa remiſerat arma, nouare parabant. vbi arma pes quartus trochæus eſt, quem ſequens dictio nouare facit dactylum, arma nō. Verſum autem, qui ex prædictis nullam habet cæſuram, non eſſe heroicum dicunt: non quia nuſquam inueniatur (Nam Vergilii ille talis eſt, Magnanimi Iouis ingratum aſcendere cubile: in quem nulla ſpecies ex prædictis incidit,) ſed quia quàm rariſſimum eſt. Euitandum igitur, quod perrarum eſt. nam, vt idem Terentianus ait, Nec eſt notandus vnus in tot milibus. Neceſſe eſt igitur aut vnam, aut duas ex prædictis in verſu eſſe cæſuras. tres enim rariſſime eſſe poſſunt. nam ſi ſemiquinariam habet, trochaicam raro habere poteſt, niſi monoſyllaba dictio interueniat, vt Munera clara dedit, dat eidem debita patri. dit dat – ∪ trochæus. Contra ſi tertiam trochaicam habet, ſemiquinariam raro habere poteſt. Si ergo tale quis confingat carmē, Nuper quidam doctos cœpit ſcribere verſus. vel tale, Dulcia docti carmina vates, cultaque pangunt: imperitus exiſtimabitur, ac ridiculus. Simile enim eſſet, ac ſiquis nō viciſſim mouendis pedibus incederet, ſed ſaltuatim, vt iunctis pedibus, vel altero, vt qui monomeri dicuntur ſingulis cruribus. De-

Prisc. 293.23 — Prisc. 293.26. — i. quae tertia est in enunciatione caes.

bent igitur pedes inter se diuidere dictiones. vel sic, ā́grē – – stēm tē nŭ – ∪ ∪ ı mū – – sām mēdĭ – ∪ ∪ tāris ă – ∪ ∪ uenā – – : vbi nullus pes integra constat dictione. vel sic, Pānditŭr – ∪ ∪ īntĕrĕ- – ∪ ∪ a dŏmŭs – ∪ ∪ ōmnipŏ – ∪ ∪ tēntis ŏ – ∪ ∪ lympī – – : vbi penthemimeres tantum comma inuenitur ā dŏmŭs – ∪ ∪. Formantur autem hæ cæsuræ figuris tribus, Simplici, Composita, Coniuncta. Simplex est, cum vna tantum sectio inuenitur in metro, vt in præcedenti versu, Panditur interea. Composita, cum duæ, vt Tālĭbŭs – ∪ ∪ īlĭŏ – ∪ ∪ neus cūn – – ctī sĭmŭl – ∪ ∪ ōrĕ frĕ – ∪ ∪ mēbānt – –. neus cūn – – ctī sĭmŭl – ∪ ∪, duo commata. Cōiuncta, cū tres, vt īnfān – – dūm rē – – gĭnă iŭ – ∪ ∪ bēs rĕ nŏ – ∪ ∪ uārĕ dŏ – ∪ ∪ lōrēm – ∪. dūm rē – – gĭnă iŭ – ∪ ∪ bēs rĕ nŏ – ∪ ∪, cæsuræ tres. In anapæstico tamen metro cōtrariū fit. nā illud optimum est, cuius singuli pedes partem orationis finiūt, quale est, Sĭmĭlēs ∪ ∪ – nōbīs – – vŏlŭmŭs ∪ ∪ – pŭĕrōs ∪ ∪ – ēdĕrĕ – ∪ ∪ mātrēs – –, tū quŏquĕ – ∪ ∪ pērgĕ – ∪. id quod in cæteris metris vitiosum est.

Figura in metro, est variatio pedum per singulas sedes. vnde carmen heroicum duas & triginta recipere figuras potest. Iambicum mille, centum & viginti quinque. Figurarum heroici versus tres sunt modi.

Primus modus est μονοσχηματικός, id est vnius figuræ, cum omnes vel spōdei fuerint, & spondaicus versus dicitur. Qualis ille Ennianus, ollī – – rēspōn – – dīt rēx – – ālbā – – ı lōn – – gāı – –. quod vix vnquā inuenias apud nostros. Vel fuerint omnes dactyli præter vltimum, qualis ille est, Sōluĕ mĕ – ∪ ∪ tūs, fĕrĕt – ∪ ∪ hæc ālĭ – ∪ ∪ quām tĭbĭ – ∪ ∪ fāmă fă – ∪ ∪ lūtēm – ∪. qui versus, dactylicus dicitur. Habet igitur hic modus duas figuras, alterā ex omnibus spondeis, alteram ex quinque dactylis. nam vltimus semper spondeus esse debet, vel pro spondeo trochæus.

Secundus modus est πεντασχηματικός, id est figurarum quinque, cum versus vel est syllabarū sedecim, de quinq; pedibus vnum habens spondeum variè per quinque regiones percurrētem, qualis ille est, æŏlĕ – ∪ ∪ nānquĕ tĭ – ∪ ∪ bī dī – – ūūm pătĕr – ∪ ∪ ātque hŏmĭ – ∪ ∪ nūm rēx – –. vel est syllabarū tredecim de quinque pedibus vnum habēs dactylum variè per quinq; regiones mutatum, qualis ille est, Aēnē – – ās mœ – – stō dē – – fīxūs – – lūmĭnă – ∪ ∪ vūltūm – –. habet hic modus figuras decem: quinque, cum vnus spōdeus inter quatuor dactylos variatur: & rursus quin-

que, cum vnus dactylus inter quatuor ſpondeos.

Tertius modus eſt δεκασχηματικὸς, id eſt figurarum decem, cū verſus, vel eſt quindecim ſyllabarum de quinque pedibus duos habēs ſpondeos promiſcuè per quinque regiones variatos, Qualis ille eſt, ārmă vī – ∪ ∪ rūm quĕ că – ∪ ∪ nō trō – – iæ quī – – prīmŭs ăb – ∪ ∪ ōrīs – –. Vel eſt ſyllabarum quatuordecim de quinque pedibus duos habēs dactylos per quinq; regiones variatos. Qualis ille eſt, Tū nē – – cēdĕ mă – ∪ ∪ līs ſēd – – cōntra aū – – dēntĭŏr – ∪ ∪ ī tō – –. Habet hic modus viginti figuras: decem cum duo ſpondei inter tres dactylos variātur: & rurſus decem cum duo dactyli inter tres ſpondeos. Sunt igitur figuræ primo duæ, inde decē, deinde viginti, atque omnes ſimul duæ & triginta.

Eſt etiam alia cognoſcēdi figurarum ratio in omni metro, videlicet cum computaueris, quot ſingula loca cuiuſcūque metri recipiant pedes, multiplica numerum pedum, quos ſingula priora loca accipiunt, per numerum pedum, quos accipiunt loca ſequentia, vt in Heroico, Primus locus duos admittit pedes, ſpōdeum, & dactylum. Secundus item duos. bis duo, fiunt quatuor. Tertius etiam duos. bis quatuor, fiunt octo. Quartus quoque duos. bis octo, fiunt ſedecim. Quintus item duos. bis ſedecim, duas & triginta figuras conſtituunt. Eodem modo in iambico. Primus locus admittit pedes quinque, ſecundus tres. ter quinque fiunt quindecim. Tertius item quinque quinquies quindecim, fiūt ſeptuaginta quinq;. Quartus tres. ter ſeptuaginta quinque, fiunt figuræ ducentæ & vigintiquinque. Quintus ſimiliter quinque. quinquies ducentæ & viginti quinque, faciunt mille & ducentas, & vigintiquinque figuras. Et ſic in cæteris metris, quorum loca diuerſorum pedum ſunt capacia, vt in Anapæſtico, & trochaico inuenire figuras poteris. Sed vt quod dicimus appareat exēplo manifeſtius, Heroici verſus duas & triginta figuras, breui, & longo notatas accentibus ſubiungemus.

OMNES SPONDEI.

– –   – –   – –   – –   – –   – –

OMNES DACTYLI PRAETER SEXTVM.

– ∪ ∪   – ∪ ∪   – ∪ ∪   – ∪ ∪   – ∪ ∪   – –

SPONDEVS INTER IIII DACTYLOS VARIATVS.

– –   – ∪ ∪   – ∪ ∪   – ∪ ∪   – ∪ ∪   – –

– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	∪ ∪ –	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –

DACTYLVS INTER IIII SPONDEOS VARIATVS.

– ∪ ∪	– –	– –	– –	– –	– –
– –	– ∪ ∪	– –	– –	– –	– –
– –	– –	– ∪ ∪	– –	– –	– –
– –	– –	– –	– ∪ ∪	– –	– –
– –	– –	– –	– –	– ∪ ∪	– –

II SPONDEI INTER III DACTYLOS VARIATI.

– –	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –
– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –
– –	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –
– ∪ ∪	– –	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –	– –

II DACTYLI INTER III SPONDEOS VARIATI.

– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –	– –	– –
– ∪ ∪	– –	– –	– –	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– –	– –	– ∪ ∪	– –	– –
– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –	– –	– –
– –	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –	– –
– –	– ∪ ∪	– –	– –	– ∪ ∪	– –
– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –	– –
– –	– –	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –
– –	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –
– –	– –	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –

DE DEPOSITIONE METRORVM.

Depositio est, qua cognoscimus plenumne sit metrum, an abundet, an minuatur aliqua syllaba. Depositiõis genera sunt quatuor, ἀκατάληκτα, καταληκτικὰ, ὑπερκατάληκτα, βραχυκατάληκτα.

Ακατάληκτα dicuntur metra, quando vltimum pedem integrũ habent, quale est pastorale illud Pomponii Secundi, quod citat Terentianus, Pendeat ex humeris dulcis chelys. est enim tetrametrũ constans è quatuor integris pedibus. Item illud, quod citat Hephæstion μῶσ' ἄγε – ∪ ∪ καλλίο – ∪ ∪ πα, θύγα – ∪ ∪ τερδίος – ∪ ∪ est enim dactylicum tetrametrum, cui nihil deest.

Καταληκτικὰ verò dicuntur, quibus in fine deest syllaba, Qualia sunt heroica omnia, quæ legitimos pedes habent dactylos, sed minuunt in fine vnam syllabam, ne, vt Priscianus ait, sit impedimento sequenti versui. Quale & illud Horatii, Mea renidet in domo lacunar. Est enim metrum senarium iambicum vna syllaba minus, & scanditur sic, mea ∪ – reni ∪ – det in ∪ – domo ∪ – lacũ ∪ – nar ∪. hic nar syllaba pro integro pede ponitur. sic apud Græcos, χαίροις – – ἄνυμ ∪ – φαχαι – – ρίτω ∪ – δ' ὀγαμ ∪ – βρός ∪, hic βρὸς syllaba pro integro ponitur pede. Vbi notandum, quòd cum pes, ex quo conficitur principaliter metrum, constat è tribus syllabis. potest versus etiã duabus esse syllabis minor, cuius quia nõ erat ad manus exemplum, tale ipsi cõfinximus dactylicum trimetrum catalecticum, Væ tibi – ∪ ∪ si mălŭs – ∪ ∪ es. Ecce es prima syllaba tertii dactyli pro integro ponitur dactylo, & dicitur hic versus terminalis in syllabam. Nam cum ex tribus syllabis vna tantum inuenitur in metro, dicitur terminale in syllabam. Græce καταληκτικὸν εἰς συλλαβήν. cum verò duæ inueniuntur, vt in singulis heroicis, dicitur terminale in duas syllabas, Græce καταληκτικὸν εἰς δισύλλαβον. καταληκτικὸν autẽ εἰς συλλαβὴν, apud Hephæstionem tale est, ἐν δὲ βα – ∪ ∪ θουσία – ∪ ∪ δης –; vbi δης syllaba pro trium syllabarum dactylo ponitur.

Υπερκατάληκτα dicuntur metra, quando vna, aut duæ supersunt syllabæ, quale est Boetii illud dactylicum Alcmanium Trimetrum hypercatalectum, omne homi – ∪ ∪ num genus – ∪ ∪ in ter – – ris – vbi ris abundat. Cum verò amplius est duabus syllabis, quod potest inueniri, quoties metrum è trisyllabis cõstat pedibus, quale foret hoc anapæsticum monometrũ hypercatalectũ, Pereant ∪ ∪ – homines ∪ ∪ – mali ∪ –. in quo mali duæ syllabæ abundant. id verò nos confinximus, quia nullum memineramus

legere tale exemplum apud nostros. Hephæstion verò tale recitat, ἀ δὲ ἀρ υ υ – τιμις ὦ υ υ – κόραι υ –. est enim carmen Anapæsticum monometrum Hypercatalectũ abundans duabus syllabis.

Βραχυκατάληκτα dicuntur metra, cum deest fini integer pes. Sed quia neque huius generis metrum succurrebat, tale ipse composui trimetrum iambicũ brachycatalectum, pauci bea – – υ – ti, nam boni – – υ – pauci – –. Deest enim sextus pes integer, vt sit iambicum perfectum.

DE SCANSIONE METRORVM.

Scansio in metro est legitima metri in singulos pedes distinctio, ac dimensio. Dicuntur autẽ scandi metra μεταφορικῶς: quia sicut per scalarũ gradus ascendentes vicissim mutãdo pedes incedimus, ita scandendo metrũ incedere videmur dimetiendis, ac distinguendis pedibus. Et notandum metra omnia binis pedibus scandi præter dactylicũ, quod Græci κατὰ διποδίαν dicũt, vt Beatus il υ – υ – le, qui procul υ – υ – negotiis. Hinc Terentianus,

Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus.

Ideo autem dactylicum excipitur, quia cum dactylus, & spondeus sint æquales temporibus, non est timendum, cum singulis pedibus scanditur, aliud videri metrum, quàm dactylicũ. Quod si fiat in iambico, non iambicũ videri, sed heroum poterit. & propterea κατὰ διποδίαν scandi debet. causam pulchre docet Terentianus his senariis iambicis,

Sed paulò abimus longius. Nunc hanc magis,
Heroicus quare pedes per singulos,
At iste binos scanditur, causam loquar.
Spondeon etenim quia recepit impari
Tantum loco, vel dactylum, aut contrarium,
Secundo iambum: Nos necesse est reddere,
Qui sedis huius iura semper obtinet
Scandendo, & illic ponere adsuetam moram,
Quam pollicis sonare, vel plausu pedis
Discriminare, qui docent artem, solent.
Si primus ergo pes eam sumet moram,
Vbi iam receptum est subdere heroos pedes,
Versum videbor non tenere iambicum.
Sed quia secundo nunquam iambus pellitur,
Moram necesse est in secundo reddere,
Et cæteris, qui sunt secundo compares.

Sic fit trimetrus,qui fuit senarius.
Crescunt autem sic iunctis pedibus ad hexametrum vsque. nam Monometrum dicimus, quod duobus pedibus constat: Dimetrũ, quod quatuor: Trimetrum, quod sex: Tetrametrum,quod octo: Pentametrum,quod decem:Hexametrum,quod duodecim.

DE SYNECPHONESI SIVE SYNIZESI.

Συνεκφώνησις quæ & συνίζησις dicitur, fit cũ duæ vocales nulla interueniente consonante,pro vna accipiũtur,Et vel longa & breuis pro longa ponitur,vt, Fixerit aeripedem ceruã Tirynthius heros. vbi a e longa & breuis pro vna longa accipiũtur,& fit dactylus aeripĕ – ∪ ∪.vel cum breuis, & longa pro vna longa, vt Vnius ob noxam,& furias Aiacis oilei. vbi e i breuis & longa pro longa. sic in Aureo & aureis e o & e i,breuis & longa pro vna longa,vt Solio cum Iuppiter aureo,& Dependent lychni laquearibus aureis.Idem Ferreique Eumĕnidum thalami. & Centum æreí claudunt vectes. in ferrei & ærei,e i breuis & longa,pro vna longa. 252

Idem quoque sæpe fit in Dehinc, Deinde, Deinceps, Proinde, Deest,Deerat,Deerit,Deerũt. vt Eurum ad se Zephyrũmque vocat,dehinc talia fatur.Et,Incipe Damœta,tu deindĕ sequere Menalca.Et,Proindĕ tŏna eloquio.Et, Redde age, quæ deinceps risisti præmia,apud Horatiũ.Mart. Sint Mecœnates, nõ deerũt Flacce Marones.Lucanus,Non deest pro lato ieiunus venditor auro. Iuue.Pathicus nunquã tibi deerit ămicus. Ouid.Hoc ego quod voci deerat plangore replebam.quanquam deerunt,anapæstus,deerit ã proceleusmaticus, cidĕĕ dactylus esse possunt. Cui, & huic sæpe pro vna syllaba inueniuntur, vt Cui pater intactam dederat. Et, Huic coniux Sichæus erat. Inueniuntur etiam disyllaba. Stathius, Lætŭs hŭic dono videas dare thura nepotes.Idem Falsus hŭic pennas,& cornua sumeret æthræ. Terentianus de pedibus, ēst hŭ – ∪ ic ād – – uērsŭs – ∪ illĕ – ∪, quī dŭ – ∪ ās lōn – – gās hă – ∪ bĕt ∪. Idem,Nānque hŭ – ∪ ic ād – – uērsŭs – ∪ ībit – ∪,quī trĭ – ∪ bus lōn – – gis pă – ∪ tĕt ∪. est enim carmen trochaicũ, quod locis imparibus trochæum suscipit,in locis autem paribus etiã spondeum,vt manifestius ostẽdemus,vbi de metris tractabimus. Idem de literis, quem & Priscianus citat, Vērum ūt cŭĭ – – ∪ ∪ que ēst proxĭmĭ – – ∪ ∪ tās lŏ – ∪ ci, sŏ – ∪ nĭuĕ – ∪. Idem, ex ōrdĭnĕ – – ∪ ∪ fūlgens,cŭĭ – – ∪ ∪ dāt lŏ – ∪ cūm sĭ – ∪ nŏpes – –,vides CVI non modo disyllabũ esse, sed etiã pyrrhichiũ,quod est notã-

dum. eſt enim carmen ſotadeum, quod conſtat è duobus Ionicis à maiore, & tribus trochæis, vt vides notatum breui & longo accentibus. Terentianus de eodem,

Cuī brĕuis manebit, atque longa fiet addita,
Cuī ſŭpĕr non digna dixit hyemis, & ſolis mala,
Dixit & cūi tū fauos, pes hinc mihi primus ſat eſt.
Sic enim vel prima longa, vel prior fit ſyllaba.
Dactylus nam cuī ſŭpĕr – ∪ ∪ cūi tū – – ſequens ſpōdeus eſt, Cōſonans quia poſt ſecuta tempus adiuuit breue. Et paulò inferius,
Nanque ſi Cu præferatur, ſyllabæ fient duæ.
Tertia his quod implicari nulla vocalis poteſt.
Sed duæ ſunt ſeorſæ ſyllabæ per ſe breues.
Cŭĭ ſŭpĕr ſic inueniri dactylus iam non poteſt,
Syllabas ſed pes habebit quatuor totas breues.

Apud Hephæſtionem aliæ etiam recitantur ſpecies Synecphoneſeos, quas quia non memini legere apud noſtros, ſubiungam græcas. Hæ verò ſunt, cum duæ longæ pro vna longa, aut duæ breues pro vna breui, aut pro vna longa accipiuntur. Duæ longæ pro vna longa. vt illud, quod citat Hephæſtion, ἢ οὐχ ἅλις – ∪ ∪ ὅπι γυ – ∪ ∪ ναίκας ἀ – ∪ ∪ νάλκιδας – ∪ ∪ ἠπερο – ∪ ∪ πεύσας – –. vbi ἢ οὐχ pro vna ſyllaba ponuntur. & illud, vt idem citat, βουκόλ᾽ ἐ – ∪ ∪ πὰ ὀυτε κα – ∪ ∪ κῷ, ὅυ – – τ᾽ ἄφρονι – ∪ ∪ φωτὶ ἒ – ∪ ∪ οικας – ∪. πὰ ὀυ pro vna ſyllaba. Duæ breues pro vna longa, quale eſt, νέα μέρ – – μοικατί – ∪ ∪ ἀξεπο – ∪ ∪ σαδά – – ωρ ἐνὶ – ∪ ∪ πόντῳ – –. νεα duæ ſunt breues pro vna longa. Item illud Sotădis, σάωρ μελί – – ∪ ∪ κρ πηλιάδα – – ∪ ∪ δέξιορ κα – – ∪ ∪ τ᾽ ὠμὸρ. eſt enim carmen ionicum à maiore tetraſyllabum catalecticum, vbi λια duæ breues pro vna breui ponuntur. Legi tamen apud Vergilium ſexto AEneidos, Quin protinꝰ omnia. vbi in omnia duæ breues pro vna longa poſitæ videntur. debet enim heroicum metrū eſſe catalecticum. Heu, & hei diphthongi ſunt, vt ēheū quàm pingui macer eſt mihi taurus in eruo. & Hēi mĭhī qualis erat. vbi quia cū pronūtiamus hei, vtraque vocalis ſimul ſonat, admonemur, & græcè & latinè diphthongos propè omnes perperam ætate noſtra pronuntiari, vt obiter & hoc dixerim.

DE COLLISIONE IN METRIS.

Colliſio, quæ & συναλοιφὴ, & ἔκθλιψις græce dicitur, fit in

metro cum dictio desinit in vocalem, vel in M literam, & sequens item à vocali incipit. tunc enim prior vocalis vel M cum sua vocali excluditur, vt, Littora, multum ille et terris iactatus & alto. vel sic, mult' il – – l' et ter – – vt Græci faciunt exclusa vocali, & accentu, vbi vocalis deest apposito, quem vocant ἀπόστροφον, vt ἀδύ' ἔχοισ' ἱρίφως, ποταμίλξιταις δύο πέλλας, pro ἀδύο ἔχουσα ἐρίφους. fit etiam in fine versus, cum in vocalem, aut in M literam desinens, superabundat syllaba, & sequēs versus incipit à vocali, Quale illud est, Ecce furēs animis aderat Tirynthius, omnémque accessum lustrans: eliditur E à que coniunctione, & scanditur, quacces – –. Item illud, Aut dulcis musti vulcano decoquit humorē, Aut foliis vndam tepidi despumat aheni, vbi M cum sua vocali à dictione humorē eliditur, & R dictioni sequenti adiungitur sic, r' aut foli – ∪ ∪, quod nō licet facere nisi sequens versus à vocali incipiat, vt possit fieri collisio. Huiusmodi autē versus græce ὑπέρμετρος, Latine hypermeter penultima correpta dicitur, ος in er conuersa, vt ἀλέξανδρος Alexander, κάπρος Caper.

DE METRO HEROICO.

Heroicum metrum, Hexametrum est, è sex enim pedibus constat. Suscipit autem dactylum, & spondeum omnibus in locis indifferenter, præterquam in vltimo, vbi vel spondeus, vel pro spondeo trochæus esse debet, quia in omni metro vltima breuis syllaba pro longa accipitur, quòd videtur aliquid vacantis temporis, ex eo, quod insequitur accedere. quanquam, vt ait Quintilianus, Multum refert, vtrum longa sit, quæ claudit, an pro longa. neque enim tam plenum est. Interdum etiam inuenitur dactylus in sexto, vt inseri – ∪ ∪ tur ve – – ro ex fœ – – tu nucis – ∪ ∪ arbutus – ∪ ∪ horrida – ∪ ∪. quod tamen nunquam fit, nisi sequens versus à vocali incipiat, vt suprà ostendimus. Sequitur enim et steriles platani malos gessere valentes Elisa igitur A ex horrida, d, sequenti dictioni quæ à vocali incipit, connectitur, sic, det steri – ∪ ∪, & horri remanet pro spondeo trochæus. Tale est & illud, Et spumas miscent argenti, viuáque Sulfura, Idæásque pices. scanditur enim Sulfu – ∪ ridæ – –. Præterea licet spondeus omnem sibi vindicet locum, tamen rarò inuenitur in quinto, & rarius nisi præcedat dactylus, vt aut le – – uas ocre – ∪ ∪ as len – – to du – – cunt ar – – gento – –. Item et co – – stam lon – – go sub – – duximus – ∪ ∪ appen – – nino – –. Suscipit quoque loco dactyli proceleusmaticum, & Anapæstum, sed illum rarò, hūc

rarissime. vt Tĭtyrĕ – ∪ ∪ pāscēn – – tēs ā – – flūmĭnĕ – ∪ ∪ rĕĭcĕ că ∪ ∪ ∪ ∪ pēllās – –. Et, Tĕnŭĭă ∪ ∪ ∪ ∪ nec lanæ per cælum vellera ferri. & Gĕnŭă lă ∪ ∪ ∪ ∪ bant. & Labat ărĭĕtĕ ∪ ∪ ∪ ∪ crebro. quanquam, vt Terentianus ait, Tēnuĭă, & genuă lă, possunt esse dactyli, vbi u sit consonans. Idem in āriĕtĕ dici potest, vt & i sit consonans. quod ita seruasse videtur Vergilius, vt nunquam vsus fuerit proceleusmatico, nisi ibi & synæresis fieri possit. Anapæstum verò tantum semel memini legere apud eūdem. Flŭuĭō ∪ ∪ – rūm rēx Hērĭdănus. Apud Græcos etiam & creticus, & palimbacchius ponuntur interdum loco dactyli.

Dictum autem volunt Heroicum, vel quòd heroum facta Homerus primus hoc versu cecinerit. Vnde Horatius,

Res gestæ, regúmque, ducúmque, & tristia bella,

Quo scribi possent numero, monstrauit Homerus. vel quòd vetustissimus, & ante omnes primus hic fuerit versus. heroica enim vetera, & antiqua dixerūt, vel quia valida, & magna hoc metro canantur, quales sunt heroes. Idem & dactylicum, & heroū, & hexametrum, & epos, & deliacum, & pythicum nominatur. Dactylicū à pede, quē præcipuè suscipit. Heroū, vel vt suprà dictū est, vel fortè, quòd heroo pede præcipuè constet, qui est idem cū dactylo. Hexametrum, quia sex metris, hoc est pedibus, fertur. Epos vt Græci dicunt ἀπὸ τοῦ ἔπεσθαι τὰς ἕπας ἀλλήλαις, vel quia ἴσος στίχος ἔμμετρος. facilius enim hoc carmine verba decurrunt dimensione inuicem cohærētia præter cætera delectabilius. Deliacum à Delio Apolline. Pythicum quia cum Apollo pythona serpentem Delphis necasset in vltionem matris, accolæ timore perculsi, carmen primū heroicum hexametrum è sex spondeis compositum cecinerunt, deinde læti occiso serpente idem carmen concitata voce è sex iambis protulerunt, quod fuisse dicit Athenæus ἴη – – παιάν – – ἴη – – παιάν – – ἴη – – παιάν – – vt iota in ἴη producatur. idem præterea si corripiatur, & παι in παιὰν similiter sequēte vocali, erūt sex iambi. sic ἴη ∪ – παιάν ∪ – ἴη ∪ – παιάν ∪ – ἴη ∪ – παιάν ∪ –. Sed, vt clarius appareat quod dicimus, subiungemus de hac fabula Athenæi verba. Κλέαρχος ὁ σολεὺς οὐδενὸς ὢν δεύτερος τῶν τοῦ σοφοῦ Ἀριστοτέλους μαθητῶν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ παροιμιῶν τὴν λητώ φησιν ἐκ χαλκίδος τῆς εὐβοίας ἀνακομίσουσαν εἰς δελφοὺς ἀπόλλωνα, καὶ ἄρτεμιν, γένεσθαι παρὰ τὸ τοῦ κληθέντος πύθωνος σπήλαιον, καὶ φερομένου τοῦ πύθωνος ἐπ᾽ αὐτούς, ἡ λητὼ τὸν παίδων τὸν ἕτερον ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἐ-

χουσσα, προσβᾶσα τῷ λίθῳ τῷ νῦν ἐπικειμένῳ ὑπὸ τῷ ποδὶ τῆς χαλκῆς ἀργασμένης λητοῦς, ὃ τῆς τότε πράξεως μίμημα γενόμενον, ἀνάκειται περὶ τὴν πλάτανον ἐν δελφοῖς, εἶπεν ἵε παῖ. τυχεῖν δὲ τόξα κατὰ χεῖρας ἔχοντα τὸν ἀπόλλωνα. τοῦτο δ' ἐστὶν, ὡς εἴποι τὶς, ἄφιε παῖ, καὶ βάλλε παῖ. διόπερ ἀπὸ τούτου λεχθῆναί φασι τὸ, ἵε παῖ. καὶ ἵε παιάν. & paulò post subiungit, τὸ δὲ ὑφ' ἡρακλείδου τοῦ ποντικοῦ λεχθὲν φανερῶς πέπλασται ἐπὶ σπονδαῖς τοῦτο πρῶτον εἰς τρὶς εἰπεῖν τὸν θεὸν οὕτως, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν. ἐκ ταύτης γὰρ τῆς πίστεως τὸ τρίμετρον καλούμενον ἀνατίθησι τῷ θεῷ, φάσκων τοῦ θεοῦ τοῦθ' ἑκάτερον εἶναι τῶν μέτρων, ὅτι μακρῶν μὲν τῶν πρώτων δύο συλλαβῶν λεγομένων, ἰὴ παιάν, ἡρῷον γίνεται, βραχειῶν δὲ λεχθεισῶν, ἰαμβεῖον. διὰ δὲ τοῦτο, δῆλον, ὅτι καὶ τὸν ἴαμβον ἀναθετέον αὐτῷ. βραχειῶν γὰρ γινομένων, εἰ δύο τὰς οἱ πάντων τελευταίας συλλαβὰς εἰς μακρὰν ποιήσει τὶς, ὁ ἱππώνακτος ἴαμβος ἔσται.

Idem & Terentianus recitat, in quo græcum carmen deprauatum ex Athenæo correximus. Primum enim fuisse hexametrum è sex spondeis, inde è sex iambis refert his verbis,

Hexametros tradit genitos duo prima vetustas.
    Herous ille est, hunc vocant iambicum.
Nam pedibus senis constare videmus vtrunque,
    Diuersa quanquam lex sit ambobus, pedum.
Additur hæc gemino non absona fabula metro,
    Seu vera res est. spectet authorem fides.
Cum puer infestis premeret Pythona sagittis
    Apollo, delphici feruntur accolæ
Hortantes acuisse animum bellantis, vt illos
    Metus habebat, aut propinqua adoria.
Tendebat geminas pauida exclamatio voces,
Ιὴ — — παιάν — — ἰὴ — — παιάν — — ἰὴ — — παιάν — —
Spōndē is īl lūm prī mō nā tūm cēr nīs sex.
expār tĕ vō cēs cōn cĭtās lætī dăbānt,
ἰὴ ∪ — παιάν ∪ — ἰὴ ∪ — παιάν ∪ — ἰὴ ∪ — παιάν ∪ —
ĕt hīnc pĕdūm tŏt ōr tŭs ēst ĭam bĭcŭs.

EX POLLVCE DE PVGNA APOLLINIS CVM PYTHONE.

Τοῦ δὲ πυθικοῦ νόμου τοῦ αὐλητικοῦ, μέρη πέντε, πεῖρα, κατακελευσμός, ἰαμβικόν, σπονδεῖον, καταχόρευσις. δήλωμα δ' ἐστὶ νόμος τῆς τοῦ ἀπόλλωνος μάχης πρὸς τὸν δράκοντα, καὶ ἐν μὲν

τῇ παρα λιοραᾷ τὸν τόπον, ἐι ἄξιος ἐσι τοῦ ἀγῶνος. ἐν δὲ τῷ κατακελευσμῷ, προκαλεῖται τὸν δράκοντα. ἐν δὲ τῷ ἰαμβικῷ, μάχεται. ἐμπεριείληφε δὲ τὸ ἰαμβικὸν, καὶ τὰ σαλπισικὰ κρούματα, καὶ τὸν ὀδοντισμὸν, ὡς τοῦ δράκοντος ἐν τῷ τιτοξεῦσθαι συμπρίοντος τοὺς ὀδόντας. τὸ δὲ σπονδεῖον δηλοῖ τὴν νίκην τοῦ θεοῦ. ἐν δὲ τῇ καταχορεύσει, ὁ θεὸς τὰ ἐπινίκια χορεύει.

Sunt qui dactylicum, & Heroum, non esse idem volunt, sed illam inter vtrunque esse differentiam, quòd dactylicum ex omnibus cõstat dactylis, Heroum verò etiam ex spondeis. Addunt præterea proprium esse heroum, quòd in priore, & in quarto, & in sexto loco spondeum habeat, vt, Dēfēcīssē vīdēt sua iamprō mīssa rēpōscī. Item īmmōtāmque coli dedit, ēt cōn temnere vēntōs. Et, Cui non dictus hylas puer, ēt lā tonia dēlōs? Sed quòd omnes spondeos, vel plures spõdeos, quàm dactylos habet, quasi minus bonum, & sine dactylo parum teres, ac sonorum, σπονδειάζον appellauerunt. Et propterea optimum dicũt, qui ex omnibus constat dactylis, vltimo excepto, qui, vt dixi, vel spondeus, vel pro spondeo, trochæus est. Ennius, āt tūbā tērrībī līsōnī tū tārā tāntārā dīxīt. Vergilius, Stāt sūā cuique dīēs brēuēēt īrrēpā rābīlē tēmpūs. Sic apud Græcos Homerus, ἐν δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ. ἐνδὲδῐ – ∪ ∪ ἀπρόμᾰ – ∪ ∪ χῶν κἔκŏ – ∪ ∪ ρυθμένŏς – ∪ ∪ αἴθŏπῐ – ∪ ∪ χαλκῶ – –. Idem, γλαυκὶ πίσσον πολεμισὰ μετ' ἀνδράσι. νῦν σε μάλα χρὴ. γλαῦκἔπῐ – ∪ ∪ σον πόλĕ – ∪ ∪ μισᾰμĕ – ∪ ∪ τανδράσι. – ∪ ∪ νῦν σĕ μᾰ – ∪ ∪ λαχρὴ – –.

Sed subiungamus de heroico quædam ex Terentiano, vt ea discant iuuenes. Nam longe melius & mandatur memoriæ carmen, & tenetur, quàm prosa oratio. Ne cui igitur sit mirum, si illum sæpe citamus. Est enim & acutus, & doctus, simúlque & delectat, & docet. Sed iam ipsum audi.

Hæc sibi quæque prius distinguere metra paramus,
 Heroa primo, mox adire iambica,
Alternæ ne quem impediat confusio syluæ,
 Quæ lex sit ipsis, quæ sit iis, quæ procreant
Partibus adiectis, detractis quæ varientur
 Post hinc, deinde quanta compages nouos
Alternet, varietque modos, mutatio quantum
 Commendet. Et si non valebo plurima,
Attingam vel pauca tamen. nam pandere prima
 Prodest frequenter artium vestigia.

Vim propriam pedibus fida cito reddito mente,
  Ne dum requiris, tarda sit dispectio.
Spondeus, versum quo primum diximus ortum
  Heroon, hexametris tuetur vim suam
Nomine nunc proprio, nunc debita tempora reddens,
  Sub alterius consonat vocabulo.
E geminis longam soluet siquando sequentem,
  Fit dactylus, trisyllabis tempus manet.
Si prior in geminas soluetur longa minores,
  Tum pes recurret dactylo contrarius.
Tempora sed quanquam totidem defendat vterque,
  Heroa fiunt pulchriora dactylo.
Hæc contra vitiant incurrentes Anapæsti.
  Post dactylum ne quatuor iungas breues.
Post spondeum autem veniens, sic mutet oportet,
  Vt iste versus iam docet legem metri.
Ergo spondeus plerunque in dactylon ibit,
  Nec interest vel quo loco, vel quàm frequens.
Nam sæpe alterni gemini nunc, sæpius alter
  Species reformant plurimas in versibus,
Quas longum credo perscribere, cum sibi cunctas
  Legendo possit adnotare quilibet.
Hoc sat erit monuisse, locis quòd quinque frequenter
  Iugem videmus inueniri dactylum.
Sed non & sextum pes hic sibi vendicat vnquam,
  Nisi quando rhythmum, non metrum componimus.
Nanque metrum certíque pedes, numerúsque coercent,
  Dimensa rhythmum continet lex temporum.
Spondeus partem semper sibi vendicat imam,
  Dat & trochæo qua disyllabo locum.
Nec damnum importat, tria qui sua tempora subdit,
  Quæ quatuor spondeus expleret magis.
Debita nam spatii recipit quasi tempora versus,
  Dum iungit imis consequens exordium.
Omnibus in metris hoc iam retinere memento,
  In fine non obesse pro longa breuem.
Præterea pes nullus erit quin ritè locetur,
  Laudem mereri si voles poeticam.
Hexametron dicunt, sed non heroicum omnem,

 212

Nam sex pedes inesse non erit satis.
Leges quippe datas heroica carmina poscunt,
Quis acta Homerus herǒum cum scriberet,
Versibus ostendit, quas æquè sermo Latinus
Custodit omnes, & pedes solos probat,
Quos suprà posui. Græcis & creticus aptus:
Bacchius etiam ponitur pro dactylo.

Vbi aduertendum, vt suprà etiam ostendi, Bacchium intelligi à Terentiano, qui communiter ab aliis ferè omnibus Palimbacchius dicitur. & quia suprà idem & Quintilianum sensisse, quod Terentianus, scripsimus, diligentius consyderãdum, an ita sit. nam videtur, vbi de vsu Bacchii scribit, sibi esse contrarius, cum dicit, Bacchius & claudit, & sibi iungitur, Vĕnēnūm ∪ — — tĭmērēs ∪ — — Deinde subiungit, Contrarius quoque qui est, cludet, nisi si vltimã longam esse volumus, optiméque habebit ante se Molosson, cibis rēspērsūm — — —, aut Bacchium, Quod hic pŏtēst, nōs ∪ — — pōssēmŭs — — ∪. ecce hic manifeste apparet intelligere Bacchium habere primam breuem, Palimbacchium verò vltimam. Quare illud, Lõgis breuem præcedẽtibus bacchius, cui cõtrarius Palimbacchius erit, aliter legendũ, & fortè sic, Longis breuem succedẽtibus.

301. Sunt qui inseri posse aiunt interdũ in fine dactylici pro spondeo iambum, & eos versus, qui hoc patiuntur, quia in fine diminuuntur tempore, Græci appellãt μειούρους, παρὰ τὸ μεῖον, καὶ οὐρά. Sed huiusmodi versus non puto inuenies, nisi apud Græcos, Homerus ἰλιάδος ά, Τρῶες — — δ'ἐῤῥί — — γησαν ὁ — ∪ ∪ πως ἴδον — ∪ ∪ αἰόλον — ∪ ∪ ὄφιν ∪ ∪ . ὄφιν pariambus est pro spõdeo. Terentianus tamen multos versus, de miuris scribens, composuit, in quibus mi etiã corripuit, ex ει eliso ι, vt & in χορεῖος, & διστρόνδειος fecit. Versus hi sunt,

Dactylici finem versus si cludat iambus,
Hoc est pro longa, breuis vt penultima fiat,
Auribus acciderit nouitas inopina, melĭŭs ∪ ∪
Versus vt hic resonare potest, ita si cecĭnĕrĭs ∪ —,
Ite domum saturæ, venit hesperus, ite satūræ ∪ —.
Nile pater propera, sitiunt sata. Nile propĕrā ∪ —.
Heus puer, vt mea sint tibi vilia carmina, vĭdēs ∪ —.
Si nusquam hocce aliquis lectum putat, ecce dabĭtŭr ∪ ∪
Versus Homericus ausonio resonans ita mŏdō ∪ —,
Quem μείουρον Achaica gens vocitare solita ēst ∪ —.

Attoniti Troes viſo ſerpente pauitant ∪ –
Liuius ille vetus graio cognomine, ſuō ∪ –
Inſerit in omni verſu puto tale docimēn ∪ ∪,
Præmiſſo heroo ſubiungit nanque μιουρόρ – ∪,
Hymnum quando chorus feſto canit ore Triuiæ ∪ –,
Et iam purpureo ſuras include Cothurnō – –,
Balteus & reuocet volucres in pectore ſinūs ∪ –,
Preſſaque iam grauida crepitent tibi terga pharetrā – –,
Derige odoriſequos ad certa cubilia cānes ∪ –.

Id quod cũ ſæpe faciat Lucretius, miror nullum ab illo accepiſſe exemplum Terentianum, vt illud libro primo, ſed eo magis acrem Inritat virtutem animi, confringere vt arcta Naturæ primus portarũ clauſtra cuperēt. Licet Priſcianus lib. x, cupiret legat, cui nõ accedo. In exemplaribus enim manu ſcriptis cuperet legi, non cupiret. Et illud lib. v, Nec iacere in du manus via qua munita fidēi.

DE VITIIS QVIBVSDAM VITANDIS. IN HEROO.

Sunt quædam vitia in heroo præcipuè vitanda. Primum indocta quædam, & ridicula affectatio, vt ſemiquinaria cæſura ſit ſimilis extremæ ſyllabæ verſus, aut alterius verſus cæſuræ, & ſimul extremitas metri, alterius metri extremitati, aut alia id genus ridicula obſeruatio poetarum, inculti, ac ineruditi ſeculi, quos verſus leoninos appellant, quales hi ſunt,

Pergama flere volo fato Danaum data ſōlo.
Solo capta dolo, capta redacta ſōlo.
Ex Helicone ſona, quæ prima tenes Helicona,
Et metra me dona promere poſſe bona.

Item hi magis etiam ridiculi, & indoctiores,

Chartula noſtra tibi mittit Rainalde ſalutes,
Plura videbis ibi, niſi tu mea dona refutes.

Huiuſmodi igitur ne ioco quidem cenſeo cõponendos verſus, ſed imitandos eſſe bonos poetas, ac in primis Vergiliũ. inuenies tamen ſemiquinariã cæſurã frequenter quidem fini in heroo reſpondere, ſed frequentius in pẽtametro elego tunc, cũ ſubſtantiuis propria redduntur epitheta, Vt

Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas. Et,
Mantua væ miſeræ nimium vicina Cremonæ. Et,
Acriſionæis Danáe fundaſſe colonis. Item,
Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi. Item,
Iulius à magno demiſſum nomen Iulo.

Vbi aduerte præponi adiectiuum, sequi substantiuum, idque frequentissimum esse. sic in elegis,

O vtinam tunc cum Lacedæmona classe petebat,
Obrutus insanis esset adulter aquis,
Non ego deserto iacuissem frigida lecto,
Nec quererer tardos ire relicta dies.
Nec mihi quærenti spatiosam fallere noctem,
Laxaret viduas pendula tela manus.

Inuenies etiam, sed rarius, præponi substantiuum, vt
Reiice, ne maculis infuscet vellera pullis. Item,
Coniugis, ora modis attollens pallida miris.

Reddūtur quidem epitheta substātiuis, vt dixi: sed qui id quoque affectauerit, non laudabitur. Præterea videndum est, vt Quintiliani vtar verbis, ne syllaba verbi prioris vltima, sit prima sequentis. id, ne quis præcipi miretur, Ciceroni in epistolis excidit, Res mihi inuisæ visæ sunt, Brute. & in carmine,

O fortunatam natam me consule Romam.

Hoc idem carmen & Iuuenalis recitat, inde subiungit,

Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
Quàm te conspicuæ diuina philippica famæ.

Cauendum est etiam, ne in principio præter decorem elati, & tumidi videamur, & vt ait Flaccus,

Nec sic incipies, vt scriptor Cyclitus olim,
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Potuissem & alia multa dicere, quæ fugere, quæque sequi & facere oporteat componendis carminibus, sed cum non esset otium, prætermisi. Quamobrē admoneo studiosos, vt quę de arte poetica scripsit Horatius, studiose legant, tum optima quæque de ea ipsa arte præcepta, quia, vt ait Isocrates, ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθὴς.

DE PENTAMETRO ELEGO.

Pentametrum elegum heroo ita adnectitur, vt vix vnquam separatum inuenias. Constat autem ex quinque pedibus, vnde & nomen ei inditum est.

Diuiditur in duo commata. Primum comma constat indifferēter vel è duobus dactylis, vel è duobus spondeis, vel è dactylo & spondeo, vel è spondeo & dactylo, & syllaba longa, quem semi-

pedem primum vocant. Secundum verò, e duobus dactylis, & syllaba, quæ secundus semipes appellatur.

E duobus dactylis, & syllaba longa, vt

Nōmĭne ĭn – ∪ ∪ hēctŏrĕ – ∪ ∪ ō – pāllĭdă – ∪ ∪ sēm- pĕr ĕ – ∪ ∪ răm ∪. E duobus spondeis & syllaba longa, vt, Flēbām – – sūccēs – – sū – pōssē că – ∪ ∪ rĕrĕ dŏ – ∪ ∪ lōs –. E dactylo & spondeo, vt, Nīl mĭhĭ – ∪ ∪ rēscrī – – bās –, āttămĕn – ∪ ∪ īpsĕ vĕ – ∪ ∪ nī –. E spondeo & dactylo, vt, Lāssā – – ret vĭdŭ – ∪ ∪ ās – pendŭlă – ∪ ∪ tēlămă – ∪ ∪ nūs – Alii verò dicunt primum & secundum pedem posse esse indifferenter dactylum vel spondeum, tertium spondeum dúntaxat, ita tamen, vt prima syllaba spondei, sit extrema dictionis præcedentis, & propterea si inueniatur aliquando breuis, defendi cæsura semiquinaria, Quartũ, & quintũ semper Anapæstos. cuius sententiæ videtur fuisse Quintilianus, cum dicit, Non ego cum præcedentes pedes posui, legem dedi, ne alii essent: sed quid ferè accideret, quod in præsentia videretur ostendi, & quidem optime est sibi iunctus Anapæstus, vt qui sit pentametri finis, scanditur autem sic, Nīl mĭhĭ – ∪ ∪ rēscrī – – bās āt – – tămĕn īp ∪ ∪ – sĕ vĕnī ∪ ∪ –. Item, Lāssā – – rēt vĭdŭ – ∪ ∪ ās pēn – – dŭlă tē ∪ ∪ – lă mănūs ∪ ∪ –. Et, Nōmĭne ĭn – ∪ ∪ hēctŏrĕ – ∪ ∪ ō pāl – – lĭdă sēm ∪ ∪ – pĕr ĕrăm. & sic in cæteris. Sed memineris in omni metro in fine pro lõga accipi breuem, & pro breui longam. Prior autem scandēdi modus per duo cõmata. & duos semipedes facilior, Dictum vero Elegum παρὰ τὸ ἐλεῶν τοὺς τεθνιῶτας, quòd hoc carmine laudes defunctorum scriberentur. vel παρὰ τὸ ἔλεος, quòd vetustissimi sua lamentationes elegis decantarent. nam factum est vocabulum à voce, qua in fletu vtimur. vnde tractum est, vt epitaphia elegis præcipuè scribantur versibus. procedente deinde tempore aliæ quoque res eo versu scribi cœperunt, hinc Horatius,

Versibus impariter iunctis querimonia primum,
Pòst etiam inclusa est voti sententia compos.

De inuentione autem elegi versus, idem Horatius sic dicit,

Quis tamen exiguos elegos emiserit author,
Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.

TERENTIANVS DE PENTAMETRO VERSV.

Pentametrum dubitant, quis primus finxerit author,
Quidam non dubitant dicere Callinoum.

Hexametro cum quinque pedum ſubiungitur iſte,
Partes Heroi dupliciter recipit.
Quas penthemimeres poſſit diſiungere forma,
Has ſiquis geminet, pentametrum faciet.
Sed refert duo ſint, an dactylus vnus in illa:
Cum duo ſunt, eadem bis repeti poterit.
Subiungam exemplum, quo fiat planius iſtud,
Dēſinĕ mœnălĭ ōs, dē ſinĕ mœnălĭ ōs.
Dactylus vt duplex, non bis ſententia currat,
Dēſinĕ mœnălĭ ōs Mū ſārĕ fērrĕ iŏ cōs.
Hoc nec præpoſitum peccat, nec parte ſequenti,
Talis vtrique loco conuenit vna tome.
Si primo ſpondeus erit, tum dactylus alter,
Stabit, comma prius non poterit repeti.
Talis erit verſus hæc portio, quam modo tracto,
Pōſtquām rēs āſĭ æ. claudicat vt repetas.
Vt ſtet comma ſequens, bis dactylus adſit oportet.
Pōſtquām rēs āſĭ æ, Dēſinĕ mænălĭōs,
Dactylus in primo poſitus, ſpondeus adhærens,
Non oberit primis, officiet reliquis.
Exemplum ponam, parti quod congruat iſti,
Mūſă mĭ – ᴗ ᴗ hi cāuſ – – ſās – diſcrepat hoc iterum.
Dactylus ergo duplex redeat mihi parte ſequenti,
Mūſă mĭ hi cāuſ ſās, dēſinĕ mænălĭ ōs.
Spondeum duplicem, quæ pars prior eſt, benĕ ſumet,
Peccat enim tantum poſteriore tome.
Spondeos ante ergo dabis, pars cætera curret.
ōfor tūnā tī. dēſinĕ mæ nălĭ ōs,
Pars prior ergo pedum admittet quencunque duorum,
Dactylus in reliqua bis repetundus erit.
Scandunt Pētametrum, duo ſint quaſi cōmata, quidam,
Vt pedibus binis ſemipedes ſuperent.
Hos ſibi coniunctos ſpondeum reddere quintum,
Pōſtquām rēſāſĭ æ, dēſĭnĕ mænălĭōs.
At quidam in medio ſpondeum reddere malunt,
Semipedem & primum cum capite alterius
Iungunt, dactylico quæ fit de commate, longa.
Inde duas promptum eſt ſic remanere breues.
His longam adnectunt, qua dactylus incipit alter.

Cernis & hinc alias tot remanere breues.
Has ad semipedem iungunt in fine relictum.
Vltima nec refert longa sit, anne breuis.
Sic spondeus erit medius, duo pòst anapæsti.
Pòstquām rĕsăsĭ æ, dē sĭnĕ mæ năliōs.
Idcirco primo curabis commate semper,
Ne breuis incurrens syllaba semipedis,
Spondeum mediis nequeat coniungere longis,
et sī āt tālis īn cĭpĕ mæ nāliōs.
Nam lis, quæ breuis est iungat sibi siue supremam
ōs, vel quæ prima est, in caput hoc etenim est
Quia nec producta est, geminat nec consona vires,
Spondeus minime pes, sed iambus erit.
Exemplum idcirco vocali à parte locaui,
Longa foret ne lis in cipĕ mæ năliōs.
Quidam quia gemino constat de commate versus,
Cludere comma prius non timuere breui.
Vt sit pentameter talis, qualem modo fingo,
Hōc mĭhĭ tām grān dĕ mūnŭs hă bĕrĕ dă tŭr.
Aut qualis suprà versus peccare videtur
Sī fī āt tā lis īncĭpĕ mœnălī ōs.
Nam referre nihil, sit qualis syllaba fini,
Commatáque hoc ipsum iuris habere volunt.
Idcirco & verbo nunquam vno cola ligari,
Vt constet parti finis vtrique suus.
Nam vitiosus erit sic pentameter generatus,
Īntēr nŏstrōs gēn tĭ lĭs ŏb ērrāt ĕ quŭs.
Spondei duo sunt, quos dixi, commate primo
Posse dari: verum syllaba, quæ sequitur,
Nec penthemimerem verbi cum fine relinquit,
Quæ data pentametris regula prima sonis,
Nec post dactylico debet quæ commate iungi,
Esse caput versus dactylici patitur.
Hoc ipsum melius mutata parte coibit,
Gentilis nostros inter oberrat equus.
Tantam nostra nequit mensura absoluere litem,
Malo tamen longa cludere comma prius.
Hos elegos dixere, solet quòd clausula talis
Tristibus, vt tradunt, aptior esse modis.

Quoniam autem eadem ferè lex eſt metrorũ apud Latinos, quæ & apud Græcos, vnde noſtra fluxerunt, operæ pretium viſum eſt, in ſingulis metrorum generibus, de quibus hoc tractamus libro, verſus aliquot Græcos ſcandere, ex bonis acceptos authoribus.

EX PRIMO ILIADOS.

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος
οὐλομένην, ἣ μυρί᾽ ἀχαιοῖς ἄλγε᾽ ἔθηκεν,
Πολλὰς δ᾽ ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
Ηρώων, αὐτοὺς δ᾽ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι,
οἰωνοῖσί τε πᾶσι. Διὸς δ᾽ ἐτελείετο βουλή.

Μῆνιν ἄ – ∪ ∪ ειδε θε – ∪ ∪ ἀπη – – ληϊά – ∪ ∪ δεωάχι – ∪ ∪
λῆος – ∪,
οὐλομέ – ∪ ∪, νην – – μυρίά – ∪ ∪ χαιοῖς – – ἄλγεέ – ∪ ∪
θηκεν – ∪.
Πολλὰς – – δἰφθῖ – – μους ψυ – – χὰς ἄ ϊ – ∪ ∪ δι προΐ – ∪ ∪
αψεν – ∪.
ἡρῶ – – ων, αὐ – – τοὺς δἑ – – λώριά – ∪ ∪ τεῦχεκύ
– ∪ ∪ νεσσι – ∪,
οἰω – – νοῖσίτε – ∪ ∪ πᾶσι, Δι – ∪ ∪ ὸς δἐ τε – ∪ ∪ λείετο
– ∪ ∪ βουλή – –.

Ecce in primis quatuor ſedibus vel dactylus vel ſpõdeus indifferenter ponitur, in quinta autem ſemper dactylus, & in ſexta ſpondeus vel eius loco trochæus. licet in quinta ſpondeus interdum inueniatur. Illud autem δεωάχι – ∪ ∪ dictum eſt per συνίζησιν, vbi δεω breuis & longa pro vna longa. ſic Vergilius poſuit, Solio cum Iuppiter aureo, vbi reo breuis & longa pro vna longa.

EX THEOCRITI AMOEBAEO CARMINE.

Αγκεα, καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἴ τι μενάλκας Μενάλκας,
Πή ποχ᾽ ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ᾆσε μέλος,
Βόσκοιτ᾽ ἐκ ψυχᾶς τὰς ἀμνάδας. ἢν δέ ποκ᾽ ἔνθῃ
Δάφνις ἔχων δαμάλας, μηδὲν ἔλασσον ἔχοι.
Κρᾶναι, καὶ βοτάναι γλυκερὸν φυτὸν, αἴπερ ὁμοῖον Δαφνις,
Μουσίσδοι Δάφνις ταῖσιν ἀηδόνισι,
Τοῦτο τὸ βωκόλιον πιαίνετε, κἤν τι μενάλκας
Τῆδ᾽ ἀγάγοι, χαίρων ἄφθονα πάντα νέμοι. In his verſibus ſcãdũtur heroi, vt ſupra ſcripti Homerici. Pẽtametri verò elegi ſic,
Πή ποχό – ∪ ∪ συρι – – κτὰς – προσφιλὲς – ∪ ∪ ᾆσεμέ
– ∪ ∪ λος ∪. vel ſic ſine cæſuris,

Γηπόχο – ∪ ∪ σῦρι – – κτας προς – – φίλες α ∪ ∪ – σὐμὲλος ∪ ∪ ∪. Secundus pentameter

Δαφνὶς ὲ – ∪ ∪ χῶρ δλάμα – ∪ ∪ λας – μηδενὲ – ∪ ∪ λαοσόνε – ∪ ∪ χοι –. & ſine cæſuris,

Δαφνὶς ὲ – ∪ ∪ χῶρ δλάμα – ∪ ∪ λας μη – – δὲνὲλας ∪ ∪ – σῦνὲχοι ∪ ∪ –. Tertius pentameter

Μοῦσις – – δοιδλαφ – – νὶς – ταισίνα – ∪ ∪ ηδόνὶ – ∪ ∪ σὶ ∪. & ſine cæſuris,

Μοῦσις – – δοιδλαφ – – νὶς ται – – σίναη ∪ ∪ – δόνὶσὶ ∪ ∪ ∪. Quartus pentameter

Τηλάγα – ∪ ∪ γοιχαι – – ρωμ – αφθόνα – ∪ ∪ παντάνε – ∪ ∪ μοι –. & ſine cæſuris,

Τηλάγα – ∪ ∪ γοιχαι – – ρωμ α – – φθόνα παμ ∪ ∪ – τάνεμοι ∪ ∪ –. Vides hic pentametris duo eſſe commata, & eodem modo ſcandi, vt ſuprà latina oſtendimus. Quare vel hinc colligere poſſumus à Græcis & hæc & alia ferè omnia Latinos accepiſſe: vt mittam, & pedum, & metrorum, & accidentium metris nomina vel græca, vel à Græcis detorta. Si quiſquam igitur eſt, qui negat, non neceſſarias eſſe græcas literas hominibus noſtris, quàm rectè ſentiat breui puto cognoſcet, cum vel pueris de bonis literis docta diſputantibus, ipſe interim aſtabit, ὡς ὄνος πρὸς λύραν, vt aiunt. Trimetro. 329.

DE VERSV IAMBICO SENARIO

Iambicus verſus, qui à Græcis τρίμετρος, quòd tres διποδίας habeat, à Latinis eadem ratione ternarius: vel quia è ſex pedibus ſimplicibus cõſtat, Senarius appellatur: ſuſcipit in locis imparibus, id eſt in primo, tertio, quinto, pedes quinque, iambum ∪ – tribrachyn ∪ ∪ ∪ Spondeum – –, Dactylum – ∪ ∪ Anapæſtum ∪ ∪ –. in paribus verò, id eſt in ſecũdo, quarto, ſexto, tres, iambum ∪ – tribrachyn ∪ ∪ ∪ pyrrhichium, ſed hunc in fine dũtaxat ∪ ∪ ratione vltimæ ſyllabæ, quæ in omni metro, vt ſuprà dixi, indifferẽter ponitur. Legitimus autem iambicus è ſolis iambis conſtat, vt etiam à principio, cum inuentus eſt. Deinde grauitatis gratia, ſpondeus, & qui ex illo naſcuntur, dactylus, anapæſtus nothi pedes in locis tantum imparibus recepti ſunt. Vnde Terentianus,

Sed quia recepit lex iambi dactylum,
Spondeon, aut qui dactylo eſt contrarius,
Vt iam tenemus, impari tamen loco.

De eodem ſic Horatius,

Syllaba longa breui ſubiecta vocatur iambus
Pes citus. vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambeis, cum ſenos redderet ictus.
Primus ad extremum ſimilis ſibi. Non ita pridem.
Tardior vt paulò, grauiórque veniret ad aures,
Spondeos ſtabiles in iura quaterna recepit
Commodus, & patiens, non vt à ſede ſecunda
Cēderet, aut quarta ſocialiter. Ex omnibus iambis tale eſt Horatii,
Sŭis ∪ – ĕt īp ∪ – ſă rō ∪ – mă vī ∪ – rībŭs – ∪ rŭ ĭt ∪ ∪. Tale & illud, Mĭnā ∪ – cĭs aūt ∪ – ĕtrū ∪ – ſcă Pōr ∪ – ſĕnæ ∪ – mă-nūs ∪ –. Item reliqua omnia, quæ ſubiunguntur hexametris illius epōdi. Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas, vt illud, ĕā ∪ – mŭs o ∪ – mnĭs ē ∪ – xĕcrā ∪ – tă cī ∪ – uĭtās ∪ –. Terentianus de hoc metro partim è ſolis iambis, partim etiã immiſto ſpondeo & ſemel dactylo in locis imparibus.

Ădē ſto īam bĕpræ pĕs, ēt tŭī tĕnāx
Vĭgō rĭs ād dĕcon cĭtūm cĕlēr pĕdĕm.
Nĕc āl tĕrī ŭs īn dĭgēns ŏpīs vĕnī.
Sĕd īp ſĕ vē rŭs, īn tĕgēr quĕ gē ſtĭēns,
Ădūs ſtă fēl lĕ, quā lĭs ān tĕ cār mĭnă
Dăbās ămā rŭs ūl tŏr, īm pŏtēns, tŭī.
Vĭdēs, ŭt ī ctă vēr bă rā ptĕt īm pĕtŭs,
Brĕuēm quĕ crē brăcōn ſĕquuēn dŏlōn gŭlă,
Cĭtūm ſŭbīn dĕ vōl uăt ār ctĭūs ſŏnŭm,
Ĭām bŭs. īp ſē ſēx ĕnīm lŏcīs mănĕt.
Et inde nomen inditum eſt ſenario.
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus.
Quæ cauſſa cogat, non morabor edere.
Nam mox poetæ, ne nimis ceſſet breuis,
Lex hæc iambi verba pauca admitteret,
Dum parua longam ſemper alterno gradu,
Vrget, nec aptis exprimi verbis ſinit
Senſus, apertè diſſidente regula,
Spondeon, & quos iſte pedes ex ſe creat,
Admiſcuerunt, impari tamen loco,
Pedémque primum, tertium, quintum quoque.
Iuuere, paulò ſyllabis maioribus.
At qui cothurnis regios actus leuant,

Vt sermo pompæ regiæ capax foret
Magis, magísque, latioribus sonis
Pedes frequentant, lege seruata tamen,
Dum pes secundus, quartus, & nouissimus
Semper dicatus vni iambo seruiat.
Nām nul lŭs ālĭ ūs pōnĭtŭr, tāntūm sŏlēt
Tēmpŏrĭ bŭs æ quus nōn rĕpēl lĭtrĭbrăchўs.

In tragœdiis autem versus è solis iambis non laudatur. quare vix talem inuenias, sed semper in locis paribus ex iambo aut tribreui: in cæteris indifferenter ex iambo, spondeo, dactylo, anapæsto, tribreui. In cōmœdiis verò in secundo loco & similibus, spōdeus etiā inuenitur, necnon & dactylus, & anapæstus, sed frequentius spondeus. Quod faciunt Comici, vt solutam orationē imitentur. Scandamus igitur aliquot senarios versus, primo comicos, deinde tragicos, vt quod dicimus, appareat exemplo manifestius.

Ex andria Terentii,

Vōs ī — — stæc in — — tro aufer — — te ăb ĭ ∪ — tĕ. Sō ∪ —
sĭā ∪ —
Ădēs ∪ — dūm pāu — — cīs tē — — vŏlō ∪ — dictūm — —
pŭtā ∪ —
Nēmpe ūt — — cūrēn — — tūr rē — — cte hæc. īm — — mo
ălĭūd ∪ ∪ —. Quĭd ēst ∪ —.
Quōd tĭbĭ — ∪ ∪ mĕă ārs ∪ — ēffĭcē — ∪ ∪ re hōc pōs — —
sĭt ām ∪ — plĭūs ∪ ∪ —
Nĭhĭl ī ∪ ∪ — stāc ŏpŭs — ∪ ∪ ēst ār — — te ād hānc — — rēm
quām — — părō ∪ —
Sĕd hīs ∪ — quās sēm — — pĕr īn ∪ — te īntēl — — lēxī — —
sĭtās ∪ —
Fĭde ēt ∪ — tăcĭtŭr ∪ ∪ — nĭtā ∪ — te ēxpē — — ctō quĭd — —
vĕlĭs ∪ —.

Ex Hercule furente Senecæ,

Sŏrōr ∪ — tŏnān ∪ — tis (hōc ēnīm ∪ — sōlūm — —
mĭhī ∪ —
Nōmēn — — rēlĭ ∪ — ctum ēst sēm — — pĕr ālĭ ∪ ∪ ∪ ēnūm — —
Iŏuēm ∪ —,
Āctēm — — plăsūm ∪ — mĭ vĭdŭ — ∪ ∪ ă dē ∪ — sĕrŭiæ ∪ ∪ —
thĕrĭs ∪ ∪.
Lŏcūm ∪ — quē cœ ∪ — lō pūl — — să, pēl ∪ — lĭcĭbŭs ∪ ∪ —
dĕdĭ ∪ —

Tellus -- cōlen υ- da est, pel -- lices υ- cælum -- tenent υ-.

Ex Menandro, vt citat Stobæus, trimetri iambici acatalecti,

οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον.
Στρατεία δ' οὐ φέρει περιουσίαν οὐδεμίαν,
Εφήμερον δ' ἔχει, καὶ προπετῆ τὸν βίον.
οὐ πεῖραν ἔχομεν ὄντος οὐ σωτηρίου.
Εὐλοιδόρητον, ὡς ἔοικε φαίνεται
Τὸ τοῦ στρατιώτου σχῆμα, καὶ τὸ τοῦ ξένου:
Κομψὸς στρατιώτης, οὐδ' ἂν εἰ πλάττοι θεός,
οὐθεὶς γένοιτ' ἄν.

οι κοι -- μενειν υ- χρη και -- μενειν υ- ελευ υ-
θερον υυ
στρατει υ- αδ' ου -- φερει υ- περιου υυ- σιαν ου --
δεμιαν υυυ,
εφη υ- μερον υ- δεχει υ- και προπε - υυ τη τον -- βιον υυ.
ου πει -- ραν εχο υυυ μενον υ- τος ου υ- σωτη --
ριου υ-
ευλοι -- δορη υ- τον ως υ- εοι υ- κεφαι υ- νε ται υ-
το του υ- στρατιω υυ- του σχη -- μα και υ- το του υ-
ξενου υ-
κομψος -- στρατιω υυ- της ου -- δαν ει υ- πραττοι -- θεος
υυ ουθεις -- γενοι υ- τ' αν.

EX PLVTO ARISTOPHANIS.

Ως ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν ὦ Ζεῦ καὶ θεοί
Δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.
Ην γὰρ τὰ βέλτισθ' ὁ θεράπων λέξας τύχῃ,
Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ,
Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν.

ως αρ -- γαλεον υυ- πραγμε -- στιν ω υ- ζευ και
-- θεοι υ-
Δουλον -- γενε υ- σθαι παρα -υυ φρονουν υ- τος δε
-- σποτου υ-
ηνγαρ -- ταβελ υ- τισθοθε -υυ ραπων υ- λεξας
-- τυχη υ-
Δοξη -- δεμη υ- δραν ταυ -- τα τω υ- κεκτη --
μενω υ-,
Μετεχειν υυ- αναγ υ- κητον -- θεραπον υυ- τα των
υ- κακων υ-.

EX HECVBA EVRIPIDIS.

Ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα, καὶ σκότου πύλας
Λιπὼν, ἵν' ᾅδης χωρὶς ᾤκισται θεῶν,
Πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισσέως,
Πριάμου τε πατρός. ὅς μ', ἐπεὶ φρυγῶν πόλιν
Κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν ἑλληνικῷ,
Δείσας, ὑπεξέπεμψε τρωϊκῆς χθονὸς,
Πολυμήστορος πρὸς δῶμα θρηϊκίου ξένου.
ἡκῶ -- νέκρων ∪- κευθμῶ -- νᾰκαῑ ∪- σκότου ∪-
πῠλας ∪-.
Λῐπῶν ∪- ἵνα ∪- δης χῶ -- ρὶς ᾤς ∪- κισαῑ -- θεῶν ∪-.
Πο̆λῠδω ∪∪- ρο̆ς ἑκᾰ ∪∪∪ βης παῖς -- γε̆γως ∪- της κις
-- σε̆ως ∪-.
Πρῐᾰμου ∪∪- τε̆πα ∪- τρο̆ς ὅς ∪- με̆πει ∪- φρῠ γων
∪- πο̆λῐν ∪∪
Κῑνδῡ -- νο̆ς ε ∪- σχε̆ δο̆ρῐ ∪∪∪ πε̆σειν ∪- ἑλλη --
νῐκῷ ∪-.
Δεισας --, ὑ̆πεξ ∪- ε̆πεμ ∪- ψε̆τρω ∪- ἵκης ∪-
χθο̆νο̆ς. ∪∪,
Πο̆λῠμη ∪∪- στο̆ρος ∪- πρὸς δω -- μᾰ θρη ∪- κιου
∪- ξεινῡ ∪-.

TERENTIANVS DE COMICIS ET TRAGICIS VERSIBVS.

Culpatur autem verſus in tragœdiis,
Et rarus intrat ex iambis omnibus,
Vt ille contra, qui ſecundo & talibus,
Spondeon, aut quem comparem receperit.
Sed qui pedeſtres fabulas ſocco premunt,
Vt quæ loquuntur ſumpta de vita putes,
Vitiant iambum tractibus ſpondaicis,
Et in ſecundo, & cæteris æque locis.
Fidémque fictis dum prŏcurant fabulis,
In mĕtra peccant arte, non inſcitia,
Ne ſint ſonora verba conſuetudinis,
Paulúmque rurſus à ſolutis differant.
Magis iſta noſtri. nam ferè Græcis tenax

Cura est iambi, vel nouellis comicis,
Vel qui in vetusta procluent Comœdia.

DE DIMETRO IAMBICO.

Dimetrum Iambicum acatalectum Archilochium constat è quatuor integris pedibus. recipitque in locis imparibus, id est in prima & tertia sede iambum, & cæteros, quos trimetrum, in locis verò paribus hoc est in secunda, & quarta sede, iambum vel tribreuem, sed in fine & Pyrrhichium. Quales multi sunt versus apud Horatium suppositi aliis, vt hic, trimetris,

Quandō rĕpō ltūm cæ cŭbum ad fēstās dăpēs,
Victō – – rĕlæ ᴗ – tūs cæ – – sārĕ ᴗ ᴗ
Tēcūm sŭb āltā(sic Iōui grātūm)dŏmō
Bēā ᴗ – tĕ mē ᴗ – cœnās – – bĭbām ᴗ ᴗ. Hic autem Herois,
Nōx ĕrăt, ēt cæ lōsul gēbāt lūnāsē renō
īnter – – mĭnō ᴗ – rāsȳ ᴗ – dĕrā ᴗ ᴗ,
Cūm tū măgnō rūm nū men læ sūrădē ōrŭm,
īnuēr – – bāiū ᴗ – rabās – – mĕā ᴗ ᴗ.

Hoc carmine constat etiam hymnus ille, ac rhythmus in sacris libris in laudem immaculatæ Virginis.

Quēm tēr – – ră pōn ᴗ – tŭs æ ᴗ – thĕră ᴗ ᴗ
Cŏlūnt ᴗ – ădō ᴗ – rānt præ – – dĭcānt ᴗ –
Trīnām – – rĕgēn ᴗ – tem mā – – chĭnām ᴗ ᴗ,
Clāustrūm – – Mărī ᴗ – æbā – – iŭlāt ᴗ ᴗ.

Vbi, vt id obiter admoneam, æthera nominatiuus est fœminini generis ab accusatiuo Græco τὸν αἰθέρα hæc æthera, sicut τὸν κρατῆρα hæc cratera. Maria autem etsi corripit primam & secundam apud Claudianum, tamen quia hebraicum est nomen, puto penultimam habere indifferentem.

DE IAMBICO TETRAMETRO.

Iambicum tetrametrum, quod latinè quadratum & octonarium dicitur, eosdem pedes in locis paribus, ac imparibus admittit, quos & trimetrum. nam si trimetro duos præposueris pedes, ex iis, quos illud recipit, tetrametrum facies. Quod sic docet Terentianus,

Sed hic trimetrus quando duplicem pedem
A capite sumet, tunc quadratus dicitur.
Idémque dictus est & octonarius.
Ante ergo versum collocabo Iambicum.
Phăsē ᴗ – lūs īl ᴗ – lĕ quēm ᴗ – uĭdē ᴗ – tīs hō ᴗ –
spites ᴗ –

Quadratus iste talis effici potest,

ădest υ – cĕler υ – phăse υ – lŭs il υ – lĕ quem υ – vide
υ – tis ho υ – ſpites υ –.

Huiuſmodi verſus iambicos quadratos acatalectos non legi in vſu apud noſtros. catalecticos autem legi apud Catullū, Cuius generis eſt illud Epigramma in Thallum, qui Catullo pallium, & ſudarium inuolauerat,

Cīnæ υ – dĕ Thāl υ – lĕ mōl υ – lĭōr υ – cŭnī υ – cŭ lī
υ – căpīl υ – lō –.

Rĕmīt υ – tĕ pāl υ – lĭūm υ – mĭhī υ – mĕūm υ –
quŏd in υ – vŏlā υ – ſtī – Vides his deeſſe ſyllabam, vt ſint octo ſimplices pedes iambi. Qui poterunt effici quadrati perfecti, ſi dixeris,

Cīnæ dĕ Thāllĕ mōllĭōr cŭnīcŭlī căpŭlŭlō,

Rĕmīttĕ pāllĭūm mĭhī mĕūm, quŏd inuŏlāuĕrās. Apud Comicos tamen ſæpe inuenies id genus octonarios verſus, non tamen ſeruata lege iambici metri, ſed in omni ſede indifferenter poſitos ſpondeum, dactylum, Anapæſtum præterquam in octaua, vbi ſemper eſt iambus. quales ſunt illi apud Terentium,

ĕnĭmuē υ υ – rŏ Dā υ – uē nĭhīl υ υ – lŏci eſt υ – ſegnī
tī – υ υ æ nĕquĕ – υ υ sŏcōr – – dīæ υ –.

Quāntum in – – tēllē – – xi mŏdŏ – υ υ sĕnīs υ – sēntēn – –
tĭām υ – dēnū – – ptīis υ –.

Quæ ſi – – nōna – – ſtū prō – – vĭdēn υ – tūr me aūt – –
hĕrūm υ – pēſſūn – – dăbūnt υ –. Et nota enimuero ſic dictum, vt ſuprà ſine inuidia, vt u pro nihilo habeatur, vt ait Priſcianus.

Sed de hoc metro multa dici poſſent, quæ prætermittimus dicēda, cum Terentium dabimus excuſum typis noſtris.

DE IAMBICO CLAVDO.

Eſt quoddam genus Iambici verſus delumbe, & claudum, quod Græci σκάζον & χωλίαμβον appellant. habet enim in fine pro iambo ſpondeum. Differt autem à perfecto ſenario iambico, quòd hic in ſexta ſede ſpondeus eſſe debet, tum in quinta ſemper iambus. nam cum ſcandantur iugati hi pedes in choliambo, tertius pes iugatus, ſemper eſſe debet epitritus primus, id eſt prima breuis ante tres longas. Cauendum igitur, ne in quinta ſede ponatur ſpōdeus, aut alii, quos integer ſenarius Iambicus in ea ſuſcipit. Hanc legem accuratè ſeruauit Perſius his verſibus claudis,

Nec ſon -- tĕ lā ∪- brā prō ∪- lūi ∪- că bāl ∪-
līnō--.

Nĕc in ∪- bĭcĭpĭ ∪∪∪ tī ſō -- mnĭās ∪- sĕ pār ∪-
nā sō--.

Mĕmĭnĭ ūt ∪∪- rĕpēn ∪- tĕ ſic ∪- pōē ∪- tă prō ∪-
dĭrēm -∪

Hĕlĭcō ∪∪- nĭdās ∪- quē pāl ∪- līdām ∪- quē pȳ ∪-
rēnen--

Illis-- rēlīn ∪- quō,quō-- rum ĭmā ∪- gĭnēs ∪-
lambūnt--

Hĕdĕræ ∪∪- sĕquā ∪- cēs ip-- sēsē ∪- mĭpā ∪-
gānŭs -∪.

ād sā-- cră vā ∪- tūm cār-- mĕn ōf ∪- fĕrō ∪-
nōſtrūm -∪.

Quĭs ēx -∪ pĕdĭ ∪- uit pſi -- tă cō ∪- ſŭūm ∪-
χαιρε -∪

Pīcās--quĕ dŏcŭ ∪∪∪ īt nō-- ſtră vēr ∪- bă cō ∪-
nārī--

Măgĭ ∪- ſtĕr ār ∪- tĭs, īn ∪- gĕnĭī ∪- quĕ lār ∪-
gĭtŏr -∪

Vēnter --, nĕgā ∪- tās ār -- tĭfex ∪- sĕquĭ ∪- vō-
cēs--

Quōd sī -- dŏlō ∪- ſi ſpēs -- rĕfūl ∪- ſerīt ∪-
nūmmī--,

Cōruōs -- pōe ∪- tās, ēt -- pōē ∪- trĭdās ∪- pī
cās--

Cāntā -- rĕ crē ∪- dās pē -- gă ſē ∪- ĭūm ∪- mē-
lŏs -∪, Ecce in quinta ſede ſemper eſt iambus, & in ſexta ſpō deus, vel pro ſpondeo trochæus,quia,vt ſæpe dictum eſt,in fine breuis pro longa ponitur. Quonam modo autem melos poſſit primam producere, diximus in primo modo quo in primo loco poſitæ ſyllabæ cognoſcuntur. Dicitur autem σκάζον à Græcis,quia claudicat:nam ſextus pes in hoc metro maior eſt,quàm ſextus qui in ſenario perfecto. σκάζω enim eſt claudico, vnde σκάζων σκάζοντος participium,id eſt claudicans. eadem ratione χωλίαμβον dicunt. χωλὸς enim grecè, latinè claudius,vnde choliambus componitur,quaſi claudiambus, Huius carminis inuentor fuiſſe dicitur Hipponax. De ſcazonte hæc Terentianus,

Claudum trimētrum fecit alitĕr Hīp ∪- pōnāx --

Ad hunc modum, quo claudicant et hi ∪ – uersus – –.
Idcirco græcè nuncupatus est ∪ – σκαζωρ – –.
Hic non iambum reddidit pedem ∪ – sextum – ∪,
Penultimam sed pro breui trahit ∪ – longam – ∪,
Nouitate ductus, non vt inscius ∪ – legis – ∪.
Sed quia iugatos scandimus pedes ∪ – istos – –,
Pæona fieri perspicis pedem in ∪ – fine – ∪.
Epitritus nam primus implet hanc ∪ – partem – ∪,
Breuis locata cum sit ante tres ∪ – longas – –.
Quare cauendum est, ne licentia ∪ – sueta – –
Spondeum, aut qui procreantur ex ∪ – illo – –
Dari putemus posse nunc loco ∪ – quinto – –,
Ne deprehensæ quattuor simul ∪ – longæ – –
Parum sonoro fine destruant ∪ – versum – ∪.
Nam dactylum, parémve, quid tibi ∪ – dicam – ∪?
Cum tantum iambus hoc loco probe ∪ – poni – –,
Aliusque nullus rite possit ad ∪ – mitti – –.
Hoc Mimiambus Martius dedit ∪ – metron – ∪.
Nam vatem eundem est attico thymo ∪ – tinctum – ∪
Pari lepore consecutus et ∪ – metro – –.

DE METRO TROCHAICO.

Trochaicum metrum iambico contrarium est, non susceptione pedum, (eosdem enim vtrunque recipit, nisi quod nec trochæum iambicum, nec iambum trochaicum) sed dispositione per sedes. nam sicut iambus imparibus ponitur locis, ita in disparibus trochæus. Vnde Terentianus,

Nam pes vterque, quia sibi est contrarius,
Gaudet locorum dispari custodia.
Trochæus ergo semper impari loco,
Parique iambus rite collocabitur.

Recipit igitur hoc metrũ in locis imparibus trochæum, tribrachyn: in locis autem paribus, & hos, & spondeũ, & dactylũ, & anapæstum. quanquam tribrachys in septimo non admittitur. Præterea, Tribrachys & Dactylus, & Anapæstus nõ nisi rarò admittendi sunt. id quod & in iambico obseruandum est. Accipere autem trochaicum eosdem pedes, quos & iambicũ, hinc manifestè apparet, quòd si à tetrametro iambico acatalecto dempta prima fuerit syllaba, fiet Trochaicum Tetrametrum Catalecticũ. & si fuerit iambicum è solis iambis, fiet trochaicum è solis trochæis. si autem il-

lud in disparibus locis spondeum, & alios habuerit, & hoc ex iisdē constabit. fiat igitur Catulli illud ex catalectico acatalecticum sic,

Rĕmit ∪ – tĕ pāl ∪ – lĭum ∪ – mĭhī ∪ – mĕum ∪ – quŏd in ∪ – uŏ lā ∪ – uĕ rās ∪ –, erunt omnes iambi. quod si dempseris primam syllabam Re, fiet trochaicum catalecticum è solis trochæis sic, Mittĕ – ∪ pālli – ∪ ūm mĭ – ∪ chī mĕ – ∪ ūm quŏd – ∪ īnuŏ – ∪ lāuĕ – ∪ rās –, ecce septem sunt trochæi, superest & syllaba. Poteris etiam facere trochaicum tetrametrum catalecticum ex iambo senario præponendo creticum – ∪ –. Nam si præposueris creticum, puta Sōcrătēs – ∪ – illi Horatiano, Bĕātūs īllĕ quī prŏcūl nĕgōtĭīs, fiet trochaicum tale, Sōcră – ∪ tēs bĕ – ∪ ātŭs – ∪ īllĕ – ∪ quī prŏ – ∪ cūl nĕ – ∪ gōtĭ – ∪ īs –. in quo versu licet trifariam variare principium, secundum solutionum numerum, quas habere potest creticus – ∪ –. Soluendo igitur primam cretici, fiet tale, Dĭŏgĕ ∪ ∪ ∪ nēs bĕ – ∪ ātŭs – ∪ īllĕ – ∪ quī prŏ – ∪ cūl nĕ – ∪ gōtĭ – ∪ īs –. Soluendo secundam, tale, Dēmŏ – ∪ phĭlĕbĕ ∪ ∪ ∪ ātŭs – ∪ īllĕ – ∪ quī prŏ – ∪ cūl nĕ – ∪ gōtĭ – ∪ īs –. Soluendo vtranque, tale, Quŏd ăgĭs ∪ ∪ ∪ ăgĕ, Bĕ ∪ ∪ ∪ ātŭs – ∪ īllĕ – ∪ quī prŏ – ∪ cūl nĕ – ∪ gōtĭ – ∪ īs –. Sin autem iambicum senarium non fuerit è solis iambis, quale est hoc Horatii, Nēptū – – nŭs āl ∪ – tōtūn – – dithȳ ∪ – bērnūs – – sălō ∪ – præponendo ei creticum, vt Nauitas, fiet tale, Nāuĭ – ∪ tās Nē – – ptūnŭs – ∪. āltō – – tūndĭt – ∪ hȳbēr – – nūs să – ∪ lō –. Huius autem generis sunt illa apud Suetonium in Iulium Cæsarem,

Gāllĭ – ∪ ām Cæ – – sār sŭb – ∪ ēgĭt – – Nīcŏ – ∪ mēdēs – – Cæsă – ∪ rēm ∪.

ē ccĕ – ∪ Cæ sār – – nūnc trĭ – ∪ ūmphāt – –, quī sŭb – ∪ ēgĭt – – gāllĭ – ∪ ām ∪

Nīcŏ – ∪ mēdēs – – nūnc trĭ – ∪ ūmphāt – –, quī sŭb – ∪ ēgĭt – – Cæsă – ∪ rēm ∪.

Talia etiam sunt Terentiani trochaica, vt illa,

Sȳllă – ∪ bās quæ – – rītĕ – ∪ mĕtrō – – cōngrŭ – ∪ ūnt hē – – rŏi – ∪ cŏ –,

Cāptŭs – ∪ ūt mĕ – ∪ ūs fĕ – ∪ rēbāt – – dīspŭ – ∪ tā tās, – – āttŭ – ∪ lī –.

Vērsĭ – ∪ būs să – – nĕ mŏ – ∪ dōrūm – –, quō sŏ – ∪ nōră – ∪ lĕuĭ – ∪ tās –

222

Γαργαϱο υ υ υ ηθα — — θωρυ — υ παυλρωμ — — τυπο — υ
μαιξυμ — υ ωμο — υ τωμ —.

EX EVRIPIDE.

Μηδέν' ἂμ χρίους ἐκηπ προσάτηρ θάμηρ χθονός,
Μηδ' ὅπλωρ ἄρχοντα. νοῦρ χρὴ τὸρ ςρατηλάτηρ ἔχαρ,
Πόλεως ὡς ἄρχωμ ἀνὴρ πᾶς, ξύνεσιμ ἢμ ἔχωμ τύχῃ.
Μηδέ — υ ναμ χρέ — υ ουςέ — υ κητι — υ προσά — υ τηρ
θα — — μηρ χθο — υ νὸς υ.
Μηδο — υ πλωναρ — — χωντά — υ, νουμ χρη — — τορ ςρα
— υ τηλα — υ τηρ — υ χαρ —,
Πολεως υ υ υ πςάρ — — χωνά — υ νηρπας — —, ξυνεσιμ υ υ υ
ηνε — υ χωντυ — υ χη —

DE HENDECASYLLABO SAPPHICO.

Hendecaſyllabi Sapphici duo ſunt genera, Alterum quo ſæpe vſus eſt Horatius: alterum, quod alio nomine Phalecium dicitur. *Diomed. lib. 3. c. d. q. 16. 20.*

Illud apud Horatium conſtat quinque pedibus, Trochæo, Spondeo, Dactylo, Duobus trochæis. quanquam vltimo etiã ſpondeo. Quale eſt illud ad Auguſtum Cæſarem, in quo primi tres verſus ſunt eiuſdem generis. Inde ſubiungitur Adonius in quarto ordine, cõſtans Dactylico dimetro catalectico, id eſt è dactylo, & ſpondeo, vel trochæo pro ſpondeo. Poſtea ſunt iterum tres eiuſdem generis, & quartus rurſum Adonius. & ſic ad finem vſque iiſdem generibus carminis. *Hor. Ode 2.a lib. carm. p.*

Iam ſa — υ tis ter — — ris niuis — υ υ atque — υ diræ — —.
Grandi — υ nis mi — — ſit pater — υ υ, et ru — υ benti — —
Dexte — υ ra ſa — — cras iacu — υ υ latus — υ arcus — —
Terruit — υ υ urbem — υ
Terru — υ it gen — — tes graue — υ υ ne re — υ diret — υ
Secu — υ lum pyr — — rhæ noua — υ υ monſtra — υ queſtæ — —
omne — υ cum pro — — teus genus — υ υ egit — υ altos — —
Viſere — υ υ montes — —.

Alterum hendecaſyllabi genus conſtat etiam quinque pedibus, ſpondeo, dactylo, & tribus trochæis: ſed quanquam in prima ſede legitimus pes eſt ſpondeus, tamen & trochæus, & iambus eam ſibi vſurparunt. Hoc genere carminis Catullus vſus eſt, & Martialis. Horatius nunquam. Diſtat autem hoc à ſuperiore diſpoſitione pedum. illud enim in prima ſede ſemper habet trochæum, in ſecunda ſpondeum, in tertia dactylum, inde, duos trochæos. Hoc in pri-

Quos dixi modo iam pedes videmus
Diuersos capiti trium locato,
Spondeon cui dō – –, trochæon ārĭ – υ,
Mĕās υ – quis neget hunc iambon esse?

Ex epigrammatis ἀλφειοῦ

οὐ σὲρ – – γω βαθυ – υ υ λκί – υ ους ἀ – υ ρούρας – –
οὐκ ὄλ – – βορ πολύ – υ υ χρυσορ – υ οἶα – υ γύγκς – –
Αὐτάρ – – κους ἔρα – υ υ μαι βί – υ ου μα – υ κρίνε – υ
Τὸ μη υ – θὲρ γὰρ ἅ – υ υ γαρ ἅ – υ γαρ με – υ τέρπα – –.

DE CARMINE SOTADEO.

Sotadeum carmen constat è quinque pedibus, primis duobus Ionicis à maiore, & tribus reliquis trochæis. & quia Ionicus à maiore constat è duabus primis lōgis, & reliquis duabus breuibus, primus pes interdum soluta prima Ionici in duas breues, fit mesomacros υ υ – υ υ constans è media longa, & duabus vtrinque breuibus: soluta secunda, fit parapæon – υ υ υ υ cōstans è prima longa & quatuor breuibus. Idem accidere quoque in secundo ionico potest, vt ostendemus exemplis. Quod autem ambæ in vtroque ionico solui possint in dichoreū, hoc est in sex breues, nō memini legere apud Terentianū. Præterea in tertia sede loco primi trochæi modo spōdeus, modo dactylus, modo anapæstus inuenitur, quod raro fit, nec fere vnquam, nisi quartus pes fiat pyrrhichius. nec erit vnquā pyrrhichius quartus, nisi tertiꝰ sit vnus è tribus prędictis loco trochæi. Sed quod dicimus ostendamus ex ipso Terētiano. Carmen è duobus Ionicis à maiore, & tribus trochæis.

Nūnc īncipĭ – – υ υ ām bīs gĕmĭ – – υ υ nōs pĕ – υ dēs rĕ – υ ferrĕ – υ. E primo pede mesomacro soluta prima Ionici, secundo Ionico, reliquis trochæis, vt

ĕlĕmēntă rŭ υ υ – υ υ dēs quæ pŭĕ – – υ υ rōs dŏ – υ cēnt mă – υ gi strī – –. E primo pede Parapæone soluta secunda primi Ionici, secundo Ionico, reliquis trochæis, vt

Cæcĭlĭŭs ĕ – υ υ υ υ rīt cōnsĭmĭ – – υ υ lĭs pĕ – υ dĭs sĭ – υ gūræ – –. E primo pede Ionico, secūdo mesomacro soluta prima syllaba secundi Ionici, tertio spondeo, quarto pariambo, vt

Sī prīmă brĕ – – υ υ uĭs ĕpĭtrĭtŏs υ υ – υ υ hīc prī – – mŭs hă υ υ bētŭr – υ. E primo pede Ionico, secundo Parapæone soluta secunda syllaba secundi Ionici, & reliquis trochæis: nec refert, si extremus vt dixi, est spondeus, vt

vnū ūt făcĭ – – υ υ ānt dŭŏ părĭ – υ υ υ υ tēr pĕ – υ dēs iŭ – υ

gāti – –. E tertio pede anapæsto, & quarto pariambo, vt

Vĕrsus mălĕ – – ∪ ∪ nē dē sĭnăt – – ∪ ∪ ădhĭbēn ∪ ∪ – tŭr ĭn ∪ ∪ ĭmō – –. E tertio pede dactylo, & quarto pariambo.

Quārtūm quŏnĭ – – ∪ ∪ ām pĕrspĭcĭs – – ∪ ∪ hūnc ĕpĭ – ∪ ∪ trĭtōn ∪ ∪ ēssĕ – ∪. Hoc genus carminis Sotadem inuenisse dicunt. Vnde Terentianus,

Longas siquidem quando prius locamus ambas,
Deinde breuas subdimus, vt putes priorem
Spondeum oriri comitem, mox pariambum
Ἀπὸ μείζονος illum memorant Ionicorum.
At qui breuibus præpositis, deinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent vocari.
Nomen tibi quod deligo, quo notes priorem?
Cum versibus istis toties recurrat hic pes,
Longas geminat qui prius, & iugat minores,
Lāuĭnĭă – – ∪ ∪ cum dicimus, hæc tamen figura est,
Metrúmque facit, Sotadicon quod vocitarunt
Qui multa ferunt hoc pede Sotadem locutum.

Atilii Fortunatiani fragmentum de metro Sotadeo,

Primus spondeus. Secundus pariambus. Tertius spōdeus. Quartus pariambus. Quintus tribrachys. Sextus item tribrachys. Vltimus spondeus. & quo magis mirum videri potest, totus Sotadeus numerus è trochæis potest cōstare pedibus, & duo habet Ithyphallica metra, & vnum trochæum pedem, sic, Bācchĕ, bācchĕ, bācchĕ. Quibus si interposueris aliquos brachysyllabos, eiusdē scilicet rationis, erit versus mollior, sic,

Bācchĕ – ∪ brŏmĭĕ ∪ ∪ ∪ bācchĕ – ∪ brŏmĭĕ ∪ ∪ ∪ Bācchĕ – ∪ brŏmĭĕ ∪ ∪ ∪, bācchĕ – ∪.

Nam Ithyphallicum metrum sæpe recipit hunc Tribrachyn, Vt etiam apud Menandrū in phasmate, & apud Callimachum in epigrammatis ostendi potest. Cuius exemplum subieci, quo notius sit eum, cum sit sex syllabarum, accrescere modo vna, modo duabus syllabis per tribrachyn scilicet pedem.

Hūc ă – ∪ dēs lȳ – ∪ æ̆ – ∪
Bāsĭă – ∪ rēubĭ – ∪ cōrnĭs – ∪
Nȳctĭ – ∪ lĭĕ bĭ ∪ ∪ ∪ mātĕr – ∪
Crīnĕ – ∪ nĭtĭdŭs ∪ ∪ ∪ āptĕ – ∪,
Lūtĕ – ∪ ĭs cō – ∪ rȳmbĭs – –
Hĕdĕră ∪ ∪ ∪ tē cō –, ∪ rōnĭs – –

Hăstă – ∪ virĭdĭs ∪ ∪ ∪ ārmĕt – ∪.
Plăcĭdŭs ∪ ∪ ∪ ădĕs ăd ∪ ∪ ∪ ārās – –
Băcchĕ – ∪ băcchĕ – ∪ băcchĕ – ∪.

Hæc ex Atilio, in quibus nos quædam emendauimus, vbi quia meminit metri Ithyphallici, quod constat è tribus trochæis admisso sæpe brachysyllabo, subiunximus hæc ex Terentiano de Ithyphallico metro,

Ithyphallica porrò dicarunt mūsĭ – ∪ cī pŏ – ∪ ētæ – –
Qui ludicra carmina Baccho vērsĭ – ∪ bus pĕ – ∪ tūlcis – –
Graio cum cortice phallo trēs dă – ∪ bānt trŏ – ∪ chāos – –
Vt nomine fit sonus ipse, Bacchĕ – ∪ bācchĕ – ∪ bācchĕ – ∪.

Nunc vt in figura manifestius appareat, quot vnunquodque metrum è supradictis accipiat pedes per singulas regiones, in hūc modum notabimus.

HEROVM.

I	II	III	IIII	V	VI
– –	– –	– –	– –	– –	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪

PENTAMETRVM cum cæsuris.

I	II	Semipes	III	IIII	Semipes.
– ∪ ∪	– ∪ ∪	–	– ∪ ∪	– ∪ ∪	–
– –	– –	–	– ∪ ∪	– ∪ ∪	–
– ∪ ∪	– –	–	– ∪ ∪	– ∪ ∪	–
– –	– ∪ ∪	–	– ∪ ∪	– ∪ ∪	–

PENTAMETRVM sine cæsuris.

– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	∪ ∪ –	∪ ∪ –
– –	– –	– –	∪ ∪ –	∪ ∪ –
– ∪ ∪	– –	– –	∪ ∪ –	∪ ∪ –
– –	– ∪ ∪	– –	∪ ∪ –	∪ ∪ –

IAMBICVM SENARIVM.

I	II	III	IIII	V	VI
∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –
∪ ∪ ∪	∪ ∪ ∪	∪ ∪ ∪	∪ ∪ ∪	∪ ∪ ∪	∪ ∪
– –		– –		– –	∪ ∪ ∪
– ∪ ∪		– ∪ ∪		– ∪ ∪	
∪ ∪ –		∪ ∪ –		∪ ∪ –	

IAMBICVM COMICVM.

I	II	III	IIII	V	VI
∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –

∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪ ∪
– –	– –	– –	– –	– –	∪∪∪
–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	
∪∪–	∪∪–	∪∪–	∪∪–	∪∪–	

IAMBICVM CLAVDVM.

I	II	III	IIII	V	VI
∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	– –
∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	– ∪
– –		– –		– –	
–∪∪		–∪∪		–∪∪	
∪∪–		∪∪–		∪∪–	

TROCHAICVM TETRAMETRVM.

I	II	III	IIII	V	VI	VII	VIII
–∪	–∪	–∪	–∪	–∪	–∪	–∪	–
∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪		∪∪∪		∪
	– –		– –		– –		
	–∪∪		–∪∪		–∪∪		
	∪∪–		∪∪–		∪∪–		

HENDECASYLLABVM SAPPHICVM acatalectũ.

I	II	III	IIII	V
–∪	– –	–∪∪	–∪	–∪
				– –

HENDECASYLLABVM phalæcium.

I	II	III	IIII	V
– –	–∪∪	–∪	–∪	–∪
–∪				– –
∪–				

SOTADICVM

I	II	III	IIII	V
– –∪∪	– –∪∪	–∪	–∪	–∪
∪∪–∪∪	∪∪–∪∪	– –	∪∪	– –
–∪∪∪∪	–∪∪∪∪	–∪∪	∪∪	
		∪∪–	∪∪	

ITHYPHALLICVM,

I	II	III
–∪	–∪	–∪
∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪

Sed de metris hactenus. Supereſt, vt de accentibus, quos ſuſcipit ſermo latinus, necnon de diſtinctionibus breuiter dicamus.

DE ACCENTIBVS.

De accentibus apud nostros breuissimus est tractatus, secus est apud Græcos. illi enim multos libros de accentibus conscripserũt, vt Apollonius, Herodianus filius Apollonii, & alii. In cuius rei admirationem olim hoc distichon lusimus,

Non valet accentus millesima claudere graios
Pagina, romanos vna breuisque potest.

Sunt autem accentus decem. Acutus ʹ Grauis ` Circunflexus ^ Longus – Breuis ᵕ subunio ‿ subdiuisio , Apostrophus ʼ Aspiratus ʽ Tenuis ʼ Quibus omnibus vtimur, præter aspiratum & tenuem, pro quibus in aspirãdis dũtaxat literis hac figura H vel hac h ex vtroque ipsorum facta vtimur. Dictus autem accẽtus, quasi ad cantus, ab accino accinui accentum, ad imitationem Græcorum, à quibus προσῳδία dicitur, à πρὸς præpositione, quòd est ad, & ᾠδὴ cantus. hi autem sunt, qui dictionem moderantur, nec potest aliqua esse dictio, quæ vno ex ipsis careat. nam sicut nulla vox esse potest sine vocali, ita nec sine accentu, quòd sit quasi anima vocis. De ipsis igitur dictionem moderantibus sic perbreuiter dicemus.

Omnis dictio aut vnius est syllabæ, aut duarum, aut pluriũ duabus. Quæ vnius est syllabæ, si breuem vocalem habet, aut positione longam, acuitur, vt mél, móns, píx. si verò natura longam, circunflectitur, vt môs. Quæ autem duarũ est syllabarũ semper accentum habet supra primam syllabam: exceptis quibusdam, quæ supra vltimam, accentum habent differentiæ caussa, vt mox dicemus. Si prima igitur natura longa est, & vltima breuis, circunflectitur, vt mâter, mûnus, dônũ. in cæteris omnibus acuitur, vt páter, hómo, lé́ges, fórtis. Quæ verò plurium est duabus syllabis, si penultima est longa, semper ibi est tonus circunflexus si natura longa, & vltima breuis, vt Românus. acutus, si aliter, vt Románi, poténtes, libértas, Catúllus, Veronénsis. Si verò breuis, in antepenultima, vt vt dóminus, póntifex, sanctíssimus, ténebræ, lúgubris, muliébris, hiacýnthinus. Excipiuntur à facio composita, quæ in secunda, & tertia persona singulari præsentis indicatiui modi accentum habẽt in penultima, licet sit breuis, vt benefácis, benefácit, calefácis, calefácit, & huiusmodi. benefít etiam, & satisfít, & calefít, & calefís, & alia composita à fís, & fít, accuunt vltimã, vt sua simplicia. Exerceantur igitur discipuli à præceptoribus pronuntiare dictiones, quæ penultimam vel corripiunt, vel producunt. discant etiam va-

riare accentum ab antepenultima ad vltimam. verbi caussa, pronũtient dóminus cum accentu in antepenultima sic, dóminus. deinde cum accentu in penultima, sic, domínus· postremo cum accentu in vltima sic, dominús. licet neque in vltima, neque in penultima esse possit· sed fiat, vt assuescãt variare vocẽ, quod tamen melius fiet in Græcis dictionibus, in quibus si accentus est in antepenultima, trãsit ad penultimam; si vltima flectendo fiat longa, vt ἄνθρωπος, ἀνθρώπου, ἀνθρώπῳ, ἀνθρώποιν, ἀνθρώπων, ἀνθρώποις, ἀνθρώπους. nam si vltima sit longa, accentus non potest esse in antepenultima, nisi desinat in αι vel in οι puras diphthõgos, vt ἄνθρωποι, τύπτουσαι. nã si sequatur cõsonans, mutatur accẽtus in penultimã ἀνθρώποις, τυπτούσαις. cum autẽ assueuerint sic variare vocem accentibus, facilius nostra pronuntiabunt. Præterea vt rectè penultima, & antepenultima proferatur, illo etiam signo admoneri poterunt, vt cum supra penultimam viderint longum accentũ, in ea immorentur, vt in Iustiniãnus, Theodõrus· cum verò breuem, intendãt antepenultimam, nec vllam in penultima moram faciant, sed celeriter pertranseant, vt in adămo, perlĕgo, muliĕrem.

Præterea plurimum iuuabit, si singulas penultimas dictionũ supra duas syllabas, quæ ambiguitatem părere possunt, aut longo accentu, aut breui signauerimus. longo, si longa fuerit: vt Arietĩnus, parietĩnus, clandestĩnus, mediastĩnus, adũlor, tritũro, occĩdo pro interficio, ex ob & cædo, legẽre à legi præterito, vidẽris secũda præsentis indicatiui. legẽris, vel legẽre à legar futuro indicatiui, annõna. Breui autẽ si breuis, vt centimănus, muliĕbris, vidĕris à vidĕrim vel vidĕro, adamantĭnus, ornotĭnus, crastĭnus, aliquĭbus, inĭto bello, obrŭtus abscĭdit, occĭdo, ex ob & cado, Porsĕna, pessŭndătus, circŭndătus. & alia huiusmodi latina: nam in Græcis, non est perpetuum, propter accentum, qui in aliquibus intendit penultimam etiam breuem, vt Symǿus, Pyrǿus, Corýdon, Amaryllĭda, Arcădes, Thesĕa. In aliquibus autem intendit antepenultimam, licet penultima producatur, cýclopas, hĕroas, arĕthusa, Creũsa, Cõrinthos, & alia id genus multa.

Non seruatur autem accentus modis septẽ, Differentia, Ambiguitate, Necessitate, Transpositione, Contextu, Idiomate, Apocope.

Differentia, vt in quãndo, quod interrogatiuum acuitur: cum autẽ significat ὅτι, grauatur, quandò. Sic vnà, penè, ferè, ponè, planè, coràm, palàm, falsò, eò, aliquò, illò, illà, circùm, aliàs, & huius-

modi, cum sunt aduerbia. sic ergô aduerbium circūflectitur, vt, illius ergô, venimus, id est caussa illius. quod Græci dicūt ἰκάνου ἕνεκα. Coniunctio autē grauatur, vt Ergóne supremis potuit vox improba verbis Tam dirum mandare nefas?

Ambiguitate, ad euitandam amphibologiā, vt intereáloci, alíquādo, síquādo, néquādo, Déinde, éxinde, périnde, próinde, súbinde, dúntaxat, quæ antepenultimā acuunt, ne duæ partes esse putētur. In áffatim etiam, quia fā breuis est, summo tono est prima, vt in præmŏdum, ádmŏdum, áffăbre. Apprime autem in penultima habet accentum, quia longa est, nec obstat ambiguitas,

Necessitate nō seruatur accentus, cum post vocabulum aliquod, inclinatiua sequitur coniunctio, quæ Græce ἐγκλιτικὴ dicitur, vt que, ve, ne. de quibus suprà suo loco diximus.

Transpositione, cum de suo loco dictio transmutatur, vt sunt præpositiones, quæ præpositæ grauātur, vt de quo genere mortis difficile dictu est. Postpositæ autem, quia mutant locum, mutāt etiam accentum, & acuuntur. vt, quo dé genere mortis difficile dictu est. sic Græci περὶ ἀρετῆς, ἀρετῆς πέρι. Circùm autem ad differentiam nominis, nunquam mutat accentum, vt ter circùm Iliacos raptauerat Hectora muros. &, Maria omnia circùm.

Contextu, cum dictiones, quæ per se positæ acuuntur, in cōtextu grauantur, vt protinùs AEneas celeri certare sagitta.

Idiomate, cum Græcum vocabulum, nulla nec temporis, nec literarum facta mutatione, ad nos venit. tūc enim seruat accentum Græcum, vt, Tegéa, Neméa, Creúsa, Aréthusa, Amaryllís, amaryllí, amaryllída, Corýdon, Simóis, Arcádĕs, Cyclōpĕs, Cýclōpăs, Penelópe, Pétecoste, Aristóteles, Demosthénes, & id genus quāplurima. Quòd si dixeris in quibusdā è supradictis mutari η in e longū, respondeo antiquos Græcos sic pronuntiasse ἦτα, vt nos e longum in Penelope, grāmatice, Aristotéles. sed de hoc multa in fragmentis nostris. In Aristótelis autem, aristóteli, aristótelem, aristótele accentus est in antepenultima, quia latine declinātur. Comœdiā autem, Tragœdiā, Sóphiā, symphóniā, & similia, mutant accētum, cum corripitur vltima. Græce enim κωμῳδία, τραγῳδία, σοφία, συμφωνία dicitur, nos Comœdiă, tragœdiă, sóphiă, symphóniă, vltima correpta.

Apocope, aut syncope, cum dictiones per apocopen, aut syncopen proferuntur. Tūc enim accentū retinent integræ dictionis, vt vocatiui in i, à nominatiuis in ius, vt Mercúrius, Vergílius, Domí-

tius, Ouídius, ô Mercúri, Vergíli, Domíti, Ouídi, seruato accentu supra eam syllabam, in qua erat in nominatiuo, etsi est breuis, vt Mercuri facunde nepos Atlantis. Et nulli flebilior, quàm tibi Vergíli. Sic nomina & pronomina in as, vt Arpinâs, Rauennâs, cuiâs, nostrâs circunflectunt vltimam, quia sunt per syncopen ab his vetustis hic & hæc Arpinâtis, Rauennâtis, cuiâtis, nostrâtis, quæ in penultima circunflexum habent. remota igitur ti, idem accentus remanet.

DE RELIQVIS ACCENTIBVS.

Longus accentus, ponitur supra syllabam, cum longam esse illam ostendere volumus, vt salūber. Breuis autem cum breuem, vt funĕbris. Hyphen virgula est subincurua, quę supponitur fini vnius dictionis, & principio alterius, cum coniungere eas volumus, vt ante‿malorū, ante‿volās. Hypodiastole verò, est dextera pars circuli, qua supposita dictionibus, notamus eas male cohærere, ac distinguendas, vt cor, vinum lætificat. ne Coruinum proprium dicere videaris, distingue post cor ad imam literam dicto accentu. Sic illud apud Græcos, quod & Fabius refert, vbi de ambiguo scribit, ἀυλὴ, τρὶς ἔπεσεν. ne videaris dicere tibicina cecidit, pro eo quod, aula ter ceciderit, interponatur hypodiastole inter ἀυλὴ, & τρὶς, & vitabitur amphibologia. Et, Viridique in littore cōspicitur, sus. ne videaris dicere conspicit Vrsus, inter conspicitur, & sus interponitur hypodiastole ad imas literas. Eodem etiam accentu vtimur, cum volumus distinguere sensum, vt in illo, Ereptæ Virginis, ira. ne videatur significare iram Virginis ereptæ, sed ira propter ereptam virginem, post Virginis supponitur diastole. Apostrophus item est pars quædam dextera circuli, sed ad summam literam apposita, qua nota significamus vltimam ibi vocalem elisam, vt Tantōn' me crimine dignum duxisti? pro tantōne. & Hectoris Andromáche Pyrrhin' connubia seruas? pro Pyrrhíne. Dasia & Psile licet non vtamur, quia vt dixi, loco ipsorum vtimur aspiratione nostra, aut ante, aut post aspirandas literas in contextu literarum, tamen si aliquādo aut negligentia, aut quia nescierimus, literam aliquam aspirādam attenuarimus, dasia suprapposita id significare poterimus, vt si scripseris omo vmus ymnus sine aspiratione, vel Tyrsis, Teseus t tenui, vel Cremes item tenui c, sic emenda ὁmo ὑmus ὑmus, ṫyrsis, ṫeseus, ċremes. & nota quas Græci προσῳδίας dicūt, nos autem accentus, eas veteres tum notas vocum, tum moderamenta, tum tenores, tum fastigia, quòd capitibus literarum appo-

Apostrophus apud latinos

nerentur, tum accentiúculas, tũ voculationes appellaſſe. Sed de accentibus hactenus. Nunc de diſtinctionibus dicamus.

DE POSITVRIS.

POſituris, ſiue diſtinctionibus, quas Græci θέσεις, & στιγμὰς vocant˙ trifariam diſtinguimus. Aut enim ſtructura orationis omnino imperfecta eſt, & ſenſus. & tunc ad imum literæ diſtinguimus puncto˙ quæ media diſtinctio, & mora dicitur˙ Græce μέση στιγμή. Aut ſtructura quidem orationis ex aliqua parte perfecta eſt˙ ſed ſenſus adhuc pendet. & tũc ad ſummum literæ diſtinguimus puncto˙ quæ ſubdiſtinctio dicitur˙ Græce ὑποστιγμή. Aut & ſtructura orationis perfecta eſt, & ſenſus˙ & tũc ad medium literæ diſtinguimus pũcto˙ quæ diſtinctio finalis dicitur. Græce τελεία στιγμή. Id autem rurſus poteſt fieri duobus modis˙ Aut enim perfecta quidem ſententia eſt, ſed adhuc aliquid addimus, vt pleniorem illam faciamus˙ & tunc, vt dixi˙ ad medium diſtinguimus˙ ſed ſimplici puncto˙ Aut ad aliam tranſimus ſententiam, & tunc & ad ſummum, & ad imum literæ diſtinguimus gemino ſcilicet puncto˙ addita quamminima lineæ portiuncula inter vtrunque punctum, quæ vergat ad finem verſus. quam diſtinctionẽ Græci περίοδον, nos ambitum, circuitum, comprehenſionem, continuationem, circunſcriptionem dicimus. Quæ nomina dat Periodo M. Tullius in libro de perfecto oratore. quod etiam recitat Quintilianus. Et quoniam tam in diſtinctione finali, quàm in Periodo, interrogatio etiam, aut affectus quiſpiã eſſe poteſt, vt indignatio, admiratio, commiſeratio, & huiuſmodi˙ variis id diſtinctionibus oſtendemus, puncto ſcilicet ad imam literam, ſupra poſita linea˙ ſi interrogatio fuerit, retorta ſi affectus, recta. Et tam finalis diſtinctio, quàm Periodus, poteſt & vnum, & plura inciſa, & membra comprehendere˙ quæ Græci κόμματα & κῶλα nominãt. Sed, vt quod dicimus˙ manifeſtius appareat exemplis: nonnullas periodos ex M. Tullio, Vergilioque ſubiungamus,

Ego, omni officio, ac potius pietate erga te, cæteris ſatiſfacio omnibus˙ mihi ipſe nunquam ſatiſfacio. Tãta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum˙ vt quoniam tu, niſi perfecta re, de me non conquieſti˙ ego, quia non idem in tua cauſſa efficio˙ vitam mihi eſſe acerbam putem:~

Vides hic poſt ego, poſt officio, poſt te, mediam diſtinctionem ad imam literam, quia ſtructura orationis omnino imperfecta eſt. poſt omnibus autem, ſubdiſtinctionem, quia licet ſtructura oratio-

nis quo ad satisfacio præcedens verbum˙perfecta sit˙(habet enim casus suos omnes)tamen,quia sensus adhuc pendet propter dictio nem cæteris,distinximus ad summam literam. post autem satisfacio,distinctionem ad mediam literam,id est simplex punctum. est enim ita perfecta sententia,vt possis quiescere,si placeat. Sed quia Cicero adiungit,quamobrem sibi nunquam possit satisfacere conferendis in Lentulum officiis˙ propterea distinximus ad mediam literam distinctione finali. Rursus post meritorum,vides punctum ad summum literę˙post tu,ad imum˙item post re,& conquiesti,ad summum˙post ego,ad imum˙post efficio,ad summum, iisdē,quas suprà diximus,rationibus.Postremo,post putem,vides periodum. nam sententia absoluta est˙& quod sequitur,diuersum à superioribus. Sed iam distinguamus aliquot Vergilii carmina,

Arma,virúmque cano˙Troiæ qui primus ab oris,
Italiam,fato profugus,Lauinia venit
Littora. multum ille & terris iactatus,& alto,
Vi superûm,& sæuæ memorem Iunonis ob iram,
Multa quoque & bello passus˙dum conderet vrbem,
Inferrétque deos Latio.Genus vnde latinum,
Albaníque patres,atque altæ mœnia Romæ:—

Vides vbicunque media distinctione distinximus structuram omnino esse imperfectam. vbi verò subdistinctione, sententiam nō esse perfectam, sed structuram.vbi distinctione ad mediam literam,& structuram,& sententiam esse perfectam . sed quia aliquid adiungitur superiori sententiæ, simplici puncto distinximus. Postremo autem periodum posuimus˙ quia transit poeta in aliam periodum,quæ est,

Musa mihi causas memora˙quo numine læso˙
Quídve dolens Regina deûm,tot voluere casus,
Insignem pietate virum,tot adire labores
Impulerit. Tantæne animis cælestibus iræ?

Vides post memora,& læso, subdistinctiones duas ad summū literæ,pendente sensu.Post deûm autem , post casus , post virum, tres medias distinctiones ad imum literæ.quia ne structura quidē, perfecta est,nedum sensus.post verò impulerit,punctum ad mediū extremæ literæ,quia & structura, & sententia perfecta est. nam licet subiungatur epiphonema, Tantæne animis cælestibus iræ? tamē absque eo perfecta sententia est.postremo post irę est periodus˙ quia quod sequitur,est principium alterius periodi.

Hæc nos de Posituris. Sed quia nō nisi prodesse cupimus, quidquid ex latinis authoribus de distinctionibus habere poterim⁹, subiungemus. vt si nos non placuerimus, sibi quisque ex ipsis eligat quem sequatur, aut alium quærat, qui satisfaciat magis, siquis est alius, qui de distinctionibus meliora scripserit. Nos quę potuimus, dedimus: meliora daturi, si habuissemus.

DONATVS.

Tres sunt positurae, vel distinctiones, quas θέσεις Græci vocāt. Distinctio, Subdistinctio, Media distinctio. Distinctio, est vbi finitur plena sententia. Huius punctum ad summam literam ponimus. Subdistinctio, est vbi non multum superest de sententia· quod tamen necessario separatim mox inferendum sit. huius punctū ad imam literam ponimus. Media, est vbi ferè tantum de sententia superest, quantum iam diximus· cum tamen respirandum est. Huius punctum ad mediam literam ponimus. In lectione, tota sentētia periodus dicitur. cuius partes sunt, cola, & commata.

SERGIVS.

Dicta distinctio est vel positura· quòd positum punctum distinguit nostram orationem. Et cum distinctio species sit positurae· tamen abusiuè pro ipsa positura, hoc est pro ipso genere distinctionem habemus. Nam cum sit codex emendatus distinctione· media distinctione· & subdistinctione. dicitur tamen codex esse distinctus. Igitur distinctio, est punctum appositum ad caput literæ plenæ sententiæ. Subdistinctio, est punctum appositum ad imam partem semiplenæ orationis. Media distinctio, punctum appositū mediæ sententiæ suspensæ, propter respirationem. Sciendum est· quòd in lectione textus vnus sensus, periodos nominatur· vt est· Nihil tibi profuit nocturnum præsidium palatii· nihil vrbis vigilię· nihil timor populi· nihil concursus omnium bonorum· &c :— Cola autem, & commata, eiusdem orationis singulæ partes esse noscuntur. Verum meminerimus in prosa oratione cola, & commata idem esse· & vnum significare· in versu verò, aliud, & diuersum. Nam vbi duo liberi pedes sunt· colon dicitur, vt apud Horatium· Terruit vrbem. Comma verò, quando post duos pedes, vel post tres pedes sequitur syllaba· quæ partem terminat orationis· vt in primo versu AEneidos· Arma, virúmque cano. Item, Arma, virúmque cano Troiæ.

FORTVNATIANVS.

Diſtinctio, eſt temporis, & ſenſus finitio. Subdiſtinctio, eſt nec temporis, nec ſenſus finitio. Mora, eſt requies animi:—Inter diſtinctionẽ, & ſubdiſtinctionem, & morã, hoc intereſt. quòd diſtinctio, perfectum ſenſum declarat· ſubdiſtinctio inferri aliquid ſignificat. Mora reficit lectorem· ſimúlque ſenſibus lumen accommodat:—

DIOMEDES.

Lectioni poſituras accedere, vel diſtinctiones oportet quas Grę ci θέσεις vocant, quæ inter legẽdum dant copiam ſpiritus reficiẽdi ne continuatione deficiat. Hæ tres ſunt, Diſtinctio· Subdiſtinctio· Media diſtinctio· ſiue Mora. vel, vt quibuſdam videtur· ſubmedia. Quarum diuerſitas, tribus punctis, diuerſo loco poſitis indicatur.

Diſtinctio quidem, eſt appoſitio puncti finiti ſenſus, vel pendentis mora. quæ locis ponitur tribus, Summo· cum ſenſum terminat· & vocatur finalis à nobis. à Græcis τελεία. Medio· cum reſpirandi ſpatium legenti datꝫ· & dicitur media. Græce μέση. Imo· cum lectionis interrupto tenore, aliud adhuc illatura ſuſpendit. & vocatur à Græcis ὑποστιγμή. à nobis ſubdiſtinctio.

Diſtinctio, eſt ſilentii nota cũ ſenſu terminata: vbi eſt liberum ceſſare: prolixúmque ita, vt neuter ſui indigeat. vt eſt· Numina nulla premunt· mortali vrgemur ab hoſte· & eſt huius nota, punctũ ſupra verſum ad caput literæ poſitum. Diſtinguere autem oportet ante ſimilitudines, quas Græci παραβολὰς vocãt, & ante redditas, quas ἀνταποδόσεις. Et ſi quando à perſona ad perſonam tranſitus fuerit factus. Et ante Autem coniunctionem, ſiquidem non ex abundanti ponitur. Et ante caſum vocatiuum. Et ante Sed. & ante Quoniam, & ante Tunc, ceſſante reddita, ſed præpoſitis ſuperioribus. Et ante interrogatiua. vt, Quis deus hanc muſæ, quis nobis extúdit artem, Vnde noua ingreſſus hominum experientia cœpit? Hic enim oportet diſtinguere, & ſic inferre. Paſtor Ariſtæus fugiẽs Peneia tẽpe. Et poſt interrogatiua. vt, Muſa mihi cauſſas memora.

Subdiſtinctio, eſt ſilentii nota legitimi qua pronuntiationis terminus, ſenſu manente, ita ſuſpenditur, vt ſtatim id, quod ſequitur ſuccedere debeat. Huius autem eſt punctum ſub verſu poſitũ, vt, Me duce Dardanius Spartam oppugnauit adulter. Aut ego tela dedi, fouive cupidine bella. Non enim ſimiliter vt in diſtinctione, ſilentium interpoſitum tacere permittit. vt eſt illud, Et ſi fata deûm, ſi mens non leua fuiſſet, Impulerat ferro argolicas fœdare latẽbras.

Media distinctio, siue mora, est leuis in continuatione sensuũ interposita discretio legitimę distinctionis, subdistinctionísque medium obtinens locum· ita, vt nec perfecta in totum, nec omissa videatur· sed significatione immorandi alterius desyderet, principiũ sensus· & hoc solummodo seruat officium, vt legentis sensum, breuissima respiratione refoueat, & nutriat. Sic enim pronuntiando reticere quis debet· quia spiritus ipse quadam defectione mutatur, vt deinde resumatur· vt est·

Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit· & rauco strepuerunt cornua cantu·
Vtque acres concussit equos· vtque impulit arma·
Extemplo turbati animi.

Multæ enim causæ sunt mediæ huius lectionis. Primũ, ne confundantur, quæ δίκωλα & τρίκωλα ponuntur· Deinde, vt actus verborum emineat, & luceat · qui ex aliquo moueatur affectu, vel indignatione, vel miseratione collata, vel certe, cum quadam arctatione sermonis· quæ ἐμφατικῶς à poetis congeruntur. Si quis itaque sine media spiritus suspensione pronuntiauerit, vt est,

Aut hoc inclusi ligno occultantur Achiui·
Aut hæc in nostros fabricata est machina muros·
Aut aliquis latet error· equo ne credite Teucri·

confunditur ratio compositionis in generali nomine ligni, machinæ, equi. Item, Lectúmque iugalem· quo perii· super imponas· minus apertum est. Subdistinguendum enim pro voluntate dicentis. Hoc enim voluit intelligi Dido, non esse iugalem· quo perierat. Immorandum est ergo· & respirandum post iugalem, & sic inferendum cum ὑποκρίσεως affectu· quo perii. In lectione plena sententia periodos dicitur. Cuius partes sunt commata & cola.

Potuissem, quid Græci quoque tradiderint de distinctionibus, subiungere· sed quia nimis longum fuisset, prætermisi.

Sed iam receptui canamus. Si prius illud monuerimus. multa in his lucubrationibus nostris, quæ in Terentiano, & aliis quibusdam adeò mendosa erant· vt vix corrigi posse viderentur· nos non sine summa difficultate emendasse. Vestrum autem est Studiosi, vt ea cura hæc nostra legatis, qua nos composuimus. nam vt vtar verbis Terentiani,

Sed labor vobis ferendus in legendo est maximus.
Non enim cursim, aut remisse tam minuta acumina
Adsequi quicunque poterit· sed morosa intentio

Tam legentis debet esse, quàm fuit nobis quoque,
Qui laborem prouocando, perdomando tædium,
Forsitan nec lecta multis è latebris scalpsimus,
Ardui laudem expetentes, non fauorem ex obuiis.

Videbor enim mihi quàm maximum lucrum fecisse, si intellexero hisce lucubrationibus nostris vos profecisse: nam nulla re alia venimus ad scribẽdum, quàm vt prodessemus. Quod siquid fortè vitii in his libris inter plurima nec protrita vulgo, nec indigna cognitu inueneritis, succurrat vobis Horatianum illud,
Verum vbi multa nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura. Valete.

EXCVDEBAT ROBERTVS STEPHANVS
IN OFFICINA SVA, ANNO M.D.XXXI.
VII IDVS MART.

QVAE CONTINENTVR HIS QVATVOR LIBRIS.

IN PRIMO LIBRO PRAECIPVA HAEC.

IN SECVNDO VERO HAEC.

IN TERTIO HAEC

IN QVARTO HAEC.

Dictionum expositarum in hoc libro praecipuè adnotandarum serie alphabetica Index.

R

17
10
3-50
5-25
11-20

46-95

6
6
10
5
10
15

3
1-35
2-90
2-
5
5
5
5

29-25
52-
~~86~~
128-20

